

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ | «Η εξέλιξη του λόφου του Φρουρίου στη Λάρισα»

Φοιτήτρια : Ανθή Μάτσκα | Επιβλέπων Καθηγητής : Νομικός Μιχαήλ | Ιούνιος 2012

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Η εξέλιξη του λόφου του Φρουρίου στη Λάρισα»

Φοιτήτρια : Ανθή Μάτσακα
Επιβλέπων Καθηγητής : Νομικός Μιχαήλ

Ιούνιος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ABSTRACT	6
1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	9
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	9
1.2 Ο ΛΟΦΟΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ	13
2. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΟΦΟΥ	15
2.1 ΠΡΟΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	17
2.2 ΑΡΧΑΙΚΟΙ – ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	20
2.2.1 Α' ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ	22
2.2.1.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ	29
2.3 ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ – ΡΩΜΑΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	36
2.4 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ – ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	37
2.4.1 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	38
2.4.2 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ	39
2.4.3 ΜΕΣΟΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΝΑΟΣ	40
2.4.4 ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΑ	40
2.5 ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	41
2.5.1 ΤΟ ΜΠΕΖΕΣΤΕΝΙ	44
2.5.2 ΜΠΑΙΡΑΚΛΙ ΤΖΑΜΙ	49
2.5.3 ΤΖΑΜΙ ΒΕΖΖΑΖ	51
2.5.4 ΤΖΑΜΙ ΣΑΑΤ	52
2.5.5 ΟΘΩΜΑΝΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ	53
2.6 17 ^{ος} – 19 ^{ος} ΑΙΩΝΑΣ	55
2.6.1 Η «ΤΕΤΑΡΤΗ»	56
2.6.2 Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ	59
2.6.3 Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ	62
2.6.4 Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ «ΤΡΑΝΟΣ ΜΑΧΑΛΑΣ»	64
2.6.5 ΤΑ ΚΑΖΑΝΤΖΗΔΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ	66
2.6.6 Η ΛΑΡΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΟΡΣΤΕΙΝ ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ, 1881	71
2.7 20 ^{ος} ΑΙΩΝΑΣ	72
2.7.1 Η ΛΑΡΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20 ^ο ΑΙΩΝΑ	72
2.7.2 ΤΑ ΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ	74
2.7.3 ΤΑ ΠΡΩΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΑ	76
2.7.4 ΤΑ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ «ΦΡΟΥΡΙΟ»	77

3. ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	79
3.1 ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ	83
3.2 ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ , ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ, ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, 1991	89
3.2.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΔΙΟΥ –ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	90
3.2.2 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ – ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ – ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	90
3.2.3 ΣΤΟΧΟΙ	91
3.2.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ	92
3.2.5 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΖΟΔΡΟΜΗΣΕΩΝ – ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ	92
3.2.6 ΕΙΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	92
3.3 ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΟΤΑΣΗ, "ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ" από το ΣΥΛΛΟΓΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΛΑΡΙΣΑΣ	98
3.3.1 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	99
3.3.1.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	99
3.3.1.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ – ΑΡΧΕΣ	100
3.3.1.3 ΣΤΟΧΟΙ	101
3.4 ΤΡΙΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ, ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ	108
3.4.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	109
3.4.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	111
3.4.2.1 ΔΑΠΕΔΟΣΤΡΩΣΕΙΣ	113
3.4.2.2 ΣΚΙΑΣΗ	115
3.4.2.3 ΠΡΑΣΙΝΟ – ΦΥΤΕΥΣΕΙΣ	117
3.4.2.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΡΟΥ	118
3.4.2.5. ΕΝΑΛΛΑΓΕΣ ΑΕΡΑ – ΕΔΑΦΟΥΣ	118
3.4.2.6 ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ	120
3.5 Ο ΛΟΦΟΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ : ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ _ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	121

4. ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ, ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ 20 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ	127
4.1 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΤΕ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	128
4.2 ΤΑ ΝΕΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ ΠΟΥ ΕΘΕΤΕ Η ΕΠΕΜΒΑΣΗ	128
4.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΣΜΟΥ	129
4.4 Η ΠΡΩΤΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΛΟΦΟ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ	130
4.5 ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ	130
4.6 ΤΡΙΤΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ	130
4.7 ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	132
4.8 ΤΑ ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ	133
4.8.1 Η ΠΡΩΤΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ, ΠΕΡΙΟΧΗ ΦΡΟΥΡΙΟΥ	133
4.8.2 ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ	134
4.8.3 Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	135
5. ΣΗΜΕΡΑ	137
5.1 Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	139
5.2 ΟΙ ΠΕΖΟΔΡΟΜΗΜΕΝΕΣ ΟΔΟΙ	147
5.3 ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	149
5.4 ΧΑΡΤΕΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	159
6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	165
6.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	165
6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	165
6.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	166
7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	169
7.1 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	171
7.2 ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ (Φ.Ε.Κ., ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ)	200
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	217

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα την τελευταία 25ετία, στην πόλη της Λάρισας παρατηρείται έντονη προσπάθεια ανάπλασης του ιστορικού της κέντρου. Δημιουργείται ένα ευρύ δίκτυο πεζοδρόμων μήκους 10,2 χιλιομέτρων, πραγματοποιείται ανάπλαση των δύο κεντρικών πλατειών της πόλης (Πλατεία Ταχυδρομείου και Κεντρική Πλατεία), γίνονται προσπάθειες για την επίλυση του κυκλοφοριακού προβλήματος στο κέντρο της και δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στον εξωραϊσμό του εμπορικού της κέντρου. Οι εκσκαπτικές εργασίες που απαιτούνται φέρουν στο φως πλήθος αρχαιολογικών ευρημάτων, όπως τα αρχαία τείχη κατά την κατασκευή του υπόγειου χώρου στάθμευσης στην πλατεία Λαού, και ο βυζαντινός ναός και τα νεκροταφεία στην πλατεία Μπλάνα, επισημαίνοντας και υπενθυμίζοντας έτσι την ιστορική και αρχαιολογική αξία του χώρου όπου ιστορικές καταγραφές μαρτυρούν πως κατοικείται εδώ και αιώνες.

Στις αρχές αυτής της περιόδου ξεκινούν και εργασίες για την ανάδειξη του Αρχαίου Θεάτρου στην καρδιά της πόλης, το οποίο βρίσκεται σε έναν από τους πιο εμπορικούς δρόμους της, την οδό Βενιζέλου, στις παρυφές του λόφου του φρουρίου. Η αποκάλυψη του θεάτρου ξεκίνησε το 1987 και ολοκληρώνεται μετά από σειρές απαλλοτριώσεων και συναφών έργων το 2007. Η πόλη πλέον έχει να περηφανεύεται για το δεύτερο μεγαλύτερο αρχαίο θέατρο στην Ελλάδα, μετά από αυτό της Επιδαύρου.

Ενώ μία αποκάλυψη σαν αυτή θα σήμαινε ανάπτυξη και ανάδειξη της ευρύτερης περιοχής λόγω των ποικίλων πολιτιστικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων που θα φιλοξενούσε το θέατρο, παρατηρούμε σήμερα ένα γενικό μαρασμό, ενδεχομένως λόγω της οικονομικής κρίσης που συμπίπτει χρονικά με το τέλος των εργασιών αποκατάστασης. Η πλειοψηφία των καταστημάτων στους εμπορικούς δρόμους πέριξ του θεάτρου παραμένουν ανοίκιστα και δίνουν την αίσθηση υποβάθμισης της περιοχής. Ίδια είναι η κατάσταση βόρεια του αρχαίου θεάτρου, στους δρόμους του λόφου του φρουρίου, με μόνη διαφορά ότι το βράδυ η περιοχή μετατρέπεται σε πυρήνα διασκέδασης αφού φιλοξενεί μαγαζιά αναψυχής, μπαράκια, καφετέριες, ταβερνάκια και ταχυφαγεία.

Τα παραπάνω δεδομένα σε συνδυασμό με παλαιότερες αλλά και πιο πρόσφατες επισκέψεις μου στο λόφο του φρουρίου διέγειραν το ενδιαφέρον μου για την περαιτέρω διερεύνηση και εξέταση των παραμέτρων της εξέλιξης της περιοχής όχι μόνο τις τελευταίες δεκαετίες αλλά και σε βάθος αιώνων. Άλλωστε έχει γίνει γνωστό ότι ο λόφος αποτέλεσε τον πυρήνα δημιουργίας και ανάπτυξης της Λάρισας από την ίδρυση της πόλης μέχρι σήμερα.

Αντικείμενο της ερευνητικής εργασίας αυτής είναι η παρουσίαση της ιστορίας και της εξέλιξης της περιοχής του λόφου του φρουρίου από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι σήμερα. Ερευνάται ο διαφορετικός ρόλος που διαδραμάτισε η περιοχή σε κάθε χρονική περίοδο, από οικισμοί κατά την πρωτογεωμετρική εποχή, ακρόπολη τα αρχαία χρόνια, χριστιανική συνοικία την οθωμανική περίοδο, μέχρι πυρήνας εμπορικής δραστηριότητας και αναψυχής τις τελευταίες δεκαετίες. Μελετώνται, επίσης, προτάσεις που έχουν κατατεθεί από το σύλλογο αρχιτεκτόνων Λάρισας, από ιδιώτες αρχιτέκτονες και από φοιτητές στα πλαίσια διπλωματικών εργασιών και αφορούν την ανάπλαση της περιοχής. Τέλος, αποτυπώνεται και τεκμηριώνεται μέσω χαρτών και φωτογραφικού υλικού η υφιστάμενη κατάσταση σήμερα, ενώ διατυπώνονται και συμπεράσματα-προτάσεις για τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου της περιοχής στο ευρύτερο αστικό τοπίο.

ABSTRACT

During the last 25 years remarkable efforts have been made in the city of Larisa aiming to redevelop its historic center. A wide net of pedestrian roads about 10,2 kilometers in length has been created, two central squares have been regenerated, and great efforts have been made in order to solve traffic problems, while emphasis has been given in the embellishment of the commercial city centre. During the projects many archaeological findings have been discovered indicating the historical and archaeological significance of the city.

At the same period tasks have been started in order that the Ancient Theatre comes to light, situated in Venizelou Street, one of the most commercial streets in Larisa, in the south edge of the Fortress Hill. The revelation of the theatre started in 1987 and was completed in 2007 after a series of compulsory purchases.

Although a revelation of this size could have brought development in the whole area due to cultural events that could have taken place in the theatre, nowadays we are facing a general decline, probably because of the economical crisis which coincided with the completion of the theatre's restoration. Most of the commercial stores around the ancient monument remain today unoccupied giving the sense of degradation in the region. The situation is similar at the north of the theatre, although during the night hours the district is converted into a pole of entertainment.

Having studied the above I decided to visit the area and do some research regarding the evolution of the region from the ancient times until today. This would be very interested taking into consideration that the hill was the core of development of the city from its founding until today.

The purpose of this project is to display the history and evolution of the fortress hill from the prehistoric times until today. The different role played in each time period is also being investigated, from settlements in the Geometric Era, the acropolis of ancient times, the Christian district during the Ottoman period, to the core of commercial and recreational activity in recent decades. Furthermore, proposals in relation to the area's recast and redesign by self-employed architects, and architecture students as part of their diploma thesis, are presented. Finally, the existing situation is depicted and documented through maps and photographs, while conclusions and suggestions are formulated in order to define a new role for the area.

1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.2 Ο ΛΟΦΟΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

1.3 ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

1

1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Λάρισα βρίσκεται πάνω στο βασικό οδικό άξονα της χώρας που συνδέει την Αθήνα με τη Θεσσαλονίκη, στο κέντρο του ανατολικού τμήματος της εύφορης Θεσσαλικής πεδιάδας, δίπλα στον Πηνειό ποταμό και είναι πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, του μεγαλύτερου σε έκταση στη χώρα. (Εικ 1,2)

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011 ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 163.380 κατοίκους καθιστώντας τη μία από τις μεγαλύτερες πόλεις της χώρας και καταλαμβάνει έκταση 19.000 στρεμμάτων.

Το όνομα Λάρισα είναι προελληνικό πελασγικής προέλευσης ιδιαίτερα διαδεδομένο στον ελλαδικό χώρο και σημαίνει ισχυρά οχυρωμένος λόφος ή ακρόπολη, το όνομα αυτό είχε και η ακρόπολη του Άργους.

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ευνοϊκή τοποθεσία της αρχαίας Λάρισας στις όχθες του Πηνειού ποταμού, είχε επιλεγεί για κατοίκηση ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους. Ο πρώτος οικισμός ανάγεται στη νεολιθική εποχή και βρισκόταν στο λόφο του Αγίου Αχιλλείου, στην αρχαία Ακρόπολη - περιοχή Φρουρίου. Η πόλη χτίστηκε την πελασγική περίοδο από το Λάρισσο, γιο του Πελασγού και άρχισε να ακμάζει από τον 8ο αι. π.Χ. Στα τέλη το 7ου αι. π.Χ., η Λάρισα αναφέρεται σαν πλούσια πόλη και μετασηματίζεται σε πόλη με Ακρόπολη, ενώ με την είσοδο στην ιστορική εποχή, η πόλη μεγαλώνει και διαδραματίζει σημαντικό οικονομικό και πολιτικό ρόλο στον ελλαδικό χώρο. Κατά τον 5ο αι. π.Χ., είχε δικά της νομίσματα και αποτελούσε το κύριο μέλος της Θεσσαλικής Νομισματικής Ένωσης, που συστήθηκε στο 470π.Χ. περίπου και διατηρήθηκε μέχρι τις αρχές του 4ου αι. π.Χ. Κατά τους κλασσικούς και ελληνιστικούς χρόνους η Λάρισα αναπτύσσεται σαν αγροτικό-διοικητικό κέντρο. Έχει πάρει πλέον μορφή πόλης που συνέχιζε να απλώνεται γύρω από το λόφο του Φρουρίου, ενώ ο λόφος είχε γίνει Ακρόπολη, σύμφωνα με τα κλασικά πρότυπα μιας πόλης. Επάνω στην Ακρόπολη υπήρχε ο ναός της Πολιάδας Αθηνάς, το Θέατρο, η Αγορά, ο ναός του Κεδρώου Απόλλωνα. Στη θέση του Ναού της Αθηνάς κατά το Μεσαίωνα ιδρύθηκε ο Ναός του Πολιούχου της πόλης, Αγίου Αχιλλείου.

Μέχρι το 196π.Χ., η πόλη βρίσκεται υπό την κηδεμονία των Μακεδόνων. Μετά περιέρχεται στους Ρωμαίους και τότε πάλι έχει να παρουσιάσει σημαντική ακμή στα γράμματα και στις τέχνες. Από τα ευρήματα της Ρωμαϊκής εποχής, έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη ενός αποχετευτικού συστήματος και πολυτελών κατοικιών. Η τελευταία περίοδος άνθησής της παρουσιάζεται στη Βυζαντινή περίοδο όταν αποτέλεσε σημαντικό διοικητικό κέντρο του Θέματος Ελλάδος. Τον 6ο αι. μ.Χ., η πόλη οχυρώνεται από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό και ορίζεται τελεσίδικα ως έδρα της επαρχίας Θεσσαλίας.

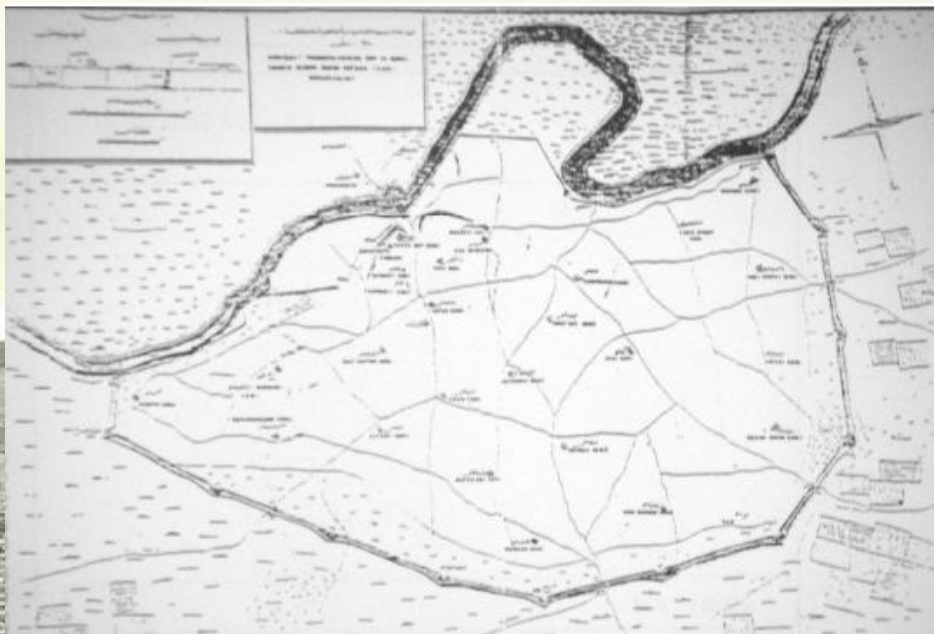
Η μετέπειτα πορεία της παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις, αφού κυριεύθηκε και λεηλατήθηκε από αρκετές φυλές (Γότθοι, Βησιγότθοι, Βούλγαροι, Νορμανδοί, Φράγκοι, Αλβανοί και Καταλανοί). Στα μικρά διαστήματα ανακατάληψής της από τους Βυζαντινούς αυτοκράτορες, η πόλη αποκτά τυπική βυζαντινή οργάνωση του αστικού της χώρου, με κάστρο-χώρα-περιτείχιση, ενώ της παραχωρούνταν και σημαντικά εμπορικά προνόμια.

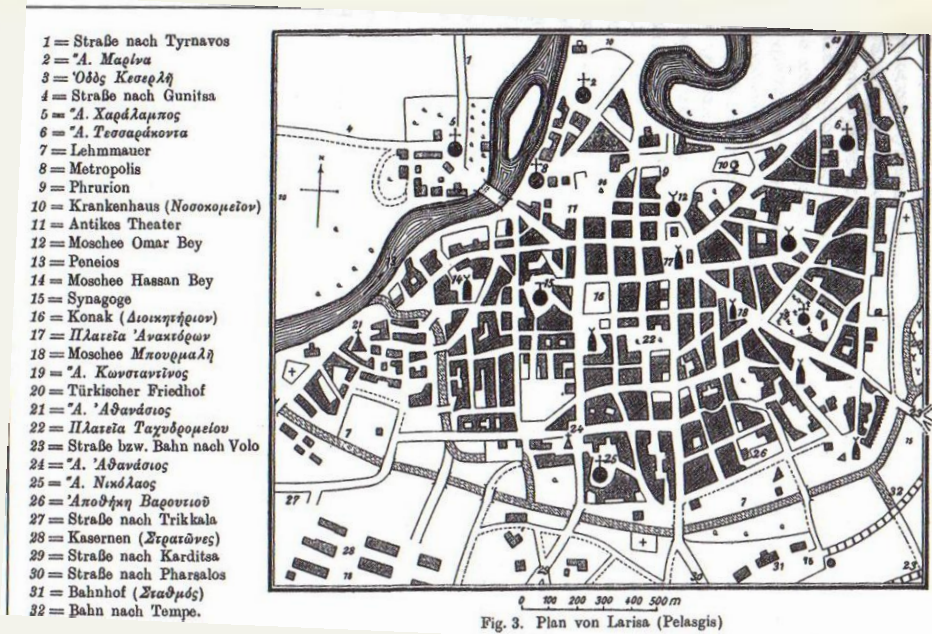
Εικ 1: Χωροθέτηση της Λάρισας στην Επικράτεια, πηγή wikipedia.org

Εικ 2 : Καποδιστριακός δήμος Λάρισας, πηγή wikimapia.org

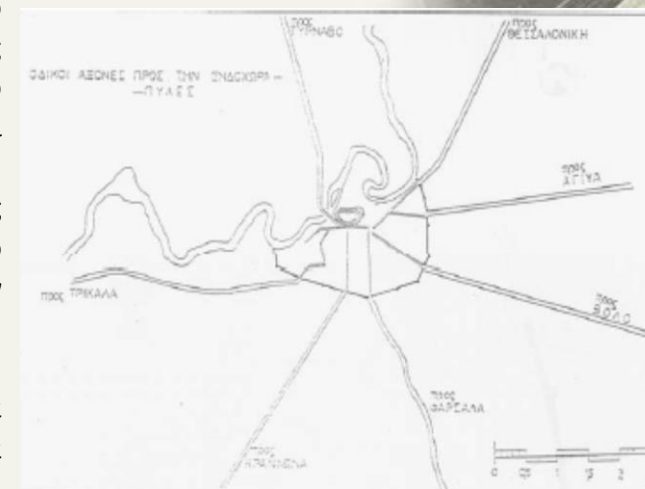
Εικ 3 : Πρώτη απόπειρα σχεδιασμού της πόλης από τον Τούρκο Μηχανικό Χαλήλ Μπέη το 1827-28, (Πηγή : Παλλάς, Νότη, "Καταγραφή προβλημάτων και αναβάθμιση των συνοικιών Νότιος Αγ. Αθανάσιος, Αγ. Αχίλλειος, Αγ. Νικόλαος" ΤΕΕ Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, 1988

Εικ 4 : Χάρτης Λάρισας των αρχών του 20ου αι. (Πηγή : Παλιούγκας Θ., "Η Λάρισσα κατά την τουρκοκρατία", 1996)

Το 1423 μ.Χ., η Λάρισσα περνάει σε Οθωμανική κυριαρχία, μετονομάζεται σε Yeni Sehir (Νέα Πόλη) και λόγω της γεωπολιτικής της θέσης, αποτελεί το στρατιωτικό κέντρο των τουρκικών δυνάμεων. Η κατάληψη της πόλης από τους Τούρκους υποχρέωσε μεγάλο μέρος του πληθυσμού να καταφύγει στα βουνά, ενώ εποίκιστηκε σε μεγάλο βαθμό από τουρκικό πληθυσμό και αναπτύχθηκε σε εμπορικό-μεταπρατικό και γεωργικό κέντρο, ενώ από το 1770 μέχρι την απελευθέρωσή της ήταν έδρα της Διοίκησης Θεσσαλίας.

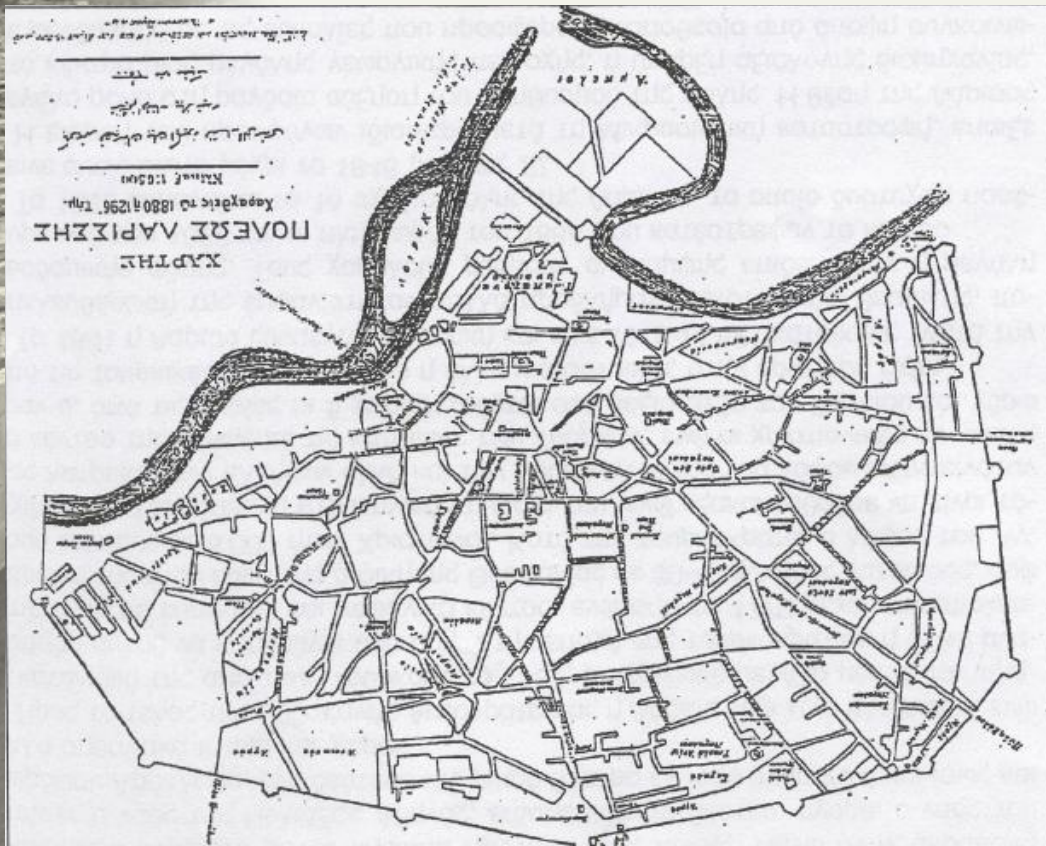
Το 1881 απελευθερώνεται από τους Τούρκους μετά τη Θεσσαλική επανάσταση του 1878, τη συμφωνία της Κωνσταντινούπολης το Φεβρουάριο του 1881 και τη συνθήκη του Βερολίνου που καθόριζε τον Πηνειό ως το βορειότερο σύνορο της χώρας. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να χάσει η πόλη τα μέτωπα οικονομικών συναλλαγών με το βορρά και την ανατολή και να καταστραφούν τα βιοτεχνικά κέντρα της γύρω περιοχής, ενώ επήλθε και πληθυσμιακή συρρίκνωση αφού έφυγε ο μισός πληθυσμός, ο οποίος ήταν τούρκικος. Η πόλη τότε είχε 14.821 κατοίκους. Η απελευθέρωση βρήκε τη Λάρισσα μία σκονισμένη λασπούπολη με στενά δρομάκια και άπειρα προβλήματα (Εικ 3). Η εγκατάσταση χιλιάδων προσφύγων τα επόμενα χρόνια όξυνε τα κοινωνικά προβλήματα που εξαπλώθηκαν μαζί με τους άθλιους παραγκομαχαλάδες της. Οι κατοικίες και τα κτίρια γενικά είναι μονώροφα, στην πλειοψηφία τους χτισμένα από τσατμά αρκετά από πλιθιά και ελάχιστα πέτρινα. Η πόλη περιβάλλεται από περιμετρική τάφρο 4χλμ, είναι αραιοδομημένη και οι δρόμοι της είναι στενοί, αρκετοί λιθόστρωτοι, ενώ η επικοινωνία με την ενδοχώρα γίνεται από 5 πύλες. Για αρκετές δεκαετίες δε θα υπάρξει καμία σημαντική διαφοροποίηση του αστικού ιστού (Εικ 4, Εικ 5)

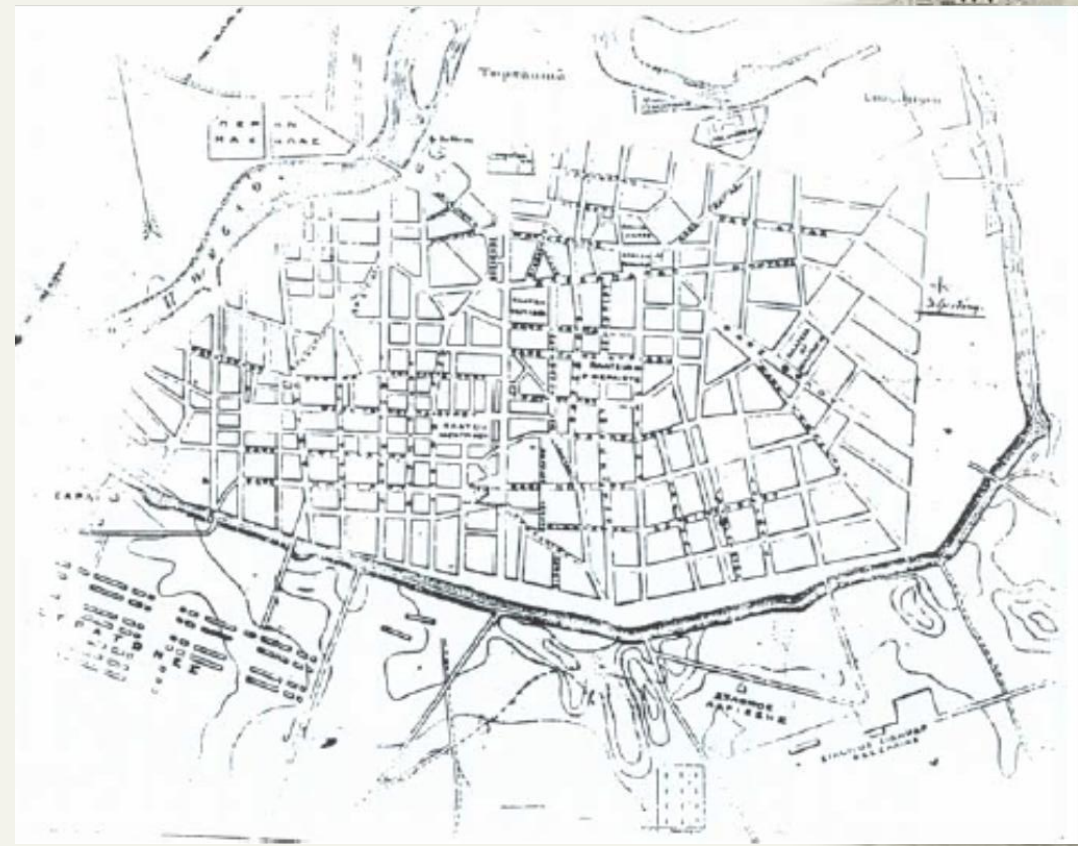
Εικ 5 : Οδοικοί άξονες προς την ενδοχώρα, Πύλες, . (Πηγή : Παλιούγκας Θ., "Η Λάρισσα κατά την τουρκοκρατία", 1996)

Το πρώτο σχέδιο της πόλης εκπονείται το 1882 αμέσως μετά την απελευθέρωση της, το οποίο παραμένει αναλλοίωτο μέχρι το 1946 και καλύπτει μόνο την "εντός των τειχών περιοχή". (Εικ 7)

Με την είσοδο του 20ου αιώνα και την έλευση των προσφύγων της Ανατολικής Ρωμυλίας (1906) και κυρίως της Μικράς Ασίας το 1922, η πόλη αρχίζει να επεκτείνεται συνεχώς. Η κατοχή και ο εμφύλιος (1940-1945) ανακόπτουν την επέκταση αυτή, που όμως ξαναρχίζει εντονότερη στη δεκαετία του '50, επέκταση άναρχη με αυθαίρετη δόμηση "εκτός σχεδίου", που στη δεκαετία του '60 καλύπτεται μερικώς με τις γνωστές "επεκτάσεις" του σχεδίου πόλης. Οι επεκτάσεις αυτές, που οδήγησαν στον υπερδιπλασιασμό της επιφάνειας της πόλης, ακολουθούν μία ακτινωτή ανάπτυξη κατά μήκος των οδικών αρτηριών περισσότερο προς Θεσσαλονίκη, Βόλο, Φάρσαλα και λιγότερο προς Τρίκαλα, Καρδίτσα, Κοζάνη. Ουσιαστικά μέχρι και τη δεκαετία του '70 η πόλη αναπτύχθηκε μέσα στην περιμετρική οχυρωματική τάφρο (σημερινή οδός Ηρώων Πολυτεχνείου).

Εικ 6 : Τοπογραφικό σχέδιο της Λάρισσας 1880 (Πηγή: Ε. Φαρμακίδης, "Η Λάρισα", 1926)

Εικ 7 : Το ρυμοτομικό σχέδιο του 1882 (Πηγή: ΤΕΕ, τμήμα Κεντρικής-Δυτικής Θεσσαλίας, "Διερεύνηση της αστικής δομής και μορφολογίας της Λάρισσας")

Η μεγάλη πληθυσμιακή αύξηση της Λάρισας (1961: 56.010 κάτοικοι, 1971: 72.760 κάτοικοι, 1981: 102.426 κάτοικοι, 1991: 113426 κάτοικοι), οδήγησε στον υπερδιπλασιασμό της επιφάνειας της πόλης που έγινε αυθαίρετα, τυχαία , εξαιτίας της απουσίας οποιουδήποτε σχεδιασμένου προγράμματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι στα μέσα της δεκαετίας του '70, το 60% της κτισμένης επιφάνειας προερχόταν από αυθαίρετη δόμηση, που εντάχθηκε στο σχέδιο πόλης τα έτη 1976 και κυρίως το 1979.

Σήμερα η Λάρισα είναι μία από τις μεγαλύτερες πληθυσμιακά πόλεις της Ελλάδας. Η οργάνωσή της δεν υιοθετεί συγκεκριμένα πρότυπα και η διάταξη των λειτουργιών της ακολουθεί τα ίχνη του παλαιότερου ιστού.

Παρότι αποκτά το πρώτο ρυμοτομικό της σχέδιο το 1882 και παρότι κατά καιρούς πραγματοποιήθηκαν διάφορες επεκτάσεις και αναθεωρήσεις ουσιαστικά ο σχεδιασμός της πόλης ακολούθησε τη δόμηση, και όχι το αντίστροφο. το 1974 εκπονήθηκε Ρυθμιστικό σχέδιο για την πόλη, παράλληλα με το οποίο είχαν ανατεθεί και τα ρυμοτομικά σχέδια για δομημένες περιοχές άνευ σχεδίου. Το ρυθμιστικό σχέδιο αυτό δε θεσμοθετήθηκε ποτέ. Το 1980 γίνεται αναθεώρησή του, ενώ το 1983 στα πλαίσια της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης εκπονήθηκαν δύο πολεοδομικές μελέτες, γενικού πολεοδομικού σχεδίου (Γ.Π.Σ.) και αναθεώρησης του υφισταμένου που όμως δεν ανταποκρινόταν στις ανάγκες της πόλης, ούτε ήταν δυνατή η εφαρμογή τους στις περισσότερες περιοχές της. ΜΕ την επέκταση του σχεδίου πόλης που έγινε το 1989, οριοθετήθηκε στη σημερινή της έκταση που περιλαμβάνει 19 πολεοδομικές ενότητες. Σήμερα εκπονείται καινούργιο Γ.Π.Σ. το οποίο βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο.

Η σημερινή Λάρισα, ενώ από μορφολογικής άποψης χαρακτηρίζεται από ανυπαρξία σχεδιασμού (αστικής αρχιτεκτονικής και αισθητικής), από κοινωνικής πλευράς παραμένει ακόμα ανθρώπινη, ζωντανή και πολυλειτουργική, διατηρώντας πολλά από τα χαρακτηριστικά της αστικότητας. Μορφοποιήθηκε μέσα από μία διαδικασία ιδιωτικής αστικοποίησης, που βασίστηκε στην επανάληψη της αστικής μονάδας (πολυκατοικίας), χωρίς συγκεκριμένο πρόγραμμα από ιδιώτες κατασκευαστές. Η διαδικασία αυτή ήταν πολύ έντονη κατά τις δεκαετίες '60 και '70, κατά την οποία μέσω του συστήματος της αντιπαροχής, αντικαταστάθηκε η πλειοψηφία των χαμηλών κτισμάτων με πολυκατοικίες με αποτέλεσμα να απομένει σήμερα μόλις το 10% κτιρίων κτισμένων μέχρι το 1950 και αξιόλογων αρχιτεκτονικών κτισμάτων.

Συνοψίζοντας την παραπάνω ανάλυση τεκμαίρουμε πως πρόκειται για μία πόλη με διαχρονικό εμπορικό, συγκοινωνιακό και διοικητικό κέντρο με έντονο αρχαιολογικό και ιστορικό χαρακτήρα. Το τοπίο της πόλης καθορίζεται διαχρονικά από τη σχέση : Πηνειός - περιοχή Φρουρίου- αστικό κέντρο σχέση που πρέπει να ενδυναμωθεί και να τονιστεί.

1.2 Ο ΛΟΦΟΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η περιοχή μελέτης που είναι σήμερα γνωστή με το όνομα "ο λόφος του Φρουρίου" η αλλιώς απλά "Φρούριο" χωροθετείται στο σημείο όπου ο Πηνειός ποταμός καθώς βαίνει από τα δυτικά προς τα ανατολικά στρίβει κατά 90 μοίρες προς τα βόρεια, δημιουργώντας σε αυτή τη θέση ένα ημικυκλικό σχήμα

Εικ 8 : Εντοπισμός περιοχής μελέτης, (Πηγή : Google earth)

Εικ 9 : Εντοπισμός περιοχής μελέτης, (Πηγή : Google earth)

Συγκεκριμένα η περιοχή περιβάλλεται από τις οδούς Γεωργιάδου, Δήμητρας και Βενιζέλου, δρόμους με καθαρά εμπορικό χαρακτήρα, βορειοδυτικά από το εμπορικό και επιχειρησιακό κέντρο της Λάρισας σε άμεση επαφή με αυτό. Στο σύνολό της περιλαμβάνει 13 οικοδομικά τετράγωνα

Εικ 11 : Εντοπισμός περιοχής μελέτης, (Πηγή : Bing maps)

Εικ 10 : Εντοπισμός περιοχής μελέτης, (Πηγή : Google earth)

2. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΟΦΟΥ

2.1 ΠΡΟΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

2.2 ΑΡΧΑΙΚΟΙ – ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

2.2.1 Α' ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

2.1.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ

2.3 ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ – ΡΩΜΑΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

2.4 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ – ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

2.4.1 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

2.4.2 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ

2.4.3 ΜΕΣΟΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΝΑΟΣ

2.4.4 ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΑ

2.5 ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

2.5.1 ΤΟ ΜΠΕΖΕΣΤΕΝΙ

2.5.2 ΜΠΑΙΡΑΚΛΙ ΤΖΑΜΙ

2.5.3 ΤΖΑΜΙ BEZZAZ

2.5.4 ΤΖΑΜΙ SAAT

2.5.5 ΟΘΩΜΑΝΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ

2.6 17^{ος} – 19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ

2.6.1 Η «ΤΕΤΑΡΤΗ»

2.6.2 Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ

2.6.3 Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

2.6.4 Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ «ΤΡΑΝΟΣ ΜΑΧΑΛΑΣ»

2.6.5 ΤΑ ΚΑΖΑΝΤΖΗΔΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ

2.6.6 Η ΛΑΡΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΟΡΣΤΕΙΝ ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ, 1881

2.7 20^{ος} ΑΙΩΝΑΣ

2.7.1 Η ΛΑΡΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ

2.7.2 ΤΑ ΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

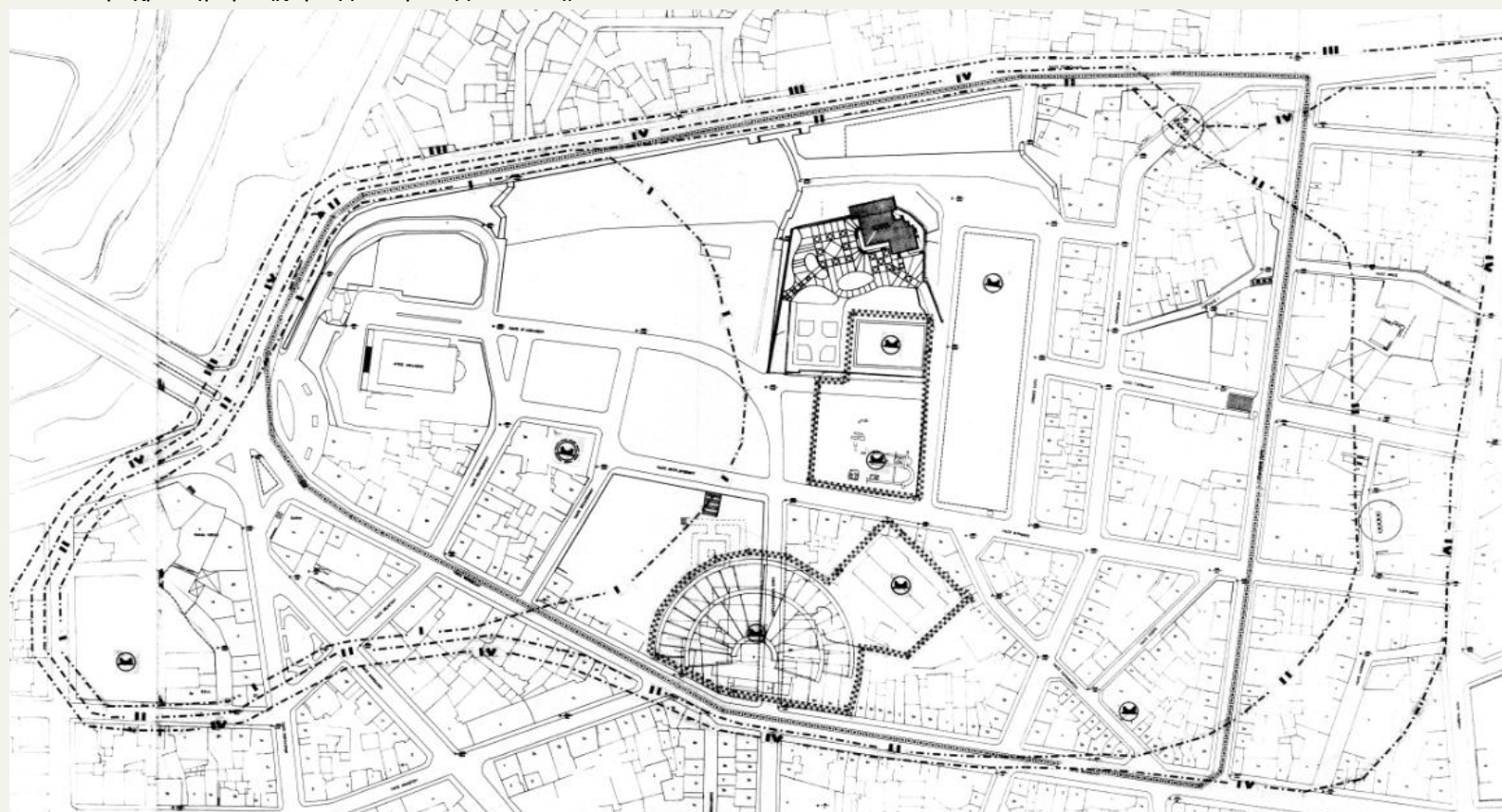
2.7.3 ΤΑ ΠΡΩΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΑ

2.7.4 ΤΑ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ «ΦΡΟΥΡΙΟ»

2. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΟΦΟΥ

2.1 ΠΡΟΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Η Λάρισα παρουσιάζει αδιάλειπτη κατοίκηση και μακραίωνη ιστορία. Η αρχαία Λάρισα όπως και η σημερινή, απλωνόταν στο βορειοανατολικό τμήμα της θεσσαλικής πεδιάδας κοντά στη δεξιά όχθη του Πηνειού ποταμού. Η περιοχή του Φρουρίου αποτέλεσε τον πυρήνα της συνεχούς κατοίκησης, καθώς ως χωμάτινος λόφος (γήλοφος) προσέφερε την απαραίτητη ασφάλεια τόσο έναντι των εχθρών της πόλης όσο και του γειτονικού πλημμυρώδους Πηνειού. Μπορούμε να πούμε πως είναι μια από τις λίγες θέσεις στην Ελλάδα, που έχουν συνεχή κατοίκηση από την 6η χιλιετία π. Χ μέχρι σήμερα (χάρτης επόμενης σελίδας)

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ		3. ΑΞΙΟΛΟΓΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ		ΕΠΟΧΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	
2. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΙΧΝΗ [ΤΕΙΧΗ ΑΡΧ/ΚΟΥ ΧΩΡΟΥ]	ΜΝΗΜΕΙΑ	1. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	2. ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗ ΘΕΣΗ «ΝΑΟΥ ΑΘΗΝΑΣ ΠΟΛΙΛΙΟΣ»	--- I --- ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ & ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	
				--- II --- ΑΡΧΑΪΚΗ - ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	
				--- III --- ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	
				--- IV --- ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ	

Εικ 12 : Όρια προϊστορικών και ιστορικών εκτάσεων της πόλης, (Πηγή : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώρα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα)

Υπάρχουν τέσσερις θέσεις μέσα στην έκταση της σύγχρονης πόλης και δύο στο χώρο του στρατιωτικού αεροδρομίου που έχουν λείψανα κατοίκησης από την προϊστορική εποχή (Εικ13). Οι θέσεις αυτές είναι οι εξής:

1. **Μαγούλα οδού Καρδίτσας** : Η θέση αυτή βρίσκεται στις νότιες παρυφές της Λάρισας. Πρόκειται για μια χαμηλή μαγούλα, από όπου περνά η οδός Καρδίτσας, στην οποία βρέθηκαν νεολιθικά ειδώλια και κεραμική χαρακτηριστική της αρχαιότερης νεολιθικής περιόδου (6η π.Χ. χιλιετία)

2. **Μαγούλα "Βραστήρας"** : Βρίσκεται στην εθνική οδό κοντά στην θέση Travel Stop στο ύψος μεταξύ των οδών Γοργοποτάμου και Θεόπετρας. Είναι μία χαμηλή μαγούλα με ίχνη κατοίκησης από τη νεότερη νεολιθική εποχή που ένα τμήμα της ισοπεδώθηκε κατά την κατασκευή της εθνικής οδού.

3. **Μαγούλα "Αβέρωφ"** : Χωροθετείται στην περιοχή του πρώην motél Ξενία, κοντά στην εθνική οδό και έχει κατοίκηση από όλες τις περιόδους της νεολιθικής εποχής και πιθανώς και της μυκηναϊκής.

4. **Λόφος του Φρουρίου** : Με παλαιότερες έρευνες (αρχές 20ου αι.) βρέθηκαν όστρακα της νεολιθικής εποχής και της χαλκοκρατίας. Με νεότερες ανασκαφές (δεκαετία 1970) βεβαιώθηκε η συνεχής κατοίκηση στο λόφο από την αρχή της Εποχής του Χαλκού (αρχές 3ης π.Χ. χιλιετίας). Η κατοίκηση συνεχίστηκε κατά τη Μυκηναϊκή εποχή, όπως μαρτυρούν μυκηναϊκοί τάφοι, που πρέπει να ανήκουν στο νεκροταφείο της θέσης αυτής και βρέθηκαν στο χώρο του νοσοκομείου στην οδό Γεωργιάδου. Στη συνέχεια ο λόφος αποτέλεσε την ακρόπολη της Λάρισας των κλασικών χρόνων.

Εξετάζοντας τα πράγματα από τους προϊστορικούς χρόνους, γνωρίζουμε πως από τον 11ο π.Χ. ήρθαν στη Θεσσαλία από την Ήπειρο οι Θεσσαλοί, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στις πεδινές εκτάσεις, από τη Μακεδονία οι Μαγνήτες, στο όρος Πήλιο, και οι Περραιβοί που απλώθηκαν σε ευρεία

Εικ 13: Σχέδιο πόλεως Λάρισας με τους προϊστορικούς οικισμούς της περιοχής
1. Λόφος Αγ. Αχιλλείου 2. Μαγούλα οδού Καρδίτσας, 3. Μαγούλα "Αβέρωφ", 4. Μαγούλα "Βραστήρας"

ορεινή περιοχή, από τα Αντιχάσια ως τα Καμβούνια και τον Κάτω Όλυμπο. Τα θεσσαλικά αυτά φύλα μετά από ορισμένες εσωτερικές μετακινήσεις, απέκτησαν μετά τον 9ο αι. π.Χ. ενιαίο πολιτισμό. Στα πρωτογεωμετρικά χρόνια δεν υπήρχαν οργανωμένες θέσεις για ομαδική διαβίωση, καθόσον οι κατοικίες των ανθρώπων ήταν διασκορπισμένες και βρίσκονταν κοντά στα κοπάδια των ζώων. Για αυτό το λόγο στην ευρύτερη περιοχή της Λάρισας δεν έχει επισημανθεί κάποια εγκατάσταση πρωτογεωμετρικών χρόνων. Βρέθηκαν όμως διάσπαρτα αγγεία από νεκροταφεία που δείχνουν πυκνή κατοίκηση στα χρόνια αυτά. Πιο συγκεκριμένα, κοντά στο χώρο του δεύτερου αρχαίου θεάτρου βρέθηκαν τάφοι πρωτογεωμετρικών χρόνων με άφθονα πήλινα αγγεία και ορισμένα σιδερένια αντικείμενα. Πρωτογεωμετρικοί τάφοι βρέθηκαν επίσης στις όχθες του Πηνειού και στο κέντρο της σημερινής πόλης, νότια από την αρχαία ακρόπολη.

Κατά την επόμενη χρονική περίοδο, την γεωμετρική, τα θεσσαλικά φύλα με ενιαία πολιτισμική αντίληψη δημιουργούν οργανωμένους οικισμούς πάνω σε χαμηλούς λόφους. Στη Λάρισα μόνιμη εγκατάσταση των γεωμετρικών χρόνων βρέθηκε σε ανασκαφική έρευνα στις ανατολικές υπώρειες του λόφου του Φρουρίου. Στο σημείο αυτό διενεργήθηκε ανασκαφική έρευνα σε βάθος 10,40μ., η οποία αποκάλυψε επάλληλα στρώματα κατοικήσεων από την πρώιμη χαλκοκρατία ως τα ύστερα βυζαντινά χρόνια. Η ανασκαφική αυτή έρευνα απέδειξε πως ο λόφος, που στους ιστορικούς χρόνους ταυτίστηκε με την αρχαία ακρόπολη, αποτέλεσε τον πρόδρομο για τη μετέπειτα οριστική διαμόρφωση της πόλης. Όπως έδειξαν ανασκαφές στις δυτικές υπώρειές του, εδώ βρισκόταν ο βασικός προϊστορικός πυρήνας της περιοχής, όπου έμελλε αργότερα να οργανωθεί και να ακμάσει η αρχαία Λάρισα. Δεν υπάρχουν στοιχεία για την τύχη του γηγενούς προϊστορικού στοιχείου που έζησε εδώ για χιλιετίες μετά την άφιξη των Θεσσαλών. Φαίνεται όμως ότι τα πολιτισμικά στοιχεία των επήλυδων φυλών ενώθηκαν με τα αντίστοιχα του προϊστορικού υποστρώματος, ιδίως στον τομέα της οικοτεχνίας και δημιούργησαν μία νέα πολιτιστική ταυτότητα.

Οι νέοι κάτοικοι της περιοχής, οι Θεσσαλοί, συνδεδεμένοι με κοινή καταγωγή, ίδια γλωσσικά στοιχεία, ήθη έθιμα, θρησκευτικές δοξασίες και τρόπο ζωής, συγκρότησαν από τον 9ο αι π.Χ μια οργανωμένη κοινότητα που είχε το χαρακτήρα μικρού χωριού και όχι τη μορφή της κατοπινής πόλης. Ο οικισμός αυτός ήταν περιορισμένος μόνο στο λόφο της ακρόπολης, την "πόλιν" ή το "πολίεθρον", όπως ονομαζόταν στη μυκηναϊκή εποχή, και δεν είχε επεκταθεί στις γύρω πεδινές εκτάσεις.

Η ακρόπολη ήταν στην αρχή το φρούριο της γύρω πεδιάδας αλλά σιγά σιγά μεταβλήθηκε σε κέντρο της θρησκευτικής και κοινωνικής ζωής των ανθρώπων της εποχής αυτής. Εδώ θα βρισκόταν ο τάφος του μυθικού ιδρυτή βασιλιά και η έδρα του τοπικού άρχοντα, ο οποίος, κατά τα πρότυπα των γεωμετρικών χρόνων, συγκέντρωνε στα χέρια του την πολιτική, οικονομική και θρησκευτική εξουσία. Ιδιαίτερα από τον 6ο π.Χ. όταν η πόλη απέκτησε την οριστική πολιτική της οργάνωση, ορισμένες λατρείες που αναπτύχθηκαν εδώ απέκτησαν επίσημο χαρακτήρα και μεταφέρθηκαν σε ιερά τεμένη στην κάτω πόλη, το άστυ, όπως αποκαλούνταν. Την ίδια εποχή η πολιτική εξουσία αποκτά πιο συγκεκριμένη μορφή και μεταφέρεται στο διοικητικό κέντρο, στην αγορά. Οι ιστορικές πηγές και τα λίγα αρχαιολογικά ευρήματα, πάντως, τεκμηριώνουν την πιθανότητα ότι από τον 7ο αι. η Λάρισα άρχισε σιγά σιγά να αποκτά το χαρακτήρα της πόλης κράτους. Από ένα ασήμαντο χωριό των γεωμετρικών χρόνων σχηματίστηκε μετά την αύξηση ή το συνοικισμός γειτονικών ομόφυλων μεμονωμένων ομάδων πιθανόν, σε κοινότητα, που ονομαζόταν πόλις επειδή προστατευόταν από την πανάρχαια ακρόπολη. Τέλος, θεωρείται σχεδόν πλήρως εξακριβωμένο ότι από το τέλος του 7ου αι. π.Χ. η Λάρισα ήταν μια πλούσια πόλη,

πρωτεύουσα του φυλετικού κράτους της Πελασιγιάτιδος, και έδρα της νομισματικής και πολιτιστικής ένωσης των Θεσσαλών που διήρκεσε μέχρι τον 6ο και 5ο αι. π.Χ.

Η πρώιμη ιστορία της πόλης και συνεπώς του λόφου του φρουρίου δεν τεκμηριώθηκε επαρκώς από τις ανασκαφές και χάνεται μέσα στο ομιχλώδες πλαίσιο των θεσσαλικών μύθων και των τοπικών παραδόσεων. Φαίνεται όμως ότι είχε την ίδια μορφή κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης με τις άλλες θεσσαλικές πόλεις.

2.2 ΑΡΧΑΙΚΟΙ - ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Στη σωστική ανασκαφική έρευνα στις ανατολικές υπώρειες του λόφου «Φρούριο», που αναφέρθηκε πιο πάνω, αποκαλύφθηκαν σε βάθος 4,10 μ. αρκετά αποσπασματικά τοιχάρια αρχαϊκών οικιών, τα οποία όμως δεν παρουσίαζαν καμία συγκεκριμένη αρχιτεκτονική μορφή. Στην επίχωση βρέθηκαν άφθονα όστρακα αττικών μελανόμορφων αγγείων. Την ίδια μορφή παρουσίαζαν και κτιριακά λείψανα των κλασικών χρόνων (5ος και 4ος αι. π.Χ.), λασπόχτιστα κτίρια δηλαδή με άφθονη αττική ερυθρόμορφη κεραμική.

Σε ένα δεύτερο οικόπεδο ΝΑ της αρχαίας ακρόπολης και σε απόσταση 500μ. από αυτή αποκαλύφθηκαν με σωστική ανασκαφή ερείπια αρχαϊκών και κλασικών λασπόχτιστων κατοικιών, που είχαν την ίδια μορφή με αυτά των ανατολικών υπωρειών της. Αποκαλύφθηκε ένας χαλικόστρωτος δρόμος, μήκους 17,50 και πλάτους 6 μ., και χρησιμοποιήθηκε χωρίς ουσιαστική αλλαγή για έξι περίπου αιώνες. Δυτικά του αρχαίου δρόμου ερευνήθηκαν κτίσματα τεσσάρων επάλληλων οικοδομικών φάσεων οι οποίες είχαν διάρκεια ζωής από τον 6ο αι. π.Χ. μέχρι τον 1ο αι. μ.Χ.

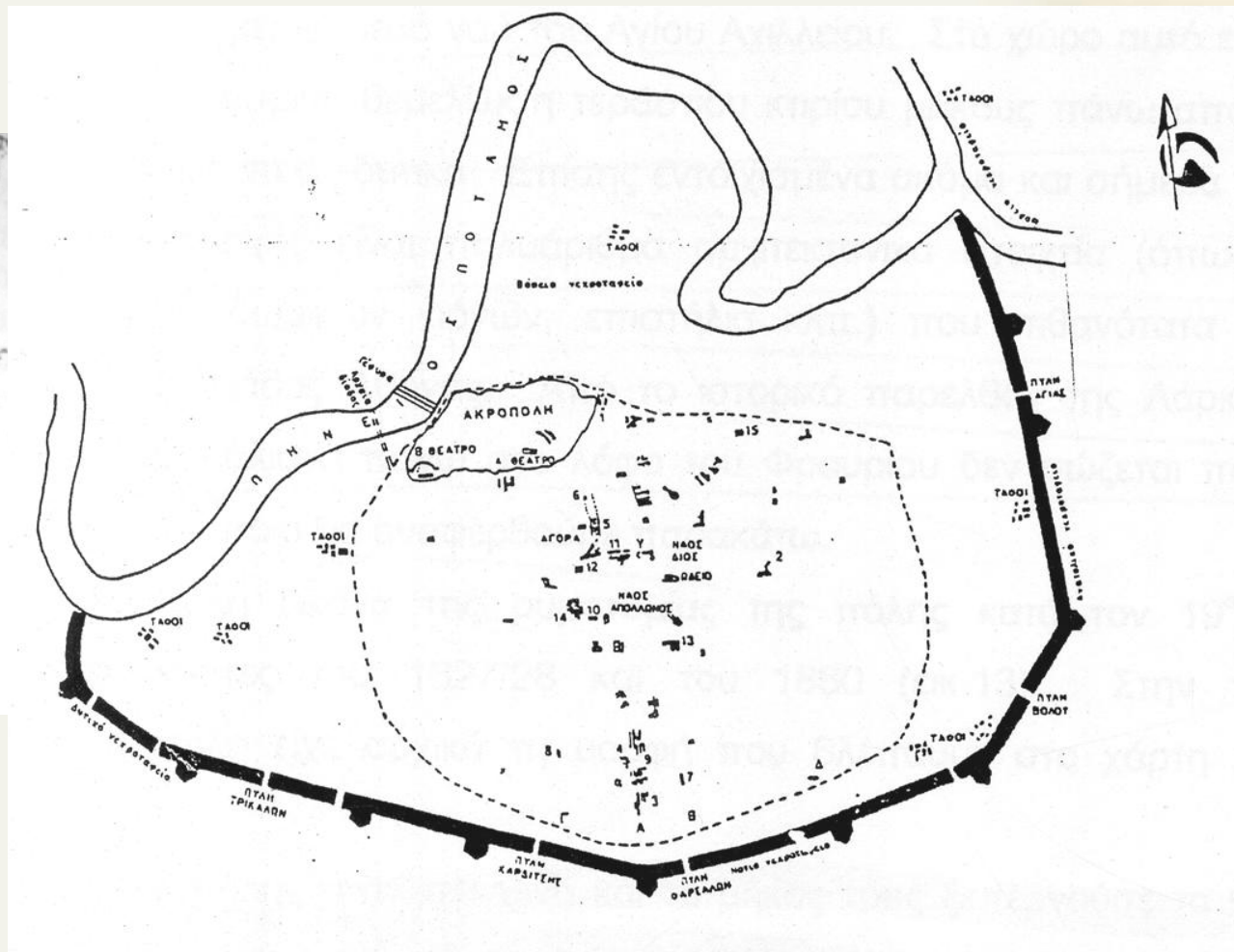
Τα κτιριακά αυτά λείψανα είναι τα μόνα που μέχρι τώρα μπορούμε να σημειώσουμε στο πολεοδομικό σχέδιο της Λάρισας για την πρώιμη ιστορική της περίοδο, τα αρχαϊκά και κλασικά χρόνια. Επειδή είναι αποσπασματικά δεν παρέχουν την ευχέρεια στο μελετητή να εκφράσει με σχετική ασφάλεια ιδέες για τη μορφή της πόλης. Τα ταπεινά αυτά ερείπια ωστόσο δίνουν κάποιες χρήσιμες πληροφορίες. Φαίνεται ότι η Λάρισα στα αρχαϊκά χρόνια, με πρόδρομο τον προϊστορικό της πυρήνα, πήρε την οριστική της μορφή. Από ασήμαντο χωριό των γεωμετρικών χρόνων μεταβλήθηκε σε πόλη οργανωμένη με το ακανόνιστο πολεοδομικό σύστημα. Το σύστημα αυτό που ονομάζεται αττικό, παρείχε κατά τον Αριστοτέλη καλύτερα αμυντικά αποτελέσματα. Ο λόφος της ακρόπολης από τα βόρεια και ένα τμήμα από ανατολικά ήταν αρκετά απότομος. Από δυτικά περιοριζόταν από τον Πηνεϊό. Έτσι η πόλη αναπτύχθηκε κυρίως στις νότιες και στο ομαλό τμήμα των ανατολικών υπωρειών της ακρόπολης.

Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά δεδομένα η έκταση που αναπτύχθηκε η Λάρισα δεν ήταν εντελώς επίπεδη όπως σήμερα. Οι θεμελιώσεις των οικοδομημάτων στους κλασικούς και κατοπινούς χρόνους είναι σε πολλές περιπτώσεις σε διαφορετικό βάθος και δείχνουν ότι από συνοικία σε συνοικία υπήρχε αισθητή υψομετρική διαφορά. Ο ακριβής προσδιορισμός των υψομέτρων από τα δυτικά προς τα ανατολικά δείχνει ανάγλυφα τις εδαφικές υψομετρικές διαφοροποιήσεις της πόλης. Ο κύριος οδικός άξονας της Αρχαίας Λάρισας προς νότο ο οποίος έβαινε παράλληλα σχεδόν με τη σημερινή οδό Ρούσβελτ είχε υψομετρική διαφορά έως 2μ. από τα υπόλοιπα κεντρικά σημεία της και κατέληγε στο σημερινό λόφο του φρουρίου.

Μετά την οριστική διαμόρφωση της πόλης στους αρχαϊκούς χρόνους, το κέντρο της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής των πολιτών μετακινήθηκε σε μία ελεύθερη ζώνη στο άστυ και η σημερινή περιοχή του φρουρίου πήρε το χαρακτήρα της ακρόπολης για τη Λάρισα. (Εικ.14,15)

Εικ 14 : Αρχαία Λάρισα: Ο Πηνειός, το Φρούριο, η Τάφρος με τις εξόδους εκτός πόλης
 (Πηγή : Α. Αναστασιάδης, Π. Σταθακόπουλος *Πολεοδομική επέμβαση στο κέντρο της Λάρισας. Εξυγίανση-Αναβάθμιση*, Τεχνικά Χρονικά : Επιστημονική Έκδοση ΤΕΕ, τόμος 14, τεύχος 1, 1994)

Εικ 15: Τοπογραφικό αρχαίας Λάρισας, (Πηγή : Χ. Καλογιάννη, «*Διατύπωση προτάσεων για τη μελέτη και κατασκευή του Συμβόλου της πόλης σε αντικατάσταση του παλιού ρολογιού*», Τ.Ε.Ε, Τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, 1998)

Τα μεγαλειώδη μνημεία της αρχαίας Λάρισας τα οποία είναι γνωστά στους ειδικούς μελετητές της ιστορίας αυτού του τόπου από τις πηγές και τις επιγραφές έχουν χαθεί οριστικά, τόσο από τη φυσική φθορά του χρόνου όσο και από την ανάλγη συμπεριφορά των μεταγενέστερων γενεών. Τα μόνα μνημεία που διασώθηκαν είναι τα δύο αρχαία θέατρα, τα οποία δίνουν κάποιο φως για την ιστορία και το λαμπρό πολιτισμό της ονομαστής πρωτεύουσας της αρχαίας Θεσσαλίας. Αυτό οφείλεται στη χρήση εύθαρτων υλικών, όπως ωμά πλιθιά, ξύλα και κονιάματα, τα οποία δεν αφήνουν πάντοτε ορατά ίχνη και στη σπανιότητα του λίθου της θεσσαλικής πεδιάδας που οδηγεί στην ανάγκη να επαναχρησιμοποιηθεί το δομικό υλικό των παλαιότερων κτιρίων. Ωστόσο από αποσπασματικές πληροφορίες των αρχαίων φιλολογικών πηγών και κυρίως τις αρχαιολογικές μαρτυρίες πληροφορούμαστε ότι η αρχαία Λάρισα από το τέλος του 7 ου αι. π.Χ. είχε το προβάδισμα από τις άλλες θεσσαλικές πόλεις και επεκράτησε απόλυτα σε μεγάλη έκταση της εύφορης θεσσαλικής πεδιάδας.

2.2.1 Α΄ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

Το πρώτο αρχαίο θέατρο της Λάρισας, στο οποίο χωρούσαν πάνω από 12.000 θεατές, οικοδομήθηκε στη νότια πλαγιά του λόφου του φρουρίου τον 3ου αιώνα π.Χ., όπου κατά την αρχαιότητα δέσποζε η οχυρωμένη ακρόπολη της πόλης, με προσανατολισμό την αγορά, και είναι ένα από τα σημαντικότερα και μεγαλύτερα θέατρα της περιόδου. Η κατασκευή του συνδέεται αφενός μεν, με τη λατρεία του θεού Διονύσου για την τέλεση θεατρικών παραστάσεων καθώς και μουσικών και ωδικών αγώνων, αφετέρου δε, με τη διοίκηση του Κοινού των Θεσσαλών για τις συνεδριάσεις της Εκκλησίας του Δήμου της πόλης, που ονομαζόταν Αγορά. Ενδείξεις για αυτά αποτελούν ένας μικρός βωμός αναθηματικός στο θεό Διόνυσσο που βρέθηκε κοντά στο θέατρο και όπου εικάζεται ότι υπήρχε ιερό του και τα ονόματα «Συνέδρων» αντιπροσώπων των πόλεων - κρατών που συμμετείχαν στην ομοσπονδία των Θεσσαλών, που αναγράφονται πάνω στα εδώλια του αρχαίου θεάτρου. Κατά την ρωμαϊκή περίοδο μετατράπηκε σε αρένα, και έγινε μεταφορά των θεατρικών δρώμενων της πόλης στο Β΄ Αρχαίο θέατρο

Η παλαιότερη αναφορά στο μνημείο προέρχεται από μία επιγραφή του πρώτου μισού του 2 ου αι. π.Χ. που βρέθηκε στην πόλη. Πρόκειται για μια δικαστική απόφαση, που αναφέρεται στην καταπάτηση από έναν ιδιώτη μέρους του περιβάλλοντος χώρου του θεάτρου. Έτσι μας δίνει τη δυνατότητα να έχουμε ένα στοιχείο για τη χρονολογία της κατασκευής του. Στους αιώνες που ακολούθησαν από τη στιγμή που το θέατρο έπαψε να χρησιμοποιείται στα ύστερα ρωμαϊκά χρόνια σημειώνεται λιθοθηρία του και ο χώρος που καταλαμβάνει σταδιακά επιχώνεται. Προκειμένου οι κάτοικοι να εξασφαλίσουν οικοδομικά υλικά, ξήλωναν τα εδώλια και τα χρησιμοποιούσαν για την οικοδόμηση εστιών. Έτσι βρέθηκαν εντοιχισμένα εδώλια που φέρουν και επιγραφές σε σπίτι της οδού Μανωλάκη.

Το πρώτο αρχαίο θέατρο της Λάρισας κατασκευάστηκε στο πρώτο μισό του 3ου αι. π.Χ. Λειτουργήσε δε έξι αιώνες περίπου μέχρι το τέλος του 3 ου αι. μ.Χ. ή τις αρχές του 4 ου αι. μ.Χ. οπότε και διακόπηκε απότομα η λειτουργία του. Φέρει την **τυπική διάρθρωση του ελληνιστικού θεάτρου** με τα τρία βασικά στοιχεία: κούλο - ορχήστρα - σκηνή, και με διάμετρο ορχήστρας περίπου. 25μ.

Με τις εκσκαπτικές εργασίες των τελευταίων ετών αποκτήσαμε καθαρότερη εικόνα του μνημείου. Πρόκειται για ένα τεράστιο, σχεδόν εξ ολοκλήρου μαρμαροδομημένο μνημείο, με πλουσιότατη διακόσμηση πλαστικής και σπουδαιότατα μορφολογικά στοιχεία αρχαίας αρχιτεκτονικής.

Κοίλο του αρχαίου θεάτρου της Λάρισας αποτελούσε η ίδια η πλαγιά του λόφου Φρούριο, η οποία είχε διαμορφωθεί σε αναβαθμούς για την τοποθέτηση των εδωλίων. Στο μέσον περίπου του κοίλου είχε δημιουργηθεί περιμετρικά ένας διάδρομος πλάτους 2,00μ., το διάζωμα, που χρησίμευε για την άνετη διακίνηση των θεατών. Είναι στρωμένος με μεγάλες πλάκες λευκού μαρμάρου, οι οποίες πατούν πάνω σε ογκώδεις πωρόλιθους. Χώριζε το μνημείο σε επιθέατρο και κυρίως θέατρο (Εικ 16, 17).

Εικ 16 : Τμήμα του κοίλου, 2001

Εικ 17 : Τμήμα του κοίλου, 2009

Το **επιθέατρο**, ένα τμήμα του είχε βρεθεί παλαιότερα μέσα στο χώρο των πρώην στρατιωτικών αρτοποιείων, είχε την ακόλουθη δομή. Στο σημείο επαφής με το διάζωμα κατασκευάστηκε ένας ισχυρός αναλημματικός τοίχος ύψους 1,30μ., πλάτους 2,00μ. ο οποίος στην κύρια όψη του, είχε επένδυση από λιθόπλινθους λευκού μαρμάρου. Για το πίσω μέρος του χρησιμοποιήθηκαν ογκώδεις πωρόλιθοι, δρομικά και μπατικά ενισχυόμενοι με σφήνες για τη στατική τους επάρκεια. Ο τοίχος αυτός πατάει πάνω σε ένα τοιχοβάτη από κυβόλιθους άσπρου επίσης μαρμάρου. Στο σημείο επαφής αναλημματικού και τοιχοβάτη δημιουργήθηκε ένα ωραίο λέσβιο κυμάτιο. Κατασκευάστηκε για να δεχθεί πολύ μεγαλύτερες από τις 10-12 σειρές εδωλίων που υπολογιζόταν μέχρι το τέλος του 1999 ότι δήθεν είχε το επιθέατρο. Κατά την πρόοδο των ανασκαφών του 2001 επισημάνθηκε στη θέση του ένα πολύ μικρό τμήμα του επιθεάτρου δίπλα από τα θεμέλια του ωρολογίου της πόλης, Είναι μικρό απόσπασμα από αυτό που απεικονίζουν οι Veguignon και Αξενίδης στα βιβλία τους με ασπρόμαυρες φωτογραφίες της εποχής τους. Είναι περίεργο πως ξέφυγε την ολοκληρωτική καταστροφή και παρέμεινε εκεί ξεχασμένο μέσα στα χορτάρια για να θυμίζει με καμάρι τη μεγαλοπρέπεια του μνημείου. Το αναπάντεχο αυτό εύρημα μας βοηθά να κατανοήσουμε το ύψος και το εύρος του επιθεάτρου. Βρίσκεται σε απόσταση 12,00μ. από το διάζωμα και 8,00μ. ψηλότερα από το αντίστοιχο τμήμα του επιθεάτρου που βρέθηκε στο στρατιωτικό αρτοποιείο. Ο λόφος στο χώρο του ωρολογίου ήταν στην αρχαιότητα τουλάχιστον τέσσερα μέτρα ψηλότερος. Στην αυλή των πρώην στρατιωτικών αρτοποιείων υπήρχε λόφος, ο οποίος ισοπεδώθηκε κατά την κατασκευή των κτιρίων και το επιθέατρο σε αυτό το σημείο αποξηλώθηκε. Στα οικόπεδα των κατεδαφισμένου κτιρίων Μάτου και Παπαθανασίου και στο δρόμο φυσικά, την έξοδο δηλαδή της Παπαναστασίου που περνούσε πάνω από το θέατρο προς το Φρούριο, υπήρξε η συνέχεια του ενιαίου λόφου. Με άλλα λόγια ο λόφος του επιθεάτρου ήταν ενιαίος και ημικυκλικός από την οδό Βενιζέλου μέχρι και τον χώρο των στρατιωτικών αρτοποιείων. Στα πλαινά κατέληγε σε ισχυρούς αντρείσματικούς τοίχους εκ των οποίων ο δεξιός εν μέρει έχει αποκαλυφθεί.

Το επιθέατρο στα πέρατά του δεξιά-αριστερά δεν κάλυπτε το συνολικό εύρος του κυρίως θεάτρου αλλά ήταν πιο περιορισμένο κατά 2,00. Στο σημείο επαφής δηλαδή των αντερεισματικών τοίχων του κυρίως θεάτρου και του επιθέατρου δημιουργούνταν ένα σπάσιμο με κάθετο ανάμεσά τους συνδετικό τοίχο. Προφανώς ο αρχιτέκτων που σχεδίασε το αρχαίο θέατρο της Λάρισας έδωσε αυτή τη λύση για να τοποθετήσει στο σημείο αυτό μία κλίμακα για την άνοδο των θεατών στο επιθέατρο. Το εύρος του επιθέατρου κάλυπτε το μικρό παρκάκι με τα πεύκα, το λόφο του ωρολογιού και φυσικά το μεγαλύτερο μέρος των κτιρίων του αρτοποιείου. Χωρίζονταν με 24 κλίμακες ανόδου σε 22 κερκίδες με 25 σειρές εδωλίων. Οι θεατές στο ψηλότερο σημείο του επιθέατρου έβλεπαν και άκουγαν από τα δάπεδο της ορχήστρας, όπου εκτυλίσσονταν το αρχαίο δράμα ή οι μονομαχίες κατά τη ρωμαϊκή περίοδο, από απόσταση 45,00. Αυτό βέβαια αποτελεί μία ασφαλή ένδειξη για τη σπουδαία ακουστική του μνημείου. (Εικ 18, 19)

Εικ 18 : Τμήμα του επιθέατρου, 2000

Εικ 19 : Τμήμα του επιθέατρου, 2000

Το **κυρίως θέατρο** χωριζόταν με 10 κλίμακες ανόδου σε 11 κερκίδες με 25 εδωλίων εκ των οποίων η πρώτη ανήκε στη σειρά των προεδριών. Τα εδώλια πατούν πάνω σε σχιστολιθικές υποδομές και έχουν επιμελημένη εργασία λάξευσης τόσο στα μέτωπα όσο και στην άνω επιφάνειά τους, όπου υπάρχει εγκοπή που χρησίμευε για να πατούν τα πόδια των θεατών των υπερκείμενων σειρών. Το πέρασ του κυρίως θεάτρου προς το εσωτερικό της ορχήστρας αντιστοιχεί σε μήκος μεγαλύτερο των 26,00 μ. Είναι κατασκευασμένο με λειασμένους κυβόλιθους άσπρου μαρμάρου με αριστοτεχνική σύνθεση. Οι κυβόλιθου αυτοί χρησίμευαν και ως αντέρεισμα για τη στήριξη των υπερκείμενων κερκίδων. Στην πάνω επιφάνειά τους έχουμε τόρμους για τη στερέωση των πρώτων τεσσάρων σειρών των εδωλίων, που δεν είναι σήμερα στη θέση τους. Από το τέλος του 1ου αιώνα μ.Χ. το αρχαίο θέατρο μεταμορφώθηκε σε ρωμαϊκή αρένα για την τέλεση μονομαχιών και άλλων παραστάσεων αυτής της εποχής, μίμων, ακροβατών, μάγων, παλαιστών, κ.λπ. Καμία παρέμβαση δεν έγινε στο κοίλο, πλην ορισμένων μέχρι τα μέσα του 2ου αι μ.Χ και ίσως αργότερα. Στο τέλος του 2ου αι. μ. Χ έγινε ριζική μετατροπή του κυρίως θεάτρου. Ξηλώθηκαν οι 4 πρώτες σειρές των εδωλίων για να διευρύνουν την παλιά ορχήστρα κατά 4,00 μέτρα περίπου. Πάνω από την 5η παλιά σειρά των εδωλίων η οποία κατά τον 3ο μ.Χ. αιώνα μετατράπηκε σε πρώτη, τοποθέτησαν μαρμάρινα θυρώματα, όρθια ενεπίγραφα μάρμαρα δηλαδή σε δεύτερη χρήση, από τα οποία τα περισσότερα βρέθηκαν στη θέση τους και περιέτρεχαν όλη τη νέα αρένα. Τα μάρμαρα αυτά είχαν στην πάνω στενή πλευρά τους τόρμους για την ένθεση σιδερένιων ή ξύλινων διφράκτων. Στόχος όλων αυτών ήταν η προστασία των θεατών λόγω του ότι στο αρχαίο θέατρο γινόταν και θηριομαχίες. Τα αποξηλωμένα ειδώλια είχαν χρησιμοποιηθεί κάτω από τα ογκώδη θηρώματα για λόγους καθαρά στατικούς.

Εικ 20 : Τμήμα του κοίλου, 1999

Εικ 21 : Τμήμα του κοίλου, 2000

Την **ορχήστρα** διαμέτρου 25,5μ., περιτρέχει κτιστός αποχετευτικός αγωγός πλάτους εξ. 1,90μ. για την απομάκρυνση των ομβρίων υδάτων. Είναι καλυμμένος και κατασκευασμένος με μαρμάρινες πλάκες, οι οποίες φέρουν επιμελημένη εργασία λάξευσης. Ο αγωγός διαπερνά τη θεμελίωση της σκηνής με δύο εξόδους νότια των ακριανών δωματίων αυτής και ακόμα και σήμερα απορροφά το σύνολο των όμβριων υδάτων του θεάτρου. Βρίσκεται σε άριστη κατάσταση διατήρησης.

Οι **πάροδοι** με τους **αναλημματικούς τοίχους** σώζονται σε άριστη κατάσταση σε βάθος 4,00μ. Είναι κατασκευασμένοι από λιθόπλινθους λευκού μαρμάρου με αριστοτεχνική εργασία λάξευσης και διαμορφώνονται κλιμακωτά προς τα έξω με βαθμίδες ίσης εξοχής.

Οι **δρόμοι των παρόδων** ήταν μαρμαροστρωμένοι και αυτό γιατί δεν ήταν απλά μικροί δρόμοι προσπέλασης στο μνημείο αλλά αποτελούσαν στη συνέχεια τους μεγάλους πομπικούς δρόμους.

Ο δρόμος της δεξιάς παρόδου επικοινωνούσε με το β' αρχαίο θέατρο και στη συνέχεια με την κύρια έξοδο της Λάρισας προς τη Φαλάνη και τη Ελασσόνα από την ξύλινη γέφυρα του Πηνειού ακριβώς απέναντι από το σημερινό Τεχνικό Επιμελητήριο. Ο δρόμος της αριστερής παρόδου επικοινωνούσε με τον μαρμαροστρωμένο δρόμο που βρέθηκε πριν από λίγα χρόνια σε ιδιωτικό οικόπεδο στη γωνία των οδών Ρούσβελτ και Κύπρου. Ο λαμπρός αυτός δρόμος ξεκινούσε από την ιερή περιοχή της πλατείας Ταχυδρομείου, έβαινε παράλληλα με τη σημερινή οδό Ερμού και Πανός και κάπου εκεί στην αρχή της οδού Φιλελλήνων και Βενιζέλου έστριβε απότομα προς την αριστερή πάροδο του θεάτρου. Εξαιτίας αυτού είναι ιδιαιτέρως σημαντική και η απαλλοτρίωση των καταστημάτων που βρίσκονται σε επαφή με το θέατρο από την ανατολική πλευρά του.

Ο αναλημματικός τοίχος της δεξιάς παρόδου αποκαλύφθηκε σε μήκος 40,86μ., ύψος 4,50μ. και πλάτος 3,55μ. Πάνω του σώζεται τμήμα του αναλημματικού τοίχου του επιθεάτρου σωζόμενου ορατού μήκους 6,49μ., πλάτους 2,10μ. και ύψους 4,50μ. Στην κύρια όψη του φαίνονται ίχνη των βαθμίδων της κλίμακας ανόδου προς το επιθέατρο. Νότια του δυτικού αναλημματικού του κυρίως θεάτρου και σε επαφή με αυτόν σε απόσταση 29,07μ. από το άνω άκρο του και στο σημείο όπου αυτός εμφανίζει μικρή κλίση προς βορρά, εντοπίστηκε, τον Ιούνιο του 2006, κατά την υλοποίηση του υποέργου εκσκαφής οδοστρώματος της οδού Βενιζέλου, η μνημειώδης κλίμακα που οδηγούσε στο διάζωμα. Σώζονται οι τρεις πρώτες βαθμίδες της και ένα πιθανότατα πλατύσκαλο. Έχει διαστάσεις, μήκος 8,68μ., πλάτος 2,20μ. και ύψος 0,64μ. Η κλίμακα αυτή εφάπτεται του νοτίου μετώπου του δυτικού αναλημματικού τοίχου (της κύριας όψης του δηλ.) από βορρά. Από νότο και ανατολή πλαισιώνεται από μαρμάρινους λιθόπλινθους πολύ καλά ειργασμένους ύψους 0,64μ. όσο και το ύψος του κατώτατου δόμου του αναλημματικού τοίχου του κυρίως θεάτρου. Στο δυτικό τμήμα της όπου και σώζονται οι τρεις πρώτες βαθμίδες και όπως φαίνεται είναι η αρχή της ο μαρμάρινος λιθόπλινθος καταλήγει σε πεσσό παραστάδας που στο κάτω μέρος του διακοσμείται με κυμάτιο. Στην κύρια όψη του δυτικού αναλημματικού του κυρίως θεάτρου και στο τμήμα (ακριβώς πάνω από την κλίμακα αυτή) που βρίσκεται σε απόσταση 119,2μ. από την πρώτη βαθμίδα, εντοπίζονται ίχνη επτά βαθμίδων. Η ίδια αυτή κλίμακα συμπεραίνουμε ότι συνέχιζε προς τα πάνω από τα ίχνη δέκα βαθμίδων που αποκαλύφθηκαν στην κύρια όψη του αναλημματικού του επιθεάτρου.

Ο αναλημματικός τοίχος της αριστερής παρόδου (αν. αναλημματικός) αποκαλύφθηκε σε μήκος 24,75μ., πλάτος 3,55μ., ύψος 3,16μ. και χάνεται κάτω από τα καταστήματα της ανατολικής πλευράς του θεάτρου που εφάπτονται του ανασκαφικού γηπέδου. Με το πέρασ των αναλημματικών τοίχων στα δύο άκρα της ορχήστρας κλείνει και το άνοιγμα του πετάλου του θεάτρου.

Η **σκηνή** είναι το καλύτερα διατηρημένο τμήμα του μνημείο. Είναι στην ουσία ένα αυτοτελές, μεγαλοπρεπές οικοδόμημα που αποτελείται από τέσσερα δωμάτια με τρεις εισόδους ανάμεσά τους έχοντας συνολικό μήκος 37,5μ. και ύψος 3,00μ. Τα δύο μεσαία δωμάτια που επικοινωνούν μεταξύ τους λειτουργούσαν ως χώροι ένδυσης των ηθοποιών και θέσης του δραματουργού τα δύο ακριανά που φέρουν είσοδο στη νότια πλευρά τους λειτουργούσαν ως σκευοθήκες. Με βάση την αρχαιολογική έρευνα η σκηνή έχει τρεις κύριες οικοδομικές φάσεις.

Η **πρώτη φάση ανάγεται** στο **α΄ μισό του 3ου αι. π.Χ.** και είναι σύγχρονη με την κατασκευή του κοίλου και των αναλημματικών τοίχων. Τα τέσσερα δωμάτια ήταν κατασκευασμένα με λαξευτούς πωρόλιθους, που προέρχονται από τα αρχαία λατομεία στη θέση "Κριντήρι" Τυρνάβου.

Στη **δεύτερη φάση** της, **α΄ μισό του 2ου αι. π.Χ.** μπροστά από το σκηνικό οικοδόμημα, προς την πλευρά της ορχήστρας, κατασκευάστηκε μια κιονοστοιχία, το **προσκήνιο**, συνολικού μήκους 20μ. και πλάτους 2μ. Αποτελείται από έξι παραστάδες και έξι μονολιθικούς δωρικούς ημικίονες σε παράταξη οι οποίοι πατούν πάνω σε ευθυντηρία ύψους 0,30μ. από μαρμάρινους λιθόπλινθους. Πάνω στους δωρικούς ημικίονες και πεσσούς στηριζόταν ο δωρικός θριγκός ο οποίος ήταν τοποθετημένος δρομικά, παράλληλα προς τη σκηνή και κατά διαστήματα έμπαιναν κάθετα μετέωροι θράνοι που συνέδεαν την κιονοστοιχία με τον μπροστινό τοίχο της σκηνής. Για την ασφαλή αντιστήριξη των μετέωρων θράνων ενισχύθηκε ο μπροστινός τοίχος της σκηνής με μία εσωτερική σειρά πωρολίθων. Πάνω από τα επιστύλια και τους μετέωρους θρόνους τοποθετούνταν ξύλινες τραβέρσες και σανίδια. Έτσι διαμορφώνονταν το ξύλινο πατάρι το οποίο υπερείχε από το δάπεδο του ισογείου γύρω στα 3μ. και ήταν κάτι σαν φαρδύ σύγχρονο μπαλκόνι. Το πατάρι ήταν το λογείο της αρχαίας παράδοσης όπου έπαιζαν οι αρχαίοι υποκριτές, οι οποίοι ανέβαιναν εκεί από εσωτερικές ξύλινες κλίμακες. Τα ενδιάμεσα κενά μεταξύ των ημικιόνων του προσκήνιου καλύπτονταν με ζωγραφικούς πίνακες που είχαν σχέση με την πλοκή κάθε έργου. Το προσκήνιο είχε τρεις εισόδους στον ίδιο άξονα με τις εισόδους της σκηνής.

Η **τρίτη οικοδομική φάση της σκηνής** χρονολογείται στα χρόνια του Ρωμαίου αυτοκράτορα Οκταβιανού Αύγουστου (28 π.Χ. – 14 μ.Χ. αι.) και του διαδόχου του Τιβερίου (14 μ.Χ. – 31 μ.Χ. αι.). Τιμητικές επιγραφές προς τιμή και των δύο αυτοκρατόρων βρέθηκαν πάνω στα μέτωπα των γείσων του δωρικού θριγκού της σκηνής. Την περίοδο αυτή αφαιρέθηκε η μπροστινή σειρά των πυρόλιθων των πλαϊνών δωματίων και αντικαταστάθηκε με μαρμάρινη επένδυση. Προστέθηκαν επίσης στην πρόσοψη συμφυείς μαρμάρινοι δωρικοί ημικίονες με δωρικά ημικιονόκρανα και στις γωνίες λαξεύτηκαν τέσσερις πεσσοί. Το μάρμαρο αυτό, όπως και του επιθεάτρου, του κυρίως θεάτρου και των παρόδων προέρχεται από το αρχαίο λατομείο του Δημοτικού διαμερίσματος "Καστρί" Αγιάς.

Εικ 22 : Άποψη της σκηνής, 1999

Εικ 23 : Άποψη του προσκήνιου, 2000

Εικ 23, 24 : Άποψη της σκηνής, 2005 και 2010

Στα νεότερα χρόνια Έλληνες και ξένοι περιηγητές, ιστορικοί και αρχαιολόγοι που επισκέπτονται τη Θεσσαλία και τη Λάρισα αναφέρονται σε αυτό.

Πρώτη αναφορά έχουμε από τον περιηγητή Ussing, ο οποίος επισκέφθηκε την τουρκοκρατούμενη Λάρισα το 1846 και σε σχετικό σύγγραμμα του που εκδόθηκε το 1957 περιέγραφε τις κερκίδες του αρχαίου θεάτρου. Από όσο μπορούμε να κατανοήσουμε την περιγραφή του Ussing, τότε πρέπει να ήταν ορατές μερικές σειρές εδωλίων του επιθεάτρου και του κάτω θεάτρου. Αργότερα αναφέρθηκαν σε αυτό και άλλοι περιηγητές και ιστορικοί. Ο αξιολογότερος από αυτούς, ο γιατρός Νικόλαος Γεωργιάδης στο περισπούδαστο έργο του «Θεσσαλία» μας δίνει μία πολύτιμη πληροφορία για το αρχαίο θέατρο, η οποία επιβεβαιώθηκε από τις πρόσφατες ανασκαφικές εργασίες. Αναφέρει συγκεκριμένα ότι ένα μέρος του κοίλου και της σκηνής ήταν ορατά το 1860 όταν ήρθε για πρώτη φορά στη Λάρισα. Το 1875, στη δεύτερη επίσκεψη του, το μνημείο πλέον είχε επιχρωθεί και δε φαινόταν πια σχεδόν τίποτα, εκτός από μερικές κερκίδες του επιθεάτρου. Οι ανασκαφές έδειξαν ότι οι τεράστιες επιχώσεις του κοίλου αποτελούνταν από κρημνίσματα σπιτιών, πέτρες, ωμές πλίνθους και κεραμίδια στέγης. Σύμφωνα με τα αρχεία του Εθνικού Αστεροσκοπείου το 1868 ένας μεγάλος σεισμός σάρωσε τη Λάρισα και φαίνεται ότι τα ερείπια των πλινθόκτιστων σπιτιών μεταφέρθηκαν με υπήλατα κάρα και απορρίφθηκαν στο χώρο του μνημείου. Όσο το θέατρο ήταν ορατό έγινε σε διάφορες εποχές συστηματική κλοπή λιθοδομικού υλικού. Από τις κατεδαφίσεις πλινθόκτιστων σπιτιών περιμετρικά του μνημείου έχουν συγκεντρωθεί, την εικοσαετία που μας πέρασε, πάνω από τετρακόσια εδώλια. Η αποξήλωση ορισμένων τμημάτων του ολοκληρώθηκε μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας το 1881.

Από τις αρχές του 20 ου αι., στο επιχρωμένο πλέον θέατρο, άρχισαν να κατασκευάζονται ισόγειες κατοικίες και καταστήματα με ρηχές θεμελιώσεις. Μέχρι το 1950 οι ζημιές που προκλήθηκαν στο θέατρο από τις οικοδομές ήταν ασήμαντες, σχεδόν αμελητέες. Κατά τη δεκαετία του 1960 οι βλάβες έγιναν πάρα πολύ σοβαρές με τις νέες οικοδομές που ανεγέρθηκαν στη θέση των παλιών. Πολυκατοικίες θεμελιώθηκαν πάνω σε αυτό, σηπτικοί βόθροι θεμελιώθηκαν πάνω στα μάρμαρα, πεδίλωση κατασκευάστηκε με υποδομή τα μάρμαρα των τοίχων και της κορύφωσης της σκηνής. Παλαιά ισόγεια καταστήματα περιβλήθηκαν με κολόνες από σπλισμένο σκυρόδεμα και μεταβλήθηκαν στα πλαίσια της ανακαίνισής τους σε διώροφα κτίσματα με υπόγειο. Τα μάρμαρα που επισημάνθηκαν στα βαθιά υπόγεια, ή πακτώθηκαν με παχύ στρώμα τσιμέντου ή θρυμματίστηκαν με κομπρεσέρ. Ζημιές προκάλεσε και το ρολόι της πόλης, το οποίο κατασκευάστηκε το 1952 και κατεδαφίστηκε από την ΙΕ' Εφορεία Βυζαντινών και Κλασικών Αρχαιοτήτων το 1992. Η θεμελίωση φαίνεται ότι παρεμπόδιζε το επιθέατρο, το οποίο γνωρίζουμε από φωτογραφίες του Τάκη Τλούπα του 1948, και έτσι αποφασίστηκε από τις τότε δημοτικές αρχές η αποξήλωσή του. Φαίνεται όμως ότι υπήρξε δυσκολία μεταφοράς των ογκωδών μαρμάρων ή πιθανόν κάποια ευαισθησία και έτσι δίπλα από το ρολόι ανοίχθηκε ένας τεράστιος λάκκος όπου ρίχθηκαν φύρδην - μίγδην πάνω από 60 μάρμαρα. Ο λάκκος εντοπίστηκε το 1992 και τα εδώλια συγκεντρώθηκαν στην αρχαιολογική αποθήκη. Παράλληλα την ίδια περίοδο διανοίχθηκε και η οδός Αλ. Παπαναστασίου (πρώην Ακροπόλεως), που οδηγούσε από την οδό Βενιζέλου στην κορυφή του λόφου «Φρούριο».

1985 – 2005: ΤΟ «ΤΑΞΙΔΙ» ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ

Η ιστορία της ανασκαφής και αποκάλυψης του πρώτου αρχαίου θεάτρου αρχίζει το 1910 με τον τότε Έφορο Αρχαιοτήτων Απόστολο Αρβανιτόπουλο να αποκαλύπτει τμήμα του σκηνικού οικοδομήματος, καλύπτει όλο τον 20 ο αι. και συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας. Μπορεί τα πρώτα σημάδια της ύπαρξης κάποιου αρχαίου μνημείου στους πρόποδες του λόφου του Φρουρίου να εμφανίστηκαν το 1910, αλλά μόλις το 1985 έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες και δόθηκαν τα απαραίτητα κονδύλια για να διασωθεί αυτό το τεράστιο κομμάτι του αρχαίου πολιτισμού. Εκείνη την εποχή το «Ρολόι» υπήρχε ακόμη στο Φρούριο, και για να ανέβει κανείς εκεί μπορούσε να διασχίσει με το αυτοκίνητο την Παπαναστασίου. Κι από εκεί ακριβώς ξεκίνησε η «αποκάλυψη».

Οι ανασκαφές για την αποκάλυψη του αρχαίου θεάτρου της Λάρισας έχουν μία μακρόχρονη ιστορία. Το 1910 ο τότε Έφορος Αρχαιοτήτων Θεσσαλίας Απόστολος Αρβανιτόπουλος ανέσκαψε ένα τμήμα της σκηνής σε μικρό οικόπεδο, το οποίο από τότε είχε απαλλοτριώσει και περιφράξει. Οι πρόσφατες ανασκαφές έδειξαν ότι το τμήμα αυτό δεν ήταν προσκηνίο, όπως θεώρησε ο Αρβανιτόπουλος, αλλά η ίδια η σκηνή. Το 1968 εκσκαφή θεμελίων για την ανέγερση οικοδομής στο οικόπεδο Αικατερίνης και Ηλία Γκαράνη επεσήμανε ένα τμήμα του κοίλου. Η τότε Εφορεία Αρχαιοτήτων Βόλου είχε ανασκάψει το οικόπεδο αυτό και είχε αποκαλύψει 3 κερκίδες, από τις οποίες η μία είχε 14 σειρές εδωλίων. Το οικόπεδο αυτό κτίσθηκε το 1970, με άδεια ελαφράς διώροφης οικοδομής και έτσι τα μαρμάρινα εδώλια εγκλωβίστηκαν μέσα στα θεμέλια. Τελικά η οικοδομή αυτή, αφού απαλλοτριώθηκε, κατεδαφίστηκε το Δεκέμβριο του 1981 και οι κερκίδες του αρχαίου θεάτρου, λαβωμένες από τα σίδερα και το μπετόν, εν μέρει ξαναήρθαν στην επιφάνεια. (Εικ. 25)

Από το 1977 άρχισε από την Εφορεία μια συστηματική προσπάθεια για την σταδιακή αποκάλυψη του. Το 1977 ανασκάφηκε και απαλλοτριώθηκε ένα μικρό οικόπεδο, όπου αποκαλύφθηκε το δυτικό πέρας της σκηνής. Το 1982 και 1983 αποκαλύφθηκε ένα μεγάλο τμήμα του κοίλου μέσα στο χώρο των πρώην Στρατιωτικών Αρτοποιείων, τα οποία παραχωρήθηκαν από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας στο Υπουργείο Πολιτισμού για την συνέχιση των ανασκαφών. Τα λιθόκτιστα κτίρια επισκευάσθηκαν και χρησιμοποιούνται σήμερα ως αρχαιολογικές αποθήκες. Η Παπαναστασίου, το 1985, στο κομμάτι της πάνω από τη Βενιζέλου, είχε μετατραπεί σε τάφρο και μόνο ένα ελάχιστο κομμάτι του θεάτρου, παραπλεύρως της οδού, βρισκόταν στην επιφάνεια. Όπως φαίνεται από τις φωτογραφίες, ο δρόμος κάποια στιγμή μέχρι το 1987 έκλεισε και ξαναδόθηκε στην κυκλοφορία (Εικ. 26), ενώ οι εργασίες συνεχίστηκαν εκατέρωθεν του δρόμου σε διάφορα σημεία, όπου είχε εγκριθεί η απαλλοτρίωση οικημάτων.

Η πρώτη μεγάλης κλίμακας απαλλοτρίωση άρχισε το 1988 και ολοκληρώθηκε το 1990. Διατέθηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού 400.000.000 δρχ. για την απαλλοτρίωση της πενταόροφης πολυκατοικίας και οκτώ ακόμη οικοδομών. Τα ακίνητα αυτά κατεδαφίστηκαν το 1992 (Εικ. 27, 28, 29). Μετά από απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου αποφασίστηκε και η κατεδάφιση του ωρολογίου της πόλης, καθόσον μετά την απομάκρυνση των οικοδομών δημιουργήθηκαν στατικά προβλήματα σ' αυτό και υπήρξε μεγάλος κίνδυνος κατάρρευσης του. Στον χώρο του μνημείου υπήρχε και το εγκαταλειμμένο κτίριο του παλιού επισκοπικού μνημείου. Ατυχώς λόγω της όξυνσης τους εκκλησιαστικού στη Λάρισα το 1992 δεν υπήρξε ευκολία επικοινωνίας της Εφορείας με τις εκκλησιαστικές αρχές, παρά τις δεκάδες υπομνημάτων, για την παραχώρηση του ακινήτου στο Υπουργείο Πολιτισμού για αρχαιολογικούς σκοπούς. Έτσι η Δημοτική Αρχή ανέλαβε την ευθύνη και σε ένα απόγευμα το κατεδάφισε με δικές της δαπάνες (Εικ. 30).

Το 1997 συντελέσθηκε η δεύτερη φάση μεγάλης απαλλοτριώσης 10 ακόμη ακινήτων για τα οποία διατέθηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού 750.000 δρχ. Τα ακίνητα αυτά κατεδαφίστηκαν το α' τρίμηνο του 1998 με δαπάνες του δήμου της Λάρισας (Εικ. 31, 32, 33). Με τις κατεδαφίσεις των είκοσι ακινήτων η εικόνα του μνημείου έχει διαφοροποιηθεί πλήρως. (Εικ. 34)

Το Σεπτέμβριο του 1999 ολοκληρώθηκε η τρίτη φάση απαλλοτριώσης δύο ακόμη ακινήτων με δαπάνη 252.000.000 δρχ. η οποία καταβλήθηκε από την Περιφέρεια Θεσσαλίας. Τα δύο αυτά ακίνητα κατεδαφίστηκαν το Δεκέμβριο του 1999 (Εικ. 35, 36).

Το 1999 χορηγήθηκε πίστωση 100.000.000 δρχ. από το Β' Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης με την οποία καθαρίστηκε πλήρως το μνημείο από τα θεμέλια και προετοιμάστηκε κατάλληλα για την ένταξή του στο Γ' Κ.Π.Σ. με προϋπολογισμό € 5.002.054,00.

Το 2002 με την ένταξη του έργου στο Γ' Κ.Π.Σ. προτάθηκε η αποκατάσταση του μεγαλειώδους αυτού μνημείου ώστε να αποτελέσει σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα μνημεία ένα ενιαίο αρχαιολογικό πάρκο, ανυψώνοντας το πολιτισμικό επίπεδο της πόλης και της ευρύτερης περιοχής.

Πραγματοποιήθηκαν ο παρακάτω εργασίες:

- Αποκαταστάσεις συντηρήσεις αρχιτεκτονικών μελών, μικροστερεώσεις τμημάτων επιθεάτρου, αποτύπωση – τεκμηρίωση υπάρχουσας κατάστασης και εκπόνηση μελετών.
- Ενοικίαση και εγκατάσταση ανυψωτικού μηχανήματος.
- Αποκατάσταση των επιμέρους τμημάτων του Αρχαίου θεάτρου και διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου.
- Απαλλοτριώσεις
- Εργασίες στην οδό Βενιζέλου.
- Τεκμηρίωση – συντήρηση αρχιτεκτονικών μελών οδού Βενιζέλου.

Εικ 25 : Κατεδάφιση οικοδομής Γκαράνη, Αποκάλυψη πρώτων κερκίδων

Εικ 26 : Διάνοιξη δοκιμαστικής τομής επί της οδού Παπαναστασίου, 1985

Εικ 27 : Γενική άποψη του θεάτρου μετά την πρώτη απαλλοτρίωση στη συμβολή των οδών Βενιζέλου και Παπαναστασίου, 1987

Εικ 28 : Έναρξη εργασιών κατεδάφισης απαλλοτρωμένων κτιρίων στο χώρο του αρχαίου θεάτρου, 1992

Εικ 29 : Η κατεδάφιση των ακινήτων του 1992, Η πρώτη μεγάλης κλίμακας απαλλοτρίωση

Εικ 30: Γενική άποψη του θεάτρου μετά τις κατεδαφίσεις κτιρίων και του ρολογιού, 1992

Εικ 31 : Κατεδάφιση επισκοπικού μεγάρου

Εικ 32 : Κατεδάφιση των ακινήτων . Η δεύτερη φάση μεγάλης απαλλοτρίωσης, 1998

Εικ 33 : Κατεδάφιση των ακινήτων . Η δεύτερη φάση μεγάλης απαλλοτρίωσης, 1998

Εικ 34: Κατεδάφιση των ακινήτων . Η δεύτερη φάση μεγάλης απαλλοτρίωσης, 1998

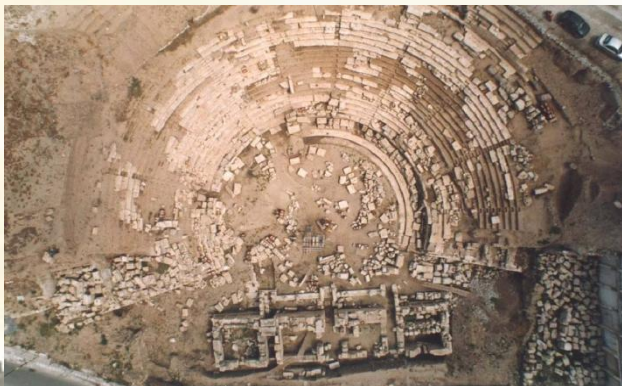
Εικ 35: Γενική άποψη του μνημείου μετά το πέρας της δεύτερης φάσης κατεδαφίσεων, 1998

Εικ 36: Η κατεδάφιση κτιρίων της τρίτης φάσης κατεδαφίσεων, 1998

Εικ 37: Μετά το πέρας όλων των φάσεων κατεδαφίσεων, Γενική άποψη του θεάτρου 2000

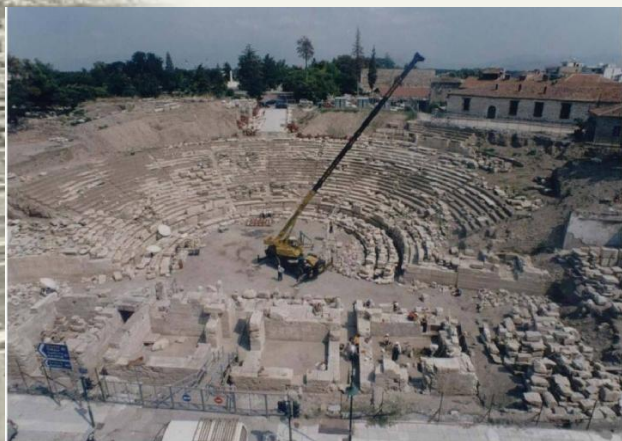
Εικ 38: Η εικόνα του μνημείου το 2000

Εικ 39: Η εικόνα του μνημείου το 2001

Εικ 40: Η εικόνα του μνημείου το 2002

Εικ 41: Η εικόνα του μνημείου το 2003

Εικ 42: Η εικόνα του μνημείου το 2004

Εικ 43: Η εικόνα το πρώτο εξάμηνο του 2005

Εικ 44: Η εικόνα του μνημείου το δεύτερο εξάμηνο του 2005

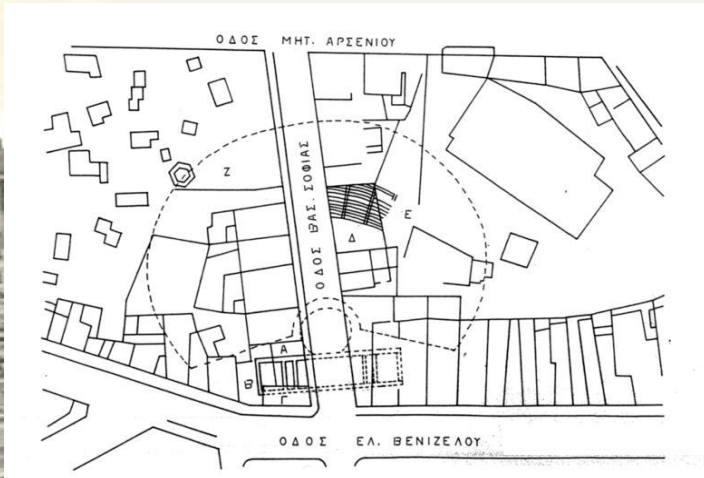
Εικ 45: Γενική άποψη των αναλημματικών τοίχων και της σκηνής 2006

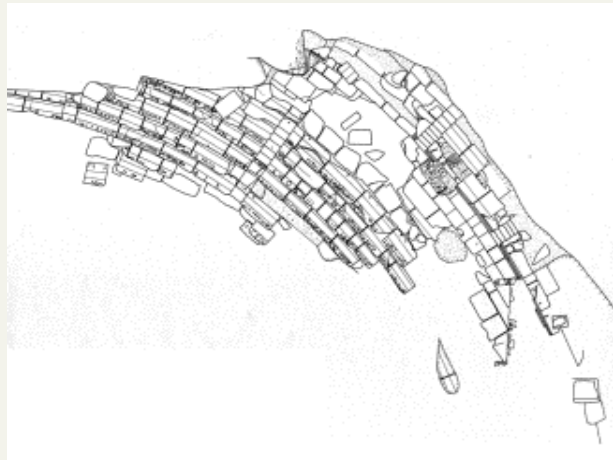
Εικ 46 : Η εικόνα του μνημείου σήμερα

ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ "ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ" ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

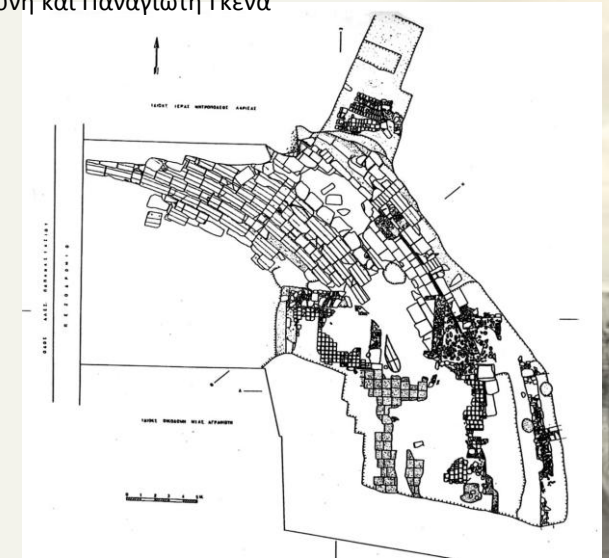
Η αποτύπωση έγινε από τους υπαλλήλους της ΙΕ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Δημήτριο Καραγκούνη και Παναγιώτη Γκένα

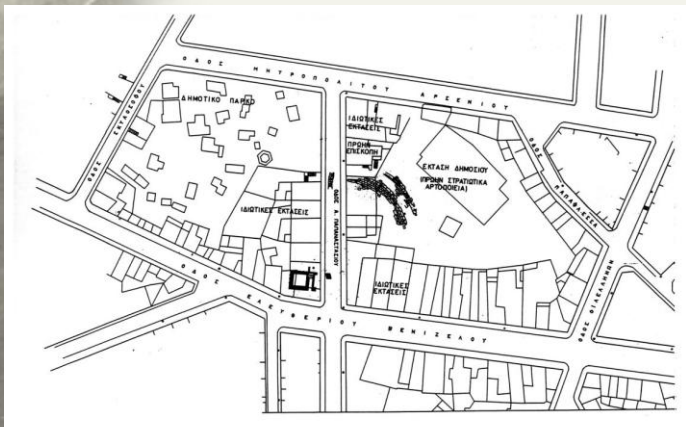
Τοπογραφικό διάγραμμα περιοχής αρχαίου θεάτρου (1978)

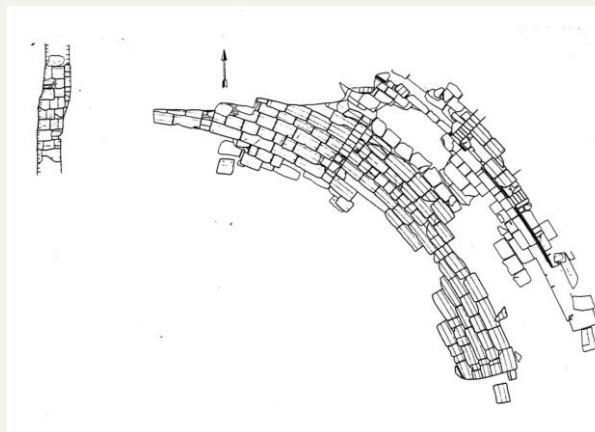
Τμήμα του αρχαίου θεάτρου (1981)

Τμήμα του αρχαίου θεάτρου (1983)

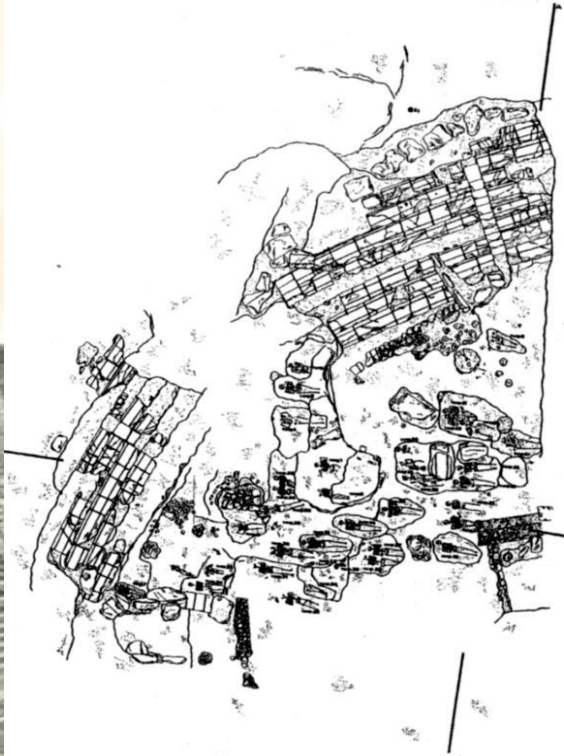
Τοπογραφικό διάγραμμα περιοχής αρχαίου θεάτρου (1987)

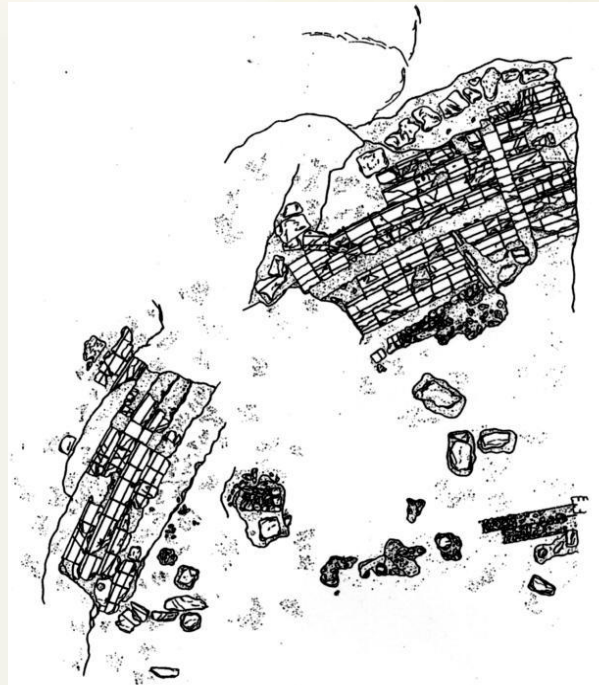
Τμήμα αρχαίου θεάτρου (1987)

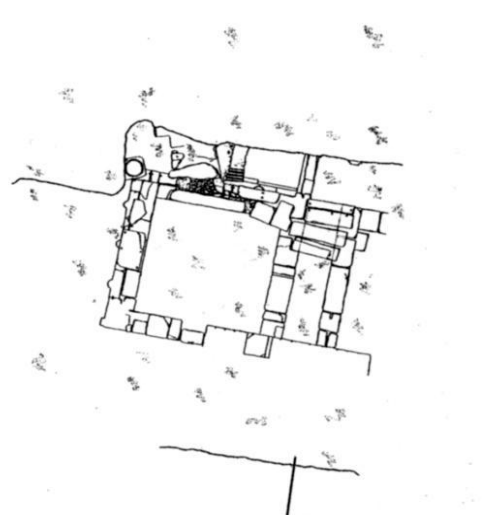
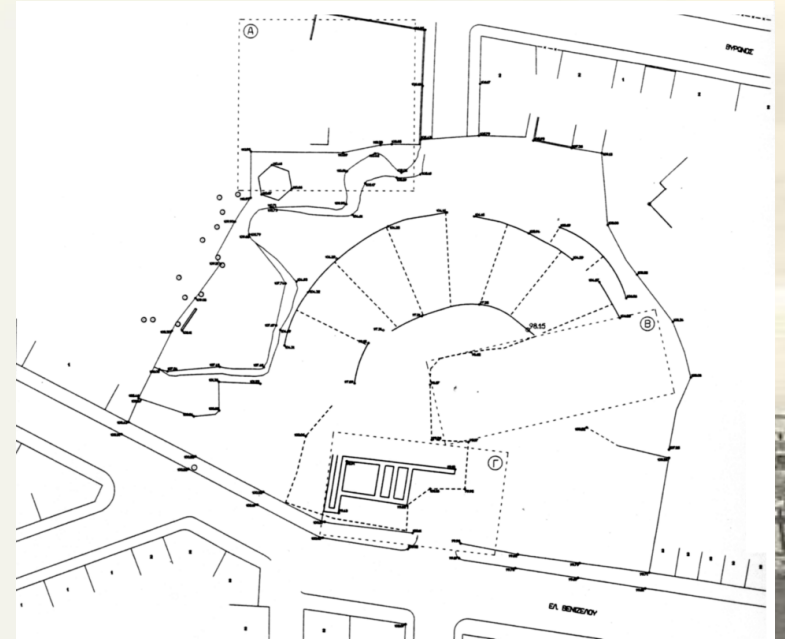
Αρχαίο θέατρο Λάρισσας (1987)

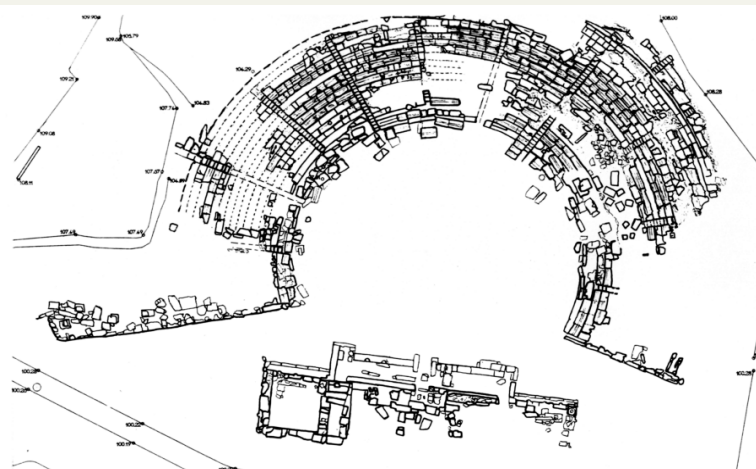
Τμήμα κοίλου (1994)

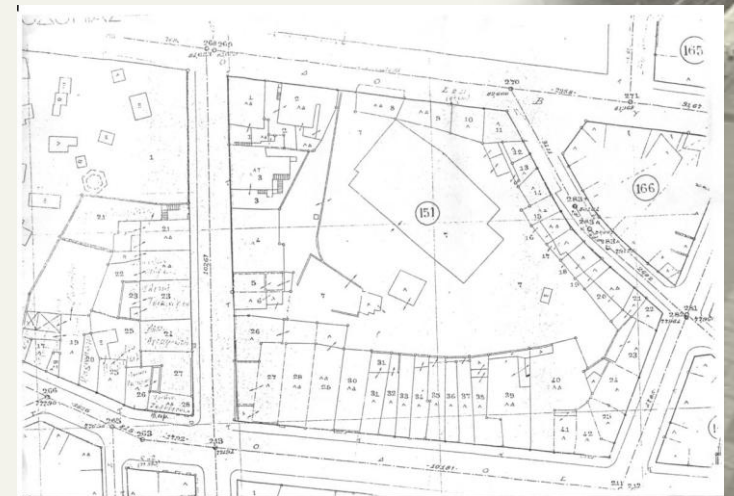
Αποτύπωση αρχαίου θεάτρου (1997)

Τμήμα κοίλου και σκηνής (1995)

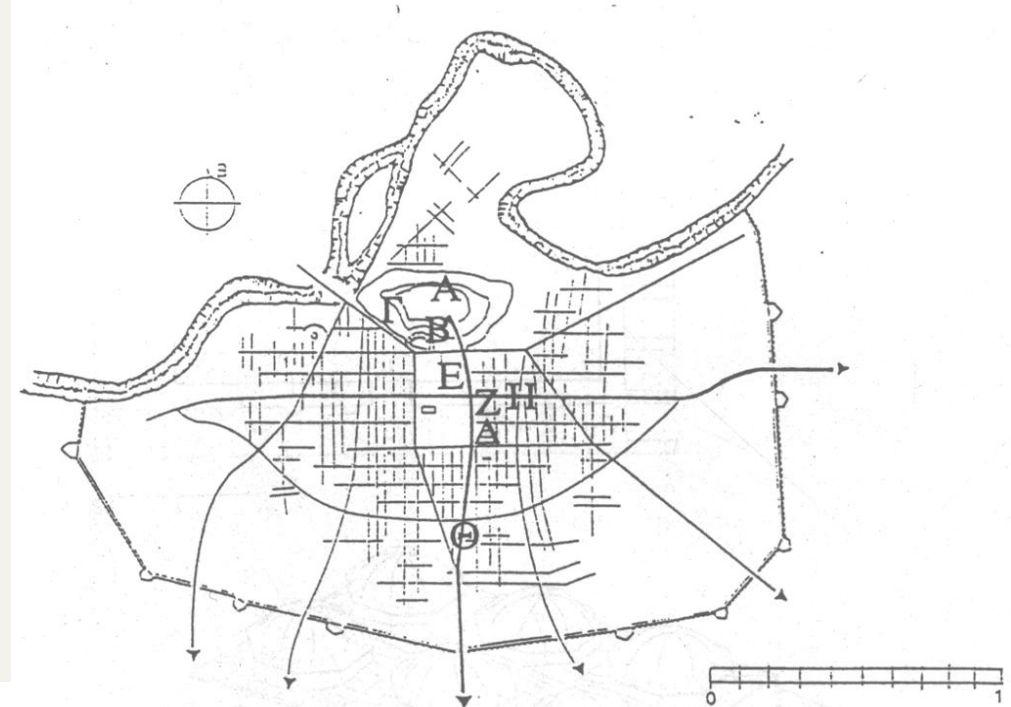
Αποτύπωση αρχαίου θεάτρου (2001)

Τοπογραφικό διάγραμμα ευρύτερης περιοχής αρχαίου θεάτρου

2.3 ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ (3ος π.Χ. - 3ος μ.Χ.)

Λίγα δυστυχώς είναι τα στοιχεία για εκείνη την εποχή που μας βοηθούν να βγάλουμε σαφή συμπεράσματα για τη μορφή της πόλης και συνεπώς ελάχιστα και τα στοιχεία για την περιοχή του φρουρίου. Οι ανασκαφικές έρευνες έχουν αποκαλύψει τμήματα αρχαίων δρόμων και συγκροτημάτων κατοικιών οι οποίες έδωσαν κάποιες πληροφορίες για την πολεοδομική συγκρότησή της. Η πόλη μάλλον ήταν δομημένη με ορθογώνιο πολεοδομικό σχέδιο σύμφωνα με το σύστημα που εφάρμοσε ο μεγάλος αρχιτέκτων-πολεοδόμος της κλασικής αρχαιότητας Ιππόδαμος. Βασική αρχή του ιπποδάμειου συστήματος δεν ήταν μόνο η χάραξη ρυμοτομικού σχεδίου ευθύγραμμων και κάθετων δρόμων αλλά κυρίως η ορθολογιστική κατανομή των δημόσιων λειτουργιών της πόλης. Οι παλαιότερες δημόσιες λειτουργίες όπως ναοί, αγορές, ιερά τεμένη κ.ά., εντάχθηκαν στο νέο πολεοδομικό σχέδιο και τα νέα δημόσια οικοδομήματα είχαν σαφώς προκαθορισμένη θέση. Τώρα διαχωρίζονται πλήρως τα τρία βασικά κέντρα ζωής της πόλης, δηλαδή το πολιτικό-διοικητικό, το θρησκευτικό και το εμπορικό. (Εικ 48) Τα γυμνάσια απομακρύνονται από το χώρο της αγοράς, τα θέατρα αποκόπτονται βαθμιαία από το ιερό του Διονύσου και χρησιμοποιούνται περισσότερο για πολιτικές παρά για θρησκευτικές εκδηλώσεις. Την εποχή αυτή προστίθενται στα παλιά θέατρα το επισκήνιο, το θεολογείο και το ψηλό προσκήνιο με το ξύλινο πατάρι (λογείο), όπου έπαιζαν οι υποκριτές.

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (ενδεικτική σχεδιαστική απόδοση).

- A Λόφος ΦΡΟΥΡΙΟΥ-Ακρόπολις
- B A' αρχαίο θέατρο
- Γ Ναός Πολιάδος Αθηνάς (πιθανόν μεταξύ των οδών Πολυκάρπου και Μητροπολίτου Αρσενίου)
- Δ Ελεύθερη Αγορά (πιθανόν στη σημερινή Πλατεία Ταχυδρομίου)
- E Εμπορική Αγορά (πιθανόν μεταξύ των οδών Κύπρου και Βενιζέλου)
- Z Ναός Κερδίου Απόλλωνος (πιθανόν ΒΔυτικά της Πλατείας Ταχυδρομίου) Ζ Ναός Ελευθερίου Διός (πιθανόν Βανατολικά της Πλατείας Ταχυδρομίου)
- Θ Κύριος οδικός άξονας (στά ίχνη των σημερινών οδών Ρούσβελτ-Ερμού-Παπαφλέσσα)

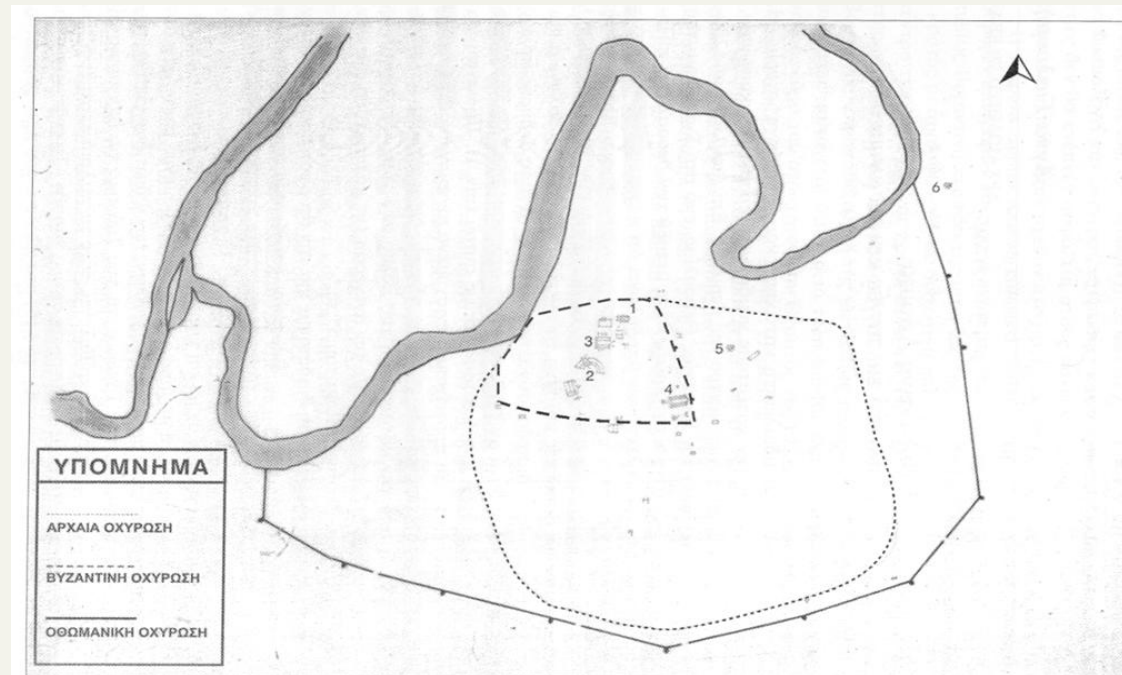
Εικ 48 : Ιστός της Λάρισας κατά την Ελληνιστική περίοδο (Πηγή εικόνας : Αργυράκος Α., Ντεούδης Ε., «Λάρισα Yeni-Sehir, πολεοδομική συγκρότηση και εξέλιξη της πόλης 14^{ος} - 19^{ος} αι.»)

2.4 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (3ος - 13ος αι. μ.Χ.)

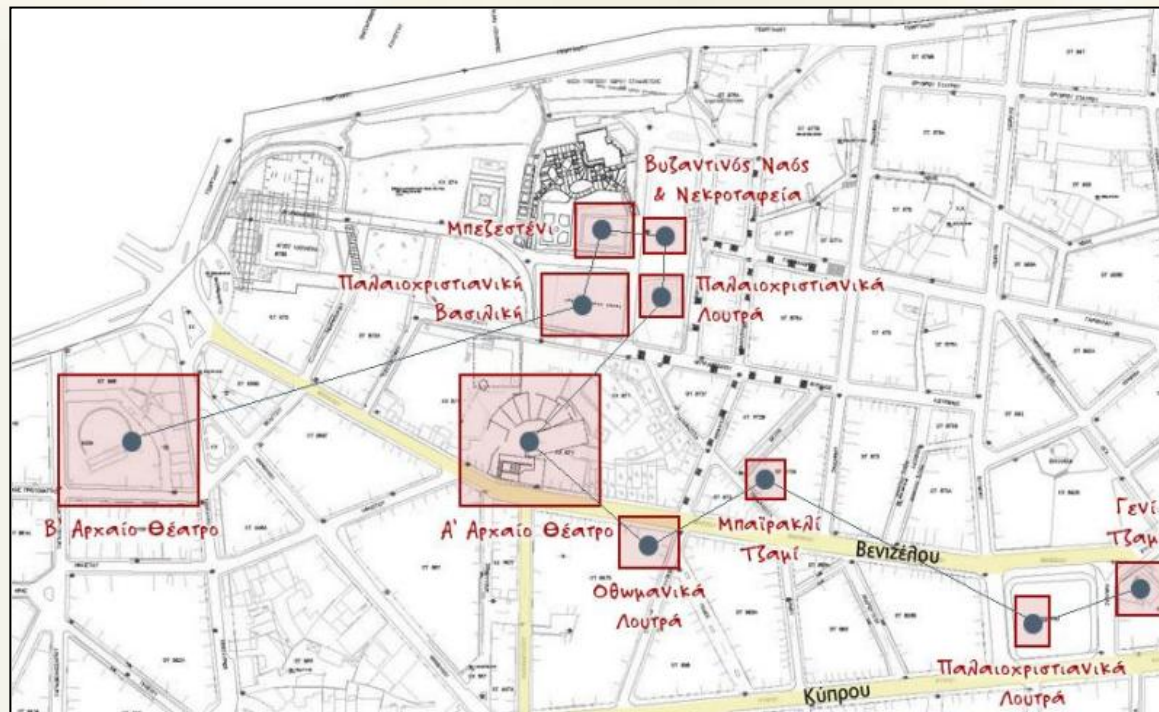
Η διασπορά των κτιριακών λειψάνων υποδηλώνει ότι η έκταση της πόλης στα παλαιοχριστιανικά χρόνια ήταν ίδια με αυτήν της Κλασικής και Ελληνιστικής περιόδου και λίγο μικρότερη από την έκτασή της κατά την Οθωμανική περίοδο. Δύο παλαιοχριστιανικές βασιλικές στην περιοχή του φρουρίου και ίχνη τρίτης, υδατοδεξαμενή, και κοσμικά κτίρια με ψηφιδωτά δάπεδα συνθέτουν την εικόνα μιας ανθηρής πόλης. Η έκτασή της μειώθηκε αισθητά με την κατασκευή οχύρωσης, η οποία περιέλαβε το λόγο του Φρουρίου και μικρή έκταση νοτίως αυτού. Πρόκειται για ισχυρή οχύρωση από τείχος και προτείχισμα, ενισχυμένα με πύργους. Το μεγαλύτερο τμήμα της οχύρωσης αποκαλύφθηκε στην πλατεία Νέας Αγοράς και τοποθετείται χρονικά μετά την καταστροφή της πόλης από τους Οστρογότθους το 482 μ.Χ. Η μοναδική γραπτή μαρτυρία που διαθέτουμε για την οχύρωση οφείλεται στον Προκόπιο, σύμφωνα με τον οποίο :

"...Λάρισσαν και Καισάρειαν, πεπονηκότων σφίσιν υπεράγαν των ερυμάτων, σχεδόν τι ατειχίστους ε'νιαι ξυνέβαινε, βασιλεύς δε Ιουστινιανός άμφω τείχη ισχυρότατα ποιησάμενος..."

Το σημαντικότερο νέο στοιχείο της περιόδου είναι η εξάπλωση του Χριστιανισμού. Όσον αφορά στην εξάπλωσή του στη Λάρισα, μεγάλη θεωρήθηκε κατά ορισμένες πηγές και η συμβολή του Αγίου Αχιλλείου (270μ.Χ - 337μ.Χ.), ίσως του πρώτου Επισκόπου της, για και υπήρξε ιδρυτής αρκετών κοινωφελών ιδρυμάτων στην πόλη, ενώ επιμελήθηκε ο ίδιος τον τάφο του στο λόφο του φρουρίου.

Εικ 49 : Οι οχυρώσεις της πόλης κατά την αρχαϊκή, βυζαντινή και οθωμανική περίοδο (Πηγή εικόνας : Αργυράκος Α., Ντεούδης Ε., «Λάρισα Yeni-Sehir, πολεοδομική συγκρότηση και εξέλιξη της πόλης 14^{ος} – 19^{ος} αι.»

Εικ 50 : Χωροθέτηση των παλαιοχριστιανικών μνημείων, Πηγή : <http://culture.larissa-dimos.gr>

2.4.1 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Οι ανασκαφικές δραστηριότητες του καλοκαιριού του 1978 έφεραν στο φως τα θεμέλια ναού Βασιλικού ρυθμού η κατασκευή του οποίου ανάγεται στα παλαιοχριστιανικά χρόνια όπως μαρτυρά ένα ένσταυρο θωράκιο που διασώθηκε μετά την ολοκληρωτική καταστροφή του. Κάτω από το ψηφιδωτό δάπεδο του ναού βρίσκονται λακκοειδείς τάφοι διατεταγμένοι γύρω από ένα μεγαλοπρεπή καμαροσκεπή τάφο στο ανατολικό τμήμα του Βόρειου κλίτους και ένα άλλο υποδεέστερο στο μέσο του μεσαίου κλίτους. Οι λακκοειδείς αυτοί τάφοι ανάγονται στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους. Οι χριστιανοί της περιόδου είχαν τη συνήθεια να θάβονται κοντά στον τάφο του Αγίου τους. Από τους συναξαριστές γνωρίζουμε ότι ο Άγιος Αχιλλεύς προέβλεψε την ημέρα του θανάτου του και φρόντισε για τον τάφο του.

Τα δύο προαναφερθέντα στοιχεία μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η παλαιοχριστιανική Βασιλική χρίστηκε πάνω στον τάφο του Αγίου Αχιλλείου κατά τον 6 ή 7ο μ. Χ αιώνα. Η παλαιοχριστιανική βρέθηκε μεταξύ του Μπεζεστένιου και της οδού Μητροπολίτου Αρσενίου και πιστεύεται ότι ήταν αφιερωμένη στον Άγιο Αχιλλείο κατά τη Βυζαντινή περίοδο. (Εικ 51,52,53)

Μετά την ανέγερση του Μπεζεστένιου και τη μετατροπή της περιοχής σε εμπορικό κέντρο (τέλη 15ου αρχές 16ου αιώνα) ο Ναός κατεδαφίστηκε και μεταφέρθηκε στη βορειοδυτική άκρη της ακρόπολης στη θέση της σημερινή πλατείας του Αγίου Αχιλλείου όπου και παρέμεινε σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας.

Εικ 51,52 : Απόψεις της παλαιοχριστιανικής τρίκλιτης βασιλικής

Εικ 53 : Γενική άποψη της παλαιοχριστιανικής κάτω από το μεταλλικό στέγαστρο

2.4.2 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ

Τα παλαιοχριστιανικά λουτρά της πλατείας Λαμπρούλη βρίσκονται βορειοανατολικά της βασιλικής του Αγίου Αχιλλείου και πιθανόν εντάσσονται σε συγκρότημα κτιρίων που σχετίζονται με τη βασιλική. Πρόκειται για ένα μικρό λουτρό με δύο χώρους και χρονολογείται τον 6ο αι. μ.Χ. (Εικ 54,55)

Εικ 54 : Τα παλαιοχριστιανικά λουτρά κατά την ανασκαφή

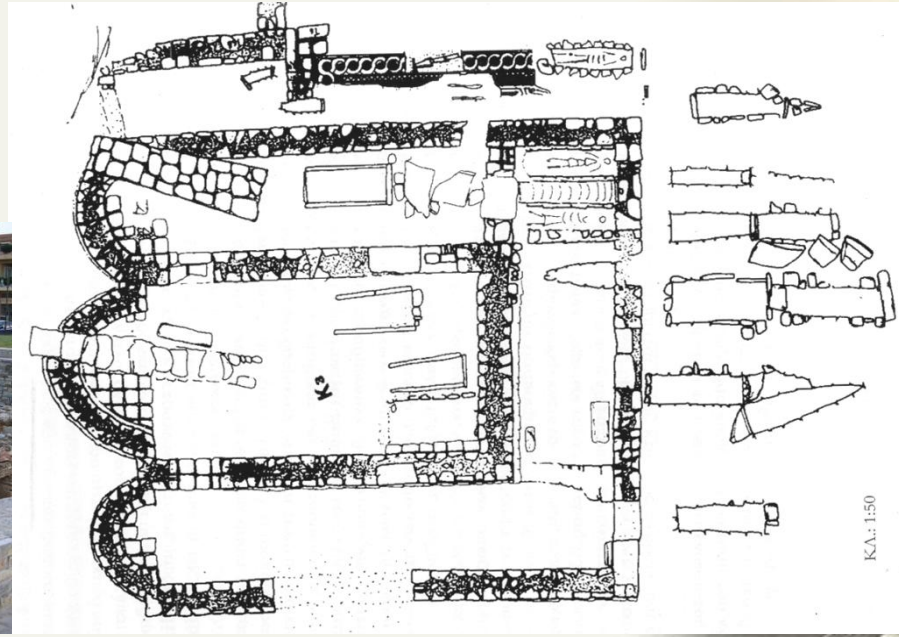
Εικ 55 : Τα παλαιοχριστιανικά λουτρά σήμερα

2.4.3 ΜΕΣΟΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΝΑΟΣ

Ήταν ένας αρχικά μονόχωρος ναός με ημικυκλική αψίδα ιερού, που περιβλήθηκε με στοά. Σύμφωνα με τα ευρήματα τυπολογικά πιθανόν εντάσσεται μεταξύ τρίκλιτης βασιλικής με νάρθηκα και τρουλαίου ναού με περίστωο. Χρονολογείται στον 11ο-12ο αιώνα αλλά πατάει επάνω σε παλαιοχριστιανικό κτίριο. Τα ερείπιά του έχουν ενσωματωθεί στο βόρειο μέρος της πλατείας Λαμπρούλη

Εικ 56, 57 : Τμήμα του βυζαντινού ναού

Εικ 58 : Σχέδιο ανασκαφής ναού

2.4.4 ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΑ

Βυζαντινά νεκροταφεία εντοπίστηκαν σε διάφορα σημεία της πόλης, όπως στις παρυφές της πόλης, στη συνοικία Ταμπάκικα, στην οδό Αεροδρομίου, στην οδό Νικηταρά, στη συνοικία Ιπποκράτης και στο κέντρο της πόλης. Στο Λόφο του Φρουρίου ανασκάφηκε το νεκροταφείο του μεσοβυζαντινού ναού. Το νεκροταφείο αποτελείται από κιβωτιόσχημους και κεραμοσκεπείς καλυβίτες τάφους και δύο καμαροσκεπή οστεοφυλάκια.

Πλήθος άλλων ευρημάτων της περιόδου, πολλά από τα οποία ανακαλύφθηκαν σε κοσμικά κτίρια, αποδεικνύουν ότι η Λάρισα υπήρξε ακμάζουσα πόλη στην παλαιοχριστιανική εποχή και σημαντικό καλλιτεχνικό κέντρο.

Εικ 59 : Το μνημείο σήμερα

2.5 ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (14ος - 19ος αι. μ.Χ.)

Η οθωμανική εποχή για τη Λάρισα ξεκινά στα τέλη του 14ου αι. σε μία περίοδο γενικής παρακμής για την εξουσία του Βυζαντίου στον Ελλαδικό χώρο τόσο σε επίπεδο οικονομικό-παραγωγικό όσο και θεσμικό-διοικητικό. Ο πολυεθνικός και πολυσήμαντος χαρακτήρας της σημάδεψαν το διαχρονικό πέρασμά της σε αυτή την περίοδο. Είναι από τις πόλεις που η γεωπολιτική της θέση αποτέλεσε αφορμή για την πολυτάραχη και πολύχρονη ιστορία της. Μετά την περίοδο ευημερίας που γνώρισε σαν αγροτικό-διοικητικό κέντρο στους κλασσικούς και ελληνιστικούς χρόνους, η ρωμαϊκή περίοδος βρίσκει την πόλη γιγαντωμένη πληθυσμιακά και οικονομικά αλλά την μετατρέπει σε πεδίο εμφύλιων συγκρούσεων και καταστροφών. Η ειρηνική περίοδος τερματίζεται ήδη από τον 5ο αι μ.Χ με τις διαδοχικές επιδρομές των βαρβαρικών φύλων οι οποίες κατακλύζουν το Θεσσαλικό κάμπο. Στην ανάπαυλα αυτών των πολεμικών εποχών κυρίως τον 11ο και 12ο μ.Χ. αιώνα η πόλη φαίνεται ότι προλάβαινε να επουλώσει τις πληγές της. Ο 13ος και 14ος αιώνας με τη διαδοχική παρουσία στην πόλη τόσο των Φράγκων γαιοκτημόνων όσο και της εξασθενημένης βυζαντινή διοίκησης, οδηγεί την πόλη σε οριακό σημείο συρρίκνωσης και εγκατάλειψης. Σε αυτή την κατάσταση βρίσκεται η πόλη στα τέλη του 14ου αι. όταν πρωτοεμφανίζεται μια άγνωστη ως τότε νομαδική φυλή, οι Τούρκοι. Η οριστική κατάκτηση της Λάρισας το 1423 ήρθε σαν μία κατάληξη μιας μακραινής περιπέτειάς της. Με την κυρίως κατάκτηση της Θεσσαλίας το 1423 εγκαθιδρύεται το Οθωμανικό σύστημα διοίκησης. Η πόλη από τη στιγμή της κατάκτησής της ξεκινά να αναφέρεται ως Γενισεχίρ (Yeni Sehir = Νέα Πόλις), κάτι που δε θα πάψει να γίνεται (τουλάχιστον στα επίσημα έγγραφα) ως το 1881 οπότε και ενσωματώθηκε στο ελληνικό κράτος.

Όσον αφορά στη μορφή της πόλης στα τέλη του 14ου αι. αρχές 15ου αι. οι πληροφορίες που έχουμε είναι λίγες. Ο χώρος που ορίζουν τα κατεστραμμένα τείχη και η ακρόπολη (λόφος του φρουρίου) μένει ερειπωμένος από τις συνεχείς επιδρομές και ακατοίκητος. Σύμφωνα με τον Επαμεινώνδα Φαρμακίδη κατά την εισβολή των Οθωμανών στη Λάρισα οι ελάχιστοι κάτοικοί της ήταν αυτοί της παλιάς Ακρόπολης (Τρανός Μαχαλάς), οι οποίοι και παραδόθηκαν συνθηκολογώντας και παρέμειναν στην πόλη.

Για την Οθωμανική αυτοκρατορία παρουσιάζεται μία μοναδική ευκαιρία. Η θέση της πόλης στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο καθώς και η πλούσια ενδοχώρα της είναι τα σημαντικότερα πλεονεκτήματά της. Μοναδική είναι η ευκαιρία και για την πόλη, που εντασσόμενη στην ασφάλεια που της παρέχει η Οθωμανική αυτοκρατορία ξεκινά μια περίοδο ανασυγκρότησης. Μόλις 20 χρόνια μετά την οριστική κατάκτηση της πόλης αναφέρονται βιοτεχνικές και εμπορικές δραστηριότητες ικανές να την κατατάξουν στην πρώτη θέση του Θεσσαλικού χώρου από άποψη παραγωγής και φορολογικών εσόδων για την Οθωμανική διοίκηση.

Τον 15ο αι. η πόλη είχε 12 συνοικίες, 11 μουσουλμανικές και 1 χριστιανική. Η ακριβής σήμανση των συνοικιών αυτών σε χάρτη (κάτι που γίνεται εύκολα στις επόμενες περιόδους) δεν είναι δυνατή. Οι πληροφορίες για τους επόμενους αιώνες μας δίνουν την εικόνα της πυκνοκατοίκησης στο κέντρο και της αραιοκατοίκησης στην περιφέρεια των τειχών. Ο χώρος γύρω από την αγορά τόσο στο κέντρο όσο και νότια κα ανατολικά είναι ακατοίκητος, γεμάτος όμως με ερείπια παλαιότερης κατοίκησης.

Ο όρος συνοικία είναι απόδοση του Τούρκικου mahalle και αντίστοιχος με τη βυζαντινή γειτονιά και τη σημερινή εννορία. Αποτελούσε δηλαδή μία ενότητα με κέντρο μία εκκλησία, ένα τζαμί ή μία συναγωγή. Κάθε συνοικία ονομαζόταν σχεδόν πάντα από το θρησκευτικό κέντρο. Η ονομασία κάθε συνοικίας αρχίζει με το όνομα του Ιμάμη, του Hadib ή του Χότζα και της Χριστιανική συνοικίας με το όνομα του ιερέα της. Στην περίπτωση της Λάρισας στους επομένους αιώνες οι συνοικίες ονομαζόνταν κυρίως από τη δραστηριότητα της περιοχής (π.χ. Σαράτσικα - σελοποιία, σαρασλάρ) αλλά και από κάποιο σημαντικό κτίριο της περιοχής, Ο διαχωρισμός σε συνοικίες της πόλης γινόταν από την Τουρκική διοίκηση για φορολογικούς λόγους.

Σε αντιπαράθεση με τον ιστό της εποχής στους κλασσικούς χρόνους ο πολεοδομικός ιστός πρέπει να διατηρούσε ακόμα τη μορφή του υποδάμειου συστήματος ενώ καθώς πλησιάζουμε στα τείχη η μορφή αυτή χανόταν, ακολουθώντας την ακτινοκεντρική δομή που δημιουργούσαν οι δρόμοι προς τις πύλες.

Η ενασχόληση με το εμπόριο και την παραγωγή των μουσουλμάνων τους οδηγεί στο κεντρικότερο τμήμα της πόλης. Το διοικητικό - στρατιωτικό - εμπορικό κέντρο περικυκλώνεται και ελέγχεται. Σαφής οριοθέτηση μπορεί να γίνει για τη χριστιανική συνοικία (Συνοικία του Παπά-Γιώργη) στα βόρεια του κεντρικού τμήματος της πόλης στα δυτικά της αγοράς. Η συνεχής και αδιάλειπτη κατοίκηση της περιοχής αυτής από τα βυζαντινά χρόνια ως τα τέλη της τουρκοκρατίας γίνεται με σημείο αναφοράς το Χριστιανικό ναό του Τρανού Μαχαλά (Μητροπολιτικός ναός Αγ. Αχιλλείου).

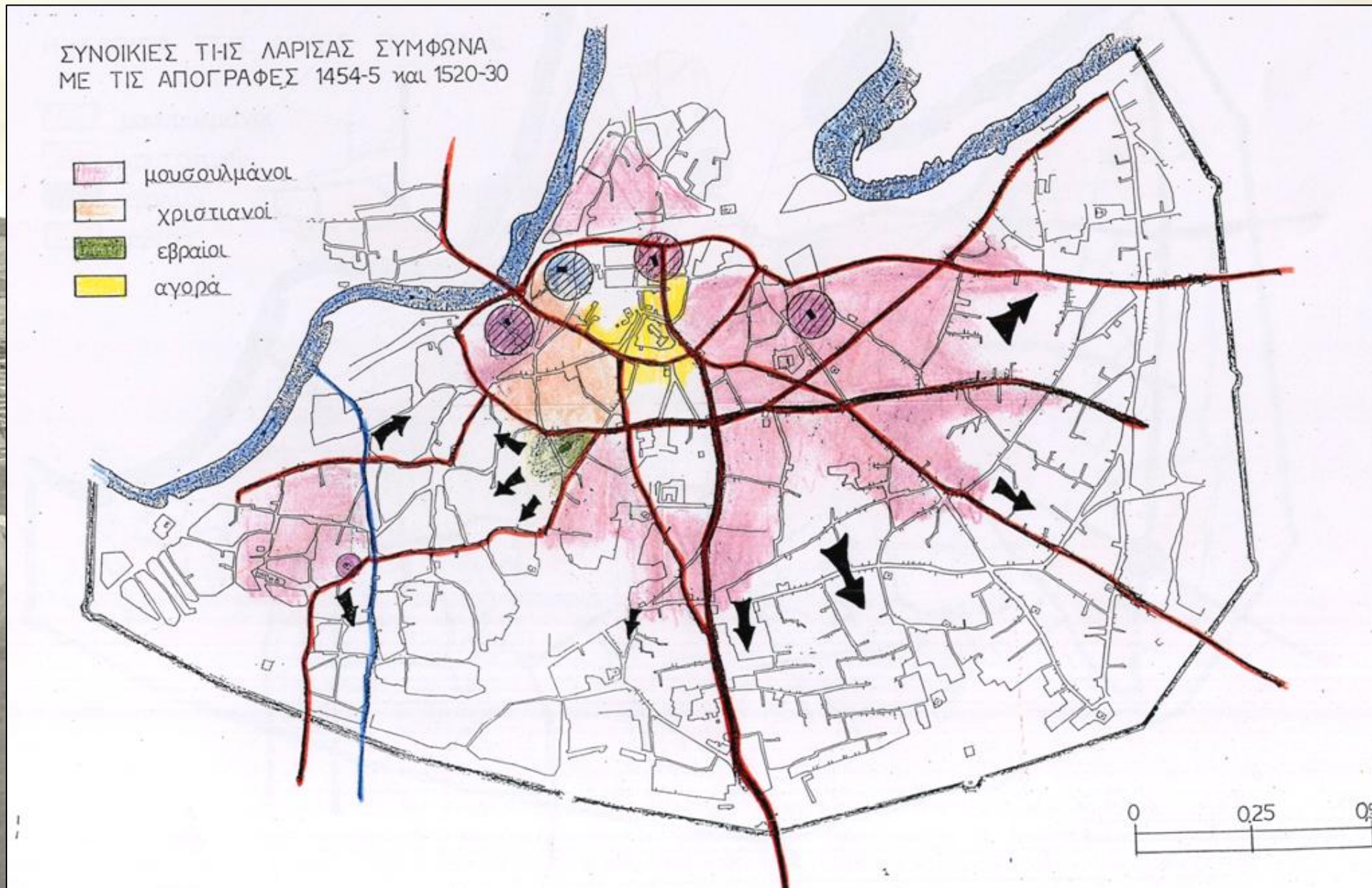
Η Λάρισα από το 1423 ως την αρχή του 16ου αιώνα εξοπλίζεται με όλα τα στοιχεία της αγοράς-διοίκησης. Τα περισσότερα από αυτά διατηρούνται ως τα τέλη της Οθωμανικής περιόδου. (Εικ 60)

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ - YENI SEHIR

Χατζή Τουρχάν Βέης, 1446	1 ναός (μετζήτι - δίπλα στην κατοικία του) 1 ιερατική σχολής (μεδρεσές) 1 λουτρό 46 διάφορα εργαστήρια 1 σειρά κρεοπωλείων 50 διάφορα τσαρδάκια 1 υδρόμυλος
Χατζή Ομέρ Βέης, 1484 (γιος του Τουρχάν)	1 τέμενος (τζαμί με κελιά προσκυνητών) 4 ξενοδοχεία (χάνια) 64 διάφορα εργαστήρια και μαγαζιά 4 σειρές εργαστηρίων 1 σειρά πατσατζίδικων 4 λουτρά 1 αγγειοπλαστικό εργαστήριο 1 σειρά κρεοπωλείων

Ο χώρος της αγοράς με το χώρο του παζαριού και των Carsi (μεγάλη υπαίθρια αγορά) τοποθετείται στο κέντρο του λόφου της ακρόπολης και νοτιότερα ως τη σημερινή Κύπρου κατά μήκος της Βυζαντινής μέσης οδού.

Ακόμη ως έργο εξοπλισμού πρέπει να αναφερθεί και το Μπεζεστένι (Bezesten, σκεπαστή αγορά), το οποίο αναφέρεται για πρώτη φορά στην οθωμανική απογραφή του 1506 ανάμεσα στα βακούφικα κτίσματα του Ομέρ Μπέη.

Εικ 60 : Συνοικίες της Λάρισας σύμφωνα με τις απογραφές 1454-5 (Πηγή : Αργυράκος Α., Ντεούδης Ε., «Λάρισα Yeni-Sehir, πολεοδομική συγκρότηση και εξέλιξη της πόλης 14^{ου} – 19^{ου} αι.», Τομέας πολεοδομίας χωροταξίας, Αθήνα, 1993)

2.5.1 ΤΟ ΜΠΕΖΕΣΤΕΝΙ

Μπεζεστένι < τουρκική bezesten/bedesten < περσική (bazistān) < αραβική bez (ύφασμα, κέντημα) + περσική κατάληξη –istān

Ακριβώς δίπλα στην Τρίκλιτη Βασιλική στο λόφο του Φρουρίου, δεσπόζουσα θέση κατέχει το σημαντικότερο Οθωμανικό μνημείο της Λάρισας, το Μπεζεστένι, μια σκεπαστή αγορά του 15ου αιώνα.

Το **μπεζεστένι** (υφασματαγορά) ήταν ένας πολύ σημαντικός θεσμός των οθωμανικών πόλεων και αποτελεί το χαρακτηριστικό κτίσμα του πρώτου αιώνα της τουρκοκρατίας. Η λέξη προέρχεται από την αραβική λέξη μπεζ (bez) η οποία σημαίνει ρούχο, ύφασμα, χρησιμοποιείται και για τα κεντήματα και τα υπόλοιπα ακριβά αντικείμενα και την περσική κατάληξη -ιστάν. Το μπεζεστένι αποτέλεσε, έκτοτε, και για τρεις περίπου αιώνες, το ζωτικότερο τμήμα της αγοράς -αληθινό κέντρο της οικονομικής δραστηριότητας- και των πολυάριθμων επαγγελματικών συντεχνιών της, καθώς γύρω από αυτό οργανώθηκε το εμπορικό τμήμα της πόλης, με το τσαρσί και το παζάρι. (Εικ. 61-65)

Ο **Evliya Çelebi** (1668) είναι ο πρώτος περιηγητής που κάνει λόγο για το κτίριο, τη στιβαρότητα της κατασκευής του και την ασφάλεια που προσέφερε στους εμπόρους και τα εμπορεύματα τους:

«...Στην καρδιά της πόλης μέσα στην αγορά και στο παζάρι, βρίσκεται ένα μπεζεστένι, ίδιο φρούριο, με πετρόχτιστο θόλο και τέσσερις σιδερένιες πόρτες, που λες κι είναι το καταφύγιο της πόλης και τ' άπαρτο κάστρο της. Εκεί μέσα υπάρχουν πλούσιοι έμποροι, που πουλάνε πολύτιμα πράγματα. Υπάρχουνε, ακόμα, 21 εμπορικά μαγαζιά. Όλα τους είναι σκεπασμένα με κεραμίδια. Σαν κοντεύει να νυχτώσει κρούνε τα τύμπανα μέσα στην πόλη κι οι φύλακες, μαζί με τους αρματολούς, σφαλούνε όλες τούτες τις πόρτες κι αρχινάνε τη φύλαξή τους. Τα μαγαζιά βρίσκονται σε ένα μέρος γύρω από το μπεζεστένι, κι είναι μια αγορά και παζάρι πιο σίγουρο και από κάστρο με πραμάτειες που αξίζουνε χιλιάδες φορές πιότερο από το θησαυρό της Αιγύπτου...».

Το μπεζεστένι αποτελεί ίσως το πιο παλιό εμφανές κτίσμα της πόλης (Εικ. 22, 23, 24, 25). Κρυμμένο από τη βλάστηση και τις σύγχρονες λειτουργίες της καθημερινότητας, δίχως τους αρχικούς του τρούλους - ξέσκεπο, επιχωματωμένο μέχρι πριν λίγα χρόνια από μέσα (κάποια εποχή χρησιμοποιήθηκε μάλλον ως οχύρωμα), είχε τρεις εισόδους, από τις οποίες σήμερα μόνον η νότια είναι ανοιχτή (Εικ. 26). Δεν παύει ωστόσο να αποτελεί σημαντικό ιστορικό μνημείο και απόδειξη ότι η Λάρισα διατηρούσε πάντα μια οικονομική πρωτοκαθεδρία στην περιοχή, αφού τα μπεζεστένια δε χτίζονταν τυχαία την εποχή της Τουρκοκρατίας. Σήμερα είναι ένα ορθογώνιο κτίριο διαστάσεων 30 επί 20 μ. εσωτερικό εμβαδόν 445 τ.μ., σώζονται μόνο οι τέσσερις πέτρινοι τοίχοι του κτίσματος, πάχους 1,6 μέτρων, και μέχρι ένα ύψος περί τα 6,5 μέτρα. Το μπεζεστένι έχει σήμερα 4 πόρτες, τρεις πύλες και μια μικρή πόρτα στη βόρεια όψη. Οι έξι θόλοι του ήταν κτισμένοι με πλιθιά και στηρίζονταν με διπλά τόξα σε δυο μεγάλους κτιστούς πεσσούς. Εξωτερικά καλύπτονταν με φύλλα μολύβδου για να αντέχουν στην υγρασία, κτισμένο στο ψηλότερο σημείο του λόφου. Κτίσθηκε με οικοδομικό υλικό παλαιότερων κτιρίων, μεγάλους ορθογώνιους λίθους και τμήματα κιόνων, όπως άλλωστε συνέβη με όλα τα μεγάλα οθωμανικά κτίρια, κυρίως τζαμιά και άλλα ευαγή ιδρύματα.

Εικ 61: Άποψη του μπεζεστενίου σήμερα, (Πηγή : *bing maps*)

Εικ 62: Πανοραμική άποψη του μπεζεστενίου, στο εσωτερικό διακρίνονται οι αποθήκες της ΙΕ ΕΠΚΑ, (Πηγή : *bing maps*)

Εικ 63: Άποψη του μπεζεστενίου σήμερα, (Πηγή : *google.com*)

Εικ 64: Νότια όψη Μπεζεστενίου (Πηγή : *προσωπικό αρχείο*)

Εικ 65: Μία από τις κλειστές πύλες του οικοδομήματος, (Πηγή : *προσωπικό αρχείο*)

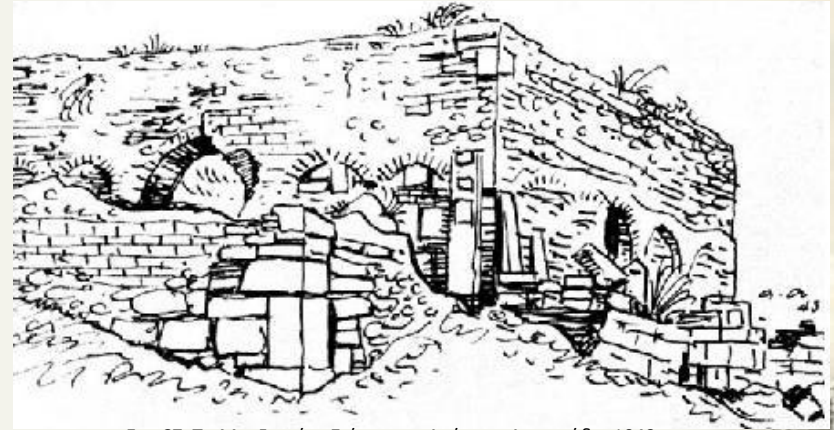
Όπως συνηθίζεται στην επίσημη αρχιτεκτονική της πρώιμης Τουρκοκρατίας, η τοιχοδομία ακολουθεί το αμελές πλινθοπερίκλειστο σύστημα, δηλαδή περιέχει σε σημαντικό ποσοστό επεξεργασμένους δόμους περιβαλλόμενους από πλίνθους, σε αρκετά κανονικές στρώσεις και αρκετά κεραμοπλαστικά κοσμήματα. Η ίδια τοιχοδομία παρατηρείται και στο μοναδικό σωζόμενο παλιό τζαμί της Λάρισας, το Μπαϊρακλί, στη νοτιοανατολική πλευρά του λόφου, που βρισκόταν στο κέντρο της αγοράς. Στη στέψη του Μπεζεστενιού διακρίνονται λείψανα οδοντωτής ταινίας, που θα περιέτρεχε κάποτε όλο το οικοδόμημα, κάτω ακριβώς από την ανωδομή. Στο κέντρο της βορεινής πλευράς υπάρχει κλειστός ορθογώνιος χώρος, πλάτους 3,55 μ., που δεν επικοινωνεί με το εσωτερικό του κτίσματος, αλλά μόνον εξωτερικά με μικρή χαμηλή πόρτα και θεωρείται ότι χρησίμευε ως θησαυροφυλάκιο, όπου φυλάγονταν οι περιουσίες των πλούσιων μουσουλμάνων, και το αρχειοφυλακείο της πόλης (Εικ. 66). Γι αυτό λοιπόν μαρτυρείται η ύπαρξη φυλάκων ειδικών, οι οποίοι με την αυστηρή φύλαξη καθιστούσαν το μπεζεστένι φρούριο απόρθητο. Ο περιβάλλον χώρος του μνημείου βρίσκεται σήμερα σε χαμηλότερο επίπεδο και η επικοινωνία εξασφαλίζεται με μικρή κλίμακα που έχει κτισθεί μπροστά στη νότια είσοδο αυτήν που βλέπει προς την πόλη.

Εικ 66: Ο χώρος του θησαυροφυλακίου, Πηγή http://7gym-laris.lar.sch.gr/topos/lar_turk.htm

Το 1781 η Λάρισα πλήττεται από σφοδρό σεισμό. Μαζί με άλλα κτίρια της πόλης, εικάζεται ότι και το μπεζεστένι υπέστη καταστροφές, μαζί με την κατάρρευση των θόλων του. Μια πυρκαγιά, λίγα χρόνια αργότερα, θα ολοκληρώσει την καταστροφή. Σε τούρκικο χάρτη του 1880 εμφανίζεται πλέον, ως πυριτιδαποθήκη. Το μπεζεστένι χάνει την αρχική του χρήση, γεγονός στο οποίο θα συνέβαλαν και οι καταστροφές που υπέστη από το σεισμό και την πυρκαγιά. Η οχυρή του θέση ωστόσο, στην κορυφή της Λαρισαϊκής Ακρόπολης το διατηρεί σε χρήση. Αυτή την περίοδο πρέπει να μπαζώθηκαν και οι δύο από τις τρεις εναπομείνασες πύλες του, ώστε να είναι πιο ασφαλές σαν οχυρό. Σ' αυτή την περίοδο πρέπει να εντοπιστεί και η ονομασία "Φρούριο" που έχει σήμερα το κτίσμα. Ένα χρόνο μετά η Θεσσαλία απελευθερώνεται και μαζί και η Λάρισα. Ο Ελληνικός στρατός υψώνει την Ελληνική σημαία στο Μπεζεστένι, "Φρούριο" πια, της πόλης. Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι η αρχική χρήση του μπεζεστενιού σαν αγορά στα 1910 έχει πλέον ξεχαστεί.

Μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '70, το μπεζεστένι ήταν καλυμμένο με χώματα και σε άθλια κατάσταση, μπροστά από το δημοτικό αναψυκτήριο που βρίσκεται ακόμα και σήμερα (πλέον ως κέντρο κοινωνικών εκδηλώσεων) στην κορυφή του λόφου του Φρουρίου, όπως δείχνει και σκίτσο του Λαρισαίου καλλιτέχνη Αγήνορα Αστεριάδη, το 1943. (Εικ. 67)

Εικ 67: Το Μπεζεστένι, Σκίτσο του Αγήνορα Αστεριάδη, 1943

Το μπεζεστένι τραβά την προσοχή της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας μόλις το 1976, οπότε και γίνονται οι πρώτες επεμβάσεις. Αυτές συμπεριελάμβαναν αφαίρεση των επιχωματώσεων και συνολική στήριξη των τοίχων του μνημείου. Το "θησαυροφυλάκιο" στερεώθηκε εξωτερικά, ενώ χτίστηκε ένα τοίχιο ύψους 1,5 μέτρου για να ενισχύσει τα εκτεθειμένα θεμέλια στην ανατολική όψη. Επιπλέον, δημιουργήθηκε και ένας τοίχος αντιστήριξης και μια σκάλα πρόσβασης στη νότια όψη, η οποία ανακατασκευάστηκε τη δεκαετία του '90. Τέλος, οι επάνω επιφάνειες των τοίχων σε ορισμένα σημεία έχουν καλυφθεί με μια λεπτή στρώση τσιμέντου. Μετά την ολοκλήρωση των στερεωτικών έργων, το κτίριο άρχισε να χρησιμοποιείται σαν αποθήκη και εργαστήρια κεραμικής και ψηφιδωτών της 7ης Εφορίας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Λάρισας. (Εικ. 68,69). Σήμερα έχει εγκριθεί η μελέτη εφαρμογής για την αναστήλωση, αποκατάσταση και επαναλειτουργία του ιστορικού κτιρίου καθώς και τη σύνδεσή του με τους υπόλοιπους ιστορικούς χώρους.

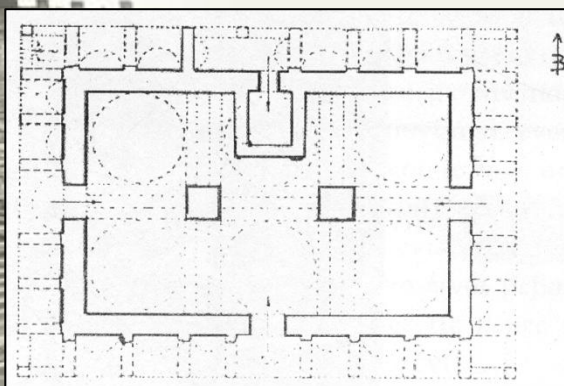

Εικ 68: Το εσωτερικό του μπεζεστενίου μέχρι πρόσφατα ως αποθηκευτικός χώρος της ΙΕΠΚΑ, Πηγή http://7gym-laris.lar.sch.gr/topos/lar_turk.htm

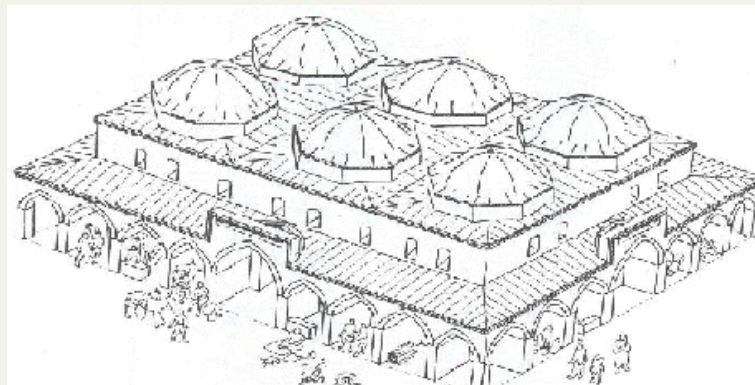

Εικ 69: Το μπεζεστένι κατά τις εργασίες αποκατάστασης (1^η Μαρτίου 2012), (Πηγή: προσωπικό αρχείο)

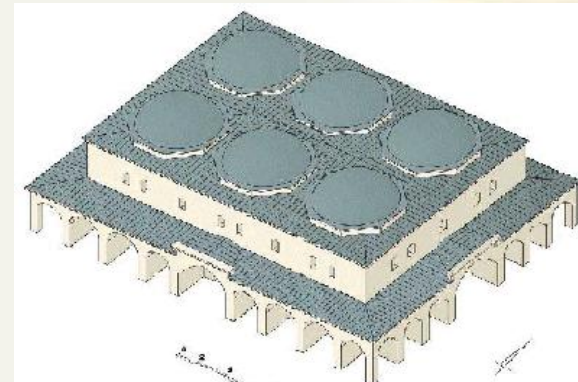
Τα μπεζεστένια χιζόντουσαν κατά την διάρκεια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και ο σχεδιασμός-αρχιτεκτονική βασιζόταν στην αρχιτεκτονική των Ισλαμικών Τεμένων. Ήταν σημαντικά κτήρια και οι Οθωμανικές πόλεις χωρίζονταν σε δύο κατηγορίες, σε αυτές που είχαν μπεζεστένια και αυτές που δεν είχαν. Εκεί πωλούνταν πολύτιμα αντικείμενα, φυλάσσονταν έγγραφα και περιουσιακά στοιχεία, γινόταν έλεγχος της ποιότητας των εμπορευμάτων και καθορίζονταν οι ισοτιμίες των νομισμάτων. Τα κτίρια στα οποία στεγάζονταν οι αγορές αυτές είχαν αρχιτεκτονική με θόλους. Στην Ελλάδα, τα μπεζεστένια εισήχθησαν κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Από πηγές της εποχής, μαθαίνουμε ότι υπήρχαν μπεζεστένια σε αρκετές πόλεις. Λιθόχτιστα μπεζεστένια υπήρχαν συγκεκριμένα στη Λάρισα, Σέρρες, Θεσσαλονίκη, Γιαννιτσά, Βέροια, Γιάννενα, Χαλκίδα, Ηράκλειο και τη Ρόδο. (Εικ 70-72)

Εικ 70 : Κάτοψη σχεδιασμένη από τον Gert Schneider

Εικ 71 : Αναπαράσταση του μπεζεστενίου της Λάρισας από τον Gert Schneider (Karksruhe), 1983

Εικ 72 : Τρισδιάστατο γραφικό αναπαράστασης του οικοδομήματος

Σήμερα, εκτός της Λάρισας, σώζονται μόνο το μπεζεστένι της Θεσσαλονίκης το οποίο και διατηρεί την εμπορική του χρήση (Εικ. 73) και το μπεζεστένι των Σερρών που λειτουργεί ως αρχαιολογικό μουσείο (Εικ. 74).

Εικ. 73: Το Μπεζεστένι της Θεσσαλονίκης

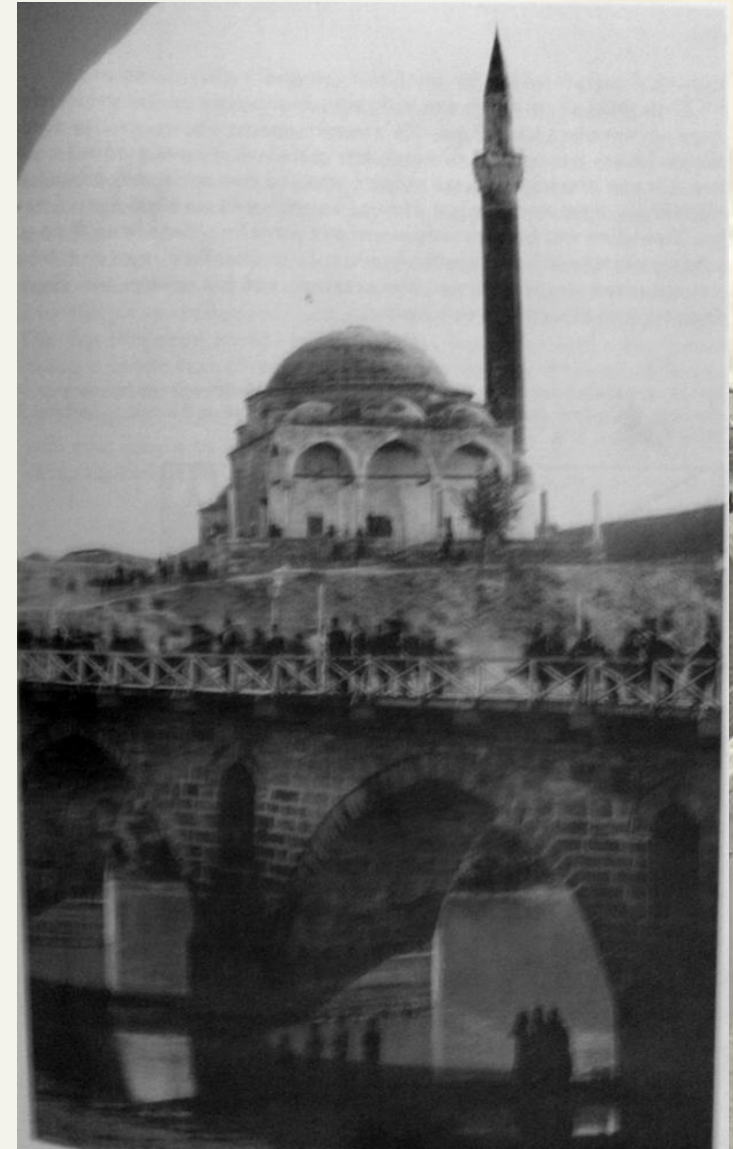
Εικ. 74: Το Μπεζεστένι των Σερρών

2.5.2 ΜΠΑΙΡΑΚΛΙ ΤΖΑΜΙ

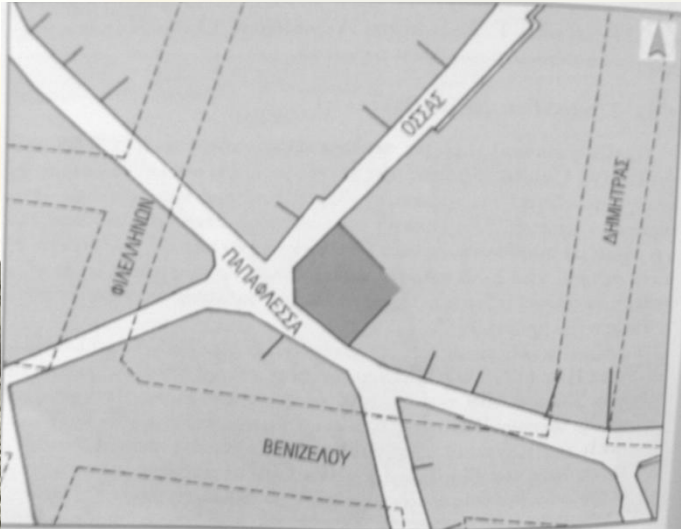
Αμέσως μετά την κατάκτηση της πόλης άρχισαν να οικοδομούνται δεκάδες τζαμιά τα οποία της δίνουν ένα εντελώς ιδιαίτερο χαρακτήρα. 20 - 25 τζαμιά αναφέρονται στα κείμενα των διάφορων περιηγητών που κατά καιρούς επισκέφθηκαν την πόλη. Τα πιο ξακουστά είναι το Μπαϊράκ τζαμί, το τζαμί του Ομέρ μπέη, το τζαμί του Αζίζ εφέντη, το Χατζή Μπεκίρ τζαμί, το Γενί τζαμί, το Εσκή τζαμί, το Σαάτ τζαμί, το τζαμί Μπουρμαλί κ. α. Από όλα υπερέχει το τζαμί του Hassan Bey που έχει μολυβδοσκέπαστο τρούλο δίπλα στη γέφυρα του Πηνειού, στην ίδια θέση που αποκαλύφθηκε το β' αρχαίο θέατρο της Λάρισας. Ήταν τόσο μεγάλο τέμενος που χωρούσε πέντε χιλιάδες άτομα. Το τζαμί κατεδαφίστηκε το 1908. (Εικ 75)

Στα τέλη του 19ου αιώνα και μετά το τέλος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας ο αριθμός των τζαμιών αρχίζει να μειώνεται αφού αρκετά από αυτά εγκαταλειμμένα και ερειπωμένα καθώς ήταν, άρχισαν να κατεδαφίζονται ως ετοιμόρροπα, ενώ άλλα παραδόθηκαν σε νέες χρήσεις. Από τη μεγάλη σειρά τζαμιών που ιδρύθηκαν και λειτούργησαν επί αιώνες στη Λάρισα, σήμερα διατηρούνται μόνο δύο: το Γενί Τζαμί, που σήμερα σώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση και λειτουργεί σαν το αρχαιολογικό μουσείο της πόλης, και τμήματα του τζαμιού Bayrakli, που βρισκόταν στη συμβολή των οδών Παπαφλέσσα και Όσσας. Υπολείμματά του αποκαλύφθηκαν το Φεβρουάριο του 1994 στο χώρο του κατεστραμμένου από φωτιά ζαχαροπλαστείου του Δημ. Μέγα. Ονομάστηκε έτσι, γιατί λέγεται ότι ο ιμάμης του τζαμιού αυτού ύψωνε μια σημαία, δίνοντας σήμα και στους υπόλοιπους ιμάμηδες της περιοχής να καλέσουν τους πιστούς για προσευχή (μπαϊράκ στα τούρκικα σημαίνει σημαία). Το τζαμί μπορεί να το συναντήσουμε και με το όνομα Carsu Cami (το τζαμί της Αγοράς).

Σήμερα από το τζαμί σώζονται οι δύο τοίχοι του κεντρικού χώρου, ενσωματωμένοι σε νεότερη κατασκευή. Έχει ωραία πλινθοπερίκλειστη τοιχοδομία, όπως το Μπεζεστένι, με το οποίο χρονολογούνται στην ίδια περίοδο (15ος - αρχές 16ου αι.). Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Πρόκειται για μουσουλμανικό κτίσμα που είναι σημαντικό για την ιστορία της πόλεως και της ευρύτερης περιοχής της περιόδου αυτής. Αργότερα συμπληρώθηκε ο χαρακτηρισμός του τεμένους "Μπαϊράκλι Τζαμί" στην Λάρισα με την προσθήκη ζώνης προστασίας σ' αυτό του οικοδομικού τετραγώνου, που περικλείεται από τους δρόμους Ελευθερίου Βενιζέλου, Φιλελλήνων, Βύρωνος και Δήμητρας. (Εικ. 76-78). Πρόσφατα ανεγέρθηκε διώροφη οικοδομή πλησίον του μνημείου (Εικ. 79)

Εικ 75 : Το τζαμί του Hasan Bey και ένα τμήμα της γέφυρας του Πηνειού, φωτογραφία τέλους του 19^{ου} ή των αρχών του 20^{ου} αι., (Ζιάζιας Γ., «Αναζητώντας τη χαμένη Λάρισα», Λάρισα, 1994)

Εικ 76 : απόσπασμα του Α' σχεδίου πόλης με την κάτοψη του τζαμιού Bayrakli

Εικ. 77, 78 : Τα απομεινάρια του τζαμιού πριν μερικά χρόνια, αποκαλυφθέντα τμήματα του τζαμιού, ο ανατολικό τοίχος της γωνίας και ο τοίχος με την κόγχη του μιχράπ (1995)

Εικ. 79: Ανεγερθείσα οικοδομή πλησίον του μνημείου (1^η Μαρτίου 2012), Πηγή : προσωπικό αρχείο

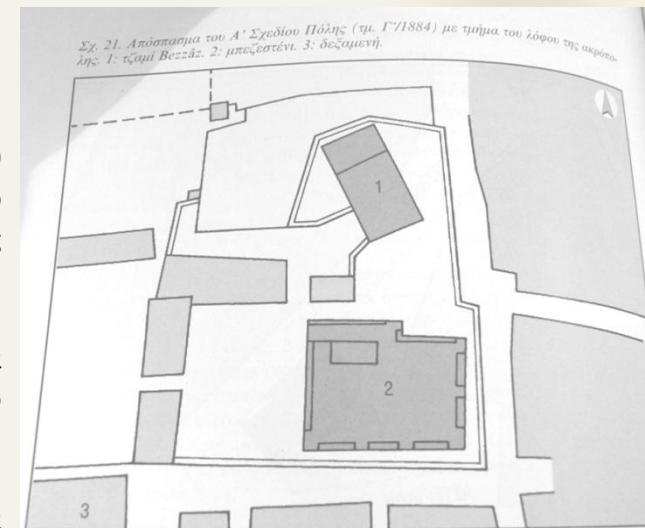
2.5.3 ΤΖΑΜΙ ΜΠΕΖΑΖ (Bezzaz)

Το Bezzaz cami (=το τζαμί του Υφασματεμπορίου) σημειώνεται στο χάρτη του 1827 σε μικρή απόσταση βόρεια του Μπεζεστενίου, στη βορειοανατολική πλευρά της ακρόπολης.

Δεν υπάρχουν πληροφορίες για τον ιδρυτή του ή για την εποχή που κτίστηκε. Στο χάρτη του 1880 σημειώνεται στην ίδια περίπου θέση το Τζαμί Παζάρ, αναμφίβολα, πρόκειται για το ίδιο τζαμί, το οποίο εδώ μας παραδίδεται ως Παζάρ, λόγω της γειννιάσής του με το χώρο του παζαριού (δηλαδή της εβδομαδιαίας αγοράς) που απλωνόταν προς τα νοτιοανατολικά του. (Εικ 80)

Στην ίδια θέση αποτυπώθηκε η κάτοψη του τζαμιού στο Α' σχέδιο πόλης από μία ορθογώνια αίθουσα προσευχής με στοά στη βόρεια πλευρά και περιβαλλόταν από αυλόγυρο, ο οποίος οριζόταν από ακανόνιστο περίβολο.

Το Bezzaz cami μπορούμε να τοποθετήσουμε με ασφάλεια στα βόρεια του μπεζεστενίου και συγκεκριμένα στο χώρο που καταλαμβάνει σήμερα το. Ο μιναρές του τζαμιού διακρίνεται σε ορισμένα χαρακτηριστικά και φωτογραφίες του 19^{ου} αι. (εικ 81)

Εικ 80 : απόσπασμα του Α σχεδίου πόλης (1884) με τμήμα του λόφου της ακρόπολης, 1 : τζαμί Bezzaz, 2 : μπεζεστενί, 3 : δεξαμενή

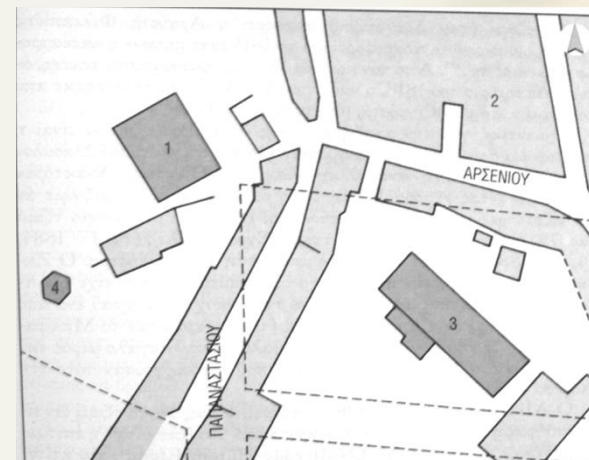
Εικ 81 : Η βορειοδυτική πλευρά της Λάρισας με το λόφο της ακρόπολης και τη συνοικία Ταμπάκικα. Άποψη από βόρεια. Από τα αριστερά προς τα δεξιά διακρίνονται ο μιναρές του τζαμιού Bezzaz, οι μιναρές του τζαμιού Saat, ο πύργος του ρολογιού και ο ναός του Αγίου Αχιλλείου (του 794) με το μητροπολιτικό μέγαρο. Στα δεξιά ξεχωρίζει το τζαμί του Hasan Bey και η γέφυρα του Πηνειού. Χαρακτικό του τέλους του 19^{ου} αι. σε σχέδιο του Taylor.

2.5.4 TZAMI ΣΑΑΤ (Saat Cami)

Το Saat Cami (του Ωρολογιού) αναφέρεται από τον Ενλίγα Celebi στα 1668. όφειλε το όνομά του στη γειτνίασή του με το λιθόκτιστο δημόσιο Ρολόι της πόλης, το οποίο βρισκόταν στο λόφο της ακρόπολης, η αναφορά του τζαμιού από τον Ενλίγα αποκαλύπτει έμμεσα την ύπαρξη του ρολογιού από τα μέσα του 17^{ου} αι.

Το saat camı σημειώνεται στο χάρτη του 1827 επάνω στο λόφο της ακρόπολης. Στο μεταγενέστερο χάρτη του 1880 σημειώνεται μόνο η θέση του Ωρολογιού, ενώ παραλείπεται στο ομώνυμο τζαμί. Ωστόσο, γνωρίζουμε ότι διατηρούνταν και μετά την απελευθέρωση μια και στο Α' σχέδιο πόλης, αποτυπώθηκε η ορθογώνια κάτοψη του σε μικρή απόσταση βορειοανατολικά του Ρολογιού. (Εικ 82)

Η θέση του τζαμιού προσδιορίζεται με ακρίβεια στη συμβολή των οδών Παπαναστασίου (προ κατάργησής της) και Μητροπολίτου Αρσενίου. Ο μιναρές του διακρίνεται σε ορισμένα χαρακτηριστικά και φωτογραφίες του 19^{ου} αι. Ο ιδρυτής και η εποχή που κτίστηκε είναι άγνωστα. (Εικ 83)

Εικ.82: απόσπασμα του Α' σχεδίου πόλης (1884) με τμήμα του λόφου της ακρόπολης, 1 : τζαμί Saat, 2 : θέση του βυζαντινού ναού του Αγ. Αχιλλείου, 3 : Στρατιωτικά αρτοποιεία, 4. Ρολόι της περιόδου της Τουρκοκρατίας

Εικ 83 : Το βορειοδυτικό τμήμα της Λάρισας στα 1884. Αποψη από τα δυτικά. Στα δεξιά υψώνεται το τζαμί του Hasan Bey, του οποίου διακρίνονται οι δύο στοές: η πρώτη με τους τρουλίσκους και η δεύτερη με την τρίριχτη στέγη. Στο βάθος, και αμέσως δεξιά του τζαμιού, διακρίνεται η κωνική στέγη του δημόσιου ρολογιού της πόλης, ενώ σε μικρή απόσταση προς τα αριστερά του φαίνεται ο μιναρές του τζαμιού Saat. Φωτογραφία του Δημ. Μιχαηλίδη

2.5.5 ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΛΟΥΤΡΟ (ΧΑΜΑΜ)

Στο κέντρο της αγοράς και μπροστά στο δρόμο που οδηγούσε στο μπεζεστένι βρίσκονταν και δύο χαμάμ, το Μεγάλο και το Μικρό (κιουτσούκ χαμάμ), ενώ άλλα δύο ήταν πίσω από την αγορά, κοντά στον Πηνειό.. Το Μικρό Χαμάμ έχει κατεδαφιστεί και στη θέση του βρίσκεται σήμερα το ξενοδοχείο «Divani Palace».

Το Μεγάλο Χαμάμ σώζεται σήμερα κατακεραματισμένο ανάμεσα στα καταστήματα που βρίσκονται μέσα του και μάλιστα ο τρούλος του είναι ευδιάκριτος από την οδό Βενιζέλου (Εικ. 35, 36, 37). Ο ιδρυτής του μας είναι ακόμη άγνωστος, ενώ από αρχαιακές πηγές του τέλους του 19ου αι. γνωρίζουμε ότι το λουτρό ανήκε στο βακούφι του τεκέ του Σεϊντ Γιαχιά Χαμεβή Καντρή. Το μεγάλο λουτρό είναι ένα επίμηκες κτίσμα με δύο τρούλους, το οποίο ακολουθεί τη βασική μορφή της κάτοψης του μνημειώδους τύπου των δημόσιων οθωμανικών λουτρών, με χώρους που διατάσσονται γραμμικά κατά μήκος του άξονα ανατολής - δύσης. Σώζονται τμήματα του άλλοτε μεγάλου δίδυμου οθωμανικού λουτρού με δύο θόλους που υποβαστάζονται από ημιχώνια. Παρουσιάζει αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, τόσο στα μορφολογικά του στοιχεία, όσο και στο σύστημα υποκαύστων και θεμελιώσεως. Το κτίσμα χρονολογείται κατά τον 18ο αιώνα ενώ η αρχική οικοδομική του φάση ανάγεται στον 16ο αιώνα. Το λουτρό δε γνωρίζουμε πότε ακριβώς έπαψε να λειτουργεί. Μετά την απελευθέρωση, πάντως, το εσωτερικό του ήταν ήδη κατατμημένο και διαμορφωμένο σε μικρά μαγαζιά και εργαστήρια (Εικ. 38, 39). Με την αλλαγή της χρήσης, άρχισε για το μνημείο μια περίοδος απαξίωσης, αφού για την εξυπηρέτηση των νέων αναγκών, δέχτηκε πολλές αδέξιες μετασκευές και προσθήκες.

Σήμερα όλο το συγκρότημα του λουτρού έχει ενσωματωθεί στα νεότερα εμπορικά καταστήματα. Την αίθουσα αποδυτηρίων του λουτρού μοιράζονται σήμερα καταστήματα της οδού Ελ. Βενιζέλου: πρόκειται για ένα μεγάλο τετράγωνο χώρο, ο οποίος καλύπτεται με ημισφαιρικό τρούλο, που με τις διαστάσεις του (διάμετρος 13μ.) υπερέχει στην κλίμακα του όλου συγκροτήματος, αντανακλώντας τον ιδιαίτερα σημαντικό κοινωνικό ρόλο του χώρου αυτού.

Εικ. 87, 88 : Καταστήματα στο εσωτερικό του χαμάμ

Εικ. 84: Άποψη του χαμάμ από την Οδό Βενιζέλου

Εικ. 85: Άποψη του χαμάμ από την Οδό Βενιζέλου

Εικ. 86: Ο τρούλος ανάμεσα στις στέγες των καταστημάτων

Τα χαμάμ ανήκαν στα πρώτα έργα που οι Οθωμανοί κατασκεύαζαν μόλις κατακτούσαν μία πόλη, όπως το Μπέη (λουτρά Παράδεισος) Θεσσαλονίκης, που κτίστηκε από τον Μουράτ Β το 1444. Σήμερα, τα εναπομείναντα χαμάμ είναι 76 κτίρια -Οθωμανικά λουτρά στον ελλαδικό χώρο. Τα κτίρια αυτά έχουν εντοπιστεί σε όλη την ελληνική επικράτεια. Η ακριβής χρονολόγησή τους είναι προβληματική, αφού δεν σώζονται κτητορικές επιγραφές και σε πολλές περιπτώσεις η ερειπιώδης κατάσταση δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την έρευνα.

Αποτελούσαν κτίρια τυπικά του ισλαμικού κόσμου, καθώς το Κοράνι επέβαλε τη λούση, θεωρώντας ότι εξαλείφει τα αμαρτήματα της ψυχής. Επίσης, οι συνθήκες ύδρευσης, καθώς και οι οικονομικές συνισταμένες της εποχής, δεν άφηναν πολλά περιθώρια για ιδιωτικά λουτρά. Τα λουτρικά κτίσματα ήταν είτε μονά, λειτουργώντας διαδοχικά για τα δύο φύλα, είτε διέθεταν δύο τμήματα, όπου το ανδρικό υπερετούσε σε μέγεθος και διακόσμηση. Τα δημόσια λουτρά λειτουργούσαν σαν σημεία αναφοράς για τις σημαντικότερες τελετουργίες που είχαν σχέση με τη ζωή των ανθρώπων, τον εορτασμό επετείων και σημαντικών γεγονότων.

2.6 17^{ος} – 19^{ος} αιώνας

Για τους τρεις επόμενους αιώνες (17^ο – 19^ο) και ως το τέλος της οθωμανικής παρουσίας στην πόλη τα στοιχεία σπανίζουν. Σημαντική βοήθεια για την αναπλήρωση των κενών στην πληροφόρηση προσφέρουν τα κείμενα των περιηγητών οι οποίοι επισκέπτονται την πόλη ήδη από τα τέλη του 17^{ου} αι. Μετά τον 16^ο αιώνα όταν ο χριστιανικός πληθυσμός της Λάρισας ήταν ακόμη πολύ μικρός και ο εβραϊκός ελάχιστος, παράλληλα με την αύξηση και τη δημιουργία των δύο αυτών κοινοτήτων παρατηρήθηκε μία μετατόπιση της οικονομικής δραστηριότητας προς αυτές, αφού η εμπορική και παραγωγική κίνηση της πόλης παρουσίαζε ανάπτυξη και όχι στασιμότητα ή κάμψη.

Η θεώρηση του οικονομικού χώρου της Λάρισας γίνεται κυρίως μέσα από τις περιγραφές του παζαριού της πόλης από τους ξένους περιηγητές που αρχίζουν από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα να μιλούν για μία ζωηρή εμπορική κίνηση. Στα κείμενα των περιηγητών επισημαίνεται ο εξαγωγικός προσανατολισμός του εμπορίου καθώς και η εντυπωσιακή (για το μέγεθος της πόλης) ποικιλία εμπορευμάτων των καταστημάτων στην αγορά.

Από τις πληροφορίες των περιηγητών για τη λειτουργία της αγοράς διαπιστώνουμε την ύπαρξη ξεχωριστών για κάθε επάγγελμα αγορών. Τα καταστήματα της αγοράς της πόλη μικρά σε μέγεθος αλλά πλήρως εξοπλισμένα. Το μπεζεστένι γεμάτο, οι έλεγχοι για την ομαλή λειτουργία της αγοράς συχνοί. Ο χώρος της αγοράς με τα επιβλητικά δημόσια κτίρια όπως το Μπεζεστένι, τα κεντρικά τζαμιά, το μεγάλο χαμάμ είναι για τους περιηγητές κάτι το αξιομνημόνευτο. (Εικ 89)

Το τέλος του 18^{ου} αιώνα βρίσκει την πόλη στο μέγιστο της οικονομικής της ανάπτυξης. Ο ρόλος της ως εμπορικό – μεταπρατικό κέντρο μεγιστοποιείται. Οι αγορές σκεπαστές ή υπαίθριες αναπτύσσονται και καταλαμβάνουν όλο σχεδόν το κέντρο της πόλης. Κυρίαρχο στοιχείο της αγοράς αποτελεί ο καταμερισμός και η εξειδίκευση τόσο στις μόνιμες όσο και τις περιοδικές αγορές, το Μπεζεστένι αποτελεί την καρδιά της αγοράς, τον τόπο ελέγχου του εμπορίου. Η πληρότητά του εντυπωσιάζει τους περιηγητές και τους παραπλανά σε εσφαλμένα συμπεράσματα για τα πληθυσμιακά μεγέθη. (Εικ 90)

2.6.1 Η «ΤΕΤΑΡΤΗ»

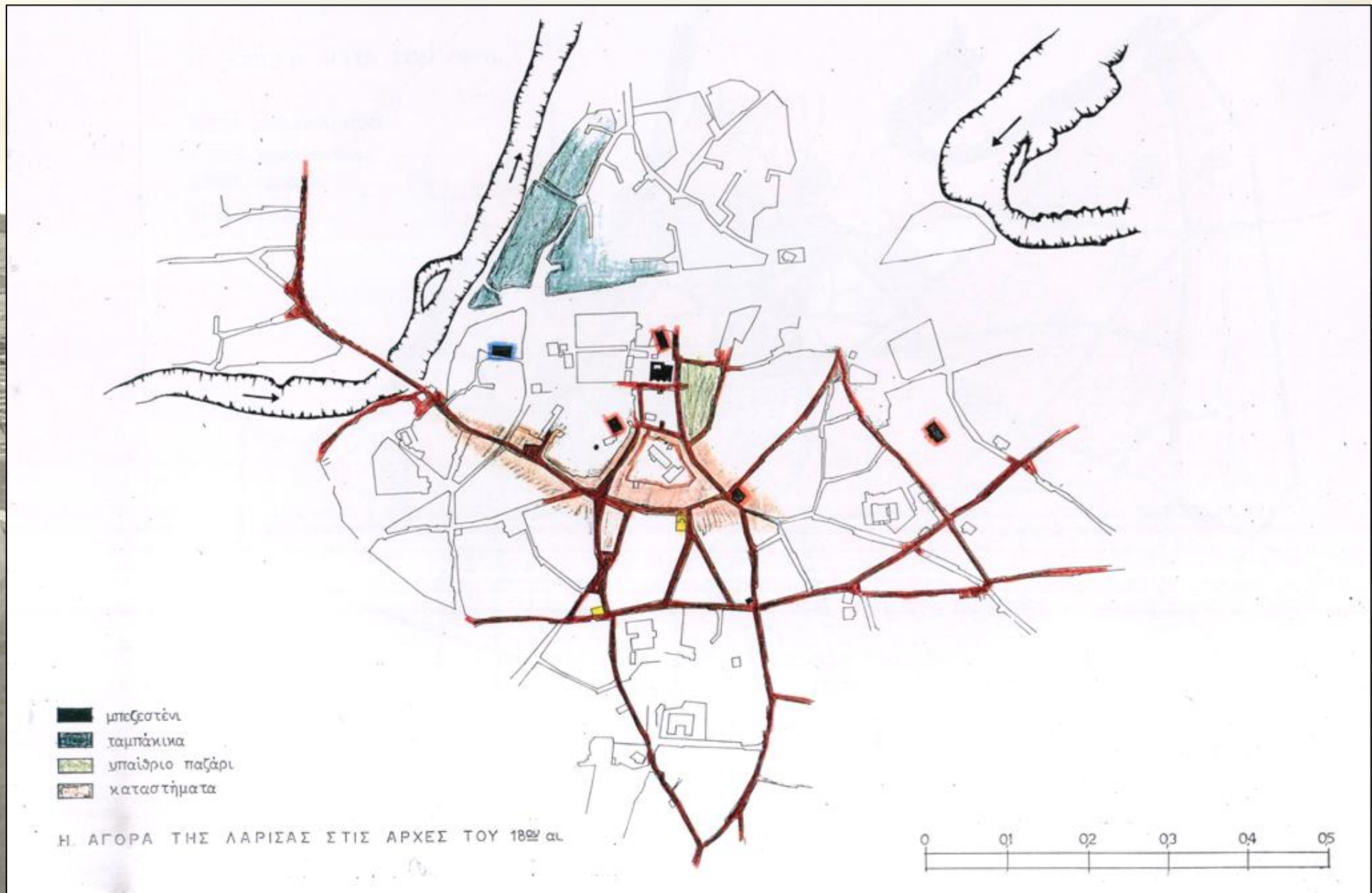
Από το 1779 είχε καθιερωθεί να γίνεται 2 φορές την εβδομάδα, Δευτέρα και Τετάρτη, αγορά. Αργότερα καταργήθηκε η Δευτέρα και η αγορά γινόταν κάθε Τετάρτη στο χώρο του Φρουρίου (στον χώρο της σημερινής πλατείας δημάρχου Αρ. Λαμπρούλη) και ο λόφος γίνεται πλέον τον κοινωνικό και εμπορικό κέντρο της πόλης, ισχυρό σημείο αναφοράς. Μάλιστα αυτή η παράδοση διατηρήθηκε άσβεστη με τα χρόνια ως «η Τετάρτη» (λόγω του ότι γινόταν την αντίστοιχη μέρα), γεγονός που δικαιολογεί το παράδοξο τα μαγαζιά της Λάρισας να παραμένουν ανοιχτά Δευτέρα και Τετάρτη απόγευμα και να κλείνουν τα απογεύματα Τρίτης και Πέμπτης. Ο δεσμός παρατηρήθηκε ως τις πρώτες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα και αναπτύχθηκε ως ότου αντικαταστάθηκε από τις λοιπές αγορές. Οι δύο υπαίθριες εβδομαδιαίες αγορές γίνονται στο χώρο του φρουρίου και αποτελούν το μηχανισμό συγκέντρωσης της παραγωγής της γύρω περιοχής. Η πρώτη τοποθετείται ανατολικά του Μπεζεστενίου στο Παζαρχερέ και αφορά κυρίως τα αγροτικά προϊόντα. Η δεύτερη γίνεται στο Ξυλοπάζαρο στις παρυφές του λόφου και αφορά τα προϊόντα της χειροτεχνίας. Ακόμη εβδομαδιαία είναι και τα δύο ζωοπάζαρα στις όχθες του Πηνειού στα δυτικά της πόλης.

Το μεγαλύτερο όμως εμπορικό γεγονός ήδη από τα τέλη του 18^{ου} αι. αποτελεί το ετήσιο παζάρι της πόλης στα βορειοδυτικά του Πηνειού. συνέχεια Το σκηνικό μεταφέρεται στις όχθες του Πηνειού, από την περιοχή που βρίσκεται κάτω από τον Άγιο Αχίλλειο και μέχρι εκεί που σήμερα εκτείνεται το γήπεδο Αλκαζάρ, όπου διεξάγονταν η μεγάλη ζωοπανήγυρη, η οποία αποτελούσε σημείο αναφοράς για την οικονομική δραστηριότητα της Κεντρικής Ελλάδας. Ο καιρός έφερε την ανάγκη να αναπτυχθούν μαζί με την ζωοπανήγυρη παράλληλες εμπορικές δραστηριότητες γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα οι χωμάτινες όχθες του Πηνειού να γίνουν ο χώρος συνάντησης και οικονομικής συναλλαγής χιλιάδων πολιτών. Στην ακμή του το Παζάρι της Λάρισας διαρκούσε 15 ημέρες, πάντα στα τέλη Σεπτεμβρίου, ενώ το ενδιαφέρον μεταξύ άλλων κέρδιζαν οι μεγάλοι ιππικοί αγώνες που διεξάγονταν με ιππείς απ' όλη τη Θεσσαλία, στα πρότυπα των αρχαίων ιππικών αγώνων, για τους οποίους η Λάρισα μπορεί να υπερηφανεύεται στους αιώνες.

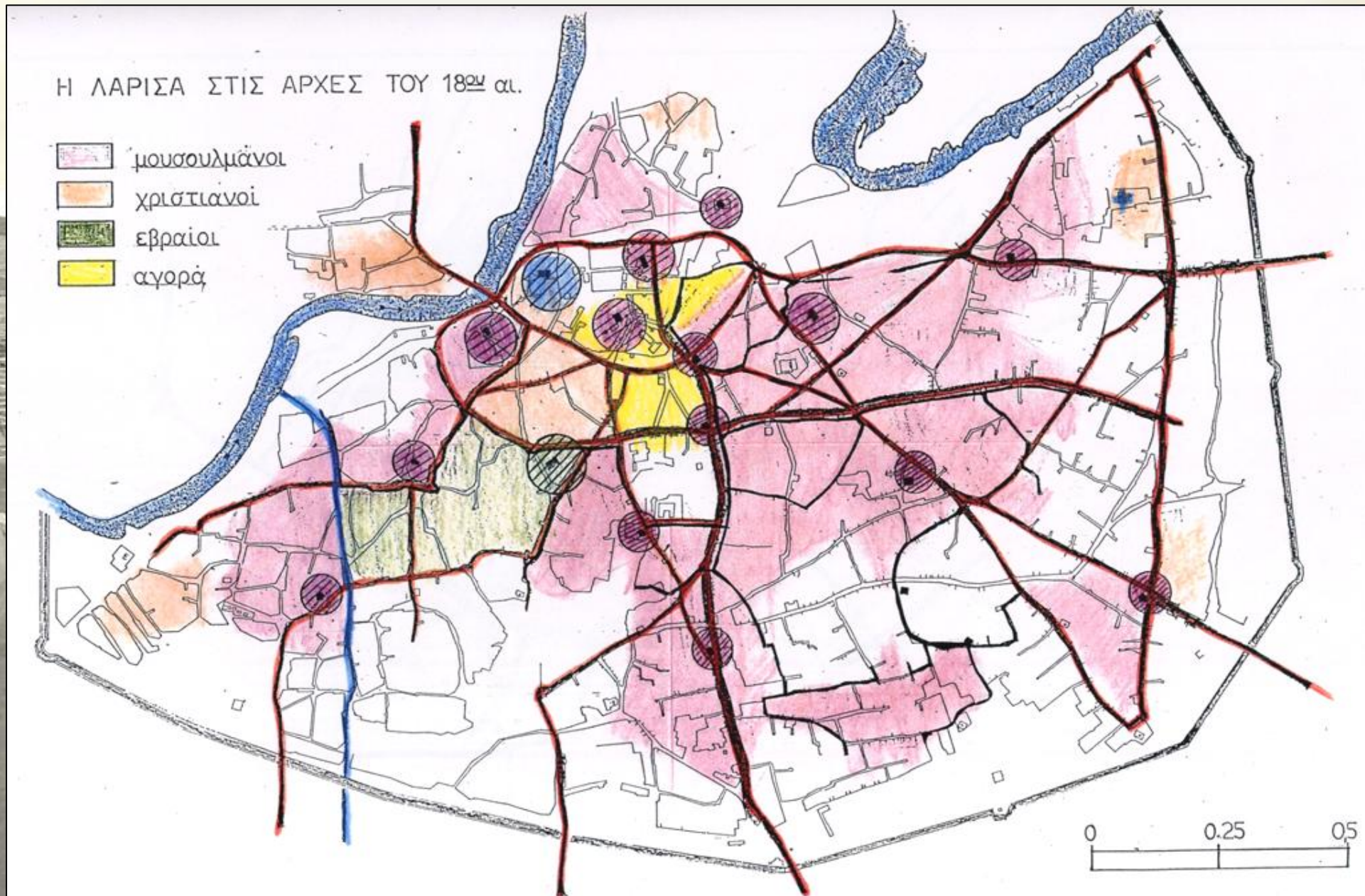
Ο χώρος του καθημερινού εμπορίου τοποθετείται στο νοτιότερο τμήμα της πόλης γύρω από τον αρχικό πυρήνα του πρώτου carsi του 16^{ου} αιώνα. Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα επεκτείνεται στις γύρω περιοχές κατοικίας του Τρανού μαχαλά και τους μουσουλμανικούς μαχαλάδες, αποτελώντας στην ουσία ένα ολόκληρο δίκτυο σκεπαστών δρόμων (carsi).

Εικ 89 : Το ανατολικό και νοτιοανατολικό τμήμα της Λάρισας ιδωμένο από το λόφο της ακρόπολης. Σε πρώτο επίπεδο ο χώρος της εβδομαδιαίας αγοράς, η «Τετάρτη», σημερινή πλατεία Λαμπρούλη., Πηγή : Παλιούγκας Θεόδωρος, «Η Λάρισα κατά την Τουρκοκρατία (1423-1881)», Τόμος Α΄, Εκδόσεις Δήμου Λάρισας, 1996

Εικ 90 : Η αγορά της Λάρισας στις αρχές του 18^{ου} αι. (Πηγή : Αργυράκος Α., Ντεούδης Ε., «Λάρισα Yeni-Sehir, πολεοδομική συγκρότηση και εξέλιξη της πόλης 14^{ου} – 19^{ου} αι.», Τομέας πολεοδομίας χωροταξίας, Αθήνα, 1993)

Εικ 91 : Η Λάρισα στις αρχές του 18^{ου} (Πηγή : Αργυράκος Α., Ντεούδης Ε., «Λάρισα Yeni-Sehir, πολεοδομική συγκρότηση και εξέλιξη της πόλης 14^{ου} – 19^{ου} αι.», Τομέας πολεοδομίας χωροταξίας, Αθήνα, 1993)

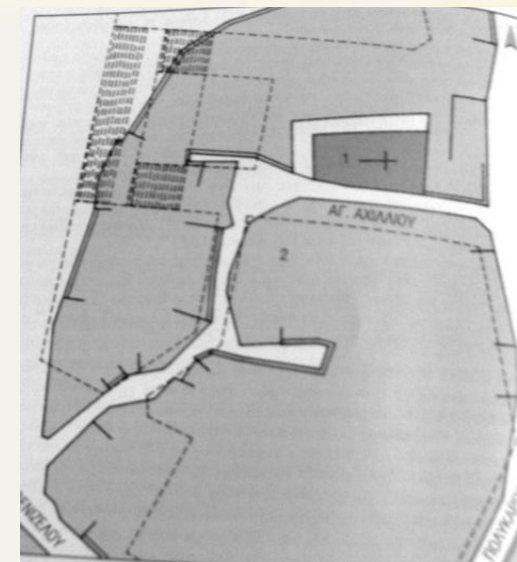
Στην περίοδο αυτή πιστοποιείται η πλήρης ανάπτυξη των ιδιαίτερων για κάθε επάγγελμα αγορών. Η οργάνωση αυτή ξεκίνησε ήδη από τα πρώτα χρόνια της Οθωμανικής παρουσίας στην πόλη. Ο κυριότερος άξονας ανάπτυξης ήταν η σημερινή οδός Βενιζέλου. Τα καζαντζίδικα, τα σαράφικα. Τα σαράτσικα, τα σταράδικα, τα αμπατζίδικα, τα λαδάδικα είναι ορισμένες από τις συγκροτημένες αγορές που εντοπίζονται μέσα από τα κείμενα τόσο των περιηγητών όσο και των συντεχνιών. Κάθε σοκάκι αποτελεί την έδρα για την ιδιαίτερη σε κάθε περίπτωση συντεχνία.

Σημαντικό στοιχείο στην περιοχή του ξυλοπάζαρου είναι το ξύλινο πυργοειδές ρολόι. Κατασκευάστηκε στα 1750 και αποτέλεσε τοπόσημο για την αγορά της Λάρισας. Στα τελευταία χρόνια της Οθωμανικής παρουσίας στην πόλη αναφέρονται αποσπασματικές προσπάθειες επέκτασης των εμπορικών λειτουργιών νοτιότερα της περιοχής του φρουρίου σε συσχετισμός με το νέο διοικητικό κέντρο.

Παρά τον αυστηρό καθορισμό του τόπου, του χρόνου και του τρόπου λειτουργίας της αγοράς (τόσο από την κεντρική διοίκηση όσο και από τον κανονισμό της κάθε συντεχνίας), η προχειρότητα της κατασκευή των κτισμάτων και των carsi, το μικρότερο μέγεθος του είναι το ιδιαίτερο γνώριμά τους. Σύμφωνα με τον Bartholly «Το πλάτος του δρόμου στο carsi δεν ξεπερνά τα 5 μ. τα καταστήματα μικρά αλλά γεμάτα, ο πελάτης στο δρόμο. Στην πλειοψηφία τους ξύλινα, από ξύλο όμως είναι σκεπασμένος και ο δρόμος».

2.6.2 Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ

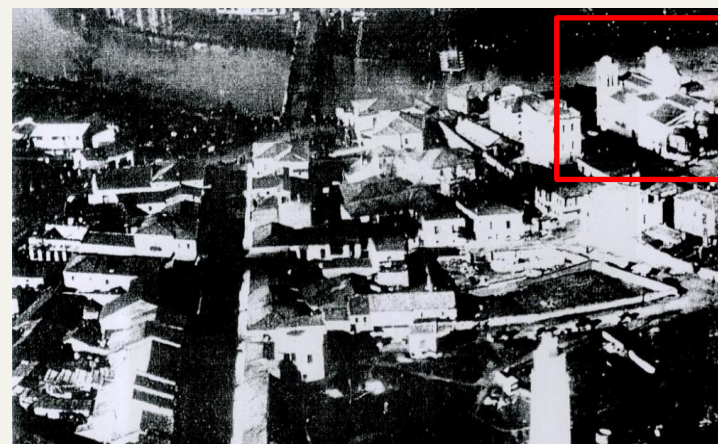
Στις αρχές του 17^{ου} αιώνα κατεδαφίζεται και μεταφέρεται ο ναός του Αγίου Αχιλλείου, από τη θέση όπου ανασκάφηκε η παλαιοχριστιανική βασιλική, στη βορειοδυτική άκρη του λόφου στη θέση της σημερινής μικρής πλατείας Αγίου Αχιλλείου, στα βόρεια του ομώνυμου σημερινού ναού (Εικ 93,94). Τη θέση αυτή θα διατηρήσει ο ναός καθ' όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας και έως τη δεκαετία του 1940. Ο ναός ανοικοδομήθηκε λαμπρότερος και μεγαλοπρεπέστερος σε ρυθμό τρίκλιτης βασιλικής. Ο ναός του 1794 καταστράφηκε από το σεισμό του 1941 (Εικ 94) και αντί αυτού ανοικοδομήθηκε ναός σε νεοκλασικό σχέδιο στη σημερινή θέση, ακριβώς πάνω από τη γέφυρα του Πηνειού (Εικ 99)

Εικ 92. Απόσπασμα του Α' σχεδίου πόλης με την περιοχή του Τρανού μαχαλά. 1: ναός του Αγ. Αχιλλείου της περιόδου της Τουρκοκρατίας, 2: θέση του σημερινού ναού. (Πηγή: Παλιούγκας Θεόδωρος, «Η Λάρισα κατά την Τουρκοκρατία (1423-1881)», Τόμος Α', Εκδόσεις Δήμου Λάρισας, 1996)

Εικ. 93 : Κάρτα πριν από το 1887, άγνωστης ακριβούς χρονολογίας

Εικ. 94: Αεροφωτογραφία του Πηνειού, δεξιά διακρίνεται ο ναός του Αγίου Αχιλλείου

Στην ακόλουθη φωτογραφία (Εικ 95) διακρίνεται ανάμεσα από τις σκεπές των σπιτιών η σημερινή οδός Μανωλάκη και δίπλα η οδός Μακεδονίας, σήμερα Βενιζέλου, οι οποίες καταλήγουν σε ανοικτό χώρο μπροστά στην είσοδο της γέφυρας. Στο χώρο αυτό γινόταν σε τακτικά χρονικά διαστήματα, συνήθως εβδομαδιαία, η αγορά της πόλης, πριν μεταφερθεί στην περιοχή δίπλα στο μπεζεστένι. Πάνω στον λόφο δεσπόζει ο μητροπολιτικός ναός του Αγίου Αχιλλίου με τον επιβλητικό τρούλο και τα δύο ψηλά καμπαναριά. Πίσω του, μέσα στην κοίτη του Πηνειού διακρίνεται χαρακτηριστικά το μεγαλύτερο μέρος από το «νησάκι» που δίχαζε τη ροή του ποταμού σε μια μικρή απόσταση και το οποίο αργότερα ενσωματώθηκε με την αριστερή όχθη στο ύψος του άλσους του Αλκαζάρ. Νότια του ναού του Αγίου Αχιλλίου υπερέχει των άλλων κτιρίων το τριώροφο νεοκλασικό κτίσμα, γνωστό και από άλλες απεικονίσεις της περιοχής και το οποίο συναγωνίζονταν σε ύψος τον τρούλο του ναού. Πιο κάτω αριστερά στο μεγάλο κτίριο στεγάζονταν τις φυλακές. Όλα αυτά τα κτίρια του λόφου της Ακρόπολης πληγώθηκαν σοβαρά στις αρχές Μαρτίου του 1941, αρχικά από το δυνατό σεισμό της 1ης Μαρτίου και λίγο μετά από τους ανελέητους γερμανικούς βομβαρδισμούς.

Εικ 95 : Ο ναός στην παλιά θέση, αεροφωτογραφία περίπου το 1917, (Πηγή : «Η Λάρισα από ψηλά», περιοδικό της εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ», 21/6/2011, σελ.12-13)

Στην αεροφωτογραφία ο φακός εστιάζεται στο ναό του Αγίου Αχιλλείου. (Εικ 96). Επιβλητικός σε μέγεθος και σε προνομιακή θέση τοποθετημένος, δέσποζε με την αρχιτεκτονική του καλλιέπεια. Διακρίνεται με ευχέρεια ο αναγεννησιακός ρυθμός του, σταυρεπίστεγος βασιλική με τρούλο και δύο καμπαναριά δυτικά. Στον ανοικτό χώρο πίσω από την εκκλησία οικοδομήθηκε τα επόμενα χρόνια [1935] το κτίριο του Β' Δημοτικού Σχολείου, το οποίο μεταπολεμικά ισοπεδώθηκε και στη θέση του δημιουργήθηκε πάρκο και το μνημείο πεσόντων. Στο χώρο αυτό, σύμφωνα με τους παλιούς ιστορικούς της Λάρισας, στεγάζονταν επί τουρκοκρατίας, σε χαμηλά και απέριττα κτίσματα, το Ελληνικό Σχολείο, με δασκάλους οι οποίοι μισθοδοτούνταν από το «παγκάρι» του Αγίου Αχιλλείου και από τις συντεχνίες των Λαρισαίων. Από παλιά μέχρι και σχετικά πρόσφατα λοιπόν, Εκκλησία και Παιδεία «συνόρευαν» τοπογραφικά και εκπαιδευτικά. Βόρεια της εκκλησίας και σε χαμηλότερο επίπεδο διακρίνεται τμήμα της συνοικίας Ταμπάκικα και η σημερινή οδός Γεωργιάδου, κοντά στη δεξιά όχθη του Πηνειού. Η φωτογραφία καταγράφει μια σειρά χαμηλά σπίτια με αυλές σε πυκνή διάταξη και κτισμένα χωρίς ρυμοτομία και τάξη, κατάσταση η οποία ακόμα και σήμερα, στις αρχές του 21ου αιώνα, δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά. Νότια του ναού υψώνονται μερικά κτίσματα του Τρανού μαχαλά, στον οποίο διέμενε την περίοδο εκείνη η πλειοψηφία της αστικής τάξης της Λάρισας.

Εικ 96 : Ο ναός στην παλιά θέση, αεροφωτογραφία περίπου το 1917

Εικ 97 : Ο ναός χτυπημένος από το σεισμό του 1941 και τους βομβαρδισμούς

Εικ 98: Η χιονισμένη παράγκα – ναός του Αγίου Αχιλλείου, δεκαετία 1960

Εικ 99 : Ο σημερινός ναός του Αγίου Αχιλλείου, φωτογραφία περίπου το 1975

2.6.3 Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

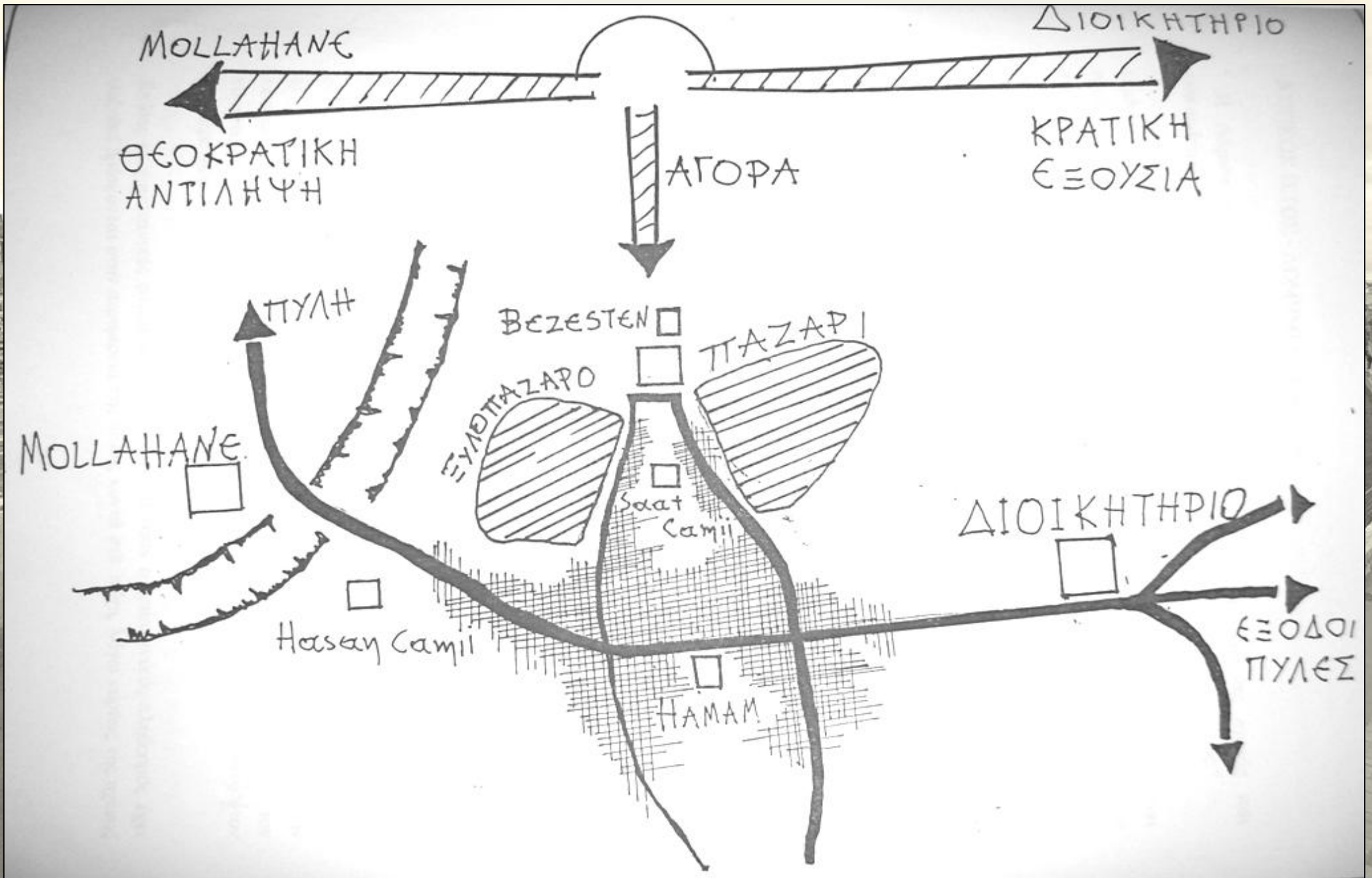
Η εικόνα της πόλης σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας αναγνωρίζεται μόνο μέσα από περιγραφές περιηγητών, εικόνες σημανόντων κτιρίων και κάποια κατάστιχα που φανερώνουν ότι πρόκειται για μία τυπική Βαλκανική πόλη της εποχής. Η τυπική οργάνωση του αστικού χώρου της σε κάστρο-χώρα –περιτοίχιση έχει χαθεί. Η εγκατάλειψη της πρόχειρης οχύρωσης της εποχής του Ιουστινιανού στην Ακρόπολη- «φρουρίο» επισημαίνεται ήδη από το 14^ο αι. Ο χώρος αυτός αποκτά νέο ρόλο συγκεντρώνοντας τις λειτουργίες του παζαριού. Η ειρηνική περίοδος που ακολουθεί μετά την Οθωμανική κατάκτηση καθώς και η μόνιμη στρατιωτική παρουσία στην πόλη παρέχουν ασφάλεια στον συμπαγή κατά το μεγαλύτερο μέρος μουσουλμανικό πληθυσμό, με αποτέλεσμα την περαιτέρω εγκατάλειψη της αρχαίας περιτοίχισης. Οι ενότητες κάστρο-χώρα περιτοίχιση έρχονται σε μία άλλη περισσότερο οργανική μεταξύ τους σχέση που ορίζουν ο χώρος της αγοράς, της κατοικίας και του νοητού περιγράμματος της πόλης. Η ανακατασκευή της περιτοίχισης κατά τον 19^ο αιώνα οριοθετεί και αναδεικνύει τις αστικές λειτουργίες της πόλης.

Η μορφολογία του ιστού έχει πλέον μεταβληθεί από την Ιπποδάμεια μορφή του σε ένα πιο ελεύθερο σχήμα που πλέον η ακτινοκεντρική του μορφή υπάρχει τόσο στο κέντρο της πόλης και προς το λόφο του φρουρίου όσο και στην περιφέρεια στην οποία το φαινόμενο είναι πιο έντονο. Ο ρόλος των συντεχνιών στη διαμόρφωση του αστικού τοπίου δε φαίνεται να λειτουργεί πέρα από αυτή την αυστηρή χωροθέτησή τους ανά κατηγορία επαγγέλματος που αποτελούσε προϊόν της φοροεισπρακτικής πολιτικής της κεντρικής διοίκησης. Η παρουσία τους δεν άλλαξε ισχυρά τη μορφή του ιστού της κατοικίας. Παρόλα αυτά παρατηρούμε στην περιοχή του φρουρίου και νότια αυτής επέκταση της αγοράς και ταυτόχρονη συρρίκνωση των περιοχών κατοικίας.

Η εξουσία πάτησε πάνω στον προϋπάρχοντα ιστό και τον χρησιμοποίησε ανάλογα. Ο εξοπλισμός της πόλης αλλάζει ριζικά. Αναπτύχθηκαν νέα κτίρια όπως χάνια, τεκέδες, τζαμιά πάνω στα ίχνη βυζαντινών ναών ενώ η περιοχή της αγοράς παρέμεινε λίγο πολύ ίδια με αυτή της βυζαντινής περιόδου. Όλα αυτά αλλάζουν και δομούνται με τους ρυθμούς που ορίζει η Οθωμανική διοίκηση.

Οι παραπάνω δραστηριότητες γίνονται όπως φαίνεται από το υπέρ - προϊόν που καρπώνονταν οι Οθωμανοί μπέηδες, ενώ νόμοι καθορίζουν την προσωπική ιδιοποίηση υπέρ - προϊόντος και μπέν. Όλα τα παραπάνω δε γίνονται τυχαία αλλά καθορίζονται όχι μόνο από τη Θεοκρατική φύση του Οθωμανικού κράτους αλλά και από την παρεμβατική διοίκηση ή τους νόμους της αγοράς. Πάντως συγκεκριμένη και συγκροτημένη επέμβαση στο χώρο με τη μορφή σχεδίου δεν υπήρξε από ότι φαίνεται. Έτσι η διάταξη στο χώρο των τριών λειτουργικών που ορίζουν το κέντρο της πόλης (διοίκηση, εμπόριο, κατοικία) εκμεταλλεύεται τα ίχνη του προϋπάρχοντος ιστού και προσαρμόζεται στη συγκεκριμένη μορφή του εδάφους παρουσιάζοντας την εξής εικόνα : στο υπερυψωμένο κεντρικό τμήμα της πόλης (λόφος του φρουρίου) αναπτύσσεται η αγορά, Από την κορυφή της ξεκινά η μεγάλη οδός των carsi ενώ στα άκρα της δεσπόζουν τα δύο μεγάλα κέντρα ελέγχου της πόλης. Από τη μία το mollahane που εκφράζει τη θεοκρατική αντίληψη και από την άλλη το διοικητήριο που είναι τοποθετημένο στο κομβικό σημείο εισόδου στην αγορά και στο κέντρο της πόλης και εκφράζει την παρεμβατική διοίκηση και φοροεισπρακτική πολιτική του οθωμανικού κράτους (Εικ 100). Έτσι η αγορά λειτουργεί όχι μόνο ως χώρος εμπορίου, αλλά και ως κοινωνικός χώρος συνεύρεσης ή ως θρησκευτική περιοχή. Αυτό διαπιστώνεται από τα δύο τζαμιά της αγοράς (Saat Cami, Hasan Cami)τα μαγειρεία τους τεκέδες και τα δύο χαμάμ που βρίσκονται στην περιοχή.

Έτσι η Λάρισα μέσα από τις διάφορες φάσεις εξέλιξής της χαρακτηρίζεται από μία πυκνοδόμηση στα νότια της παλιάς ακρόπολης, και μία αραιοκατοίκηση όσο προχωράμε προς τα τείχη της, τουλάχιστον στα πρώτα χρόνια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Η διάταξη στο χώρο των τριών λειτουργιών που ορίζουν το κέντρο της πόλης, (Πηγή : Αργυράκος Α., Ντεούδης Ε., «Λάρισα Yeni-Sehir, πολεοδομική συγκρότηση και εξέλιξη της πόλης 14^{ος} – 19^{ος} αι.», Τομέας πολεοδομίας χωροταξίας, Αθήνα, 1993)

2.6.4 Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΤΡΑΝΟΣ ΜΑΧΑΛΑΣ (17^{ος} – 19^{ος} αι.)

Ο τρανός μαχαλάς (= Μεγάλος, Σπουδαίος, μαχαλάς) εκτεινόταν στην δυτική και νοτιοδυτική πλευρά του λόφου της αρχαίας ακρόπολης. (Εικ 101) Όπως είδαμε, η χριστιανική αυτή συνοικία ήταν η πρώτη που δημιουργήθηκε στη Λάρισα κατά την Τουρκοκρατία, από τους ελάχιστους Έλληνες που παρέμειναν σε αυτή, βάσει κάποιων προνομιούχων που είχαν επιτύχει κατά τη χωρίς αντίσταση παράδοση τους στους Τούρκους. Η ίδρυση της συνοικίας και όλη η μετέπειτα ιστορική της πορεία συνδέονται άμεσα με την ιστορία και τις τύχες του μητροπολιτικού ναού του Αγ. Αχιλλείου.

Ο τρανός μαχαλάς ταυτίζεται με τη μοναδική χριστιανική συνοικία η οποία αναφέρεται στο κατάστιχο MM10 (1454/5) με 76 νοικοκυριά. Στο μεταγενέστερο κατάστιχο η ίδια συνοικία αναφέρεται ως Μαχαλέ-ι Γκεμπράν με 45 νοικοκυριά, ενώ στο κατάστιχο κτηματολογίου η συνοικία αναφέρεται με πενήντα νοικοκυριά, επτά άγαμους και εννέα χήρες.

Η συνοικία αναφέρεται επίσης στα 1737, με αφορμή μία πυρκαγιά που κατέστρεψε κάποια οικία της και το σκευοφυλάκιο της μητρόπολης. Η συνοικία απουσιάζει από κατάστιχο του 1750 της μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος των Μετεώρων όπως όμως πιστεύεται το όνομά της υποκρύπτεται στο τοπωνύμιο «Κάστρο Λάρισα», και στα ονόματα των αφιερωτών για τους οποίους δεν αναφέρεται η συνοικία όπου διέμεναν.

Η συνοικία Τρανός αποτελούσε καθ' όλη την περίοδο της Τουρκοκρατίας ιδιαίτερη ενορία με κέντρο το μητροπολιτικό ναό του Αγίου Αχιλλείου. Στη γειτονιά του προς τα βόρεια βρισκόταν η μητροπολιτική κατοικία και κάπου εκεί κοντά και το Ελληνικό σχολείο.

Όπως φαίνεται στο χάρτη του 1880 και στο πρώτο σχέδιο Πόλης (1884) όρια της συνοικίας αποτελούσαν, προς τα δυτικά η δεξιά όχθη του Πηνειού, προς τα ανατολικά η οδός Μητρ. Πολυκάρπου και προς τα νότια η οδός Βενιζέλου. Τμήμα επίσης της συνοικίας φαίνεται πως αποτελούσε το τετράγωνο που περικλείεται από τις οδούς Σκυλοσόφου (Σαράτσικα), Βενιζέλου, Μητρ. Πολυκάρπου και Μητρ. Αρσενίου, ενώ ορισμένες οικίες της βρίσκονται και νοτιότερα της οδού Βενιζέλου.

Όπως φαίνεται στο σχέδιο πόλης μια στενή και ακανόνιστη οδός αποτελούσε το μοναδικό οδικό άξονα της συνοικίας, άρχιζε από τους πρόποδες του λόφου, εκεί όπου σήμερα το πέρας της οδού Βενιζέλου και ελισσόμενη ανάμεσα στις οικίες της συνοικίας με βόρεια – βορειοανατολική κατεύθυνση οδηγούσε στην κορυφή του λόφου, όπου, μέσα σε ένα μικρό πλάτωμα βρισκόταν ο ναός του Αγίου Αχιλλείου. Στο τμήμα αυτό της οδού από τη βάση του λόφου έως το πλάτωμα της κορυφής άνοιγαν δύο μικρά αδιέξοδα, ένα τρίτο αδιέξοδο σε σχήμα Γ περιέβαλε το ναό από τη βόρεια και τη δυτική του πλευρά, Η οδός στη συνέχεια καμπτόταν προς τα ανατολικά, καταλήγοντας στην άκρη της συνοικίας, πίσω από το ναό του Αγ. Αχιλλείου, ανατολικότερα του ναού στις θέση της σημερινής Πλατείας Μητέρας και του Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτου, απλώνονταν εκτεταμένοι ακάλυπτοι χώροι.

Εικ 101. : Τοπογραφικό σχέδιο Λάρισας (Πηγή : Παλιούγκας Θεόδωρος, «Η Λάρισα κατά την Τουρκοκρατία (1423-1881)», Τόμος Α΄, Εκδόσεις Δήμου Λάρισας, 1996)

Η οικονομική ακμή που άρχισε να γνωρίζει η Λάρισα από τις αρχές του 18^{ου} αι. ως αποτέλεσμα της μεγάλης εμπορική κίνησης και της εντόπιας βιοτεχνικής παραγωγής και η συνακόλουθη κοινωνική άνοδος του ελληνικού στοιχείου, έθεσαν τη σφραγίδα τους στην αρχιτεκτονική μορφή των οικιών του Τρανού μαχαλά όπως τη γνωρίζουμε από χαρακτηριστικά του 19^{ου} αι. και από μία φωτογραφία που αποτύπωση την περιοχή αυτή στα 1884

Οι οικίες οργανώνονται με πυρήνα το ναό του Αγ. Αχιλλείου, ο οποίος ως λατρευτικό και κοινωνικό κέντρο της συνοικίας, αλλά και γενικότερα των χριστιανικών συνοικιών της πόλης αποτέλεσε ένα ισχυρό σημείο αναφοράς που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη ζωή και την όλη διάρθρωσή της.

Ο ναός εντάσσεται οργανικά στο σύνολο των οικιών χωρίς κανένα διακριτικό στοιχεία, μόλις που διακρίνεται επάνω από τις οικίες η απόληξη της αετωματικής στέγης του, μια τακτική που υπαγορευόταν από τις δύσκολες συνθήκες κάτω από τις οποίες ζούσε ο χριστιανικό πληθυσμό της πόλης. Οι διώροφες και τριώροφες οικίες που ανεβαίνουν κλιμακωτά, σε πυκνή δόμηση, την πλαγιά του λόφου, με τα λίγα ή καθόλου ανοίγματα στο ισόγειο και τους κλειστούς εξώστες ή σαχνισιά στους ορόφους παρουσιάζουν τυπολογικά και μορφολογική στοιχεία της λαϊκή μακεδονικής αρχιτεκτονικής παράδοσης. Τα πολλά ορθογώνια ανοίγματα (σε δύο σειρές στους ορόφους), παρέχουν εξωτερικά την αίσθηση της ευπορίας των ενοίκων τους. (Εικ 103) Ασφαλώς δεν πρόκειται για λαϊκές κατοικίες, αλλά για «νοικοκυρόσπιτα» και αρχοντικά που κατοικούνταν από την ανερχόμενη, κατά το 19^ο αι. μικροαστική (επαρχιακή) τάξη της Λάρισας, μέλη της οποίας ήταν και οι περισσότεροι «τρανομαχαλιτωτές». Από τότε φαίνεται, ο τρανός μαχαλάς άρχισε να αποκτά τη φήμη της αριστοκρατικότερης συνοικίας της πόλης, την οποία και διατήρησε ως την καταστροφή τους το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

Πηγή εικόνων : Παλιούγκας Θεόδωρος, «Η Λάρισα κατά την Τουρκοκρατία (1423-1881)», Τόμος Α΄, Εκδόσεις Δήμου Λάρισας, 1996

Εικ. 102: το βορειοδυτικό τμήμα της Λάρισας ιδωμένο από τα δυτικά. Στα αριστερά προβάλλει το μεγαλόπρεπο οικοδόμημα του Mollaahane με το μιναρές του τζαμιού και στην άκρη δεξιά, το τζαμί του Hasan Bey. Στα αριστερά του τελευταίου εικονίζεται ο Τρανός μαχαλάς και στο βάθος ο μιναρές του τζαμιού Bezzaz. Χαρακτικό των αρχών του 19^{ου} αι.

Εικ. 103 : Η γέφυρα του Πηνειού με την Πύλη του Τυρνάβου και ο Τρανός μαχαλάς στα 1884. Άποψη από τα δυτικά. Στη μέση της εικόνας διακρίνεται ο μιναρές του τζαμιού Bezzaz και σε μικρή απόσταση προς τα αριστερά του, η απόληξη της αετωματικής στέγης του ναού του Αγ. Αχιλλείου. Λεπτομέρεια φωτογραφίας του Δημ. Μιχαηλίδη

2.6.5 ΤΑ ΚΑΖΑΝΤΖΗΔΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ένα πλήθος μαγαζιών και εργαστηρίων λειτουργούν στην αγορά της Λάρισας από την πρώιμη Τουρκοκρατία. Στα διάφορα επαγγέλματα αναφέρονται και βυρσοδέψες, όπως χαλκουργοί και κασσιτερωτές. Η μεγάλη σκεπαστή αγορά λειτουργεί από τις πρώτες δεκαετίες του 16^{ου} αιώνα.

Η φθορά του ελληνικού στοιχείου της Λάρισας κατά τη μακριά περίοδο της Τουρκοκρατίας διαρκεί περισσότερο από δύο αιώνες. Όταν αρχίζει να υποχωρεί, στον ελληνικό χώρο έχουν ξεκινήσει πια οι διεργασίες που θα οδηγήσουν τον Ελληνισμό στην οικονομική και πολιτιστική άνοδο και ακμή του 18^{ου} αιώνα. Μέσα σε αυτή την αναγεννητική πορεία η Λάρισα διαμορφώνει μία εμφανή ελληνική φυσιογνωμία που συνυπάρχει παράλληλα με την επίσημη τουρκική. Ο δυναμισμός της αγοράς περνάει στα χέρια Ελλήνων βιοτεχνών, τεχνιτών, μορφωμένων εμπόρων, που αποκτούν πλούτο, διευρύνουν τις εργασίες και τις συναλλαγές πέρα από τα όρια της περιφέρειας αλλά συγχρόνως διευρύνουν και το πνεύμα τους, και θεμελιώνουν τις προϋποθέσεις για τον αγώνα της ανεξαρτησίας.

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα η Λάρισα *«είχε τσαρσί μεγάλο και καλό, έχει και μπεζεστένι θολογυρισμένο, όπου κάθονται οι πραγματευταί και κάνουν το νεγκότζιόν του...»* μας πληροφορεί ο Αργύρης Φιλιππίδης. Πότε ακριβώς έπαψε να λειτουργεί σας αγορά το μπεζεστένι δεν είναι γνωστό. Οι προφορικές μαρτυρίες παλιών λαρισινών το αναφέρουν ως αποθήκη πυρομαχικών στο τέλος του 19^{ου} αιώνα μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας στο ελληνικό κράτος. Σε όλα τα χρόνια της Τουρκοκρατίας το Μπεζεστένι συγκεντρώνει ένα μόνο μέρος της εμπορικής συναλλαγής της πόλης. Παράλληλα στη νότια πλαγιά του φρουρίου και στο τμήμα των σημερινών οδών Βενιζέλου, Κύπρο, από Ανδρούτσου μέχρι Φιλελλήνων, Παπαφλέσσα και πιο πέρα δεν έπαψε να λειτουργεί για αιώνες η αγορά της πόλης. Και είναι αρκετά εκτεταμένη με τα μέτρα του πληθυσμού παλιότερων εποχών.

Το μεγάλο Τσαρσί αναφέρεται και στα 1864 στη διαθήκη του Λαρισαίου Ν. Σ. Γερογιώκα. Η θέση του χαρτογραφείται στο κέντρο της πόλης στα 1880, κάπου εκεί στους σημερινούς δρόμους Ανδρούτσου - Ερμού.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στο αμετακίνητο κέντρο της πόλης, τα Καζαντζήδικα, τα παραδοσιακά εργαστήρια στη θέση της αγοράς, όπου λειτουργούσαν αιώνες. Ο σημερινός δρόμος Ανδρούτσου που ενώνει την Κύπρο με τη Βενιζέλου, ήταν γνωστός στους λαρισινούς με το όνομα «Τα Καζαντζήδικα», Όμως τα εργαστήρια της χαλκοτεχνίας εκτείνονταν και στο Ξυλοπάζαρο, δηλαδή στο τμήμα της αγοράς που βρίσκεται στη νότια πλαγιά του Φρουρίου μέχρι κάτω στη Βενιζέλου.

Τα καζαντζήδικα είναι ένα από τα δύο κεφάλαια της ιστορίας του υλικού βίου της πόλης κατά την προβιομηχανική εποχή. Το άλλο κεφάλαιο είναι τα ταμπάκικα, τα παραδοσιακά βυρσοδεψικά εργαστήρια, τα οποία επίσης άφησαν τοπωνύμια μία ολόκληρη γειτονιά. Τα ταμπάκικα όμως, λόγω του είδους της εργασίας (είναι δυσώδης και απαιτεί άφθονο νερό) ήταν εγκατεστημένα κάπου περιθωριακά σε σχέση με το εμπορικό κέντρο της πόλης, κοντά στο ποτάμι, στη σημερινή συνοικία Αμπελόκηποι, κάτω από το λόφο του Φρουρίου στη δεξιά όχθη του Πηνειού.

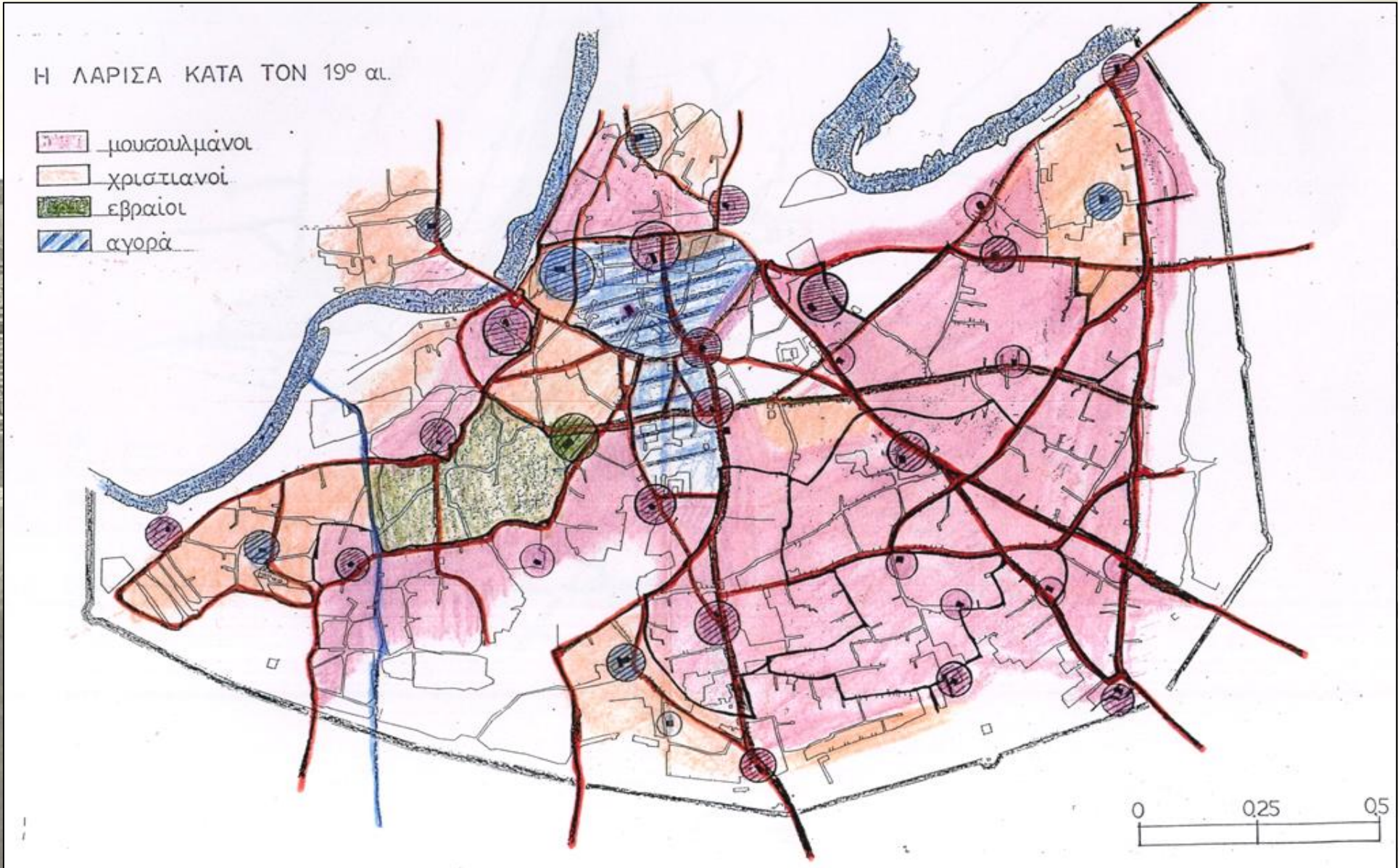
Στη Λάρισα μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας η χαλκοτεχνία ακμάζει, συνεπώς και η περιοχή η οποία φιλοξενεί τα αντίστοιχα εργαστήρια. Μετά το 1930 αρχίζει να παρουσιάζει συμπτώματα μαρασμού, που χρόνο με το χρόνο αυξάνουν. Ο πόλεμος του 1940 και η γερμανική κατοχή δημιουργούν μία εμβόλιμη παύση στη δραστηριότητα των χαλκουργών της πόλης. «...Τότε παράχωσαν στη γη όσο χαλκό είχαν στο μαγαζί, σαν πολύτιμο πράγμα, και δούλειψαν όπως – όπως με επισκευές και γανώματα κακής ποιότητας αλλάζοντας την εργασία τους με είδη διατροφής κάρβουν και καλά. Όμως κανένα χαλκουργείο δεν έκλεισε σε αυτά τα χρόνια...» Η προπολεμική διαμορφωμένη κατάσταση συντηρήθηκε.

Μετά το 1950 οι ριζικές αλλαγές που συντελούνται στη χώρα (εξηλεκτρισμός, άνοδος της βιομηχανίας) οδηγούν σε νέους προσανατολισμούς και ουσιαστικές ανακατατάξεις όπου η παράδοση και ο συντηρητισμός υπερφαλαγγίζονται από ταχύτατες εξελίξεις. Η χρησιμοποίηση ηλεκτρικής ενέργειας σε σπίτια και μαγαζιά αχρηστεύει με γοργό ρυθμό τα χαλκώματα της οικοσκευής και τα επαγγελματικά. Οι ηλεκτρικές συσκευές καταργούν τα καζάνια και απαιτούν νέα βιομηχανικά σκεύη. Οι δουλειές των χαλκουργών περιορίζονται σταδιακά. Τα περισσότερα μαγαζιά κλείνουν πριν τα τέλη της δεκαετίας του '50.

Οι βυρσοδέψες – ταμπάκηδες αναφέρονται στη Λάρισα όπως και οι χαλκουργοί από την πρώιμη Τουρκοκρατία. Η Λάρισα με την εκτεταμένη περιοχή της παράλληλα με τη γεωργία διατηρούσε πάντα και αναπτυγμένη κτηνοτροφία που σαν επακόλουθο είχε τη δημιουργία βυρσοδεψικών εργαστηρίων. Τα εργαστήρια των ταμπάκηδων, κατά παράδοση, δεν ήταν εγκατεστημένα στο κέντρο της αγοράς, αλλά ούτε και πολύ απόμακρα. Ήταν όλα σε ορισμένο σημείο της πόλης, κάπως παράμερα γιατί μύριζαν δυσάρεστα και κοντά στο ποτάμι, γιατί το τρεχούμενο νερό χρειάζεται άφθονο στη βυρσοδεψική τέχνη. Γραπτή μαρτυρία για τη θέση των εργαστηρίων των ταμπάκηδων κοντά στο ποτάμι έχουμε από τον 18^ο αιώνα σε μία ενθύμηση του ιερομονάχου Ιουστίνου «...όταν εκατέβασεν η Σαλαμπριά και έπνιξε την Λάρισα, τον πέραν Μαχαλάν, τον Ταπακίδων Μαχαλάν...». Ο πέρα μαχαλός και τα ταμπάκικα, ο πρώτος στην αριστερή όχθη πλάι στον Πηνειό και τα δεύτερα στη δεξιά, ήταν οι γειτονιές που πλημμύριζαν αμέσως με την κάθε υπερχειλίσις του ποταμού μετά από καταρρακτώδεις βροχές, προτού γίνουν τα προστατευτικά αναχώματα της κοίτης. Ο χάρτης του 1880 αποτυπώνει τη συνοικία Ταμπάχανα, εκεί στη δεξιά όχθη του Πηνειού κάτω από το λόφο του Φρουρίου, όπου μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα δούλευαν τα τρία τελευταία εργαστήρια της βυρσοδεψικής τέχνης.

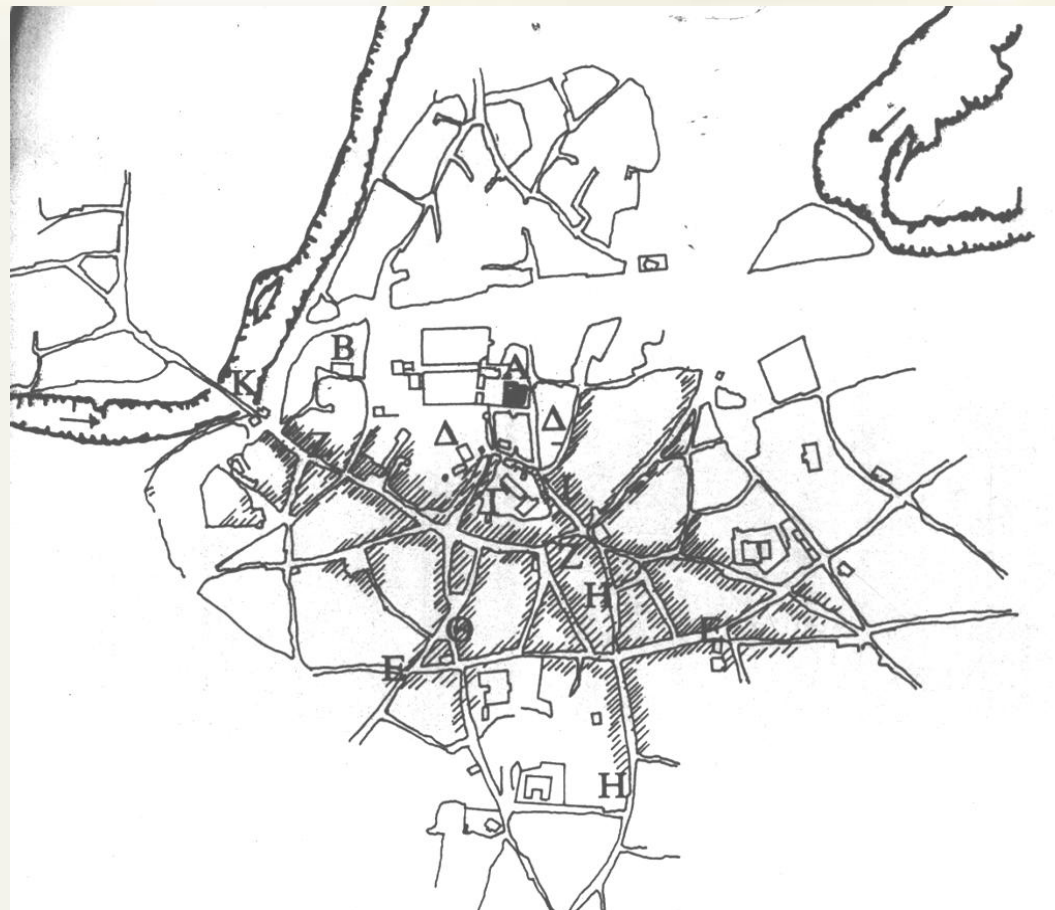
Εικ 104 : Τα καζαντζήδικα στην οδό Ανδρούτσου, Πηγή Παλιούγκας Θεόδωρος, «Η Λάρισα κατά την Τουρκοκρατία (1423-1881)», Τόμος Α΄, Εκδόσεις Δήμου Λάρισας, 1996

Εικ 105 : Η Λάρισα κατά τον 19^ο αι: Πηγή : Αργυράκος Α., Ντεούδης Ε., «Λάρισα Yeni-Sehir, πολεοδομική συγκρότηση και εξέλιξη της πόλης 14^{ου} – 19^{ου} αι.», Τομέας πολεοδομίας χωροταξίας, Αθήνα, 1993

Εικ 106 : Η Αγορά της Λάρισσας τον 19^ο αιώνα : Πηγή : Αργυράκος Α., Ντεούδης Ε., «Λάρισσα Yeni-Sehir, πολεοδομική συγκρότηση και εξέλιξη της πόλης 14^{ος} – 19^{ος} αι.», Τομέας πολεοδομίας χωροταξίας, Αθήνα, 1993

Η ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΣΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 18ο-19ο αι.

Α	Μπεζεστέν	
Β	Αγ.Αχιλλειος	
Γ	Στρ. Αρτοποιεία (Αρχ. Θέατρο)	
Δ	Υπαίθρια Παζάρια	
Ε	Εμπορική οδός στα ίχνη της σημερινής ΚΥΠΡΟΥ	
Ζ	-//-	ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
Η	-//-	ΕΡΜΟΥ-ΡΟΥΣΒΕΛΤ
Θ	-//-	ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
Ι	-//-	ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ
Κ	Γέφυρα Πηνειού.	

Εικ 107: Η αγορά της Λάρισσας κατά τον 18-19^ο αιώνα : Πηγή : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα

2.6.6 Η ΛΑΡΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΟRSTEIN ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΥΘΕΡΩΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ

Η διαδρομή όπως μας πληροφορεί ο Orstein από το Δομοκό για τη Λάρισα μέσω Φαρσάλων είναι βασανιστική. Ο δρόμος ή καλύτερα ο χωραφόδρομος ξετυλίγεται χωρίς εναλλαγές. Δίχως δέντρα και νερό στον αχανή θεσσαλικό κάμπο. Ο οδοιπόρος μία ώρα προτού φτάσει στη Λάρισα ανακουφίζεται με τη σκέψη ότι στην πόλη θα βρει τα κατάλληλα μέσα για να ικανοποιήσει τις υλικές του ανάγκες.

“Από μακριά ξεπροβάλλουν οι πολυάριθμοι λεπτοί μιναρέδες των τζαμιών ενώ πίσω από αυτούς ξεδιπλώνονται οι κορυφογραμμές του μυθικού Ολύμπου και η κορυφή της Όσσας. Πλησιάζοντας κανείς στα νότια της πόλης αντικρίζει ένα στενόμακρο πλινθόκτιστο τείχος να περιζώνει από τα νότια την πόλη, του οποίου το ύψος κυμαίνεται ανάλογα με την κατάσταση του εδάφους από 4 έως 6 πόδια. Εξωτερικά του τείχους υπάρχει τάφος βάθους 1,50-2,00 μέτρων που τους θερινούς μήνες δεν έχει νερό...

...Οι εικόνες που πέφτουν στα μάτια του επισκέπτη από την πρώτη στιγμή τον προδιαθέτουν αρνητικά. Μέσα από το τείχος υπάρχουν πολλές ασύμμετρες ακαλλιέργητες εκτάσεις και βοσκότοποι. Σε κοντινή απόσταση από αυτές τις νοσογόνες εστίες, στην αρχή του νότιου τμήματος της πόλης, συναντά ο επισκέπτης χαμόσπιτα από πλιθιά, το ένα κοντά στο άλλο με τις αυλές γεμάτες από γάτες, χήνες και γαλοπούλες...

...Οι δρόμοι που οδηγούν προς το κέντρο της πόλης είναι άλλοι χωματόδρομοι και άλλοι αν και λιθόστρωτοι γεμάτοι σκόνη...

Η Λάρισα είναι πόλη μικρή και απεριποίητη. Διακρίνεται σε δύο τμήματα. Το μεγαλύτερο τμήμα είναι αυτό που καταλαμβάνει την πλαγιά του λόφου, το επίπεδο μέρος του λόφου και μερικά άλλα σημεία. Δυτικά της δωδεκάτοξης γέφυρας του Πηνεϊού είναι η συνοικία που κατοικείται από Βλάχους, με άθλια καλντερίμια...

...Η κυρίως πόλη, τώρα, τέμνεται από ένα κεντρικό οδικό άξονα που αρχίζει ανατολικά από τη γέφυρα του Πηνεϊού και συνεχίζεται αλλού στενός και αλλού πλατύς, ως τα βορειοδυτικά της πόλης. Σε αυτό τον δρόμο υπάρχει ζωηρή κίνηση ιδιαίτερα την Τετάρτη, τη μέρα δηλαδή που γίνεται η εβδομαδιαίτη αγορά. Μάλιστα, είναι τέτοιος ο συνωστισμός αυτή τη μέρα, ώστε κινδυνεύει να ποδοπατηθεί κανείς από πολίτες, στρατιώτες, πωλητές, φορτοεκφορτωτές κ.ά. Αυτή η κεντρική αρτηρία που είναι μισής ώρας απόσταση με τα πόδια έχει σχεδόν σε όλο το μήκος της και στις δύο πλευρές διάφορα φτωχικά και ασήμαντα οικοδομήματα. Όμως στο μέσο της απόστασης του δρόμου αυτού σχηματίζεται ένας ξεχωριστός χώρος που χρησιμοποιείται επίσης κατά κάποιο τρόπο ως αγορά. Ο χώρος αυτός έχει τη μορφή πέλεκου και το πλάτος του είναι διπλάσιο από αυτό του δρόμου. Απέναντι από αυτό το σημείο υψώνεται το δημαρχείο ένα ευπαρουσίαστο μονώροφο κτίριο... Τα οικήματα λοιπόν του δρόμου αυτοί εμφανίζουν μια αξιοθρήνητη κατάσταση και διάφορες ανοιχτές παράγκες που χρησιμοποιούνται ως καταστήματα, δηλαδή μπακάλικα, μαγειρεία, φούρνοι και καπνοπωλεία. Στην πλατεία, απέναντι από το δημαρχείο, είναι η αγορά για τα λαχανικά και τα πουλερικά. Η κερδοσκοπία δε σε βάρος των καταναλωτών είναι μεγάλη και από τους Έλληνες και από τους τούρκους εμπόρους. ... Τα δρομάκια που αρχίζουν από τον κεντρικό δρόμο φιλοξενούν μαγαζιά κάθε δραστηριότητας. Διαφέρουν εξωτερικά από τα μαγαζιά που προαναφέρθηκαν, διότι σε αυτά τα μαγαζιά στεγάζουν τις δραστηριότητές τους διάφορες συντεχνίες. Πολλές δραστηριότητες των μουσουλμάνων που προκαλούν μάλιστα μεγάλο θόρυβο, όπως πεταλωτές, μαραγκοί, κ.ά. Στεγάζονται στα τρία δρομάκια που οδηγούν στην ακρόπολη. Τα πάντα (κατάσταση δρόμων, είδη εμπορευμάτων, τρόπος πώλησης) αν ήταν σε μία πολιτισμένη χώρα, θα προκαλούσαν πάραυτα την επέμβαση των αστυνομικών αρχών... Αν η Λάρισα μοιάζει κάπως με μικρή επαρχιακή πόλη της νότιας Ιταλίας, αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο επιβλητικό κτίριο με τη μορφή παλατιού που δεσπόζει στα δυτικά του κεντρικού δρόμου. Αυτό το κτίριο λοιπόν υψώνεται εντυπωσιακά ανάμεσα από τα ακανόνιστα χαμόσπιτα. Η είσοδος του με τους λαμπρούς κίονες έχει θέση ανατολική, στο βάθος μιας ασυνήθιστα μεγάλης αυλής η οποία χωρίζεται από το δρόμο με ένα σιδερένια κιγκλίδωμα και έτσι μπορεί να ρίξει κανείς μέσα τη ματιά χωρίς δυσκολία. Πριν την προσάρτηση της πόλης διέμενε εδώ ο στρατιωτικός διοικητής της Θεσσαλίας, ενώ με την αποχώρηση της τούρκικης φρουράς το παλάτι αυτό το παρέλαβε ο υποστράτηγος Σκαρλάτος Σούτσος σε άθλια κατάσταση..

...Τα κοντινά στο κτίριο μαγαζιά (ζαχαροπλαστεία, στρατιωτικά ραφεία, υποδηματοποιεία κ.ά.) έχουν εδώ πολυπληθή πελατεία αν και η περιοχή είναι βρώμικη και το καλντερίμι σε κακή κατάσταση...

Ο χώρος της ακρόπολης είναι λόγω της θέας που παρέχει εντυπωσιακός για τον επισκέπτη. Στο χώρο αυτό διακρίνονται κατάλοιπα του κυκλικού μεσαιωνικού τείχους, η λιτή μητρόπολη και στα νοτιοανατολικά όπου υπάρχουν πρόχειρα σπιτάκια, η θέση του αρχαίου θεάτρου...»

2.7 20^{ος} ΑΙΩΝΑΣ

2.7.1 Η ΛΑΡΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20Ο ΑΙΩΝΑ

Η Λάρισα ενταγμένη από το 1881 στο Ελληνικό κράτος κλείνει τα μέτωπα συναλλαγής τόσο προς το βορρά όσο και ανατολικά. Δέχεται τις επιπτώσεις της που προκαλούν ο πόλεμος του 1897 και οι διαδοχικές καταστροφές του 20^{ου} αιώνα. Τα θεμέλια της κοινωνικής της δομής αδυνατούν μπρος στις μεγάλες πιέσεις της νέας πραγματικότητας. Η νέα περίοδος σηματοδοτείται με σημαντικά γεγονότα :

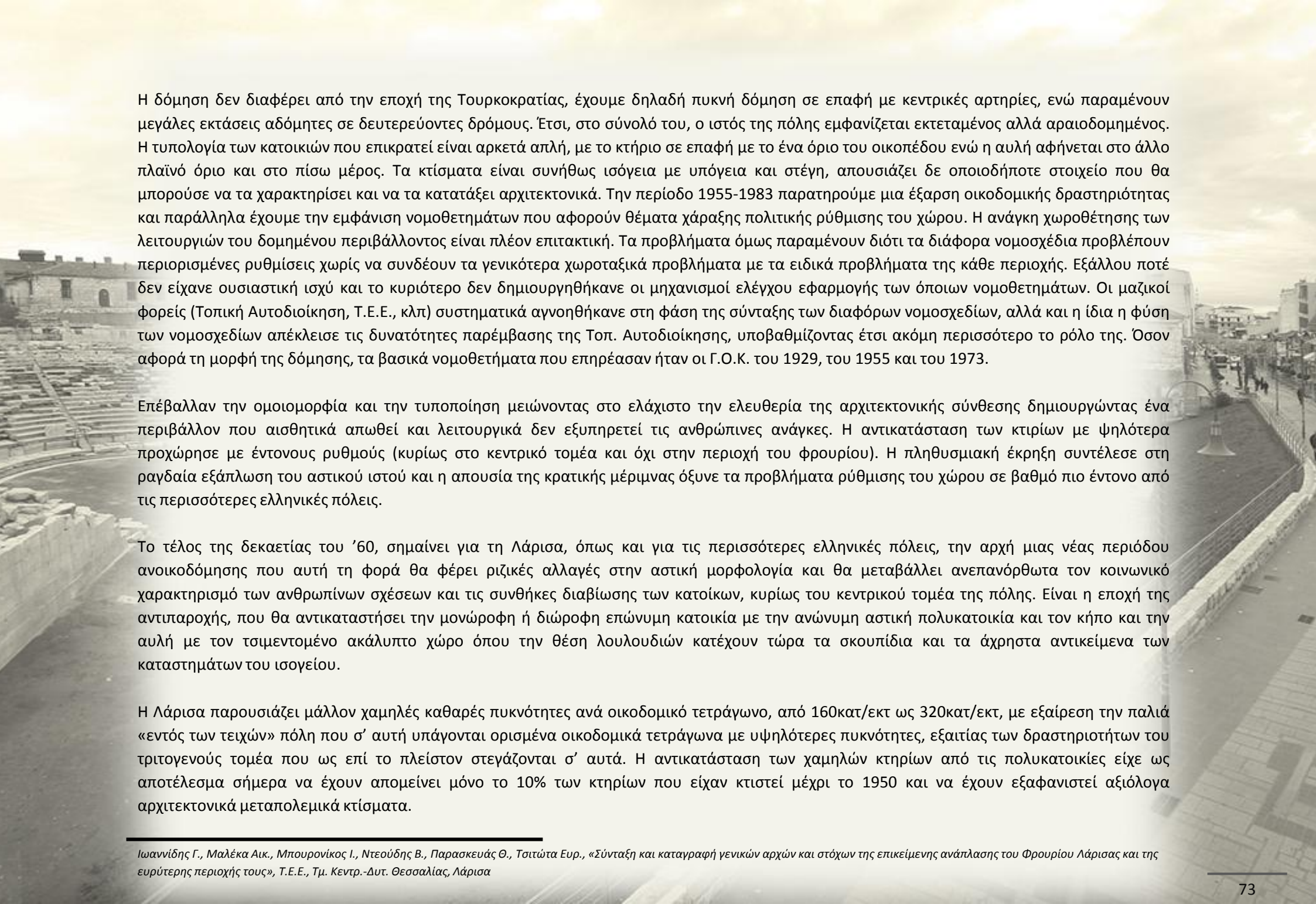
- την πληθυσμιακή και οικονομική της συρρίκνωση (με την προσάρτηση της στο ελληνικό κράτος χάνει τον Τούρκικο πληθυσμό ο οποίος ήταν περίπου ο μισός του συνολικού. Στην απογραφή του 1881 βρέθηκαν 13.500 κάτοικοι)
- την οριστική καταστροφή των βιοτεχνικών κέντρων της γύρω περιοχής
- τις σημαντικές καταστροφές, λεηλασίες κατά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897
- την αποσάρθρωση του αγροτικού παραγωγικού συστήματος

Η πορεία της πόλης σημαδεύεται από την προσπάθεια εξελληνισμού της με τη συστηματική απόληψη όσων στοιχείων αποδίδονται στο Οθωμανικό της παρελθόν. Η πυρκαγιά του 1882 καταστρέφεται ολοσχερώς το εμπορικό κομμάτι της αγοράς και του φρουρίου επιταχύνοντας τον εκσυγχρονισμό της. Ενώ μια σειρά επεμβάσεων αλλοιώνουν τα χαρακτηριστικά της πόλης.

Η εξερεύνηση της Λάρισας μέσα από την πολεοδομική της εικόνα πιστοποιεί ότι ο αρχικός πυρήνας της σημερινής πόλης, παρά τον ανασχεδιασμό του 1882, διαμορφώθηκε μέσα στα όρια του παλιού οθωμανικού της ιστού, πάνω στα παλιά έργα υποδομής και την προϋπάρχουσα ρυμοτομία. Ο υπερδιπλασιασμός της επιφάνειας της πόλης που έγινε τυχαία και ανοργάνωτα και η εμπορευματοποίηση τυποποίηση στη λογική της αντιπαροχής, είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια της ιστορικής της μνήμης.

Ο Οκτώβρης του 1940 έφερε τη Λάρισα πάλι στην πρώτη γραμμή των γεγονότων. Πόλη στρατιωτική και κόμβος συγκοινωνιακός. Όταν ο πόλεμος βρισκόταν στην ακμή του, την 1η Μαρτίου 1941 έγινε ένας μεγάλος σεισμός. Ο συνδυασμός των δυο αυτών γεγονότων είχε ως αποτέλεσμα να μετατραπεί η Λάρισα σε ερείπια, ενώ ταυτόχρονα οι Γερμανοί επιδόθηκαν σε γενική λεηλασία. Η κατοχή διήρκεσε περίπου 1300 μέρες. Στην περίοδο της αντίστασης, η Λάρισα υπήρξε ορμητήριο και κέντρο κάθε μεγάλης εξόρμησης των ανταρτών στην κεντρική Ελλάδα. Οργανωτικός πυρήνας αντιστασιακών οργανώσεων, από τους πρώτους που δημιουργήθηκαν μετά την είσοδο των Γερμανών στην Ελλάδα, η Λάρισα υπήρξε έδρα του στρατηγείου του ΕΛΑΣ Θεσσαλίας και κέντρο καθοδηγητικό και πληροφοριακό. Όταν υποχώρησαν οι Γερμανοί τελικά την Δευτέρα 23 Οκτωβρίου 1944, ανατίναξαν την ξύλινη τότε γέφυρα του Πηνειού και τις σιδηροδρομικές εγκαταστάσεις. Με το τέλος του πολέμου αρχίζει η ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης πόλης. Οι νέες κατασκευές κυρίως στον τομέα της κατοικίας δεν παρουσιάζουν στην πλειοψηφία τους μεγάλες αλλαγές από τα προπολεμικά κτίσματα. Η πολυκατοικία που ανθεί από χρόνια σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη δεν έχει ακόμη μεταφερθεί στην Λάρισα. Αντίθετα όμως έχουν φθάσει παραφθαρμένα και απλοποιημένα τα στοιχεία του «διεθνούς στυλ» όπως εφαρμόστηκαν σε μονοκατοικίες και διπλοκατοικίες στην Αθήνα.

Η ραγδαία αύξηση της δόμησης στον κεντρικό αυτό τομέα της πόλης παράλληλα με την δημιουργία των περιφερειακών συνοικιών δημιούργησε μια αυξημένη ζήτηση σε έργα υποδομής και κοινωνικών υπηρεσιών που η πόλη δεν κατάφερε να προσφέρει με αποτέλεσμα τις υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης κυρίως του πληθυσμού των εκτός σχεδίου τμημάτων.

Η δόμηση δεν διαφέρει από την εποχή της Τουρκοκρατίας, έχουμε δηλαδή πυκνή δόμηση σε επαφή με κεντρικές αρτηρίες, ενώ παραμένουν μεγάλες εκτάσεις αδόμητες σε δευτερεύοντες δρόμους. Έτσι, στο σύνολό του, ο ιστός της πόλης εμφανίζεται εκτεταμένος αλλά αραιοδομημένος. Η τυπολογία των κατοικιών που επικρατεί είναι αρκετά απλή, με το κτήριο σε επαφή με το ένα όριο του οικοπέδου ενώ η αυλή αφήνεται στο άλλο πλαϊνό όριο και στο πίσω μέρος. Τα κτίσματα είναι συνήθως ισόγεια με υπόγεια και στέγη, απουσιάζει δε οποιοδήποτε στοιχείο που θα μπορούσε να τα χαρακτηρίσει και να τα κατατάξει αρχιτεκτονικά. Την περίοδο 1955-1983 παρατηρούμε μια έξαρση οικοδομικής δραστηριότητας και παράλληλα έχουμε την εμφάνιση νομοθετημάτων που αφορούν θέματα χάραξης πολιτικής ρύθμισης του χώρου. Η ανάγκη χωροθέτησης των λειτουργιών του δομημένου περιβάλλοντος είναι πλέον επιτακτική. Τα προβλήματα όμως παραμένουν διότι τα διάφορα νομοσχέδια προβλέπουν περιορισμένες ρυθμίσεις χωρίς να συνδέουν τα γενικότερα χωροταξικά προβλήματα με τα ειδικά προβλήματα της κάθε περιοχής. Εξάλλου ποτέ δεν είχε ουσιαστική ισχύ και το κυριότερο δεν δημιουργήθηκαν οι μηχανισμοί ελέγχου εφαρμογής των όποιων νομοθετημάτων. Οι μαζικοί φορείς (Τοπική Αυτοδιοίκηση, Τ.Ε.Ε., κλπ) συστηματικά αγνοήθηκαν στη φάση της σύνταξης των διαφόρων νομοσχεδίων, αλλά και η ίδια η φύση των νομοσχεδίων απέκλεισε τις δυνατότητες παρέμβασης της Τοπ. Αυτοδιοίκησης, υποβαθμίζοντας έτσι ακόμη περισσότερο το ρόλο της. Όσον αφορά τη μορφή της δόμησης, τα βασικά νομοθετήματα που επηρέασαν ήταν οι Γ.Ο.Κ. του 1929, του 1955 και του 1973.

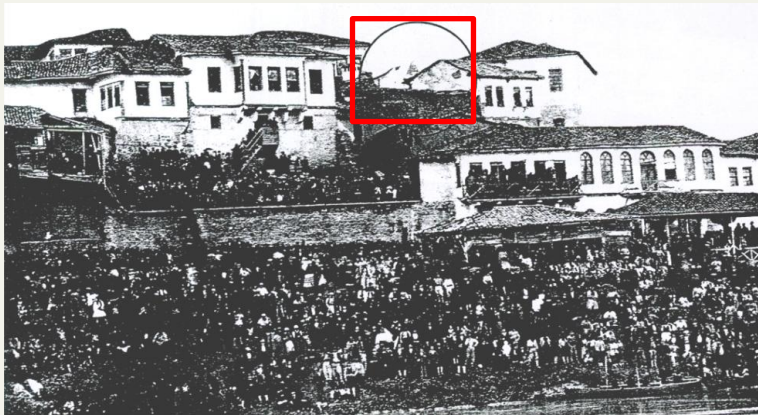
Επέβαλλαν την ομοιομορφία και την τυποποίηση μειώνοντας στο ελάχιστο την ελευθερία της αρχιτεκτονικής σύνθεσης δημιουργώντας ένα περιβάλλον που αισθητικά απωθεί και λειτουργικά δεν εξυπηρετεί τις ανθρώπινες ανάγκες. Η αντικατάσταση των κτιρίων με ψηλότερα προχώρησε με έντονους ρυθμούς (κυρίως στο κεντρικό τομέα και όχι στην περιοχή του φρουρίου). Η πληθυσμιακή έκρηξη συντέλεσε στη ραγδαία εξάπλωση του αστικού ιστού και η απουσία της κρατικής μέριμνας όξυνε τα προβλήματα ρύθμισης του χώρου σε βαθμό πιο έντονο από τις περισσότερες ελληνικές πόλεις.

Το τέλος της δεκαετίας του '60, σημαίνει για τη Λάρισα, όπως και για τις περισσότερες ελληνικές πόλεις, την αρχή μιας νέας περιόδου ανοικοδόμησης που αυτή τη φορά θα φέρει ριζικές αλλαγές στην αστική μορφολογία και θα μεταβάλλει ανεπανόρθωτα τον κοινωνικό χαρακτήρα των ανθρωπίνων σχέσεων και τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων, κυρίως του κεντρικού τομέα της πόλης. Είναι η εποχή της αντιπαροχής, που θα αντικαταστήσει την μονώροφη ή διώροφη επώνυμη κατοικία με την ανώνυμη αστική πολυκατοικία και τον κήπο και την αυλή με τον τσιμεντομένο ακάλυπτο χώρο όπου την θέση λουλουδιών κατέχουν τώρα τα σκουπίδια και τα άχρηστα αντικείμενα των καταστημάτων του ισόγειου.

Η Λάρισα παρουσιάζει μάλλον χαμηλές καθαρές πυκνότητες ανά οικοδομικό τετράγωνο, από 160κατ/εκτ ως 320κατ/εκτ, με εξαίρεση την παλιά «εντός των τειχών» πόλη που σ' αυτή υπάγονται ορισμένα οικοδομικά τετράγωνα με υψηλότερες πυκνότητες, εξαιτίας των δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα που ως επί το πλείστον στεγάζονται σ' αυτά. Η αντικατάσταση των χαμηλών κτηρίων από τις πολυκατοικίες είχε ως αποτέλεσμα σήμερα να έχουν απομείνει μόνο το 10% των κτηρίων που είχαν κτιστεί μέχρι το 1950 και να έχουν εξαφανιστεί αξιολογα αρχιτεκτονικά μεταπολεμικά κτίσματα.

2.7.2 ΤΑ ΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

Από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα οπότε υπάρχουν οι πρώτες μαρτυρίες διαπιστώνεται η ύπαρξη δημόσιου ρολογιού στο λόφο της Ακρόπολης. Το πρώτο ρολόι που είναι γνωστό ήταν λιθόκτιστο και είχε κωνική προς τα άνω απόληξη χωρίς να είναι γνωστά περισσότερα στοιχεία για αυτό. Η ύπαρξη του ρολογιού αυτού αποκαλύπτεται έμμεσα από την ύπαρξη στο λόφο του φρουρίου του τζαμιού Σαάτ (Saat cami) που σημαίνει τζαμί του ρολογιού. Το Saat cami αναφέρεται από τον Ενλίγια Celebi στα 1668. Το όνομά του το τζαμί το όφειλε στη γειτνίασή του με το δημόσιο, λιθόκτιστο ρολόι της πόλης. Το πότε χτίστηκε το ρολόι είναι άγνωστο. Η κωνική στέγη του παλαιού δημόσιου ρολογιού φαίνεται σε φωτογραφία από τον εορτασμό των Θεοφανείων λίγο πριν την απελευθέρωση της Λάρισας το 1881(Εικ 108). Η ίδια στέγη διακρίνεται σε φωτογραφία του 1884 ενώ ολόκληρο το ρολόι φαίνεται καθαρά στην κάρτα της εποχής, με κάτοψη μάλλον τετράγωνη (Εικ 109)

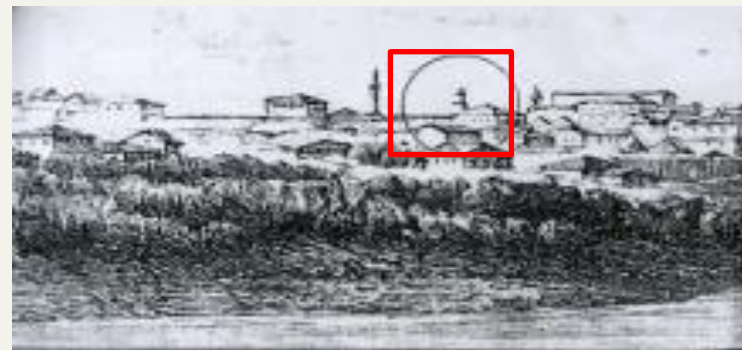

Εικ 108 : Φωτογραφία από εορτασμό των Θεοφανείων, στο κύκλο σημειώνεται η απόληξη του ρολογιού (1881)

Εικ 109 : Φωτογραφία με τη γέφυρα του Πηνειού, στα δεξιά το ρολόι(1884)

Το αμέσως επόμενο σχέδιο του Taylor στα 1887 δείχνει ένα άλλο σχήμα ρολογιού αρκετά ακαθόριστο όμως. Πρόκειται για το δεύτερο ρολόι με στέγη σφαιρική αυτή τη φορά και κάτοψη εξαγώνη, πιθανόν. Από το 1884 που έχουμε την τελευταία φωτογραφία του Μιχαηλίδη στην οποία απεικονίζεται ρολόι με κωνική απόληξη μέχρι το 1887 που έχουμε το σχέδιο του Taylor με σφαιρική στέγη, μπορούμε να υποθέσουμε ότι το πρώτο ρολόι καταστράφηκε και χτίστηκε στη θέση του νέο μεταξύ του 1884 και 1887. (Εικ 110)

Εικ 110: Χαρακτικό τέλη 19^{ου} αι. Η βορειοδυτική πλευρά της Λάρισας, με το λόφο του φρουρίου και τη συνοικία Ταμπάκικα. Από τα αριστερά προς τα δεξιά διακρίνονται ο μιναρές του τζαμιού Bezzaz, ο πύργος του Ρολογιού και ο ναός του Αγ. Αχλλείου.

Το τρίτο ρολόι που είναι γνωστό, είναι αυτό που απεικονίζεται στην αεροφωτογραφία του 1930 και στη φωτογραφία του Τάκη Τλούπα, πριν το 1940. Η βάση του είναι εξαγώνη και χτίστηκε μεταξύ 1922 και 1924. Το ρολόι αυτό καταστράφηκε από το σεισμό του 1941. (Εικ 111)

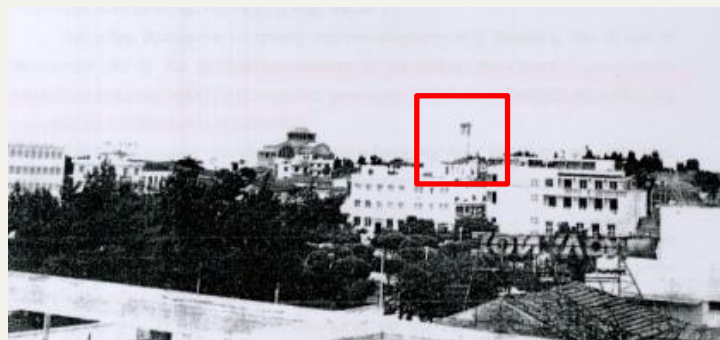
Τη θέση του πήρε το τελευταίο ρολόι που χτίστηκε μεταξύ 1951 και 1954. Έχει καταργηθεί η εξαγώνη βάση των προηγούμενων ρολογιών και η βάση του είναι τώρα τετράγωνης πλευράς περίπου 3 μέτρων. (Εικ 112-115) Το ύψος του είναι 18,5 μέτρα περίπου και η μορφή του αποδίδει θαυμάσια την αρχιτεκτονική της δεκαετίας του 1950. Το ρολόι κατεδαφίστηκε το Σεπτέμβριο του 1992 επειδή κρίθηκε αναγκαίο για τις εργασίες ανασκαφών του αρχαίου θεάτρου από την αρχαιολογική υπηρεσία (Εικ 116). Εδώ και λίγα χρόνια επανεξετάζεται το θέμα της ανέγερσης νέου ρολογιού στο λόφο του φρουρίου.

Εικ 111 : Φωτογραφία της Λάρισας από τον Τάκη Τλούπα πριν το 1940, δεξιά διακρίνεται ο πύργος του ρολογιού

Εικ 112-113 : Απόψεις του ρολογιού δεκαετία 1960, Πηγή : Τάκης Τλούπας

Εικ 114: Μια άποψη του κέντρου της πόλης από το διοικητικό μέγαρο. Διακρίνεται στο βάθος ο ναός του Αγ. Αχιλλείου και δεξιά το ρολόι.

Εικ 115 : Η περιοχή της γέφυρας, γύρω στα 1950. Ο Αγ. Αχιλλείος κατεστραμμένος, τα σπίτια του Τρανού Μαχαλά επίσης. Τα καινούργια ρολόι ορθώθηκε ως ελάχιστη προσφορά του κράτους μετά τις καταστροφές του σεισμού.

Εικ 116 : Το ρολόι προ κατεδάφισης / Το ρολόι κατεδαφίζεται

2.7.3 ΤΑ ΠΡΩΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΑ

Ενδιαφέρον κτίσμα των αρχών του 20^{ου} αιώνα ανοικοδομήθηκε με σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών του στρατιού σε παραγωγή ψωμιού. Κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο χρησιμοποιήθηκε ως πυριτιδαποθήκη. Τα επόμενα χρόνια παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Άμυνας στο δήμο της Λάρισας, ενώ τα τελευταία 20 χρόνια έχει περιέλθει στην ΙΕ' ΕΠΚΑ και χρησιμοποιείται ως αποθήκη για τα αρχαιολογικά ευρήματα του θεάτρου. Κατά περιόδους έχει υποστεί προσθήκες και μεταβολές για τις εκάστοτε ανάγκες που εξυπηρετούσε. (Εικ 117-120)

Εικ 117, 118 : Αεροφωτογραφίες της περιοχής. Στο κόκκινο πλαίσιο επισημαίνεται το κτίριο (Πηγή : *bing maps*)

Εικ 119, 120: Αποψη της μοναδικής εμφανούς όψης του κτιρίου., (Πηγή : *προσωπικό αρχείο*)

2.7.4 ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ «ΦΡΟΥΡΙΟ»

Μέχρι το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου δε μπορεί να πει κανείς ότι στη Λάρισα υπήρχε νυχτερινή ζωή και γλέντια, γιατί στη ζωή της πόλης επηρέαζαν η τότε τραγική από κάθε άποψη κατάσταση του κράτους, η έλλειψη χρημάτων και άλλα. Υπήρχαν ωστόσο κάμποσα κέντρα που φιλοξενούσαν τη διασκέδαση των Λαρισαίων. Ένα από αυτά ήταν και το κέντρο «Φρούριο» στο λόφο του Αγίου Αχιλλείου. Μέχρι το 1930 περίπου υπήρχαν δύο κέντρα το «Κάτω Φρούριο» και το «Πάνω Φρούριο».

Το «Κάτω Φρούριο» έπιανε από εκεί που σήμερα είναι το Ηρώο και έφτανε στη μέση περίπου του πάρκου όπου τότε ήταν δύο στρατιωτικές αποθήκες (αποθήκες της Εφορίας Υλικού πολέμου όπως τις έλεγαν), οι οποίες κατεδαφίστηκαν, όταν γύρω στα 1932 κτίστηκε το Β΄ δημοτικό σχολείο και στη συνέχεια κατεδαφίστηκε και αυτό και διαμορφώθηκε το σημερινό πάρκο.

Το «Πάνω φρούριο» (σημερινό κέντρο φρούριο) βρίσκεται πίσω από το Μπεζεστένι, ανήκε στο Δημόσιο και το 1969, ύστερα από ενέργειες του τότε δημάρχου Δημ. Χατζηγιάννη παραχωρήθηκε στο Δήμο, πλην του μπεζεστενίου το οποίο παρέμεινε στην Αρχαιολογική υπηρεσία. Το Φρούριο ήταν ένα κέντρο με αρκετά μεγάλη αίθουσα, με αυλή καταπράσινη από δέντρα και λουλούδια με πανοραμική θέα και πολλοί Λαρισαίοι διασκέδαζαν με τα προσφερόμενα ποτά, γλυκά και με το βουβό κινηματογράφο ιδίως κατά τους θερινούς μήνες.

Τη δεκαετία του '80 εγκαταλείπεται ενώ τη δεκαετία του '90 ανακαινίζεται ριζικά και φιλοξενεί πλέον τις κοινωνικές εκδηλώσεις των Λαρισαίων. (Εικ 121-124)

Εικ 121 : Το κέντρο «φρούριο» σε κατάσταση πλήρους ερήμωσης και εγκατάλειψης, δεκαετία 1980, Πηγή : Ζιαζιάς Γ., «Αναζητώντας τη χαμένη Λάρισα», Λάρισα 1994

Εικ 122: Το κέντρο «φρούριο» σήμερα. Πηγή προσωπικό αρχείο, Μάρτιος 2012

3. ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

3.1 ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ

3.2 ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ , ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ, ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, 1991

3.2.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΔΙΟΥ –ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

3.2.2 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ – ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ – ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

3.2.3 ΣΤΟΧΟΙ

3.2.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ

3.2.5 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΖΟΔΡΟΜΗΣΕΩΝ – ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

3.2.5 ΕΙΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

3.3 ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΟΤΑΣΗ, «ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ»

3.3.1 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

3.3.1.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

3.3.1.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ – ΑΡΧΕΣ

3.3.1.3 ΣΤΟΧΟΙ

3.4 ΤΡΙΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ, ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ

3.4.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

3.4.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

3.4.2.1 ΔΑΠΕΔΟΣΤΡΩΣΕΙΣ

3.4.2.2 ΣΚΙΑΣΗ

3.4.2.3 ΠΡΑΣΙΝΟ – ΦΥΤΕΥΣΕΙΣ

3.4.2.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΡΟΥ

3.4.2.5 ΕΝΑΛΛΑΓΕΣ ΑΕΡΑ – ΕΔΑΦΟΥΣ

3.4.2.6 ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ

3.5 Ο ΛΟΦΟΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ : ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ _ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ο λόφος του Φρουρίου της Λάρισας ήταν ανέκαθεν ένα ζωτικό σημείο για την πόλη και έπαιξε σημαντικό ρόλο στη μακραίωνη πορεία της από αρχαιοτάτων χρόνων επηρεάζοντας την εμπορική, πολιτιστική και ψυχαγωγική ζωή της. Με την απελευθέρωση από τον τούρκικο ζυγό στις 31 Αυγούστου 1881, μία νέα εποχή αρχίζει στο κέντρο της πόλης με κύριο στοιχείο την εβδομαδιαία αγορά που γινόταν κάθε Τετάρτη και για αυτό ο χώρος του χονδρεμπορίου λαχανοπαραγωγών και οπωροπαραγωγών είχε πάρει και την ονομασία "Τετάρτη" που ισχύει ακόμα και σήμερα για τους παλαιότερους. "Πού πας φίλε;", "Πάω στην Τετάρτη για λαχανικά και φρούτα", ήταν μια συνηθισμένη φράση που ακούγαμε πριν κάμποσα χρόνια.

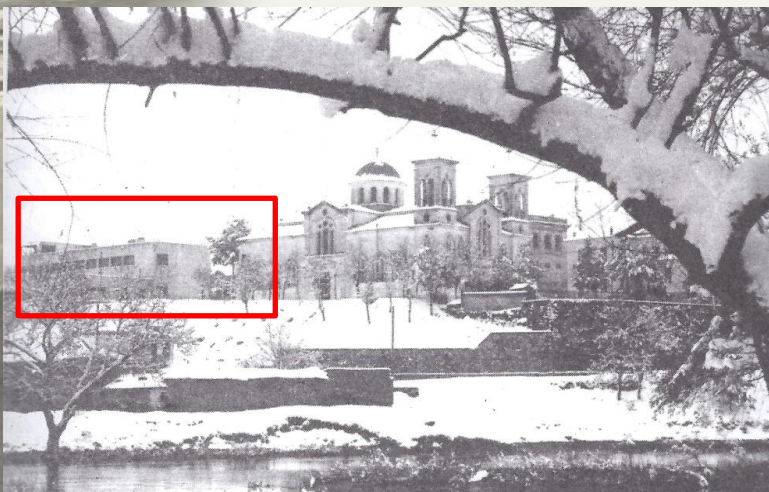
Μετά τον πόλεμο και το σεισμό του 1941 όλες οι δημοτικές αρχές έστρεψαν την προσοχή τους στην εξυγίανση και την αναμόρφωση της περιοχής. Τα πρώτα βήματα έγιναν όταν αποφασίστηκε η αλλαγή της θέσης του ναού του Αγίου Αχιλλείου από την παλαιά του θέση στη σημερινή, μετά από απαλλοτριώσεις ιδιοκτησιών ολοκληρώθηκε η ανέγερση του νέου ναού για τον οποίο οι Λαρισαίοι συνεισέφεραν επί πολλά χρόνια. Το 1953 ανεγείρεται και το νέο ρολόι το οποίο είχε καταστραφεί στα 1941 από το σεισμό και αποτελούσε χαρακτηριστικό σημείο της πόλης. Αργότερα απαλλοτριώθηκαν και μερικές άλλες ιδιοκτησίες στο σημείο όπου είναι σήμερα η πλατεία με το άγαλμα της Μητέρας και παράλληλα γύρω στα 1964 ανεγείρεται το αναψυκτήριο εστιατόριο εκεί που είναι σήμερα σε αντικατάσταση παλαιότερου με θερινό κινηματογράφο και που στη δεκαετία του 1990 ανακαινίζεται με σημαντική δαπάνη γύρω στα 100εκατ. δρχ. Παράλληλα κατασκευάζεται το Ηρώον με το άγαλμα της Ελευθερίας στο χώρο που άλλοτε ήταν κτίριο της Μουσικής Λέσχης του Σώματος Στρατού.

Μετά τη δικτατορία συνεχίστηκαν οι προσπάθειες ανάπλασης της περιοχής με κατεδάφιση του 2ου δημοτικού σχολείου, το οποίο κτίστηκε το 1932, (Εικ 125), διαμορφώθηκε ένας ελεύθερος χώρος πράσινου, γνωστός με το όνομα "free grass" (φρι γκρας = ελεύθερο γρασίδι), όπου σήμερα έχουν τοποθετηθεί διάφορες προτομές, ξεκαθαρίστηκε ο χώρος κάτω από το ρολόι και διαμορφώθηκε σε χώρο πρασίνου. Μετά τη μεταπολίτευση άρχισε μία νέα προσπάθεια. Καταργήθηκε η αγορά της Τετάρτης και μεταφέρθηκε αρχικά κάτω από το Φρούριο στην οδό Γεωργιάδου, αφού εν τω μεταξύ δημιουργήθηκαν πολλές λαϊκές αγορές σε διάφορα σημεία της πόλης, έτσι ώστε να εξυπηρετούνται οι πολίτες σε όλες τις συνοικίες.

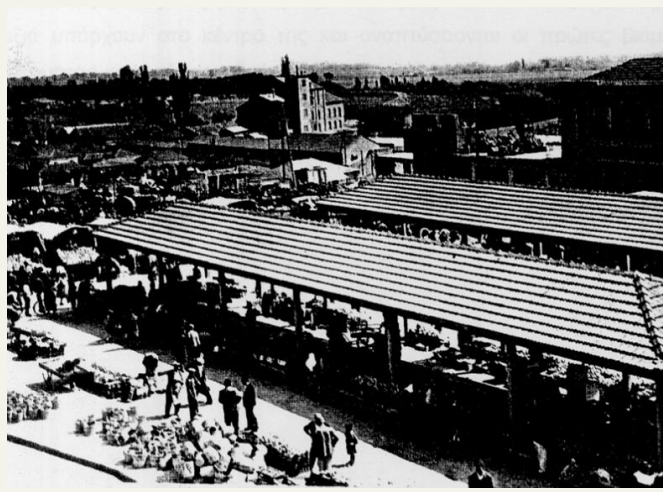
Με το άνοιγμα των πολλών λαϊκών αγορών άνοιξε και ο δρόμος για την κατάργηση της αγοράς της "Τετάρτης". Το 1976 κατεδαφίζονται και τα τσιμεντένια υπόστεγα, (Εικ 126-127) δημιουργώντας πλέον ένα ευρύ χώρο με στόχο να γίνει μία μεγάλη πλατεία και ο χώρος να πάρει άλλη μορφή. Δυστυχώς η μετέπειτα ελθούσα δημοτική αρχή αντί να συνεχίσει το εξυγιαντικό έργο του φρουρίου προτίμησε την οπισθοδρόμηση μετατρέποντας σε χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων και τοποθέτησης κιβωτίων και τελάρων των εμπόρων, εξυπηρετώντας άλλα συμφέροντα και όχι το γενικό συμφέρον της πόλης. Είναι προς τιμήν των εμπόρων της αγοράς της "Τετάρτης" αφού δε βρήκαν υποστήριξη από τη Δημοτική Αρχή για να κάνουν μια λαχανοαγορά κοντά στην πόλη, μπόρεσαν μόνοι τους να δημιουργήσουν μία αξιολύγερη αγορά όχι πολύ μακριά από την πόλη που εξυπηρετεί όλους τους παραγωγούς της περιοχής και διακινεί το ντόπιο εμπόριο των λαχανοπαραγωγών και άλλων με άνεση χωρίς να δημιουργούν προβλήματα στην πόλη. Η προσπάθεια αυτή των εμπόρων άνοιξε το δρόμο να απελευθερωθούν τα καταστήματα του Φρουρίου από τη δύσκολη και βαριά κυκλοφορία και τη συσσώρευση εμπορευμάτων σημαντικού όγκου.

Τη δεκαετία του 1980 γίνεται η πρώτη ολοκληρωμένη πρόταση για την καθολική εξυγίανση - αναβάθμιση όλης της περιοχής. (Αναστασιάδης, Α. Δημητριάδης Ε., Παπαδοπούλου Π., Πετρίδου Ε., Σταθακόπουλος Π. Συνεφάκης Γ., Πολεοδομική επέμβαση εξυγίανση στο κέντρο της Λάρισας) και ακολουθεί μελέτη το 1998 με στόχο την τότε επικείμενη ανάπλαση του φρουρίου (Πάλλας Κ., Νότη Π., Παπαδόπουλος Ν., Σταθακοπούλου Ειρ., Λιόκου Ε., Μαυραγάνη Π., «Καταγραφή προβλημάτων και πρόταση αναβάθμισης των συνοικιών: Νότιος Αγ. Αθανάσιος- Αγ. Αχίλλειος- Αγ. Νικόλαος», Τ.Ε.Ε. Τμ. Κεντρ. - Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1998) οι οποίες θα αναλυθούν παρακάτω.

Εν κατακλείδι, όσον αφορά στην περιοχή του φρουρίου η μορφή της περιοχής δεν έχει αλλάξει τραγικά από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα. Εκτός της κατάργησης της οδού Παπαναστασίου από το ύψος της Βενιζέλου και πάνω για την αποκάλυψη του αρχαίου θεάτρου, η ρυμοτομία της περιοχής παραμένει λίγο πολύ ίδια. Ωστόσο ένα σημαντικότατο πρόβλημα παρατηρείται. Τα περισσότερα κτήρια της περιοχής, έχοντας κατασκευαστεί στο διάστημα 1920-50, αδυνατούν να καλύψουν τις σύγχρονες ανάγκες. Τα κτήρια αυτά, στην προσπάθεια των ιδιοκτητών τους να καλύψουν τις σημερινές απαιτήσεις, έχουν υποστεί ριζικές ανακαινίσεις με αποτέλεσμα την αλλοίωση των μορφολογικών τους χαρακτηριστικών. «Αυτά τα αρχιτεκτονικά μορφολογικά στοιχεία δεν αποτελούν κάποιο ιδιαίτερα σπουδαίο αρχιτεκτονικό πλούτο, παραμένουν όμως ικανά να προσδιορίσουν και να χαρακτηρίσουν μια φάση ζωής για την πόλη». Είναι πολλά εκείνα από τα καταστήματα των οδών Παπαφλέσσα, Φιλελλήνων, Βενιζέλου, Σκυλοσόφου, Μητρ. Αρσενίου, Ξάνθου που ταυτοποιούν τον πάλαι ποτέ ανεπτυγμένο εμπορικό-οικονομικό χαρακτήρα της περιοχής. Τέλος, ο φόβος για την αποκάλυψη αρχαιοτήτων κατά την ανοικοδόμηση δρουν ανασταλτικά στην ανανέωση του κτιριακού δυναμικού.

Εικ 125 : Ο παλιός άγιος Αχίλλειος και το σχολείο που κατεδαφίστηκε, στα αριστερά του

Εικ 126 : Τα στέγαστρα της λαχαναγοράς πριν την κατεδάφισή τους

Εικ 127 : Τα στέγαστρα της «Τετάρτης», Φωτογραφία τραβηγμένη από το Ρολόι της Λάρισας

3.1 ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ

Την τελευταία εικοσαετία έχει προχωρήσει η κατασκευή εκτεταμένου δικτύου αμιγών πεζοδρόμων που καλύπτουν όλο το εμπορικό κέντρο της πόλης, ενώνουν τις μεγάλες κεντρικές πλατείες με το Αρχαίο Θέατρο, τους σταθμούς μέσων μαζικής μεταφοράς, όπως ο σιδηροδρομικός σταθμός και ο σταθμός των ΚΤΕΛ, και επιτυγχάνουν την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Χάρτα για τα δικαιώματα του πεζού «ο κάτοικος έχει δικαίωμα να ζει στα κέντρα των πόλεων, έστω κι' αν αυτά σχεδιάστηκαν παλαιότερα για τις ανάγκες των αυτοκινήτων, και μπορεί να επισκέπτεται τα σημαντικότερα σημεία τους είτε περπατώντας είτε με ποδήλατο. Ο πεζός δικαιούται αστικών κέντρων σχεδιασμένων αποκλειστικά γι' αυτόν, εκτεταμένων όσο γίνεται περισσότερο και αρμονικά συνδεδεμένων με τη πόλη».

Οι πεζόδρομοι του κέντρου συνιστούν ένα από τα εκτενέστερα Ευρωπαϊκά δίκτυα πεζοδρόμων και πλατειών (συμμετέχουν τρεις πλατείες) με συνοχή και συνέχεια, βελτιώνοντας αναμφίβολα τις συνθήκες μετακίνησης και γενικότερα διαβίωσης στο κέντρο της πόλης. Οι πεζόδρομοι άρχισαν να κατασκευάζονται από το 1985 μέχρι το 2006 που ολοκληρώθηκε ο πεζόδρομος Βενιζέλου εμπρός από το αρχαίο θέατρο.

Σχεδιάστηκαν ως αμιγείς πεζόδρομοι, οι οποίοι για λόγους ασφαλείας διαθέτουν ειδική λωρίδα πλάτους 4.00 μ για την έκτακτη διέλευση οχημάτων σε περίπτωση ανάγκης (ασθενοφόρα, πυροσβεστική, απορριμματοφόρα κ.α.). Στους πεζόδρομους δημιουργήθηκαν πολλοί και μεγάλοι χώροι πρασίνου με δενδροστοιχίες, που φυτεύτηκαν και συντηρούνται από τη Γεωτεχνική Υπηρεσία

Το 1996 άρχισε η αποκάλυψη και αναστήλωση του Αρχαίου Θεάτρου στην καρδιά της πόλης, που κατέστησε πλέον ορατή και επιβεβλημένη την ανάγκη ολοκλήρωσης του συνόλου των παρεμβάσεων.

Το έργο της διαμόρφωσης των πεζοδρόμων Παπαναστασίου, Βενιζέλου και Ηφαιστού είναι το τελευταίο με το οποίο ολοκληρώθηκε το 2006 το σύνολο του δικτύου του ιστορικού κέντρου (εκτός από το τελευταίο τμήμα της οδού Βενιζέλου) και αποτελεί τη σημαντικότερη παρέμβαση στην κατεύθυνση της ανάπλασης και ανάδειξης του περιβάλλοντος χώρου του Αρχαίου Θεάτρου, με μελέτη της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών.

Σήμερα, εν έτει 2012, έχει πλέον ολοκληρωθεί η πεζοδρόμηση μιας περιοχής έκτασης 460 στρ. περίπου, που αφορά όλο το ιστορικό κέντρο της πόλης, περιλαμβάνει 40 οικοδομικά τετράγωνα, συνδέει και ενοποιεί το Λόφο του Φρουρίου, την Κεντρική πλατεία, την πλατεία Ταχυδρομείου την Τρίγωνη πλατεία, την πλατεία Νέας Αγοράς και τον Πηνεϊό ποταμό. Το μήκος του δικτύου είναι 9 χμ. Η περιοχή διασχίζεται μόνο από τρεις οδικές αρτηρίες χωρίς ιδιαίτερες επιπτώσεις στην κυκλοφορία των οχημάτων.

Οι προαναφερθείσες παρεμβάσεις άλλαξαν κατά πολύ τον απρόσωπο χαρακτήρα της κεντρικής περιοχής και επηρέασαν αναμφισβήτητα όλες της πλευρές της κοινωνικής και εμπορικής ζωής. Θεωρούμε ότι με το εκτεταμένο δίκτυο πεζοδρόμων και τα έργα που περιγράφηκαν παραπάνω, η εικόνα της πόλης έχει αναμφισβήτητα αλλάξει και η ποιότητα ζωής έχει βελτιωθεί. Τα κύρια αποτελέσματα των επεμβάσεων αυτών είναι:

- Η αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος και των κοινόχρηστων χώρων με τη δημιουργία εμπορικών, ψυχαγωγικών και πολιτιστικών αξόνων.
- Η μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης, της περιβαλλοντικής ρύπανσης και των θορύβων, με την αποθάρρυνση της χρησιμοποίησης του αυτοκινήτου στο κέντρο και τον αποκλεισμό της διερχόμενης κυκλοφορίας.
- Η καλλιέργεια κοινωνικής αντίληψης με δημιουργία στοιχείων επαφής, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας των κατοίκων, η ανάκτηση της φυσιογνωμίας και του χαρακτήρα του ιστορικού κέντρου της πόλης και η δημιουργία μιας νέας ταυτότητας συνολικά για την πόλη της Λάρισας που πλέον γίνεται γνωστή στην Ελλάδα ως **η πόλη των πεζοδρόμων ή τερψίκεντρος πόλη.**

Με την απομάκρυνση του αυτοκινήτου από το μεγαλύτερο τμήμα του κέντρου της πόλης, μειώθηκε η ρύπανση της ατμόσφαιρας από τους αέριους ρύπους των οχημάτων, μειώθηκε ο θόρυβος από την κίνηση των οχημάτων και δόθηκε κίνητρο στον πολίτη για την αύξηση των διαδρομών με τα πόδια ή με ποδήλατο για την μετάβαση σε κύρια σημεία εμπορικά, ψυχαγωγίας ή μεταφορών. (Εικ 128)

Το ιστορικό υλοποίησης έργων αναμόρφωσης της κεντρικής περιοχής έχει ως εξής :

- ✓ **1985 – '92 : Πρώτο πλέγμα πεζοδρόμων μήκους 2,2 χμ.**
Χρηματοδότηση : Δήμος Λαρισαίων
- ✓ **1994 – '98 : Β' φάση πεζοδρόμησης. Λόφος φρουρίου, Ανάπλαση κεντρικών πλατειών**
Χρηματοδότηση : Β' Κ.Π.Σ. ΕΠΤΑ
- ✓ **1998 – 2006 : Ολοκλήρωση έργων ανάπλασης κέντρου Λάρισας**
Χρηματοδότηση Γ' Κ.Π.Σ. ΘΗΣΕΑΣ

Συνολικό μήκος πεζοδρόμων : 9 χιλιόμετρα

Εμβαδόν περιοχής επέμβασης : 460 στρέμματα, 40 οικοδομικά τετράγωνα, 4 κεντρικές πλατείες

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

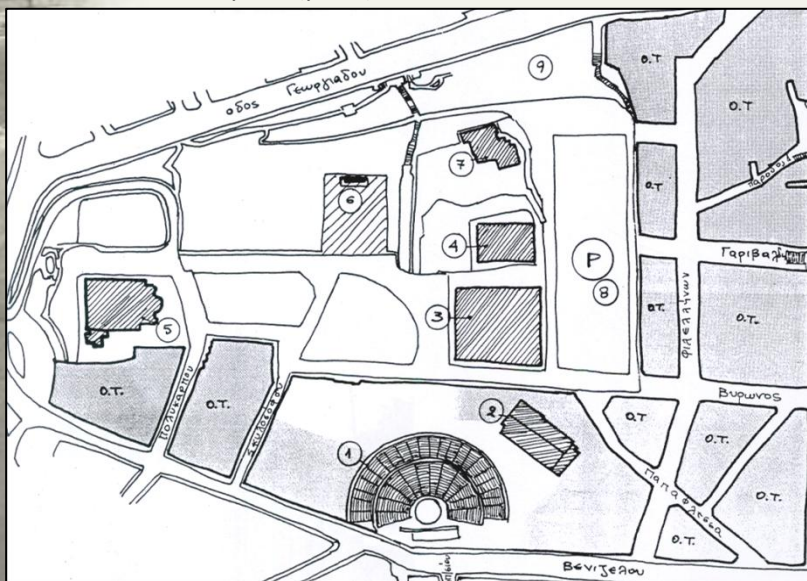
- Χώροι Διοίκησης
- Πολιτιστικοί Χώροι
- Πανεπιστημιακή Σχολή
- Αρχαιολογικοί Χώροι
- Πεζόδρομοι

Εικ 128 : Το ιστορικό κέντρο της Λάρισας : Πηγή : Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2011

Η περιοχή του Φρουρίου αποτέλεσε τον πρώτο πυρήνα της Λάρισας. Τα έργα ανάπλασης και πλήρους πεζοδρόμησης της περιοχής ολοκληρώθηκαν το 1998 (Εικ 128). Το εγχείρημα περιέλαβε τις εξής επιμέρους επεμβάσεις: ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων και ένταξή τους στον ιστό της πόλης σε συνδυασμό με το πάρκο του Αγίου Αχιλλείου, αποκάλυψη και αναστήλωση του αρχαίου θεάτρου, ανάδειξη των βυζαντινών ευρημάτων, ανάθεση μελέτης για αποκατάσταση του Μπεζεστένι (οθωμανική αγορά) στην αρχική του μορφή και μετατροπή του σε κέντρο πολλαπλών χρήσεων, διατήρηση των παλιών κτισμάτων και διαμόρφωσή τους σε χώρο εκθεσιακό και εργαστήρια αποκατάστασης αρχαίων μελών.

Το πλέον πρόσφατο έργο που ολοκληρώθηκε το 2007 είναι η διαμόρφωση της πλατείας Δημάρχου Α. Λαμπρούλη εμβαδού 4.480 τ. μ. στον χώρο της πρώην μεγάλης υπαίθριας αγοράς που απομακρύνθηκε. Ο σχεδιασμός της πλατείας και η επιλογή των επιστρώσεων έγιναν, σε συνεργασία με την 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, με σκοπό να αναδειχθούν το Μπεζεστένι καθώς και οι χώροι του βυζαντινού ναού και του παλαιοχριστιανικού λουτρού που αποκαλύφθηκαν και βρίσκονται εντός της πλατείας. (Εικ 129-135)

Τους τελευταίους μήνες ολοκληρώνεται η μελέτη συντήρησης και αναστήλωσης του Μπεζεστενίου με στόχο την αναβίωση του πνεύματος της παλαιάς παραδοσιακής αγοράς, σε συνδυασμό με την σημερινή δυναμική της πόλης και τη δημιουργία ενός πόλου έλξης πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

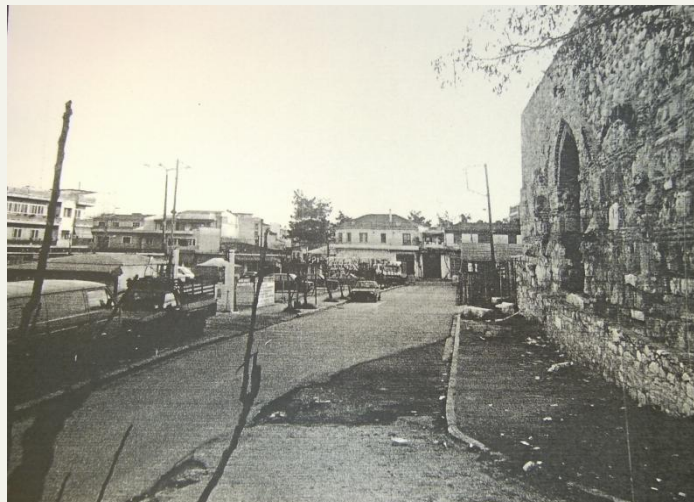
Εικ 129: Γενική κάτοψη του λόφου. Η σημερινή πλατεία Λαμπρούλη ως χώρος παρκινγκ στα δεξιά του μπεζεστενίου (αριθμός 4), Πηγή : Χ. Καλογιάννη, «Διατύπωση προτάσεων για τη μελέτη και κατασκευή του Συμβόλου της πόλης σε αντικατάσταση του παλιού ρολογιού», Τ.Ε.Ε, Τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, 1998

Εικ 130 : Κάτοψη της πλατείας Λαμπρούλη μετά την αποκάλυψη των αρχαιολογικών ευρημάτων, Πηγή : Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2011

Εικ 131: Άποψη της εβδομαδιαίας αγοράς στην περιοχή της σημερινής πλατείας, δεκαετία 1920

Εικ 132 : Άποψη μέρους της πλατείας, στα δεξιά διακρίνεται τμήμα του Μπεζεστενίου, δεκαετία 1970

Εικ :133 Η ανατολική πλευρά της πλατείας, αρχές δεκαετίας 1990

Εικ 134: Αεροφωτογραφία της περιοχής, Διακρίνεται η πλατεία κατά τη διάρκεια των έργων

Εικ 134 : Η πλατεία Λαμπρούλη ολοκληρωμένη, 2009

Εικ 135 : Άποψη της πλατείας, 2010

Εικ 136: Η οδός Βενιζέλου πριν την πεζοδρόμησή της

Εικ 137 : Ο πεζόδρομος της Βενιζέλου δίπλα στο Αρχαίο Θέατρο

Εικ 138 : Απόψεις του πεζοδρόμου, 2010

Εικ 139 : Το αρχαίο θέατρο πριν την πεζοδρόμηση της Βενιζέλου

Η άναρχη και δύσμορφη αστικοποίηση που σημειώθηκε τις δεκαετίες 1950-1970 στη χώρα μας, δημιούργησε στη Λάρισα και στην ευρύτερη περιοχή της μεγάλα, σοβαρά και δυσεπίλυτα πολεοδομικά και κοινωνικά προβλήματα. Ο δήμος στα πλαίσια της προβληματικής αυτής, αποφάσισε να εξυγιάνει και να αναβαθμίσει το παλιό ιστορικό τμήμα της πόλης, δηλαδή την περιοχή του φρουρίου. Η περιοχή βρίσκεται βορειοδυτικά από το εμπορικό και επιχειρησιακό κέντρο της Λάρισας. Περιβάλλεται από τις οδούς Γεωργιάδου, Ολύμπου και Βενιζέλου, δρόμους με καθαρά εμπορικό χαρακτήρα. Στο σύνολό της η περιοχή περιλαμβάνει 19 οικοδομικά τετράγωνα με κυρίαρχες χρήσεις την κατοικία και το εμπόριο, λιανικό αλλά ως επί το πλείστον το χονδρικό εμπόριο της Λαχαναγοράς.

Συγκεκριμένα τα βασικά τμήματα τα οποία απαρτίζουν την περιοχή διερεύνησης είναι :

- Τα 19 οικοδομικά τετράγωνα όπου στεγάζεται η Λαχαναγορά στην ανατολική και νοτιοανατολική πλευρά του πάρκου του Αγίου Αχιλλείου.
- το πάρκο του Αγίου Αχιλλείου, το οποίο περιλαμβάνει την ομώνυμα εκκλησία και τον περιβάλλοντα χώρο – μνημείο Ηρώων και Ρολόι
- Η βασιλική του Φρουρίου και η παλιά αγορά, το «Μπεζεστένι» με τον περιβάλλοντα αρχαιολογικό χώρο
- το αρχαίο θέατρο
- η παραπήνειος περιοχή

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά σε συνδυασμό με τις πολεοδομικές και αρχιτεκτονικές παραμέτρους καθώς και τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή αποτελούν και αφετηρία για «απόφαση» για την πολεοδομική επέμβαση.

Τα κύρια προβλήματα της περιοχής ,σύμφωνα με το Γ.Π.Σ 1982 – 1984, είναι :

- Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις. Χαρακτηριστικές οι συγκεντρώσεις μικρών βιοτεχνιών και συνεργείων ανατολικά και δυτικά του Φρουρίου
- Χωροθέτηση χονδρεμπορίου – Λαχαναγοράς στον ιστορικό λόφο του Φρουρίου

Αποφάσεις του Γ.Π.Σ. 1982-1984 :

-Δίνεται έμφαση στα έργα πολιτιστικής και ποιοτικής αναβάθμισης με την ανάπλαση του Φρουρίου, την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη χωροθέτηση και ενοποίηση περιοχών πρασίνου και την απομάκρυνση των ασυμβίβαστων με την περιοχή χρήσεων (λαχαναγορά, χονδρεμπόριο).

Ακολουθώντας τις αρχές του Γ.Π.Σ. η χαμηλότερου βαθμού σχεδιασμού πολεοδομική μελέτη επέκτασης – αναθεώρησης (Π.Μ.Ε.Α.) προτείνει απομάκρυνση του χονδρεμπορίου και της Λαχαναγοράς και ενσωμάτωση της περιοχής στο εμπορικό κέντρο της πόλης. Τέλος τη χαρακτηρίζει ως «περιοχή ειδικής μελέτης» και ως περιοχή κοινωνικών δραστηριοτήτων σε επίπεδο πόλης, δίνοντάς της με τον τρόπο αυτό νέες δυνατότητες ανάπτυξης.

3.2.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΔΙΟΥ –ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Όσον αφορά στη χωρητικότητα και στα πληθυσμιακά στοιχεία, το συνολικό εμβαδόν της περιοχής Φρούριο είναι 13,31 Ha και ο πληθυσμός της 464 κάτοικοι, σε συνολικό πληθυσμό της πόλης 113.426 κατοίκου. Η μικτή πυκνότητα είναι 34,32 κάτοικοι/Ha και η καθαρή 122,88 κάτοικοι/Ha. Παρατηρούμε ότι η μικτή αλλά και η καθαρή πυκνότητα της περιοχής μελέτης παρουσιάζουν χαμηλές τιμές. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο ότι στην περιοχή περιλαμβάνονται οι αρχαιολογικοί χώροι, το πάρκο του Αγίου Αχιλλείου και η Λαχαναγορά, χώροι οι οποίοι συγκεντρώνουν μικρό αριθμό κατοίκων. Η περιοχή λοιπόν δε μπορεί να χαρακτηριστεί ως αμιγής περιοχή κατοικίας αλλά ως ένα τμήμα μια «επέκταση» του ευρύτερου εμπορικού κέντρου.

Αναφορικά με τους συντελεστές δόμηση, στο μεγαλύτερο μέρος της περιοχής επικρατεί συντελεστής 1, ενώ στο τμήμα μεταξύ των οδών Γεωργιάδου, Δήμητρας, Βενιζέλου, Ολύμπου έχουμε $\Sigma\Delta=2,9$.

3.2.2 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ – ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ – ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Τα κτίσματα στην περιοχή μελέτης είναι επί το πλείστον χαμηλά, τα περισσότερα παλιά διατηρούνται σε μέτρια και κακή κατάσταση. Στα ισόγειά τους στεγάζεται το χονδρικό εμπόριο, κυρίως λαχανικών και φρούτων συχνά όμως συναντάμε και άλλα είδη εμπορίου, χονδρικού – λιανικού, ορισμένα συνεργεία καθώς και λίγες βιοτεχνίες μικρής δυναμικότητας. Στους ορόφους των κτισμάτων συναντάμε υποβαθμισμένες κατοικίες, με κακόγουστες επεμβάσεις από τους χρήστες τους.

Όσον αφορά την τυπολογία των κτισμάτων της περιοχής αυτά σε γενικές γραμμές δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο μορφολογικό ενδιαφέρον παρόλο που η περιοχή συμπεριλαμβάνεται στο ιστορικό τμήμα της Λάρισας. Μεμονωμένες είναι οι περιπτώσεις κτιρίων με ιδιαίτερα αρχιτεκτονική γνώρισμα τυπολογικού ενδιαφέροντος. Η γενική εντύπωση πάντως που αποκομίζει ο διαβάτης από το δομημένο περιβάλλον δεν είναι καθόλου κολακευτική.

Σε ότι αφορά στους δείκτες κατοικίας, ο δείκτης κατάληψης (τ.μ. /άτομο), καθώς και ο δείκτης πυκνοκατοίκησης (άτομα / δωμάτιο), παρόλο που στο σύνολό τους οι κατοικίες εμφανίζονται σχετικά μικρές, αυτοί παρουσιάζουν τιμές υψηλότερες από τα ανώτερα ικανοποιητικά όρια.

Τέλος το ιδιοκτησιακό καθεστώς παρουσιάζει μία εικόνα με σαφή υπεροχή των ενοικιαζόμενων χώρων (ποσοστό 78% επί του συνόλου), σε σχέση με τους ιδιόκτητους. Η παραπάνω αναλογία, ενοικιασμένος – ιδιόκτητος χώρος, διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό την πρόταση μεταφοράς του χονδρεμπορίου και της Λαχαναγοράς. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι οι ανακατασκευές και οι αναπαλαιώσεις των κτιρίων δεν απαιτούν τεράστια έξοδα, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η περιοχή, με εύκαμπτες διαδικασίες, μπορεί να εξυγιανθεί, αρκεί να υπάρξει ένας σωστός και τεκμηριωμένος προγραμματισμός.

Συνοψίζοντας, τα πιο σημαντικά προβλήματα της περιοχής επέμβασης είναι η πολύ σημαντική υποβάθμιση του περιβάλλοντος, όσον αφορά στο κτιριακό δυναμικό της περιοχής, αλλά και σε ένα σύνολο από άλλους παράγοντες όπως το κυκλοφοριακό, η ρύπανση του γύρω χώρου, η ερήμωση και η έλλειψη της παραμικρής ζωής στην περιοχή της Λαχαναγοράς τις ώρες που αυτή δε λειτουργεί. Ο χαμηλός συντελεστής δόμησης που υπάρχει είναι το στοιχείο που διαφοροποιεί την περιοχή από τον υπόλοιπο αστικό ιστό, χωρίς όμως αυτό να δίνει κάποια λύση στα γενικότερα περιβαλλοντικά και αισθητικά προβλήματα καθώς και στη γενικότερη ποιότητα ζωής

3.2.3 ΣΤΟΧΟΙ

Η κύρια βαρύτητα δίνεται στην ανάδειξη της διασωζόμενης ακόμα πολιτιστικής κληρονομιάς, Δημιουργείται το «αρχαιολογικό πάρκο» που περιλαμβάνει το χώρο της παλαιοχριστιανικής του Φρουρίου, το Αρχαίο Θέατρο και το Οθωμανικό Μπεζεστένι. Ο καθένας από τους παραπάνω ιστορικού τόπους προβάλλεται και λειτουργεί ως αναπόσπαστο τμήμα του συνόλου, ενώ παράλληλα αναδεικνύει και ολοκληρώνει το σύνολο της περιοχής του Φρουρίου. Συγκεκριμένα, προτείνεται η αποκάλυψη και επαναλειτουργία του Αρχαίου θεάτρου, και σχεδιάζεται η σύνδεσή του με όλους τους γύρω χώρους που προαναφέρθηκαν. Στη γύρω περιοχή δημιουργείται ένα πλέγμα υπαίθριων χώρων σε συνδυασμό με ένα σύνολο από δραστηριότητες (πολιτιστικές, αναψυχής, κοινωνικές κλπ). Παράλληλα γίνεται μελέτη αξιοποίησης των παλιών φούρνων (πρώην στρατιωτικά αρτοποιεία). Τέλος με τον επανασχεδιασμό του πάρκου στον Άγιο Αχίλλειο και με την πλαίσίωση όλου του λόφου με αστικό και κοινωνικό εξοπλισμό σε συνάρτηση με τις υπόλοιπες πολιτιστικές δραστηριότητες, προβάλλεται ο ρόλος της περιοχής που αποτελεί το μεταβατικό κόμβο προς το ποτάμι, το Αλκαζάρ, το Άλσος.

Σε ότι αφορά τώρα στην περιοχή της Λαχαναγοράς, οι βασικοί στόχοι της πολεοδομικής επέμβασης συνοψίζονται στα παρακάτω :

- ✓ Μεταστέγαση της Λαχαναγοράς και αναδιάρθρωση των χρήσεων στα κενά που θα προκύψουν
- ✓ Με την απομάκρυνση των λειτουργιών του χονδρεμπορίου απελευθερώνονται 4250τ.μ. με τον τρόπο αυτό, εκτός του ότι αποσυμφορίζεται η περιοχή, προκύπτουν πολλοί κενοί ωφέλιμοι χώροι οι οποίοι προτείνεται να φιλοξενήσουν χρήσεις των οποίων η απουσία είναι ιδιαίτερη αισθητή στις γύρω γειτονιές, όπως χώροι πολιτιστικών δραστηριοτήτων και αναψυχής, μονάδες λιανικού εμπορίου (καθημερινό, ευκαιριακό, σπάνιο). Επίσης καθιερώνονται χρήσεις που σχετίζονται με την ιστορικότητα της περιοχής όπως εκθεσιακοί χώροι, βιβλιοπωλεία, ειδικά καταστήματα κλπ. Οι προτάσεις γίνονται ανά κτίσμα και υιοθετούνται κανονιστικοί όροι δόμησης με βάση το Ν.947.
- ✓ Σχετικά με το κτιριακό δυναμικό και την τυπολογία του, διατυπώνεται και θεσμοθετείται ενιαία πολεοδομική και αισθητική αντιμετώπιση των κελυφών με γνώμονα το σεβασμό στον περιβάλλοντα αστικό χώρο και πιο συγκεκριμένα στο ειδικό βάρος και στη μορφολογία του. Με τον τρόπο αυτό, προτείνονται επεμβάσεις αντικατάστασης των όψεων ορισμένων κτιρίων, με ταυτόχρονη χρωματική μελέτη και καθιερώνονται ειδικές προδιαγραφές σε ότι αφορά στην αισθητική των εμπορικών και λοιπών μονάδων που θα λειτουργήσουν, αλλά και που ήδη λειτουργούν. Παράλληλα διατηρούνται οι περιοριστικοί όροι δόμησης και καθιερώνεται σταθερός συντελεστής δόμησης 1 για όλη την περιοχή.
- ✓ Γίνεται ρύθμιση του κυκλοφοριακού και προτείνεται συγκεκριμένο δίκτυο πεζοδρομήσεων. Ειδικότερα το δίκτυο αυτό στοχεύει στην αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος, διασυνδέοντας τις περιοχές κατοικίας με τους μεγάλους ελεύθερους χώρους πρασίνου, δηλαδή το προτεινόμενο πάρκο του Αγίου Αχιλλείου, το Φρούριο, το Αλκαζάρ, τον Πηνεϊό, τον «αρχαιολογικό περίπατο», καθώς και με το υφιστάμενο εμπορικό κέντρο του οικισμού, νοτιότερα από την οδό Βενιζέλου σε συνδυασμό με τη μελέτη και τις προτάσεις πεζοδρομήσεων .

3.2.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ

Σε ένα μικρό αστικό κέντρο, σχεδόν το σύνολο των ενδοαστικών μετακινήσεων του πληθυσμού είναι εφικτό να καλύπτεται με τα πόδια, από τη στιγμή που έχουν εξασφαλιστεί οι κατάλληλες ελκυστικές πορείες στα πλαίσια μίας ευρύτερης πολεοδομικής μελέτης.

Μία πρώτη προϋπόθεση για τη μελέτη πεζοδρόμησης είναι ότι η γενική διάρθρωση του πλέγματος πεζοδρόμων πρέπει οπωσδήποτε να εντάσσεται στα ρυθμιστικά και πολεοδομικά σχέδια της περιοχής. Δεύτερη προϋπόθεση είναι ότι οι κάτοικοι και οι διάφοροι φορείς πρέπει να συμβάλλουν και αυτοί στις επιλογές που θα ακολουθήσουν, αφού προηγηθεί μία σωστή ενημέρωση. Τέλος Τρίτη προϋπόθεση θεωρούμε το σαφή καθορισμό της περιοχής μελέτης και την αξιολόγηση των βασικότερων οικιστικών προβλημάτων της.

3.2.5 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΖΟΔΡΟΜΗΣΕΩΝ – ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

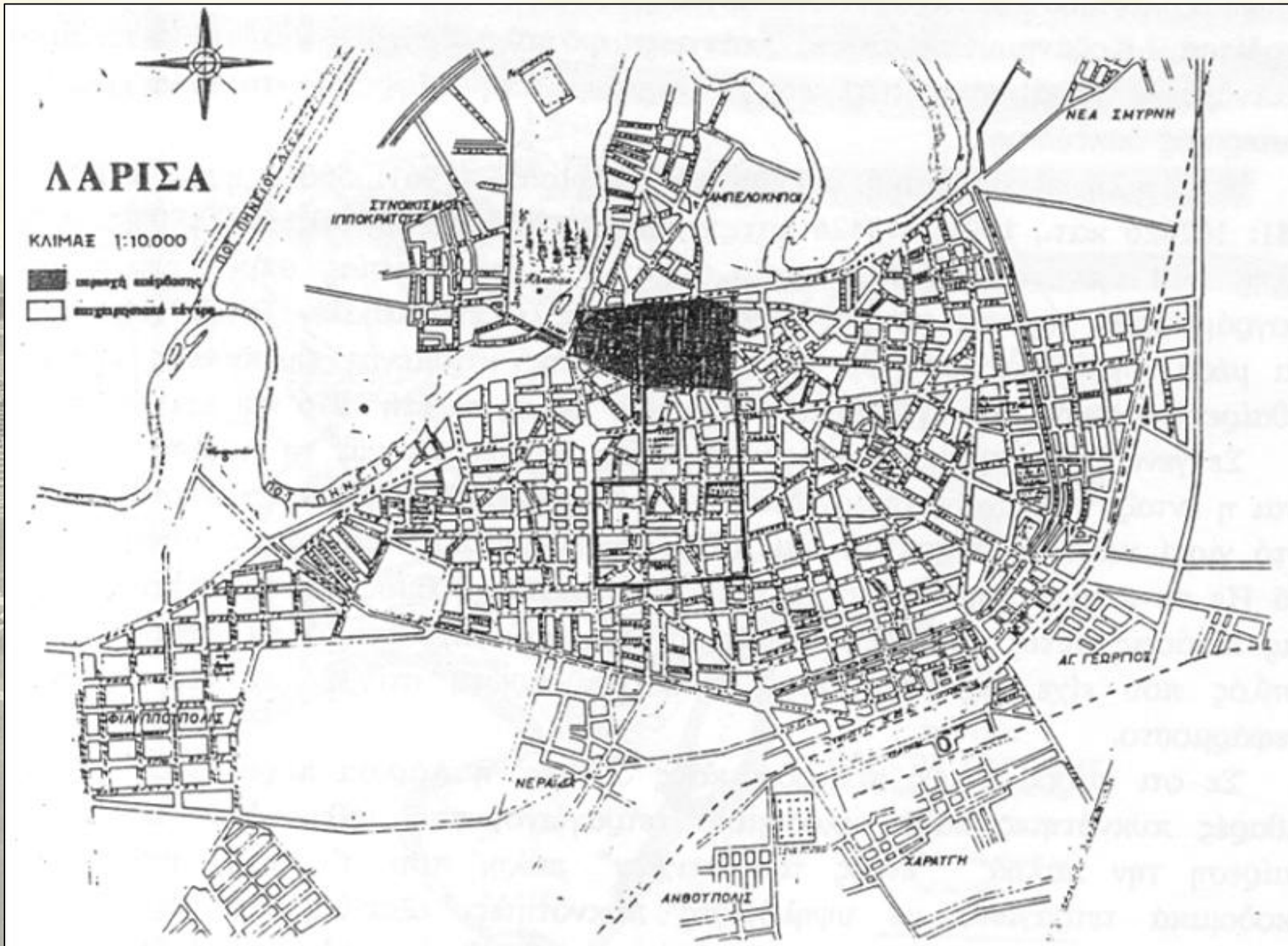
Οι βασικοί άξονες στους οποίους κινούνται οι σκοποί και τα αντικείμενα της μελέτης πεζοδρομήσεων στην ευρύτερη περιοχή του ιστορικού κέντρου της Λάρισας είναι οι παρακάτω :

- Καθορισμός, ιεράρχηση και ανάλυση του υπάρχοντος οδικού δικτύου, και ρύθμιση της κυκλοφορίας μέσα σε αυτό.
- Μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης και της περιβαλλοντικής ρύπανσης στο κέντρο της Λάρισας
- Αποθάρρυνση της χρησιμοποίησης του αυτοκινήτου
- Διασύνδεση του πλέγματος με το σύνολο της περιοχής μελέτης – Φρούριο, πάρκο Αγίου Αχιλλείου, αρχαιολογικοί «περίπατοι», Λαχαναγορά, Πηνειό
- Αναβάθμιση κοινόχρηστων χώρων, όπως αυτή μπορεί να προσδιοριστεί από φυσικές παραμέτρους : ειδικές διαμορφώσεις, χώροι πρασίνου, όψεις κτιρίων, χρωματικές εναλλαγές, υφή υλικών, φωτισμός

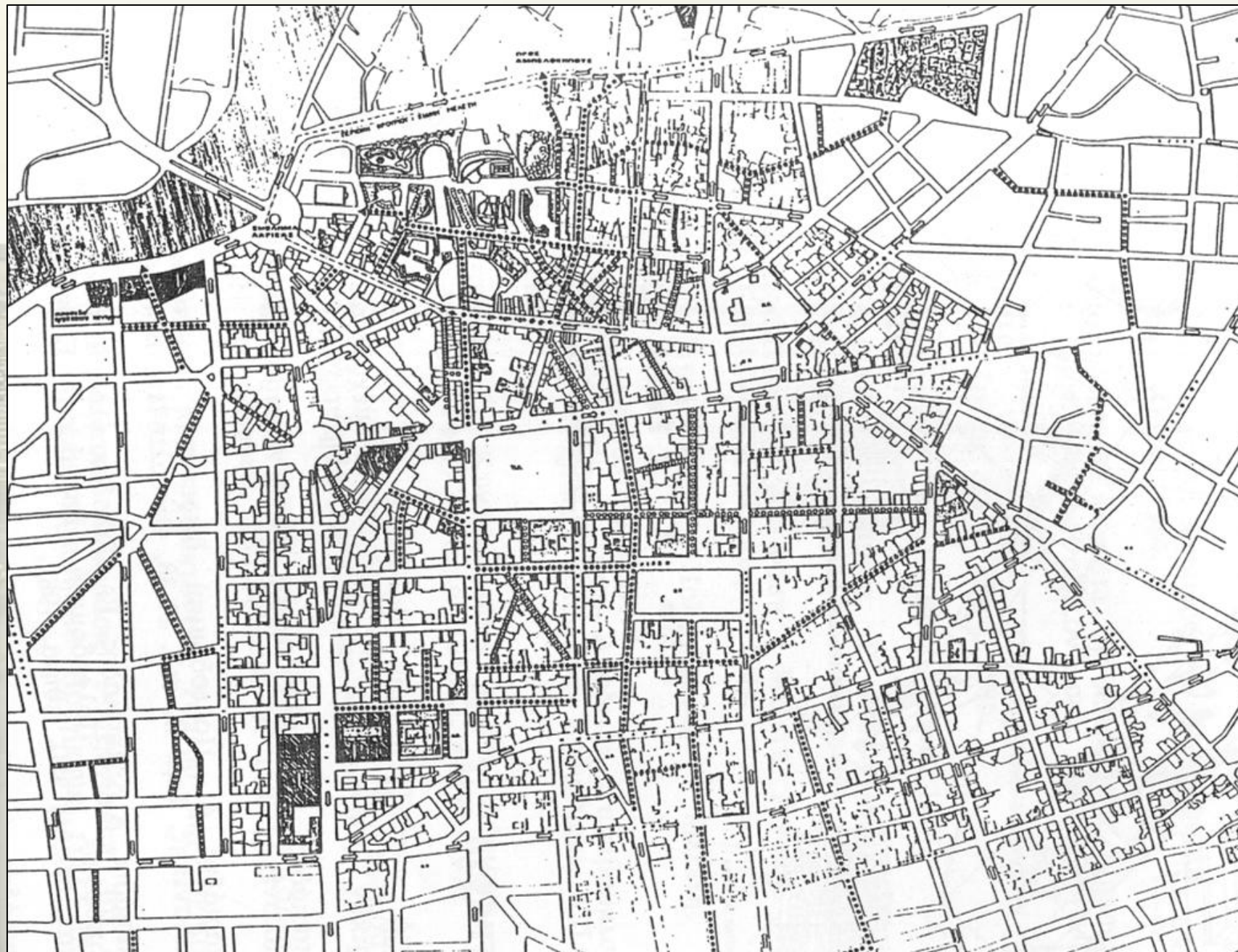
3.2.6 ΕΙΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Σύμφωνα με την ανάλυση του υπάρχοντος οδικού δικτύου, το μεγαλύτερο τμήμα της περιοχής του Φρουρίου προτείνεται να πεζοδρομηθεί, εκτός βέβαια από ορισμένους πολύ βασικούς άξονες κυκλοφορίας οχημάτων, οι οποίοι θα παραμείνουν ως έχουν ή θα μονοδρομηθούν.

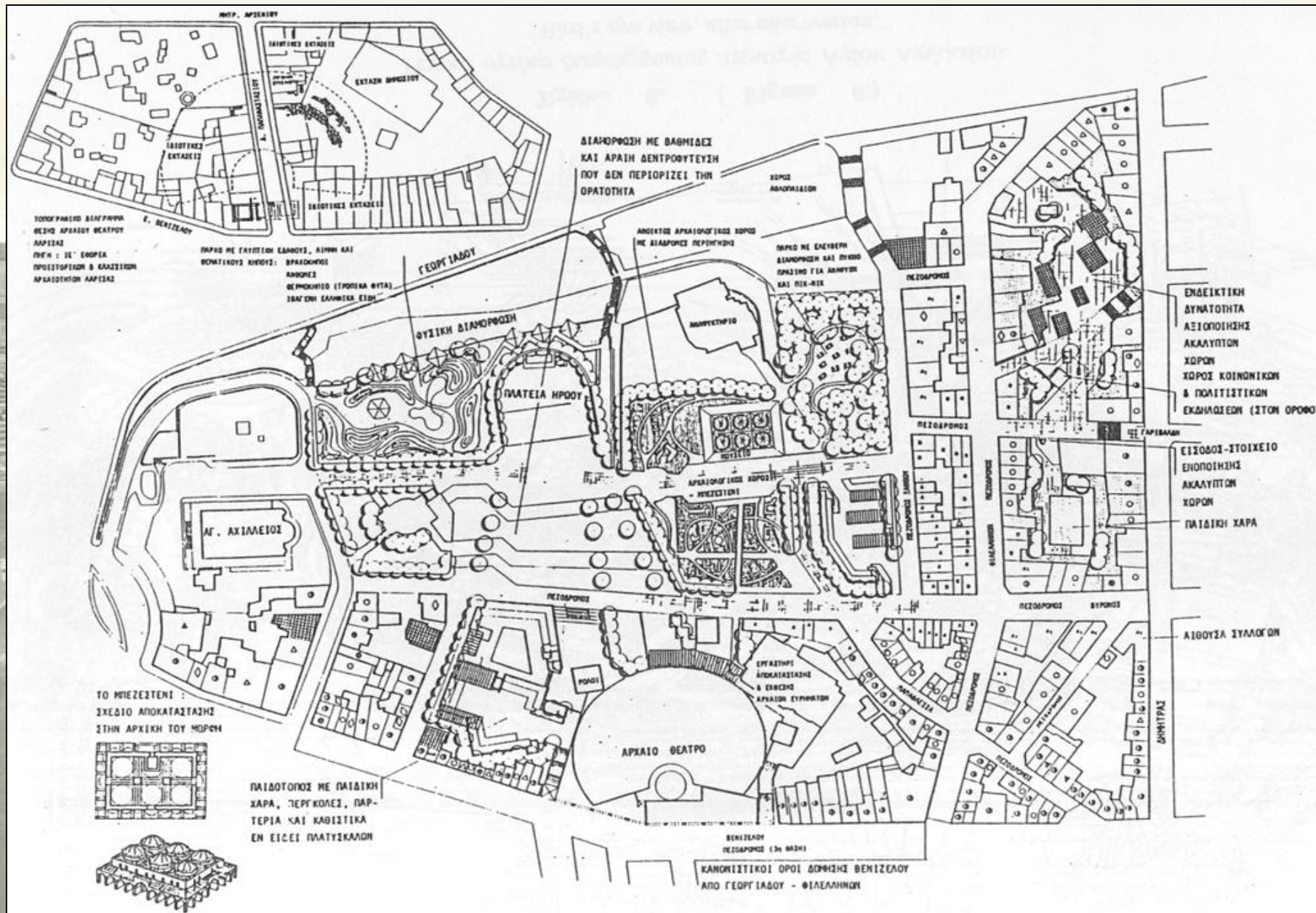
Το πρόγραμμα πεζοδρόμησης χαρακτηρίζεται ως άμεσης εφαρμογής. Πεζοδρομούνται οι παρακάτω δρόμοι : Σκυλοσόφου, Ξάνθου, φιλελλήνων, Παπαφλέσσα, Όσσης, Βενιζέλου (από Πολυκάρπου μέχρι Βενιζέλου με κύριο σκοπό την ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου), Βύρωνος (από Άγιο Αχίλλειο μέχρι Δήμητρας) και Νίκης (εκτός από τις διασταυρώσεις με Δήμητρας και Ολύμπου)

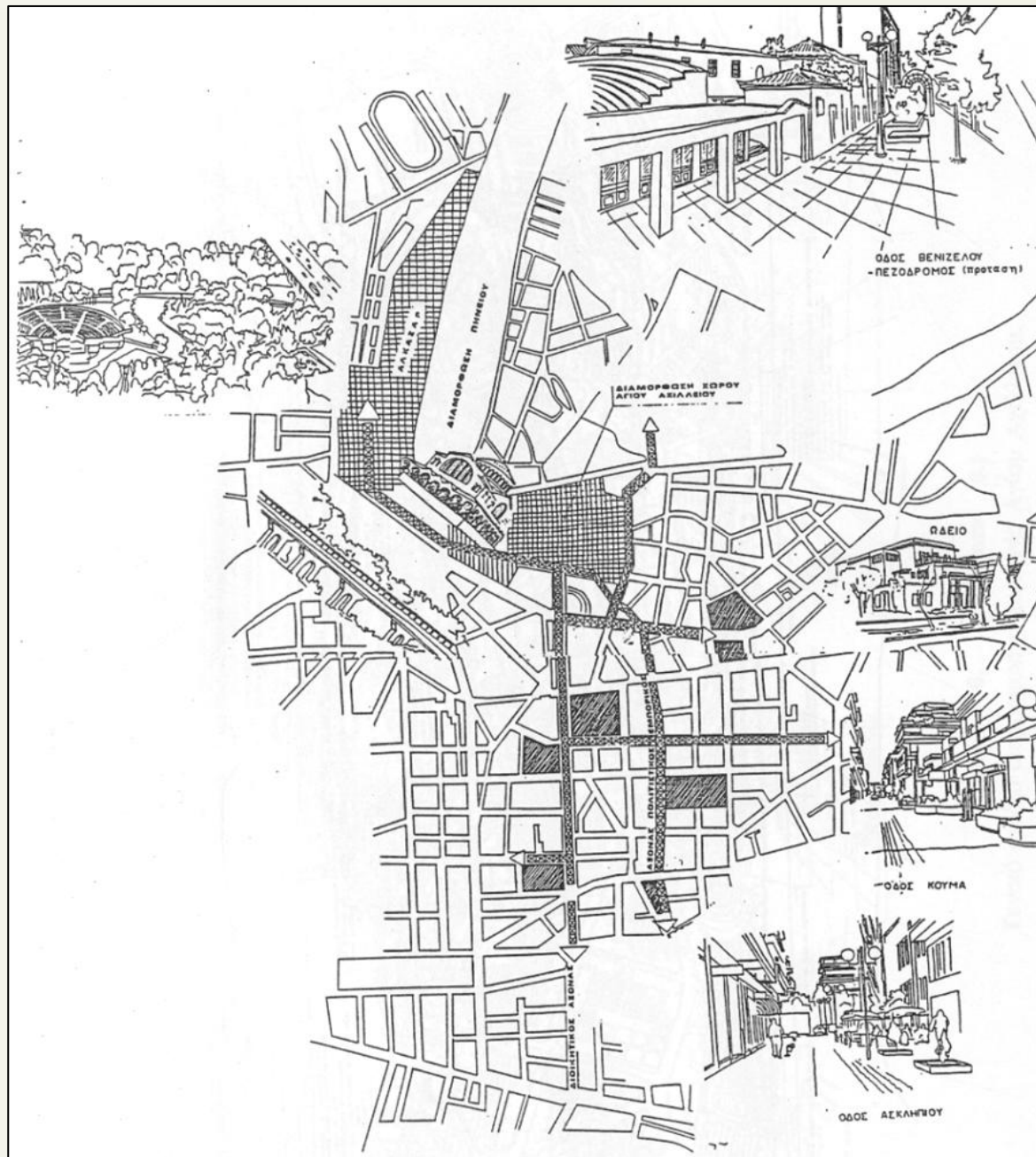
Εικ 140 : Το σχέδιο της πόλης μέχρι το 1970, Με μαύρο επισημαίνεται η περιοχή επέμβασης, Πηγή : Επιστημονική Έκδοση Τ.Ε.Ε., «Τεχνικά Χρονικά», Τόμος 14, Τεύχος 1, Ιανουάριος-Μάρτιος 1994

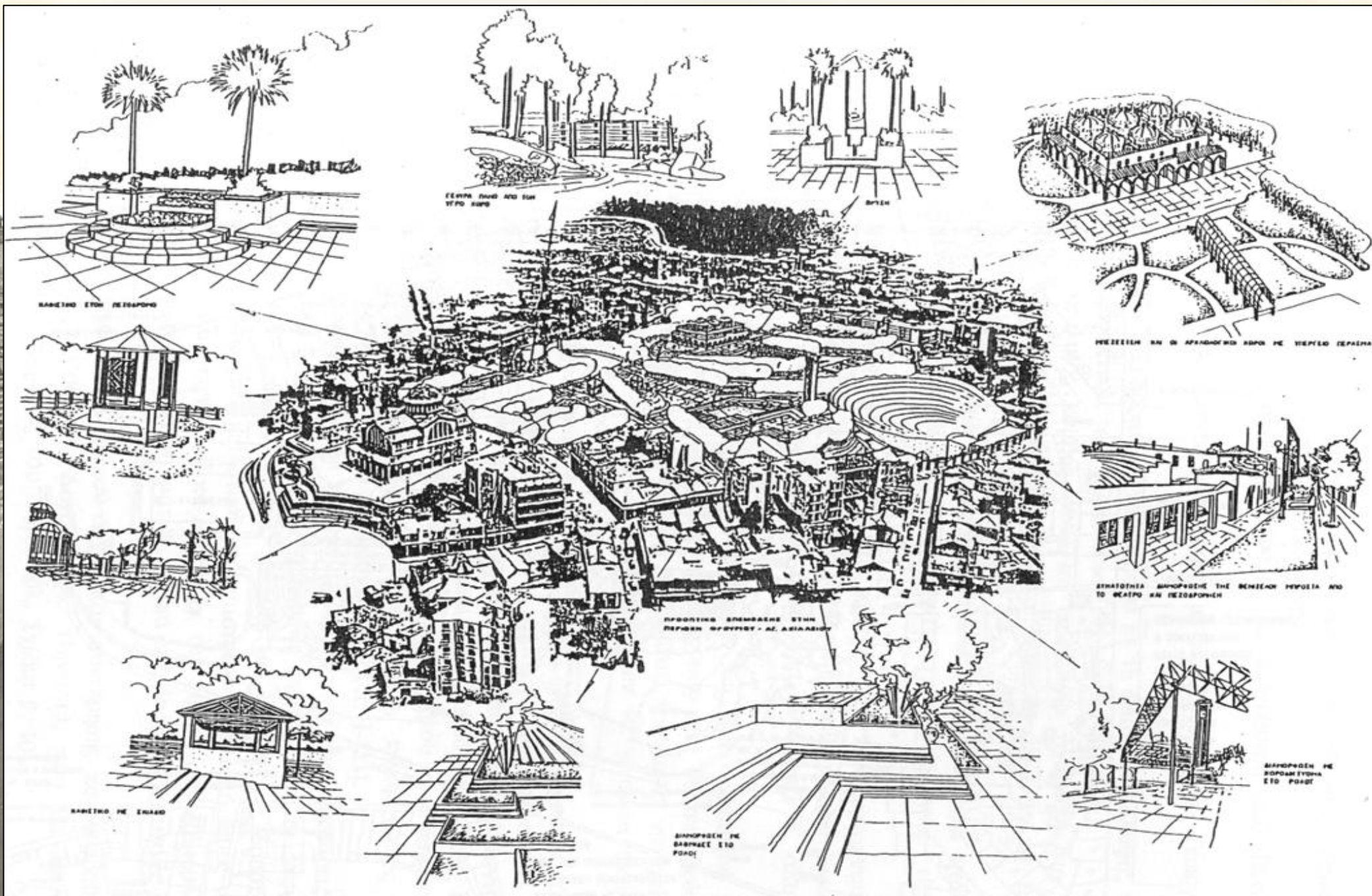
Εικ 141 : Ολοκλήρωση πλέγματος πεζοδρόμων, Πηγή : Επιστημονική Έκδοση Τ.Ε.Ε., «Τεχνικά Χρονικά», Τόμος 14, Τεύχος 1, Ιανουάριος-Μάρτιος 1994

Εικ 142 : Γενική πολεοδομική πρόταση, αναβάθμιση και εξυγίανση του παλιού κέντρου της Λάρισσας, Λόφος του Φρουρίου, Πηγή : Επιστημονική Έκδοση Τ.Ε.Ε., «Τεχνικά Χρονικά», Τόμος 14, Τεύχος 1, Ιανουάριος-Μάρτιος 1994

Εικ 143: Πλέγμα πεζοδρόμων, διοικητικός και πολιτιστικός άξονας, Πηγή : Επιστημονική Έκδοση Τ.Ε.Ε., «Τεχνικά Χρονικά», Τόμος 14, Τεύχος 1, Ιανουάριος-Μάρτιος 1994

Εικ 144 : Γενικό σχέδιο διαμόρφωσης περιοχής Αγίου Αχιλλείου, Πηγή : Επιστημονική Έκδοση Τ.Ε.Ε., «Τεχνικά Χρονικά», Τόμος 14, Τεύχος 1, Ιανουάριος-Μάρτιος 1994

3.3 ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΟΤΑΣΗ, "ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ«, 1996

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ (1998)

Σήμερα η περιοχή μελέτης παρά το γεγονός ότι αποτελεί τμήμα του κέντρου της πόλης, στην ουσία είναι λειτουργικά αποκομμένη από αυτό. Η μετατόπιση του διοικητικού πολιτιστικού και οικονομικού κέντρου από την οδό Βενιζέλου και προς νότο σε συνδυασμό με την ύπαρξη ισχνών λειτουργιών στο λόφο έχει αφήσει έντονα τα σημάδια απομόνωσης στην περιοχή.

Προς βόρειο – δυτικά η γειτνίαση της περιοχής μελέτης με το ποτάμι και την παραπήνιο ζώνη δεν προσφέρει τα ανάλογα οφέλη λόγω της ανυπαρξίας της σύνδεσης. Βόρεια η οδός Γεωργιάδου αναλαμβάνοντας όλο το συγκοινωνιακό φόρτο όχι μόνο του εσωτερικού δικτύου της πόλης αλλά και τη διέλευση οχημάτων μεταφορών, λόγω μη ολοκλήρωσης του εσωτερικού δακτυλίου από γέφυρα νέας Σμύρνης προς Υδραγωγείο και αποτελεί και αυτή λόγω του χαρακτήρα της φραγμό για τη σύνδεση του λόφου με τη συνοικία των Αμπελοκήπων.

Η ίδια εικόνα συμπληρώνεται με τις μικροσκοπικές κλίμακες που υπάρχουν σε αυτή την πλευρά του λόφου και που χάνονται στην προσπάθειά τους να οδηγήσουν σε αυτόν. Ανατολικά (Δήμητρας) και Νότια (Βενιζέλου) η σχέση της περιοχής μελέτης με την ευρύτερη περιοχή είναι πιο ομαλή λόγω του ομοιογενούς των χρήσεων, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι και εδώ δεν υπάρχουν προβλήματα (οχλούσες χρήσεις, χονδρεμπόριο, βιοτεχνίες κλπ).

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο χαρακτήρας της περιοχής μελέτης είναι διττός, συνδυάζει την κατοικία με μία σειρά υπερτοπικής σημασίας χρήσεων όπως αρχαιολογικοί χώροι, κοινωνικές και εμπορικές δραστηριότητες. Αυτές οι υπερτοπικές χαρακτήρα λειτουργίες είναι υποτονικές και υποβαθμισμένες όπως αναλύεται πιο κάτω

- Το αρχαίο θέατρο, το σπουδαιότερο μνημείο της περιοχής, σε φάση εγκαταλειμμένης αποκάλυψης, δε μπορεί στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα να αποτελέσει πόλο έλξης ανάλογο της αξίας του και των δυνατοτήτων του.

- Ο χώρος της παλαιοχριστιανικής Βασιλικής επίσης σημαντικό μνημείο αλλά και το Μπεζεστένι, παραμένουν αναξιοποίητα μη επισκέψιμα και κυρίως άγνωστα για την πλειοψηφία των κατοίκων αυτής της πόλης

- Ο μητροπολιτικός ναός του Αγίου Αχιλλείου επιβλητικός μεν αλλά και μνημειώδης με μία ψυχρή μεγαλοπρέπεια που αδιαφορεί για την υπόλοιπη περιοχή του λόφου, αποτελεί ξεχωριστό στοιχείο ασύνδετο με τα υπόλοιπα στοιχεία της περιοχής.

- οι διαμορφωμένοι ελεύθεροι χώροι – πράσινο, χωρίς συνοχή μεταξύ τους, απρόσιτοι και απωθητικοί οι περισσότεροι δεν αναδεικνύουν τους γύρω σημαντικούς χώρους μα και τα μνημεία και προτομές που κρύβουν μέσα τους.

- ο σχετικός μικρός αριθμός κατοικιών που υπάρχει στο Ανατολικό και Νοτιοδυτικό τμήμα της περιοχής δε συμπληρώνεται από τους αντίστοιχους κοινωνικούς, πολιτιστικούς αθλητικούς χώρους κλπ που δίνουν την κοινωνική συνοχή, ζωντάνια, κίνηση για να λειτουργήσουν ως γειτονιές.

- οι ισχυρές εμπορικές λειτουργίες που βρίσκονται στην περίμετρο αποτελούν τη συνέχεια της ευρύτερης περιοχής και αναφέρονται σε αυτή σχηματίζοντας φραγμό για τις εσωτερικές λειτουργίες του λόφου.

- η απομάκρυνση της Λαχαναγοράς αφήνει πίσω της μεγάλο αριθμό κτισμάτων που λειτουργούσαν μέχρι πρόσφατα ως αποθήκες χωρίς χρήση και συντελεί στην ερήμωση της περιοχής

- Η λειτουργία του χώρου στάθμευσης στο χώρο της άλλοτε εβδομαδιαίας αγοράς («ΤΕΤΑΡΤΗ») αναφέρεται στην ευρύτερη περιοχή του κέντρου της πόλης, η χωροθέτησή του είναι αποτέλεσμα της αδυναμίας εξεύρεσης αντίστοιχου χώρου στο κέντρο και όχι αποτέλεσμα κάποιας σχετικής μελέτης.

- Τέλος το αναψυκτήριο «ΦΡΟΥΡΙΟ» σημείο αναφοράς για όλη την πόλη που σημάδεψε γενιές και γενιές ανακατασκευάζεται στις μέρες μας και διαμορφώνεται ο περιβάλλον χώρος του χωρίς όμως αυτά να έχουν ενταχθεί στα πλαίσια ενός γενικότερου σχεδιασμού.

3.3.1 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

3.3.1.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Μέσα από την αναγνώριση και διερεύνηση της περιοχής μελέτης διαπιστώνονται τα εξής προβλήματα :

1. Απομόνωση της περιοχής μελέτης από την ευρύτερη περιοχή, το κέντρο πόλης την παραπήνιο ζώνη, τη συνοικία Αμπελόκηποι (Ταμπάκινα), μη ικανοποιητικές οπτικά και λειτουργικά προσβάσεις από τις γύρω περιοχές

2. Έλλειψη σημαντικών λειτουργιών – δραστηριοτήτων στην περιοχή, αναξιοποίητοι ιστορικοί – αρχαιολογικοί χώροι

Οι μόνες δραστηριότητες υπερτοπικού χαρακτήρα στο φρούριο σχετίζονται με :

- το μητροπολιτικό ναό του Αγίου Αχιλλείου
- το χώρο του ηρώου

3. Χρήσεις γης (ύπαρξη οχλουσών χρήσεων – ελλείψεις αναγκαιών)

- χονδρεμπόριο, παραμένουσες αποθήκες φρούτων
- χώρος στάθμευσης σε κεντρικό σημείο του λόφου και μάλιστα μπροστά στα μνημεία της περιοχής. Η χωροθέτηση του parking εμποδίζει την ανάδειξή του
- βιοτεχνίες μέσα σε περιοχές κατοικίας
- οίκοι ανοχής

Οι χρήσεις αυτές σε συνδυασμό με την έλλειψη καταστημάτων καθημερινών εξυπηρετήσεων και κοινωνικού – πολιτιστικού εξοπλισμού συμβάλλουν στην υποβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος.

4. Κτιριακό δυναμικό (Εγκατάλειψη δομημένου περιβάλλοντος και αξιόλογων μορφολογικά κτισμάτων)

Τα περισσότερα κτίρια της περιοχής έχοντας κατασκευαστεί στο διάστημα 1920-1950 αδυνατούν να καλύψουν τις σύγχρονες ανάγκες. Αυτά τα αρχιτεκτονικά μορφολογικά στοιχεία δεν αποτελούν κάποιο ιδιαίτερα σπουδαίο αρχιτεκτονικό πλούτο, παραμένουν όμως ικανά να προσδιορίσουν και να χαρακτηρίσουν μια φάση ζωής για την πόλη , μία εικόνα του παρελθόντος που πρέπει να εξασφαλίσουμε τη διάρκειά της. Ο φόβος για την αποκάλυψη αρχαιοτήτων κατά την ανοικοδόμηση σε συνδυασμό με το μέτρια εμπορικά εκμεταλλεύσιμο συντελεστή δόμησης (ΣΔ=1), δρουν ανασταλτικά στην ανανέωση του κτιριακού δυναμικού.

Ειδικά για το δομημένο χώρο διαπιστώνεται τεμαχισμός της γης σε πολυάριθμες αλλά μικρού μεγέθους ιδιοκτησίες οι οποίες έχουν κτιστεί πλήρως με αποτέλεσμα την ανυπαρξία ακάλυπτων χώρων στο εσωτερικό των οικοδομικών τετραγώνων (εξαίρεση αποτελούν τα δύο μεγάλα κενά στο εσωτερικό των Ο.Τ στα βορειοανατολικά του λόφου, Γαριβάλδη – Φιλελλήνων – Δήμητρας). Το φαινόμενο αυτό εξηγείται από τη δυναμική των χρήσεων (Χονδρεμπόριο, Λαχαναγορά) οι οποίες ικανοποιώντας τις ανάγκες του, κατέλαβαν και το εσωτερικό των οικοδομικών τετραγώνων.

5. Ελεύθεροι χώροι – πράσινο χωρίς χαρακτήρα και λειτουργίες που θα τους καταστήσουν ελκυστικούς και ζωντανούς

6. Κυκλοφοριακό. Η μη πεζοδρόμηση της περιοχής και η μετατροπή των δρόμων σε χώρο στάθμευσης για την εξυπηρέτηση κυρίως του κέντρου είναι μεν πρόχειρη λύση αλλά δεν εναρμονίζεται με την τόσο ευαίσθητη περιοχή που αποτελεί το ιστορικό κέντρο της πόλης.

Η ρύθμιση του κυκλοφοριακού της περιοχής θα πρέπει να αντιμετωπιστεί σε σχέση με τον ευρύτερο χώρο της πόλης.

3.3.1.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ - ΑΡΧΕΣ

Οι αρχές και τα κριτήρια για την αξιολόγηση των στόχων είναι :

- Απόδοση του χώρου κύρια στον κάτοικο της πόλης και σε δεύτερο ρόλο η τουριστική εκμετάλλευση. Για την εξασφάλιση αυτής της θεμελιώδους αρχής θα πρέπει ο δήμος της Λάρισας να είναι ο κύριος συντονιστής του συνολικού έργου της ανάπλασης του φρουρίου και εποπτεύων της συνέχειας και της ομαλής λειτουργίας του.
- Σεβασμός και ευαισθησία στην ιστορία του χώρου.
- Συνολική ενιαία αντιμετώπιση σχεδιασμού. Τα προβλήματα της περιοχής μελέτης έχουν άμεση σχέση με την οργανωτική δομή του κέντρου της πόλης. Η αποσπασματικότητα στο σχεδιασμό θα είχε ως αποτέλεσμα τη μη επίλυση των προβλημάτων αυτών. Ο λόφος του φρουρίου θα πρέπει να λειτουργήσει ως χώρος δραστηριοτήτων και όχι απλά ως μουσειακός χώρος.
- Το πλέγμα των επεμβάσεων (πεζοδρομήσεις, ανάδειξη μορφολογικών χαρακτηριστικών κτισμάτων και οδών) δεν πρέπει να στοχεύει στην ανάκτηση της μορφής και φόρμας του παρελθόντος ούτε στη δημιουργία εντύπωσης "γραφικότητας" , αλλά στη συνολική προστασία και ανάδειξη του λόφου με σκοπό την κοινωνική - πολιτιστική και δευτερεύοντος οικονομική τουριστική ανάπτυξη.
- Η ανάδειξη του πλέγματος των αρχαιοτήτων και κυρίως του αρχαίου θεάτρου θα πρέπει να έχει ως αρχή την αναβίωση, την εύρυθμη λειτουργία του χώρου και όχι απλά την επιστημονική παράθεση των ευρημάτων για μουσειακούς και μόνο λόγους.
- ο σχεδιασμός του ελεύθερου χώρου και του χώρου πρασίνου θα πρέπει να ειδωθεί μέσα από το ίδιο πρίσμα.

3.3.1.3 ΣΤΟΧΟΙ

Ο εντοπισμός των προβλημάτων της περιοχής μελέτης και η εξέτασή τους με βάση τους άξονες και τις αρχές που τέθηκαν σε συνδυασμό με τα γενικότερα της πόλης που είναι :

- Έλλειψη ελεύθερων χώρων - πρασίνου
- Έλλειψη πολιτιστικών χώρων
- ανυπαρξία φυσιογνωμίας ταυτότητας της πόλης,

οδηγεί στον καθορισμό των παρακάτω στόχων σχετικά με την παρέμβαση :

- **Ανάδειξη της φυσιογνωμίας ταυτότητας της πόλης με επανασυγκρότηση της ιστορικής - συλλογικής μνήμης**

- i. Αξιοποίηση - ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων
- ii. προστασία και ανάδειξη αξιόλογων μορφολογικά αρχιτεκτονικών συνόλων και μεμονωμένων κτισμάτων
- iii. Επαναπροσδιορισμός του ρόλου του Μητροπολιτικού ναού του Αγίου Αχιλλείου ως ιστορικά σημαντικού κομβικού σημείου και μεταβατικού χώρου της περιοχής προς την παραπήναιο ζώνη

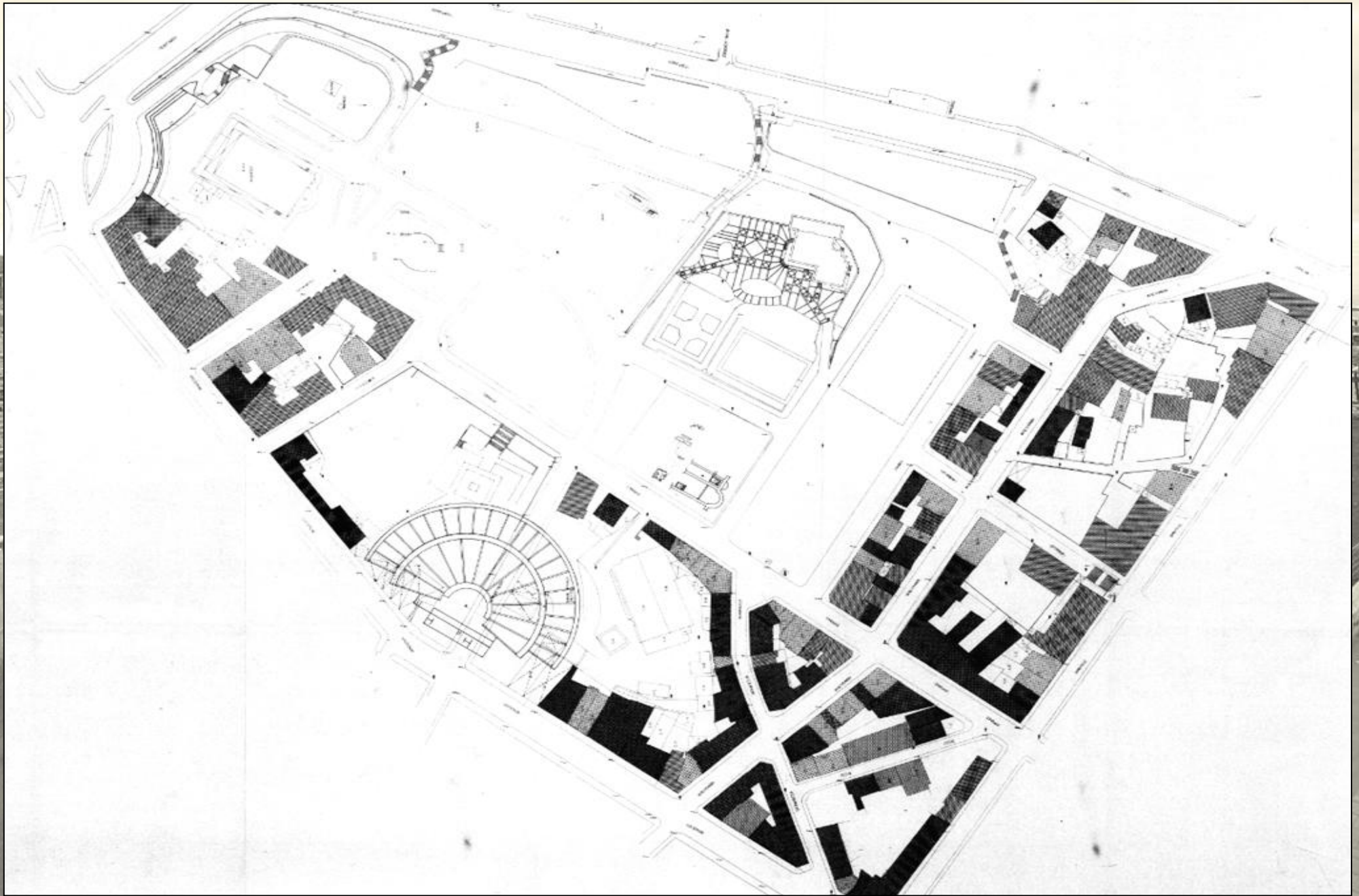
- **Συνένωση - σύνδεση περιοχής μελέτης με το κέντρο δραστηριοτήτων της πόλης, τους πολιτιστικούς χώρους (Μύλος, Ωδείο, Χατζηγιάνναιο, Κηποθέατρο) και χώρους αναψυχής (Αναψυκτήριο "Φρούριο", πλατείες κέντρου)**

- i. δημιουργία πλέγματος πεζοδρόμων που οδηγούν στο λόφο με ταυτόχρονη διευθέτηση του κυκλοφοριακού
- ii. Δημιουργία πόλου - ζώνης ενδιαφέροντος στη βόρεια αποκομμένη πλευρά του λόφου

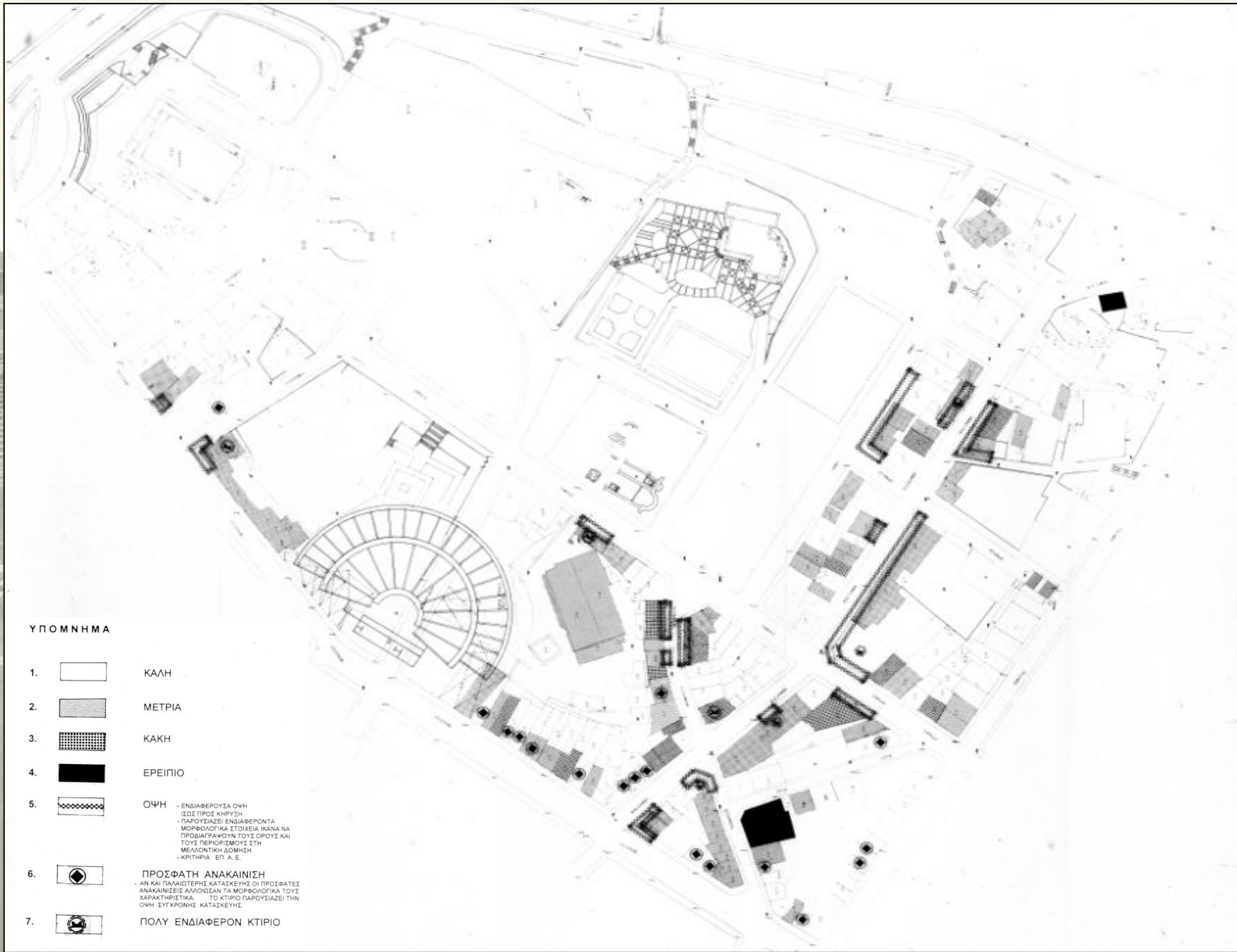
- **Αναβάθμιση - εξυγίανση και αρμονικός συνδυασμός χρήσεων υπερτοπικού και τοπικού χαρακτήρα στο λόφο του Φρουρίου**

- i. Διατήρηση - ενδυνάμωση πυρήνων κατοικίας με ταυτόχρονη συμπλήρωση του αναγκαίου πολιτιστικού και κοινωνικού εξοπλισμού.
- ii. Καθορισμός νέων χρήσεων γης με αυστηρό έλεγχο, ώστε να αποφευχθεί ή εξέλξει της περιοχής σε υπερτοπικό πόλο αναψυχής, με ταυτόχρονη απομάκρυνση οχλουσών χρήσεων (βιοτεχνίες, χονδρεμπόριο) ασυμβίβαστων τόσο με τη χρήση κατοικίας όσο και με το πολιτιστικό χαρακτήρα της περιοχής

- **Εφικτότητα της λύσης οικονομική και νομοθετική**

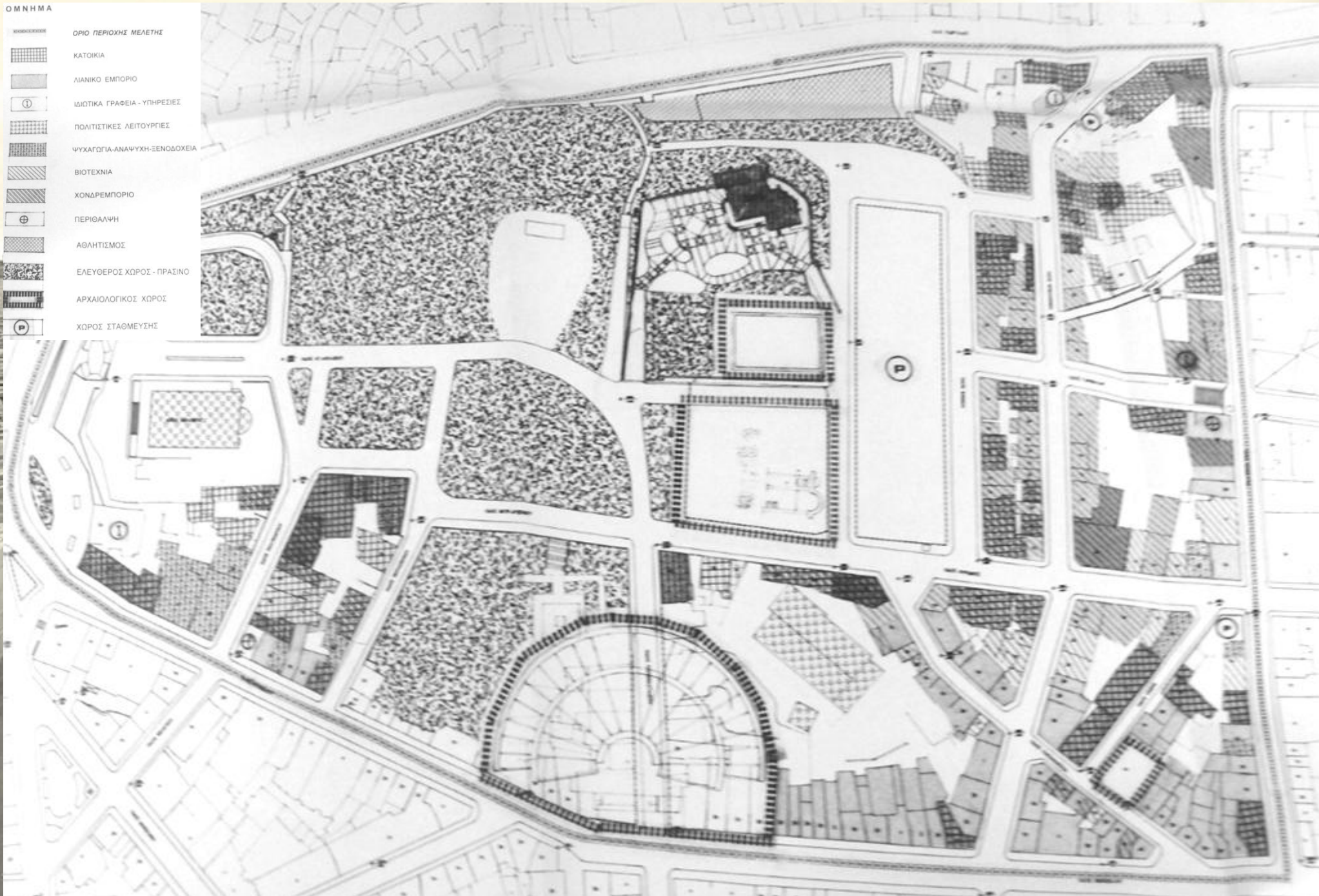
Εικ 145 : Χρονολογία κτισμάτων , Πηγή : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιττάτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπτυξης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Εικ 146 : Τυπολογία κτισμάτων, Πηγή : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

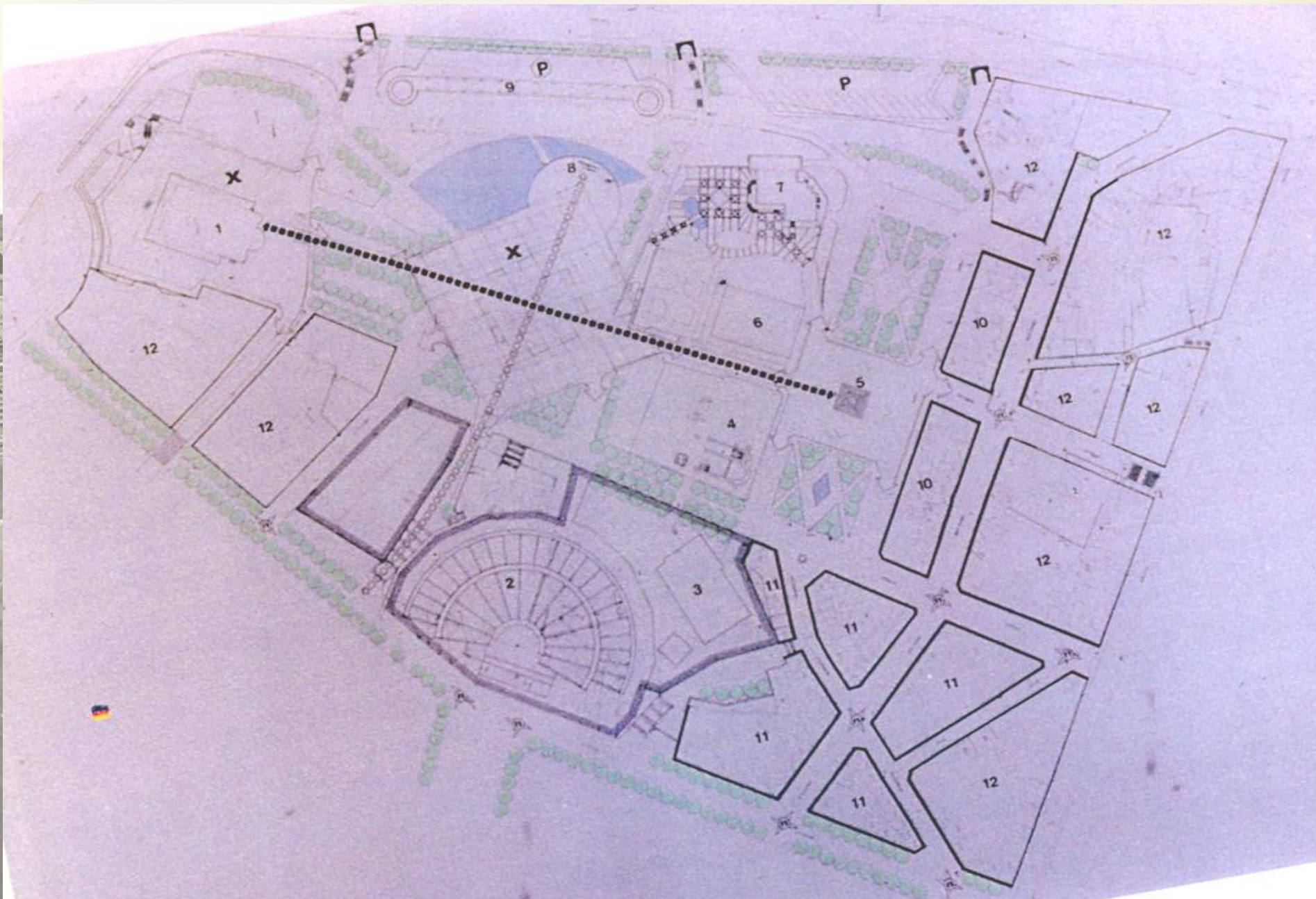
Ο Μ Ν Η Μ Α

- ΟΡΙΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
- ΚΑΤΟΙΚΙΑ
- ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
- ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ - ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ
- ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ-ΑΝΑΨΥΧΗ-ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
- ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ
- ΧΟΝΔΡΕΜΠΟΡΙΟ
- ΠΕΡΙΦΑΛΨΗ
- ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
- ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΩΡΟΣ - ΠΡΑΣΙΝΟ
- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ
- ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ

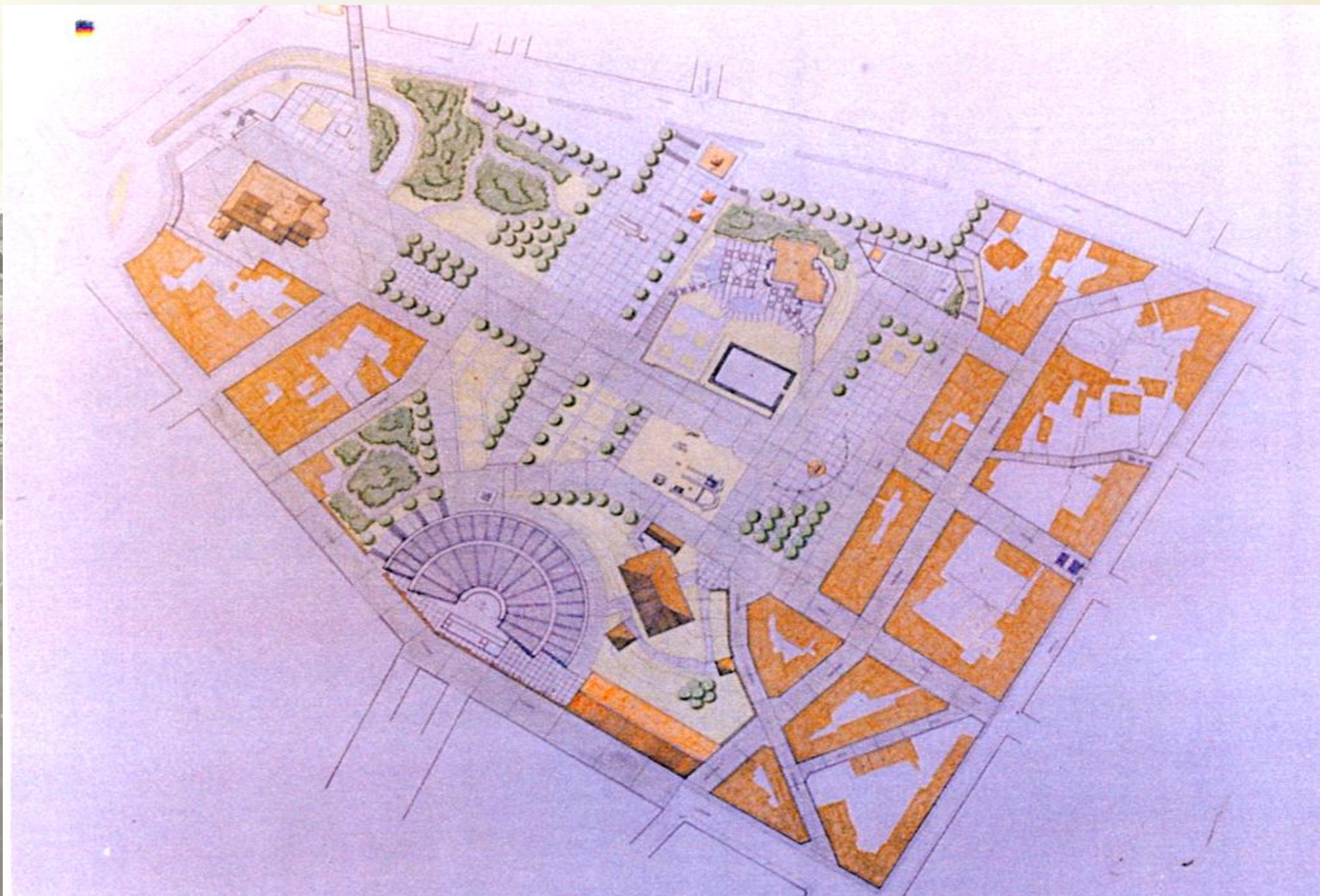
Εικ 147 : Χρήσεις γης , Πηγή : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

ΠΡΟΤΑΣΗ Α'

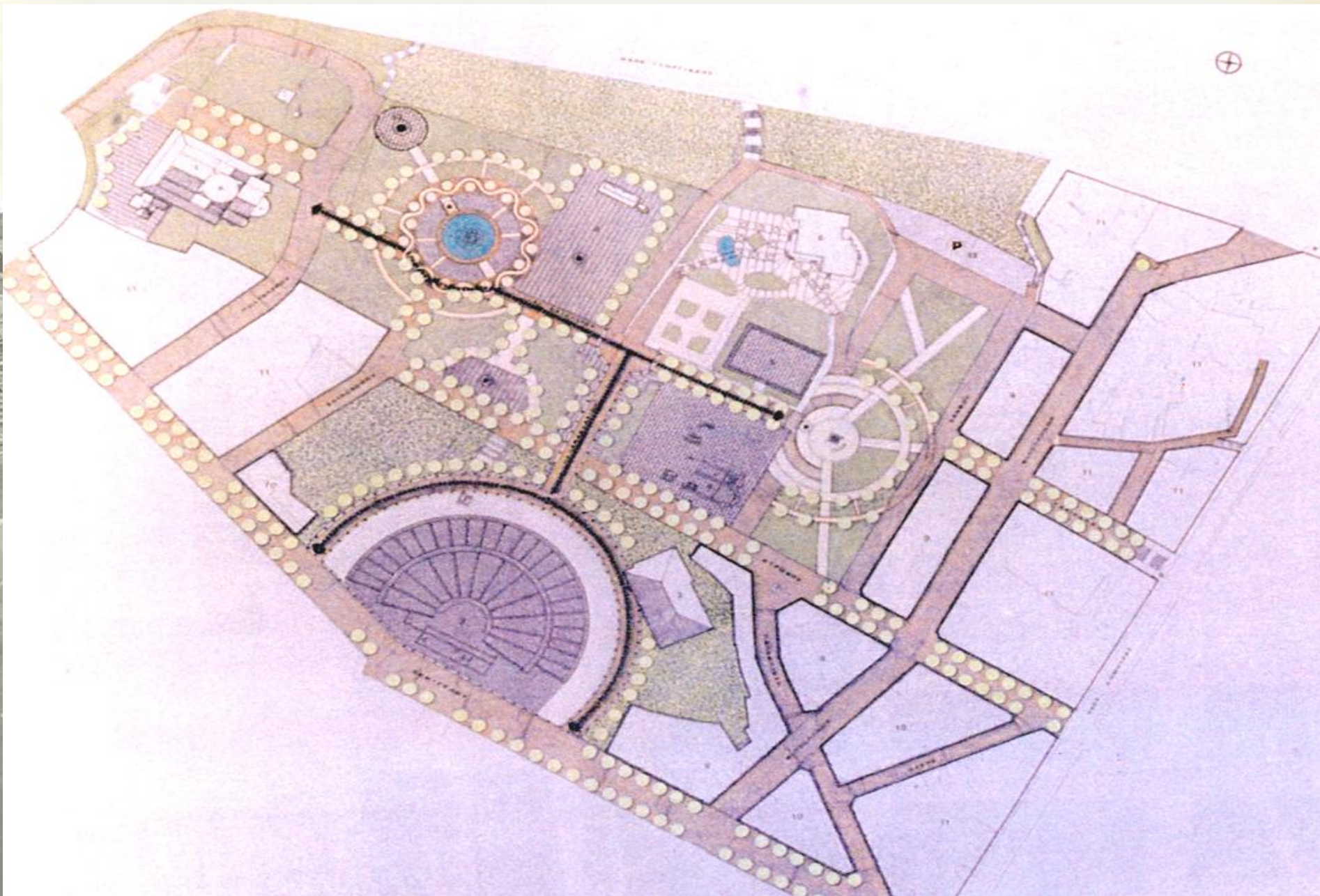
Εικ 148 : Πρώτη πρόταση ανάπλασης, Πηγή : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

ΠΡΟΤΑΣΗ Β΄

Εικ 149 : Δεύτερη πρόταση ανάπλασης, Πηγή : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

ΠΡΟΤΑΣΗ Γ'

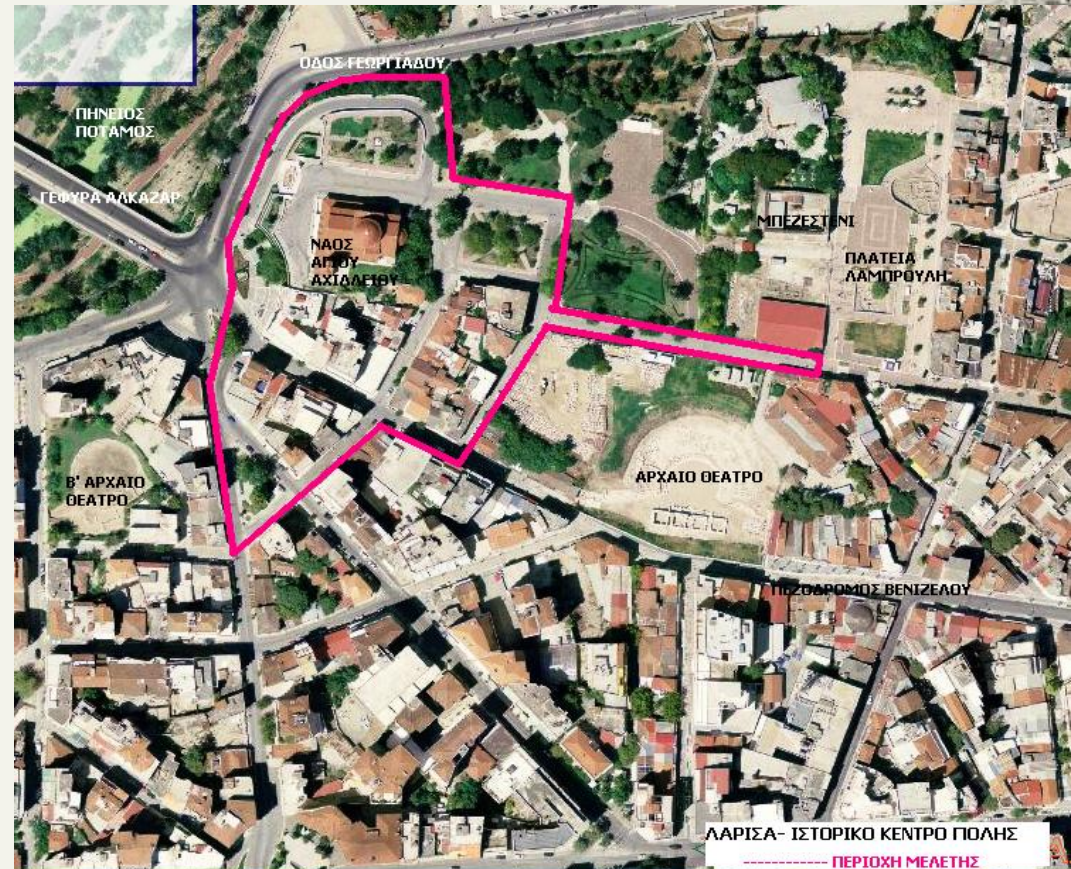
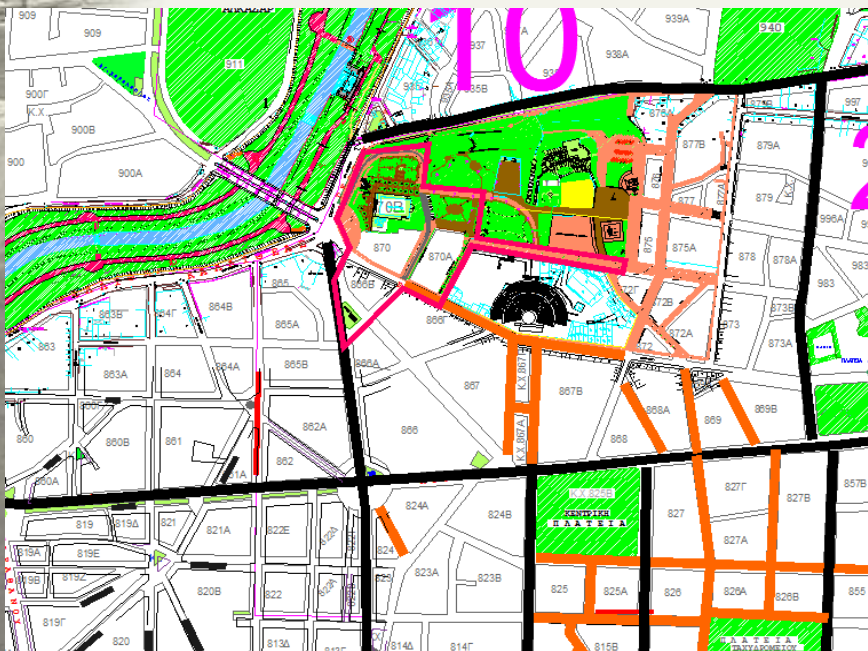

Εικ 150: Τρίτη πρόταση ανάπλασης, Πηγή : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

3.4 ΤΡΙΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ, ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ, 2012

Η τελευταία πρόταση ανάπλασης του λόφου του φρουρίου, ή καλύτερα μέρους του λόφου του φρουρίου, κατατέθηκε μόλις το Φεβρουάριο του 2012, από τη Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Λάρισας και υποβλήθηκε για ένταξη σε σχετικό πρόγραμμα του υπουργείου Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής ώστε να εξασφαλιστεί η απαιτούμενη χρηματοδότηση της τάξης των 5 εκατ. ευρώ. «Να μεταμορφωθεί η περιοχή του Φρουρίου σε μια όαση δροσιάς στη θρυλική για τις θερμοκρασίες της Λάρισα, σε ένα «νησί» ηρεμίας και αισθητικής μέσα στη μεγαλούπολη».

Η βιοκλιματική μελέτη είχε ως σύμβουλο το τεχνικό γραφείο των Κωστή και Φοίβου Σκουμπέλου, ενώ από τον Δήμο Λάρισας εργάστηκαν η αρχιτέκτονας Ελένη Μάγκου, ο πολιτικός μηχανικός Αστέριος Παπαϊωάννου, η Λίλη Γιοβρή αρχιτέκτονας-προϊσταμένη του Τμήματος Νέων Έργων και η Μίνα Αϊβαλιώτου αρχιτέκτονας- διευθύντρια των Τεχνικών Υπηρεσιών.

Εικ 151, 152 : Εντοπισμός περιοχής μελέτης, Πηγή Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2012

3.4.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Το συνολικό εμβαδόν της περιοχής (με τα οικοδομικά τετράγωνα) στην οποία προτείνονται οι παρεμβάσεις είναι 25000 μ², το εμβαδόν των υπαίθριων χώρων στους οποίους προτείνεται η ανάπλαση είναι 15865 μ².

Η περιοχή παρέμβασης βρίσκεται στον αστικό ιστό του ιστορικού κέντρου της πόλης. Η οδός Βενιζέλου βρίσκεται στο πλέον πυκνοδομημένο τμήμα της πόλης με Συντελεστή Δόμησης 2,9 , ενώ οι οδοί Πολυκάρπου, Σκυλοσόφου βρίσκονται στη περιοχή του Φρουρίου με Σ.Δ. 1. Μέχρι σήμερα έχει κατασκευαστεί ο πεζόδρομος Βενιζέλου έως την οδό Πολυκάρπου, ενώ δεν ολοκληρώθηκε η πεζοδρόμηση της οδού έως τη Γέφυρα Αλκαζάρ λόγω έλλειψης χρηματοδότησης.

Η πρόταση παρέμβασης περιλαμβάνει :

- Την κατασκευή του πεζοδρόμου Βενιζέλου από την οδό Πολυκάρπου, έως την κατάληξη της οδού στον κυκλικό κόμβο στη Γέφυρα Αλκαζάρ
- Την κατασκευή του πεζοδρόμου Πολυκάρπου
- Την ανάπλαση της οδού Σκυλοσόφου από την οδό Κενταύρων έως το τέλος της οδού στο Λόφο του Φρουρίου
- Την κατασκευή του πεζοδρόμου Μητρ. Αρσενίου από την οδό Πολυκάρπου έως τη πλατεία Λαμπρούλη
- Την ανάπλαση της πλατείας Μητέρας
- Την ανάπλαση του περιβάλλοντος χώρου του ναού του Αγίου Αχιλλείου
- Την ανάπλαση του πάρκου δίπλα στον Άγιο Αχίλλειο
- Την ανακατασκευή της ανηφορικής οδού που οδηγεί από τη πλατεία με το γλυπτό Άλογο στον Άγιο Αχίλλειο
- Την ανάπλαση της πλατείας του Εργατικού Κέντρου

Η επίστρωση του μεγαλύτερου ποσοστού των επιφανειών είναι με σκληρά υλικά. Σήμερα όλοι οι οδοί μέσα στη περιοχή παρέμβασης είναι ασφαλτοστρωμένοι, υπάρχουν κατά μήκος των οδών κράσπεδα και ρείθρα από σκυρόδεμα, τα πεζοδρόμια έχουν επίστρωση από πλάκες τσιμέντου. Οι πλατείες «Μητέρας» και «Εργατικού Κέντρου» έχουν επιφάνειες επιστρωμένες με πλάκες τσιμέντου, ενώ ο περιβάλλον χώρος του Αγίου Αχιλλείου είναι ασφαλτοστρωμένος στο μεγαλύτερο ποσοστό του.

Ο πεζόδρομος Βενιζέλου έχει προσανατολισμό στον άξονα ΒΔ – ΝΑ με αποτέλεσμα τον χειμώνα το μεγαλύτερο τμήμα του πεζοδρόμου σκιάζεται στο μεγαλύτερο τμήμα του όλες τις ώρες της ημέρας λόγω της ύπαρξης πολυώροφων οικοδομών (5-6 όροφοι) στη νότια πλευρά του.

Σε ορισμένα σημεία του πεζοδρόμου, στα οποία (στη νότια πλευρά) υπάρχουν χαμηλά κτίρια (ισόγεια καταστήματα) τις πρωινές ώρες του χειμώνα ηλιάζεται ο μισός πεζόδρομος και τα απέναντι κτίρια από τη νότια πλευρά

Εικ 153

Εικ 154

Εικ 155

Στις περιπτώσεις διαμορφωμένων περιοχών που είναι εντός εγκεκριμένου σχεδίου οι επεμβάσεις για οργάνωση ενός δικτύου υπαίθριων χώρων παρουσιάζουν μεγάλες δυσκολίες. Οι πιο προβληματικές είναι οι περιοχές συνεχούς οικοδομικού συστήματος, όπου η δόμηση είναι υψηλή, οι δρόμοι στενοί και υπάρχει έλλειψη ελεύθερων χώρων, κάτι που συναντάται συχνά στα αστικά κέντρα των Ελληνικών πόλεων. Στις περιπτώσεις αυτές ο μόνος «ελεύθερος χώρος» είναι ο δρόμος, ο οποίος δέχεται και όλων των ειδών τις κινήσεις.

Για τον λόγο αυτό προτείνεται η βιοκλιματική παρέμβαση να γίνει σε περιοχή μέσα στον κεντρικό πυκνό αστικό ιστό της Λάρισας με έντονο το πρόβλημα της κλιματικής υποβάθμισης, και να συμπεριλάβει την πεζοδρόμηση της επέκτασης του υπολοίπου τμήματος της οδού Βενιζέλου, τη διαμόρφωση των παραπλεύρων οδών αυτής Σκυλοσόφου και Πολυκάρπου, την ανάπλαση της οδού Μελετίου μέχρι την οδό Κενταύρων, την ανάπλαση του περιβάλλοντος χώρου πέριξ του Αγ. Αχιλλείου και του δυτικού τμήματος στο λόφο του Φρουρίου και την ολοκλήρωση της πεζοδρόμησης της οδού Μητροπολίτου Αμβροσίου. Το συνολικό εμβαδόν της επέμβασης είναι 25.000,00 μ².

Με την ολοκλήρωση της πεζοδρόμησης της οδού Βενιζέλου και της οδού Μητροπολίτου Αρσενίου , των αναπλάσεων των οδών Σκυλοσόφου, Πολυκάρπου, Αγίου Μελετίου και του περιβάλλοντα χώρου του Αγίου Αχιλλείου επιτυγχάνεται:

- ✓ Η σύνδεση της παραποτάμιας περιοχής που είναι σημαντική για την πόλη από 2πλευράς βιοποικιλότητας και διάπλασης βλάστησης, με το κέντρο της πόλης
- ✓ Συνδέεται ο ποταμός Πηνειός με τον αστικό ιστό με στόχο να λειτουργήσει ως ενεργό δομικό στοιχείο της πόλης, μέσω των υπάρχοντων αλλά και προτεινόμενων διαδρομών πρασίνου, χώρων αναψυχής, πολιτισμού και ιστορίας
- ✓ Οι νέοι πεζόδρομοι δημιουργούν διόδους για το πράσινο και τη φύση στη πόλη
- ✓ Συνδέονται σημαντικοί θύλακες αναψυχής, πολιτισμού και περιοχές ιδιαίτερου οικονομικού-κοινωνικού ενδιαφέροντος με το δίκτυο των υπαίθριων χώρων δημιουργώντας ένα ολοκληρωμένο πλέγμα διαδρομών ανηφορικού χαρακτήρα που θα συμπλέκεται με τον αστικό ιστό. Έτσι επιτυγχάνεται η ενοποίηση των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων του ιστορικού κέντρου της πόλης όπως το Αρχαίο Θέατρο, Η Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου, τα βυζαντινά ευρήματα (λουτρά – τάφοι) της πλατείας Λαμπρούλη, το Μπεζεστένι.

Το έργο αποσκοπεί:

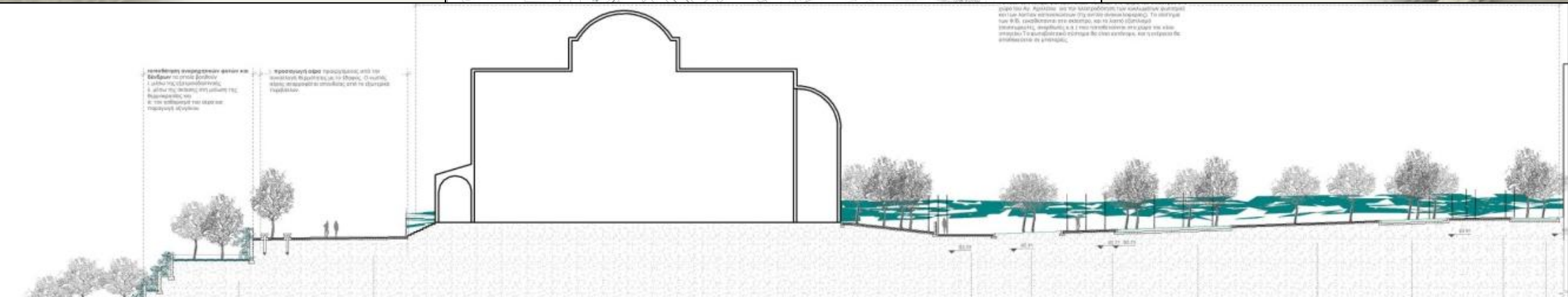
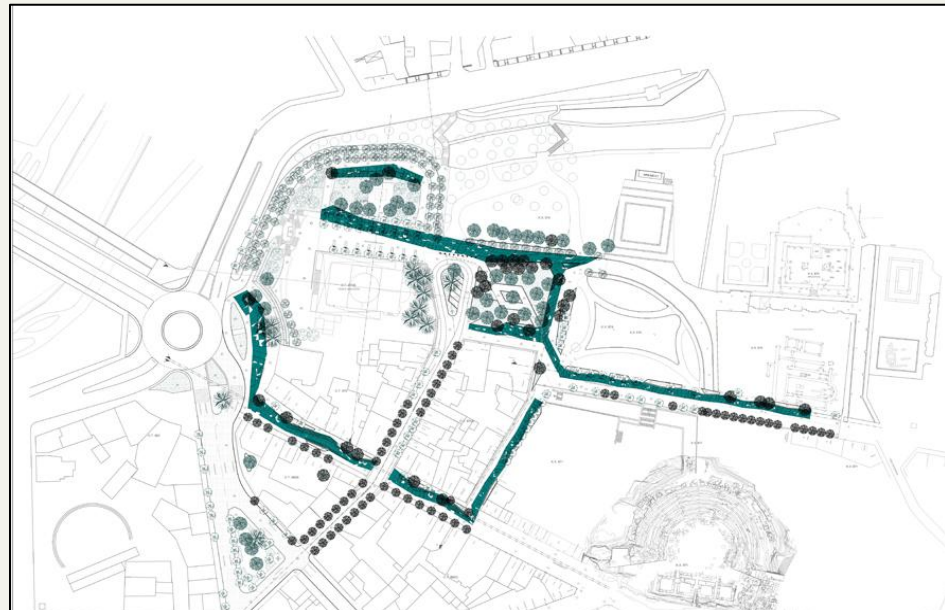
- στην ολοκλήρωση, μορφολογικά και λειτουργικά, της ενοποίησης του πολεοδομικού ιστού του κέντρου της πόλης και την σύνδεση αυτού με το αρχαίο θέατρο, τον Πηνειό και το πάρκο Αλκαζάρ.
- στην αναστροφή του φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας και στην βελτίωση του μικροκλίματος της περιοχής
- στην αναστροφή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης του αστικού χώρου και στην αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος
- στην αιεφόρο ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών

Το συνολικό εμβαδόν της περιοχής (με τα οικοδομικά τετράγωνα) στην οποία προτείνονται οι παρεμβάσεις είναι 25000 μ², το εμβαδόν των υπαίθριων χώρων στους οποίους προτείνεται η ανάπλαση είναι 15865 μ².

3.4.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Η πρόταση περιλαμβάνει την ενίσχυση των σημερινών λειτουργιών της περιοχής σε πλέον βέλτιστες συνθήκες.

Στόχος της μελέτης είναι η βελτίωση του μικροκλίματος στην περιοχή επέμβασης, και συγκεκριμένα μείωση των επιφανειακών θερμοκρασιών και της θερμοκρασίας του αέρα κατά τη θερινή περίοδο, βελτίωση των συνθηκών θερμικής και οπτικής άνεσης και μείωση των ρύπων. Οι προτεινόμενες επεμβάσεις έγιναν με γνώμονα την ευκολία στη συντήρηση, το χαμηλό κόστος και την αποφυγή της καταστροφής τους από βανδαλισμούς.

Εικ 156-157 Εντοπισμός περιοχής μελέτης, Πηγή Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2012

Οι βασικές παρεμβάσεις που προτείνονται για την βιοκλιματική αναβάθμιση της περιοχής είναι:

- Αλλαγές στα υλικά δαπεδοστρώσεων των περιοχών παρέμβασης, της πλατείας πέριξ του Ναού των πεζοδρόμων και των οδοστρωμάτων των οδών.
- Δημιουργία σκιάσεων για την βελτίωση της θερμικής άνεσης κατά την θερινή περίοδο.
- Δημιουργία πρασίνου και φύτευσης για την μείωση της θερμοκρασίας τους θερινούς μήνες και στον καθαρισμό του αέρα και στην παραγωγή οξυγόνου.
- Δημιουργία αέρα – εδάφους για τη βελτίωση του μικροκλίματος και της θερμικής άνεσης.
- Τέλος τοποθετούνται φωτοβολταϊκά εύκαμπτα πανέλα για την ηλεκτρική αυτονομία του χώρου.

Εικ 158 : Απόδοση πρότασης : Πηγή Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2012

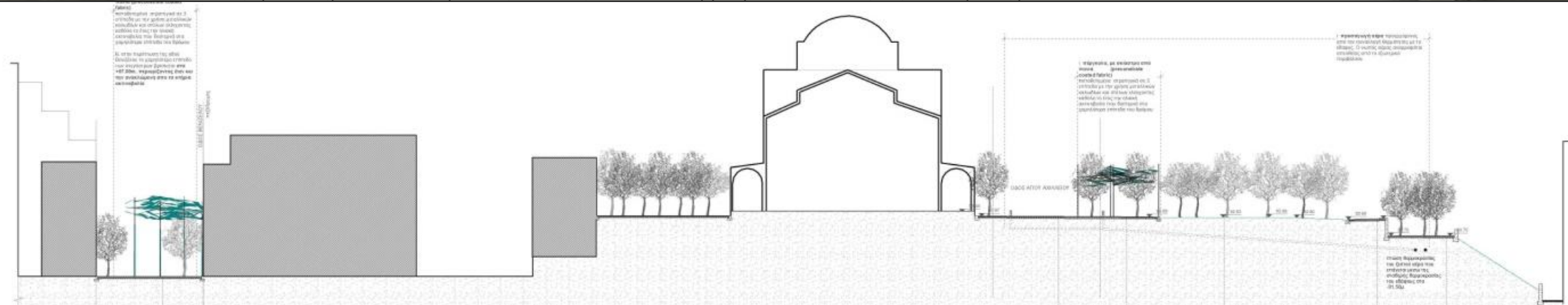
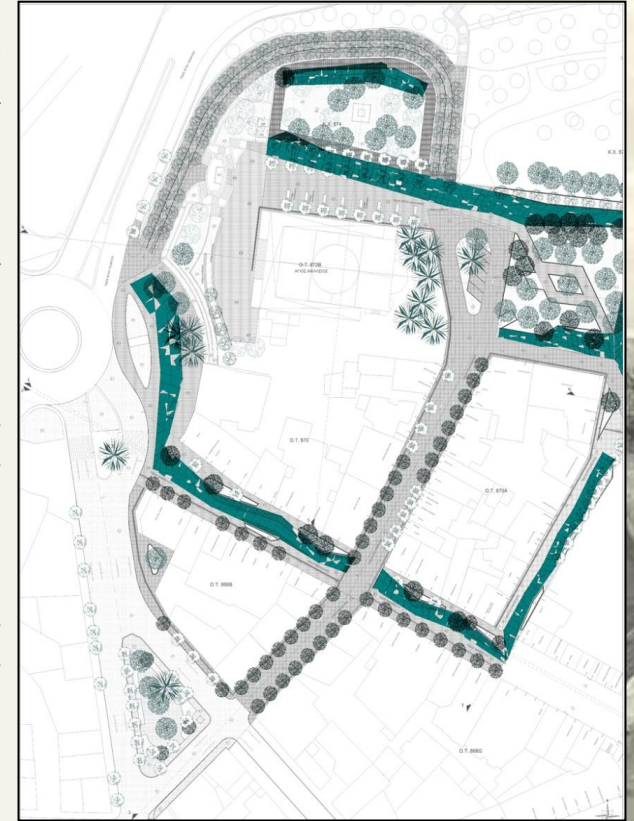
3.4.2.1 ΔΑΠΕΔΟΣΤΡΩΣΕΙΣ

Τα συμβατικά υλικά δαπεδοστρώσεων συμβάλουν σημαντικά στην αύξηση του θερμικού φορτίου, καθώς απορροφούν και αποβάλλουν θερμότητα. Προτείνεται η αποξήλωση των υφιστάμενων υλικών δαπεδόστρωσης και η αντικατάσταση των συμβατικών υλικών δαπεδοστρώσεων με φωτοκαταλυτικά και ψυχρά υλικά που θα μειώσουν την επιφανειακή θερμοκρασία και θα περιορίσουν τους ρύπους.

Κατ' αρχάς θα αντικατασταθεί η κοινή άσφαλτος του οδοστρώματος των οδών που περιβάλλουν την μικρή πλατεία (μεταξύ των οδών Μελετιου, Μανωλάκη και Κενταύρων) με μείγμα ειδικού αναμειγμένου φωτοκαταλυτικού και ψυχρού τσιμεντοειδούς κονιάματος από επιλεγμένους αδρανείς κόκκους πυριτίου και από ειδικά έτοιμες πρόσθετες ουσίες, για την κάλυψη δρόμων συχνής και βαριάς κυκλοφορίας.

Η μείωση της επιφανειακής θερμοκρασίας και ο περιορισμός των ρύπων θα γίνει με την αντικατάσταση των δαπεδοστρώσεων με ψυχρά και φωτοκαταλυτικά υλικά.

Συγκεκριμένα στις περιοχές της οδού Μελετίου-Πολυκάρπου θα τοποθετηθούν ψυχροί και φωτοκαταλυτικοί κυβόλιθοι. Στον κεντρικό χώρο της οδού Βενιζέλου θα τοποθετηθούν κτενιστά και κτυπητά λευκά μάρμαρα μορφής κυβόλιθων και διαστάσεων 10/10/10. Λευκά κτενιστά και κτυπητά μάρμαρα μεγάλων διαστάσεων 1200/600/5 θα τοποθετηθούν στη περιοχή γύρω από τον Ναό του Αγ Αχιλλείου. Ψυχροί και φωτοκαταλυτικοί κυβόλιθοι θα τοποθετηθούν και στο μισό της οδού Μ. Αρσενίου ενώ στο υπόλοιπο λευκά μάρμαρα μορφής κυβόλιθων και διαστάσεων 10/10/10. Στους εσωτερικούς και περιμετρικούς χώρους της μικρής Πλατείας Μανωλάκη θα τοποθετηθούν ψυχροί και φωτοκαταλυτικοί κυβόλιθοι. Ψυχροί και φωτοκαταλυτικοί κυβόλιθοι και λευκά μάρμαρα μορφής κυβόλιθων διαστάσεων 10/10/10 διαστρώνονται και στη οδό Σκυλοσόφου. Τέλος οι χώροι του πάρκου θα φυτευτούν με χλοοτάπητα. Το χρώμα που θα χρησιμοποιηθεί είναι τόνοι του γκρι. Τα φωτοκαταλυτικά και ψυχρά υλικά θα συνεισφέρουν σημαντικά στην μείωση των επιφανειακών θερμοκρασιών και στην εξουδετέρωση ρύπων.

Το βασικό θέμα στην αρχιτεκτονική σύνθεση διαμόρφωσης ενός πεζοδρόμου είναι η πρόβλεψη χώρου για όλες τις κινήσεις που γίνονται, με σκοπό η χρήση του δρόμου να μετατραπεί σε όφελος του πεζού και του πρασίνου. Για τον λόγο αυτόν προτείνεται:

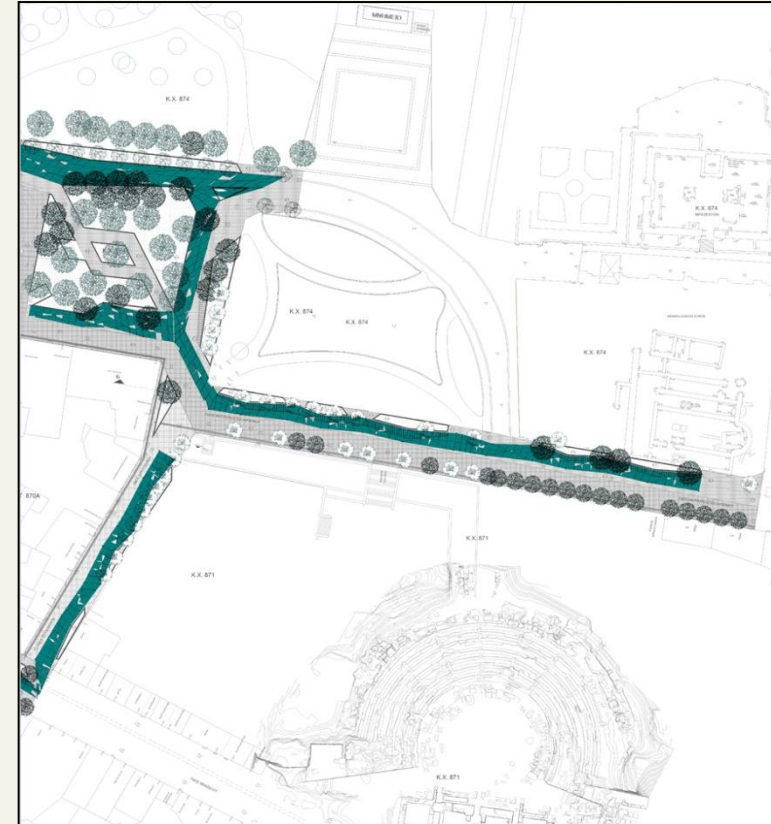
- Διαμόρφωση ακριβώς δίπλα στις οικοδομικές γραμμές **ζωνών για τη κίνηση των πεζών**, ώστε να είναι δυνατή η πρόσβαση των εσόδων των πολυκατοικιών και των καταστημάτων, αλλά και η θέα των βιτρινών των εμπορικών καταστημάτων. Οι ζώνες αυτές έχουν πλάτος 1.20 – 2.00 μ , και προτείνεται η επιστροφή τους με υλικά που δεν επιτρέπουν τη διήθηση του νερού για να αποφευχθούν προβλήματα υγρασίας στα υπόγεια των κτιρίων, αλλά και με τις ιδιότητες των ψυχρών υλικών ώστε να επιτευχθεί η μείωση της επιφανειακής θερμοκρασίας.

- Στη μία από τις ζώνες αυτές ενσωματώνεται η **γραμμή κίνησης ατόμων με προβλήματα όρασης** , που γίνεται με επιστροφή ειδικών ανάγλυφων πλακών με ειδικές προδιαγραφές, πλάτους 40 εκ.

- Στο κέντρο του πεζοδρόμου προτείνεται η χωροθέτηση ζώνης ελεύθερης από εμπόδια για τη **κυκλοφορία οχημάτων** για την εξυπηρέτηση πρώτων αναγκών, (όπως ασθενοφόρα, Πυροσβεστική), για τις λειτουργίες της πόλης (απορριμματοφόρα, μηχανήματα Τεχνικής και Γεωτεχνικής Υπηρεσίας) αλλά και για φορτοεκφόρτωση εμπορευμάτων, μετακομίσεις και επισκευές. Για τη κατασκευή της προτείνεται , αφού γίνει η απαραίτητη υπόβαση με στρώσεις 3 Α και αμμοχάλικου, με κατάβρεγμα και καλό πάτημα, να επιστρωθεί με διάτρητους κυβόλιθους από σκυρόδεμα ώστε να επιτρέπεται η διήθηση του νερού, αλλά και η συγκράτηση υγρασίας από το χώμα στα διάκενα των κυβόλιθων, ώστε να επιτυγχάνεται η μείωση της επιφανειακής θερμοκρασίας της ζώνης. Στη ζώνη αυτή επιτρέπεται η διέλευση ποδηλάτων, ώστε το δίκτυο των ποδηλατοδρόμων μέσα από τους πεζόδρομους να καταλήγει σε κεντρικά σημεία της πόλης. Η ζώνη αυτή προτείνεται να τοποθετηθεί εναλλάξ προς τη μία πλευρά ανά ένα ή δύο οικοδομικά τετράγωνα , ώστε να δυσχεραίνεται η διαμπερής κυκλοφορία οχημάτων και η ζώνη αυτή να χρησιμοποιείται από τους κατοίκους, και τους πολίτες που απαιτείται να εισέλθουν στον πεζόδρομο για κάποια εργασία.

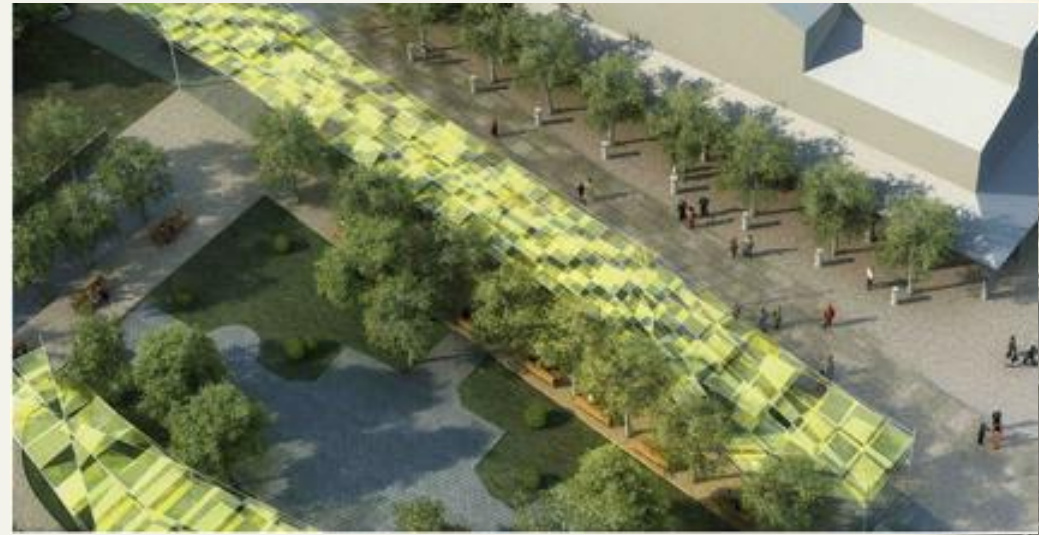
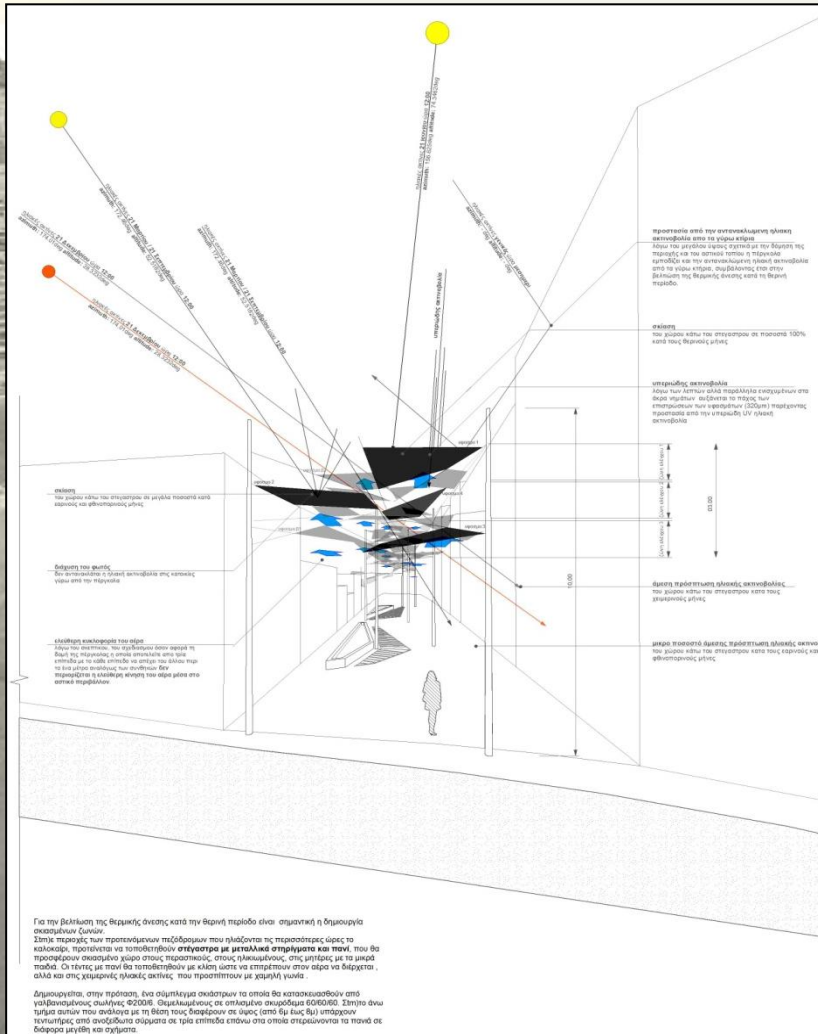
Στο όριο ανάμεσα στη ζώνη των πεζών και στους χώρους πρασίνου προτείνεται η κατασκευή «κορδέλας» (λωρίδας με σχήματα που παραπέμπουν στη ιστορία της πόλης από την κλασική αρχαιότητα) που τρέχει στα κεντρικά πεζοδρόμια και δίνει μία ταυτότητα, μία αναγνωσιμότητα και μία αναβαθμισμένη ποιότητα περιβάλλοντος στους κεντρικούς αστικούς υπαίθριους χώρους.

- Στον ελεύθερο χώρο ανάμεσα στη ζώνη των οχημάτων και αυτή των πεζών, με πλάτος που κυμαίνεται από 2.00 μ έως 4.00 μ , προτείνεται να χωροθετηθούν χώροι πρασίνου και στέγαστρα.

3.4.2.2 ΣΚΙΑΣΗ

Σε περιοχές των προτεινόμενων πεζόδρομων που ηλιάζονται τις περισσότερες ώρες το καλοκαίρι, προτείνεται να τοποθετηθεί σύστημα εκτεταμένης σκίασης με μεταλλικά στηρίγματα και πανί, που θα προστατεύουν τους περαστικούς, ιδιαίτερα τους ηλικιωμένους, τις μητέρες με τα μικρά παιδιά. Οι τέντες με πανί θα τοποθετηθούν με κλίση ώστε να επιτρέπουν στον αέρα να διέρχεται, αλλά και στις χειμερινές ηλιακές ακτίνες που προσπίπτουν με χαμηλή γωνία.

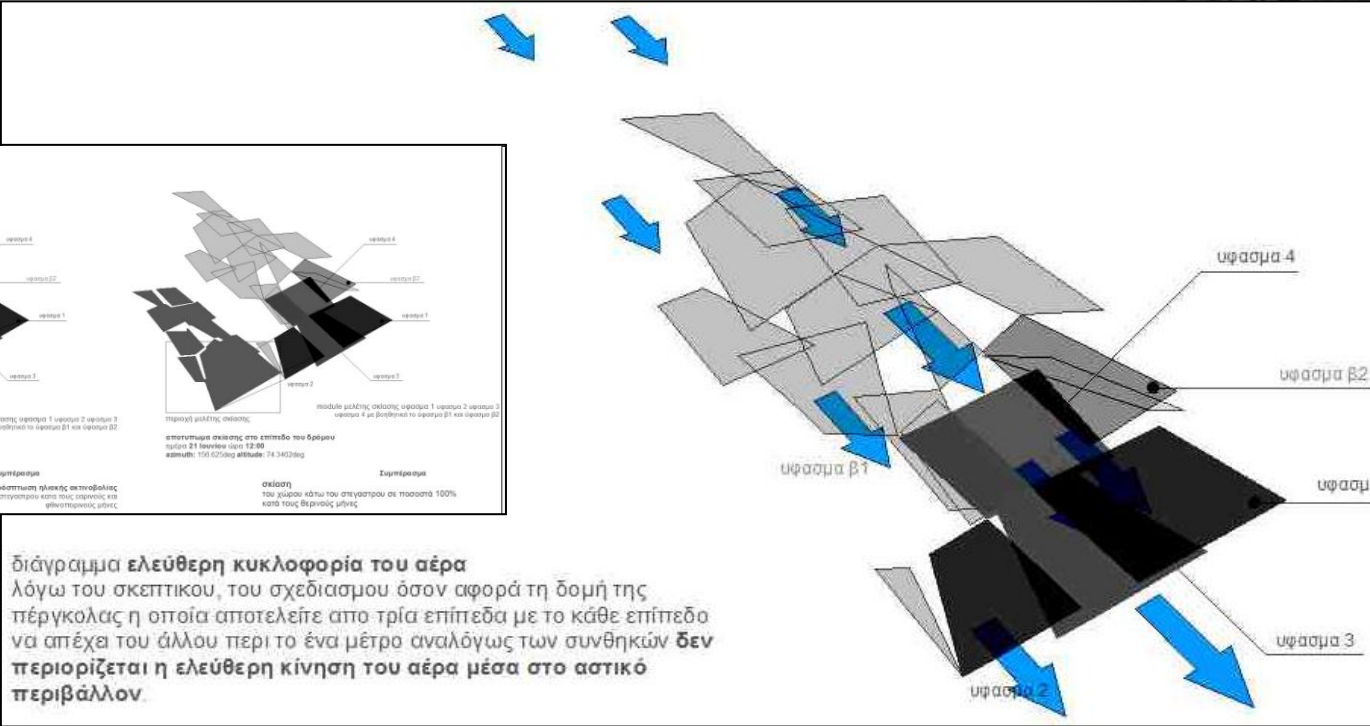
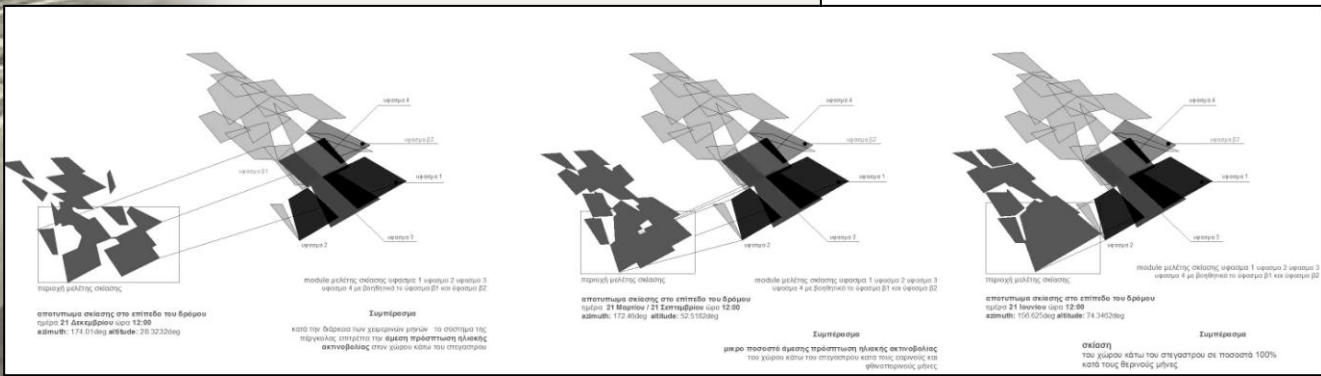

Εικ 161-162, Πηγή Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2012

Πρακτικά θα δημιουργηθεί μια τεράστια τεχνητή «φυλλωσιά». Οι μικρές πάνινες τέντες θα τοποθετηθούν με κλίση ώστε να επιτρέπουν να διέρχεται ο αέρας αλλά και οι χειμερινές ηλιακές ακτίνες που προσπίπτουν με χαμηλή γωνία. Σημειώνεται ότι παρόμοιο σύστημα σκίασης καθώς και προστασίας των πεζών από το ψιλόβροχο έχει εφαρμοστεί με επιτυχία στους πεζόδρομους γύρω από την ιστορική πλατεία «Πουέρτα δε Σολ» της Μαδρίτης.

Δημιουργείται, στην πρόταση, ένα σύμπλεγμα σκιάστρων τα οποία θα κατασκευασθούν από γαλβανισμένους σωλήνες. Στο άνω τμήμα αυτών που ανάλογα με τη θέση τους διαφέρουν σε ύψος (από 6 μ. έως 8 μ.) υπάρχουν τεντωτήρες από ανοξείδωτα σύρματα σε τρία επίπεδα επάνω στα οποία στερεώνονται τα πανιά σε διάφορα μεγέθη και σχήματα.

Τα επιχρισμένα υφάσματα που τοποθετούνται για τη σκίαση είναι από υψηλής αντοχής πολυεστερικό νήμα με επιστρώσεις, παρέχοντας προστασία από την υπεριώδη ηλιακή ακτινοβολία και μεγαλύτερη αντοχή στο χρόνο. Οι επιστρώσεις καθιστούν το υλικό απολύτως αυτοκαθαριζόμενο. Το υλικό των πανιών είναι ελαφρύ και εύρηστο, μεγάλης αντοχής και δεν χρειάζεται συντήρηση. Τα πανιά τοποθετούνται σε τρία επίπεδα στον χώρο σε ύψη από τα τρία μέχρι δώδεκα μέτρα ανάλογα με το ύψος των κτιρίων, το άνοιγμα δρόμου και την κυκλοφορία, με στόχο τον έλεγχο της ηλιακής ακτινοβολίας.

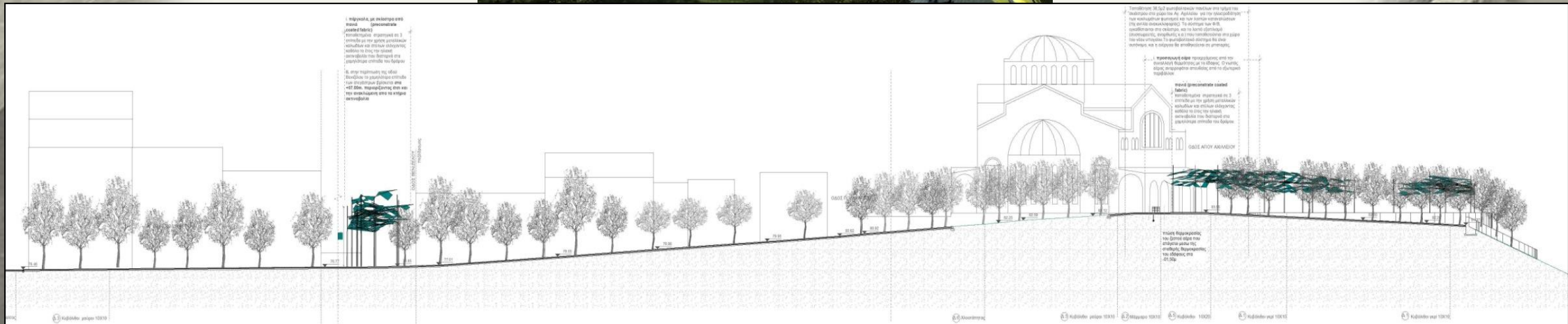
3.4.2.3 ΠΡΑΣΙΝΟ - ΦΥΤΕΥΣΕΙΣ

Το πράσινο συμβάλλει καταλυτικά, αφενός μέσω της εξατμισοδιαπνοής και μέσω της σκίασης στη μείωση της θερμοκρασίας τους θερινούς μήνες και αφετέρου στον καθαρισμό του αέρα και στην παραγωγή οξυγόνου.

Τα υφιστάμενα δένδρα είναι σε καλή κατάσταση. Νέα μεγάλα αειθαλή και φυλλοβόλα δένδρα θα φυτευτούν ενδιάμεσα στα υφιστάμενα ώστε να δημιουργηθούν πιο πυκνές συνεχής πράσινες ζώνες, όπως φαίνεται στη μελέτη.

Επιπλέον φύτευση προτείνεται στους **χώρους πρασίνου** όπου θα φυτευτούν δένδρα που αναπτύσσονται σε ύψος , φυλλοβόλα ώστε να επιτρέπουν τη δίοδο των ηλιακών ακτίνων τις χειμερινές ημέρες , και με μεγάλο φύλλωμα ώστε να προσφέρουν μεγάλο σκιασμό στον χώρο.

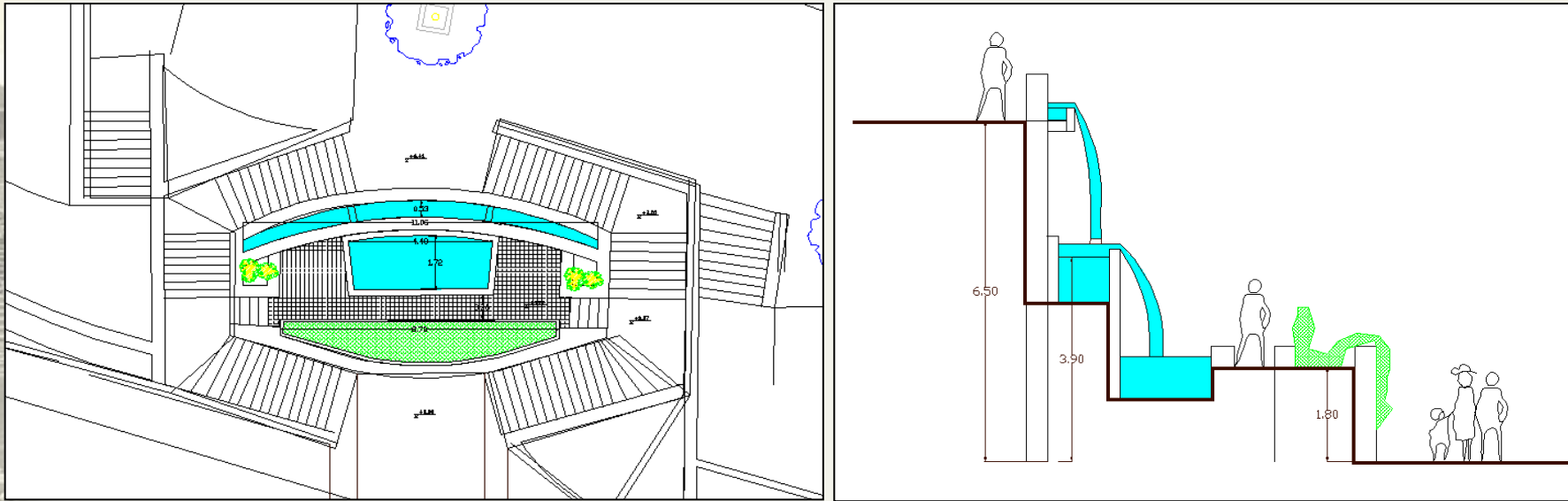
Γραμμικά παρτέρια θα δημιουργηθούν στον πεζόδρομο, όπου θα φυτευτούν και θαμνοειδή φυτά ως φράγμα ρύπων.

Εικ 165-166, Πηγή Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2012

3.4.2.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΡΟΥ

Τα **στοιχεία νερού** προτείνεται να είναι γραμμικά, με τρεχούμενο νερό, ώστε να προσφέρουν μεγαλύτερη μείωση της θερμοκρασίας του περιβάλλοντος με την εξάτμιση. Στοιχείο νερού με δύο λεκάνες προτείνεται να κατασκευαστεί ανάμεσα στα κλιμακοστάσια που οδηγούν από τον περιβάλλοντα χώρο της εκκλησίας στη γέφυρα Αλκαζάρ.

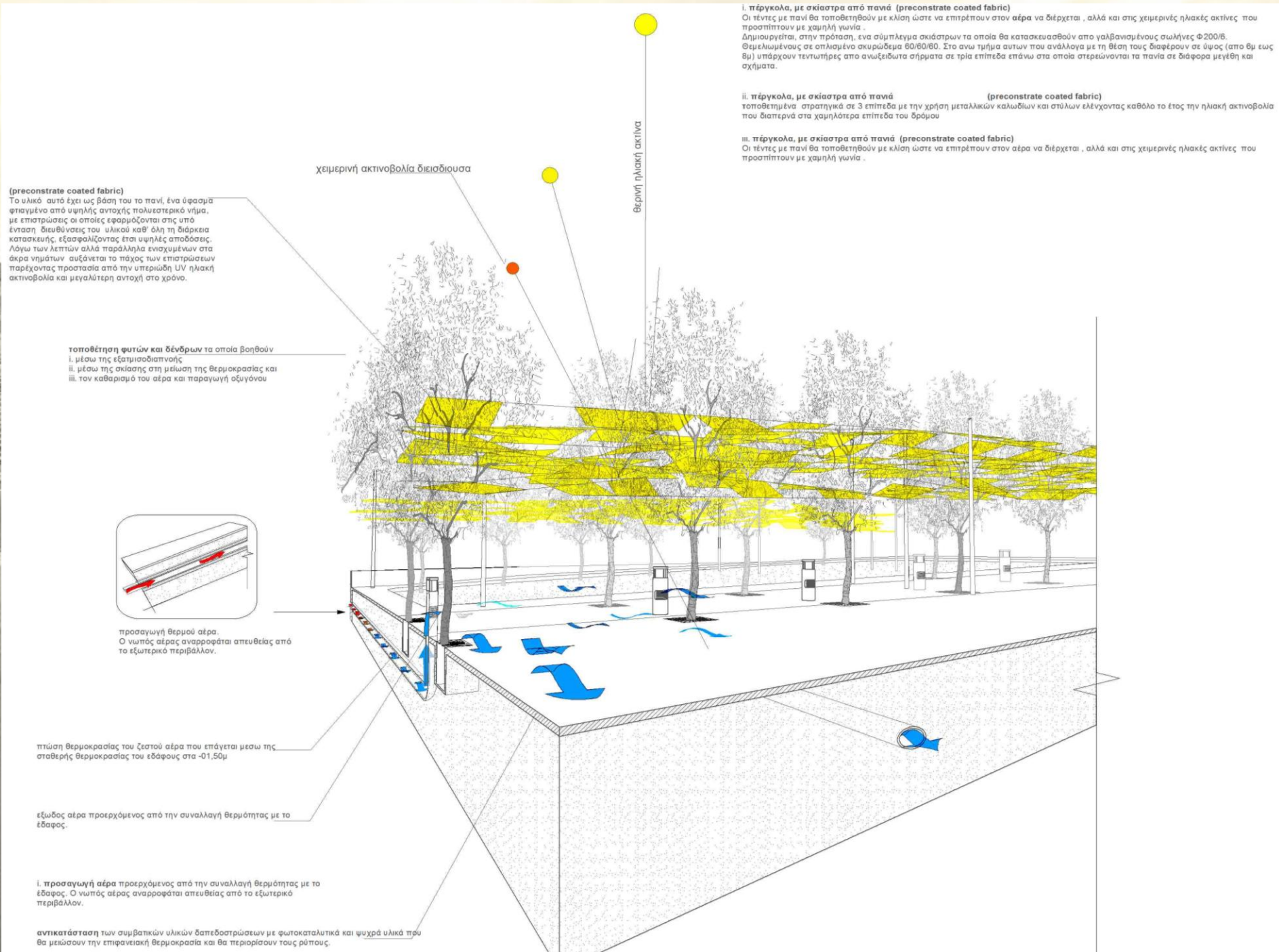

Εικ 167-168: Κατασκευαστική λεπτομέρεια νερού, Πηγή Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα πτης αρέμβασης, 2012

3.4.2.5 ΕΝΑΛΛΑΓΕΣ ΑΕΡΑ - ΕΔΑΦΟΥΣ

Η παρουσία αέρα – εδάφους επηρεάζει καταλυτικά το μικροκλίμα και βελτώνει τη θερμική άνεση κατά τη θερινή περίοδο. Σε συγκεκριμένους χώρους της πλατείας του Αγίου Αχιλλείου χώροι συνάθροισης με καθίσματα θα προσάγεται αέρας προερχόμενος από την συναλλαγή θερμότητας με το έδαφος. Ο νωπός αέρας αναρροφάται απευθείας από το εξωτερικό περιβάλλον.

Στον νέο υπόγειο χώρο τοποθετείται φυγοκεντρικός ανεμιστήρας κιβωτίου που προσάγει συγκεκριμένη ποσότητα αέρα στους προαναφερθέντες χώρους με χρήση 7 εναλλακτικών εδάφους αέρα. Μορφή γραμμικής διάταξης απλώνεται κάτω από τον πεζόδρομο Πολυκάρπου και παροχετεύουν κάτω από τα καθιστικά και τον ανοικτό χώρο της πλατείας.

Εικ 169 : Κυκλοφορία αέρα, Πηγή Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2012

3.4.2.6 ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ

Προτείνεται η τοποθέτηση 38,5μ2 **φωτοβολταϊκών πανέλων** στο τμήμα του σκιάστρου στο χώρο του Αγ. Αχιλλείου για την ηλεκτροδότηση των κυκλωμάτων φωτισμού και των λοιπών καταναλώσεων (πχ αντλία ανακυκλοφορίας). Το σύστημα των Φ/Β, εγκαθίστανται στο σκιάστρο, και το λοιπό εξοπλισμό (συσσωρευτές, ανορθωτές κ.α.) που τοποθετούνται στο χώρο του νέου υπογείου. Το φωτοβολταϊκό σύστημα θα είναι αυτόνομο, και η ενέργεια θα αποθηκεύεται σε μπαταρίες. Η υιοθέτηση της παραπάνω λύσης, εκτός των προφανών πλεονεκτημάτων που απορρέουν από τον οικολογικό χαρακτήρα της (πράσινη ενέργεια με μηδαμινή ρύπανση του περιβάλλοντος), συνεπάγεται και οικονομικά οφέλη, καθώς οδηγεί στην εξοικονόμηση ~6.500kWh/έτος

Εικ 170-, 71: Χρήση φωτοβολταϊκών πανέλων, Πηγή Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2012

3.5 Ο ΛΟΦΟΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ : ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ _ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Διπλωματική εργασία των Μανώλη Ηλιόπουλου και Μαρίας Κούρτη

Υπό την επίβλεψη των Σπύρου Παπαδόπουλου και Δημήτριου Φιλλιπιτζή

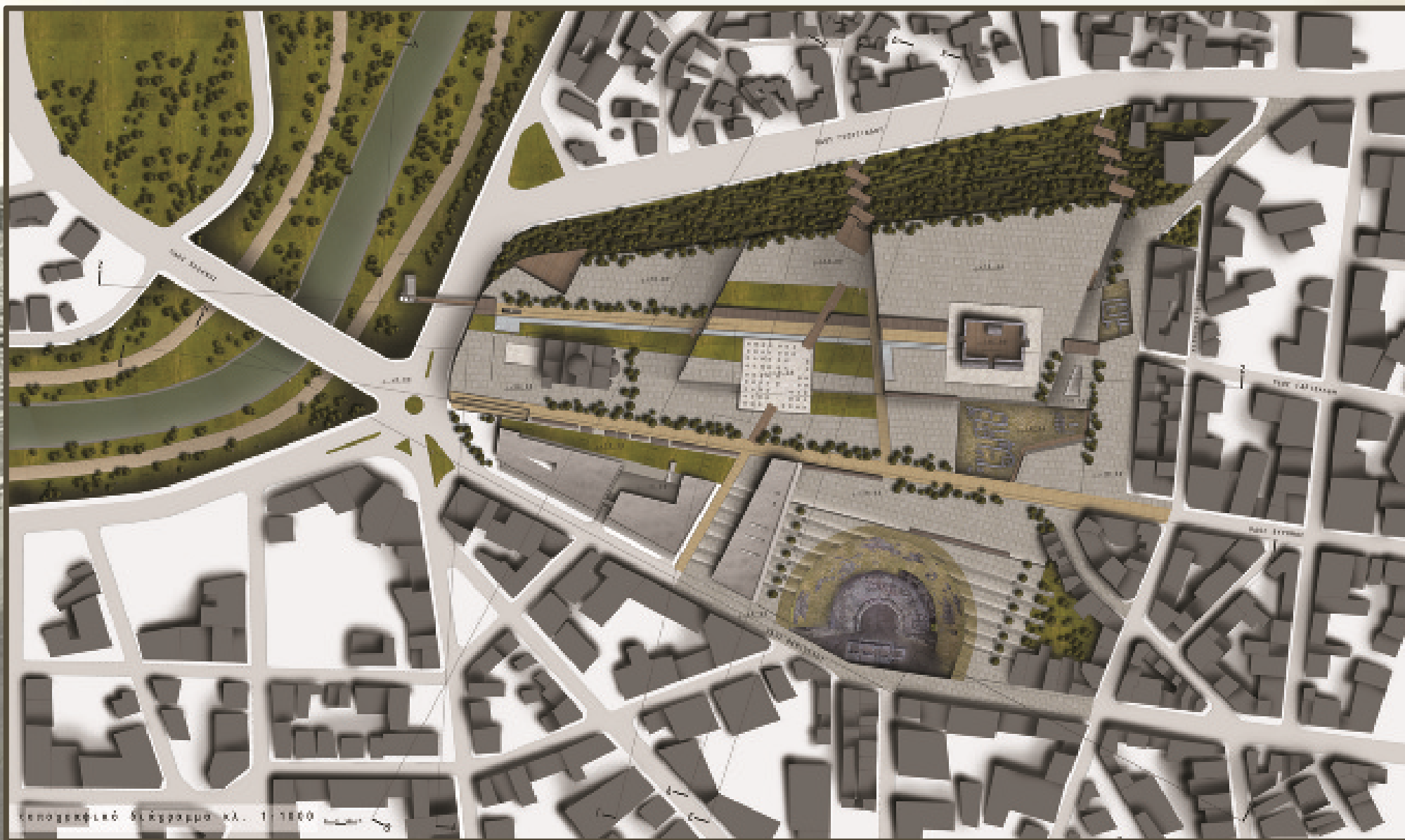
Πολυτεχνική Σχολή Πανεπιστημίου Θεσσαλίας/ Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών/ 18/09/09

Η πρόταση αφορά την ένταξη της περιοχής στις δομές και τις λειτουργίες της ευρύτερης πόλης καθώς και τη διεύρυνση του δημοσίου χώρου, την οικειοποίησή του από τους κατοίκους και τη λειτουργία του ως διέξοδο κοινωνικών αναγκών. Σκοπό της μελέτης αποτελεί **η αναδημιουργία της εικόνας και η ανάκτηση της ταυτότητας της περιοχής**, μέσω του ελέγχου των χρήσεων γης και των ορίων τοπικότητας - υπερτοπικότητας καθώς και **η ενεργοποίησή της και μετατροπή της σε τόπο πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων**.

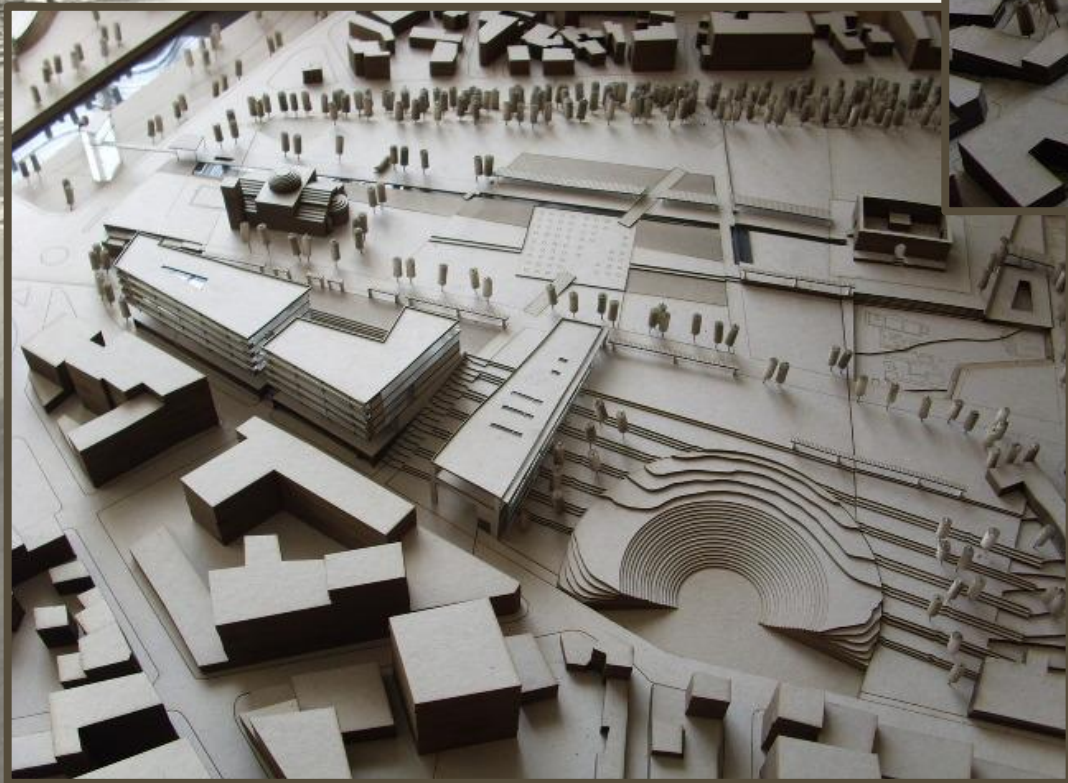
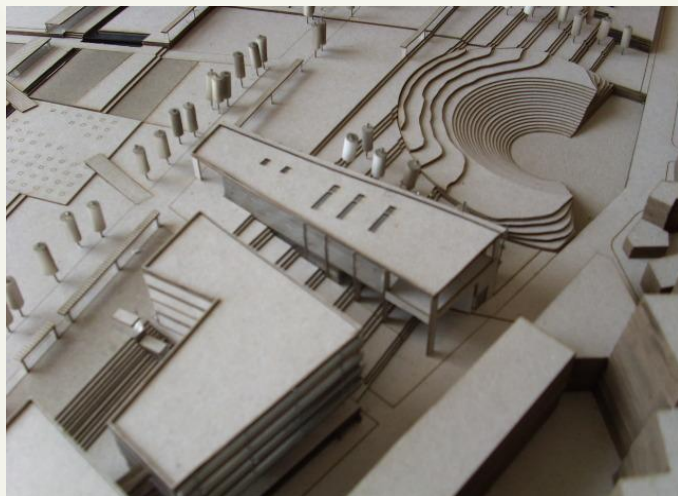
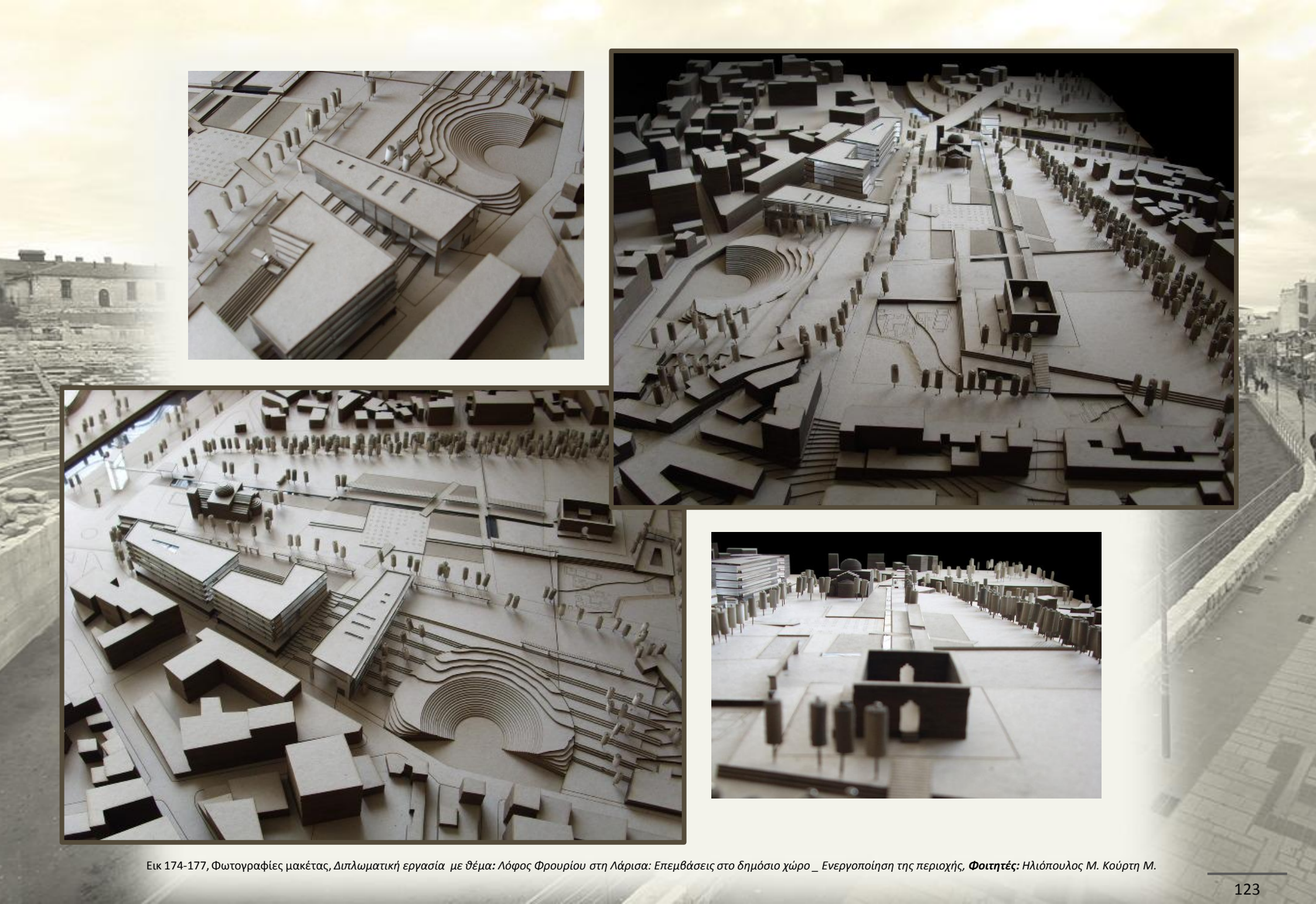
Η ανίχνευση και καταγραφή του παρελθόντος Φρουρίου, η αποτύπωση της σημερινής κατάστασης και ο εντοπισμός των προβληματικών σημείων, καθόρισαν τις αρχές σχεδιασμού. Η στρωματογραφία αξιόλογων ιστορικών φάσεων του λόφου σε συνδυασμό με τα φυσικά χαρακτηριστικά του λόφου, όπως οι έντονες υψομετρικές διαφορές, έθεσαν τις σχεδιαστικές βάσεις. Η πρόταση ανάπτυξης αποτελείται από επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο, διαμορφώσεις τοπίου-πλατείας, προτάσεις χρήσεων γης και δημιουργία κοινωνικών και πολιτιστικών πόλων έλξης. Οι κτιριακές επεμβάσεις στην περιοχή ενισχύουν τους βασικούς άξονες, τροφοδοτούν με ζωή το λόφο και απαντούν στις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής. Η πρόσβαση στους αρχαιολογικούς χώρους και η μνημειακή υπόσταση του λόφου ενισχύονται. Η πρόταση των κτισμάτων φοιτητικών εστιών, ξενώνων φιλοξενίας νέων και ομάδων εργασίας, αμφιθεάτρων παρουσιάσεων - διαλέξεων, χώρων προβολών, café, bar, βιβλιοθήκης, αναγνωστηρίων, εκθεσιακών χώρων, εμπορικών καταστημάτων, κτιρίου στάθμευσης οχημάτων, δημιουργεί έναν νέο ζωτικό πυρήνα στην πόλη. Η γέφυρα που καταλήγει σε ένα κλιμακοστάσιο και έναν ανελκυστήρα, συνδέει το λόφο με την παραπήναιο ζώνη και λειτουργεί ως παρατηρητήριο. Οι στεγασμένες αγορές μπορούν να λειτουργήσουν σαν σημεία πώλησης των προϊόντων παραδοσιακών παραγωγικών διαδικασιών.

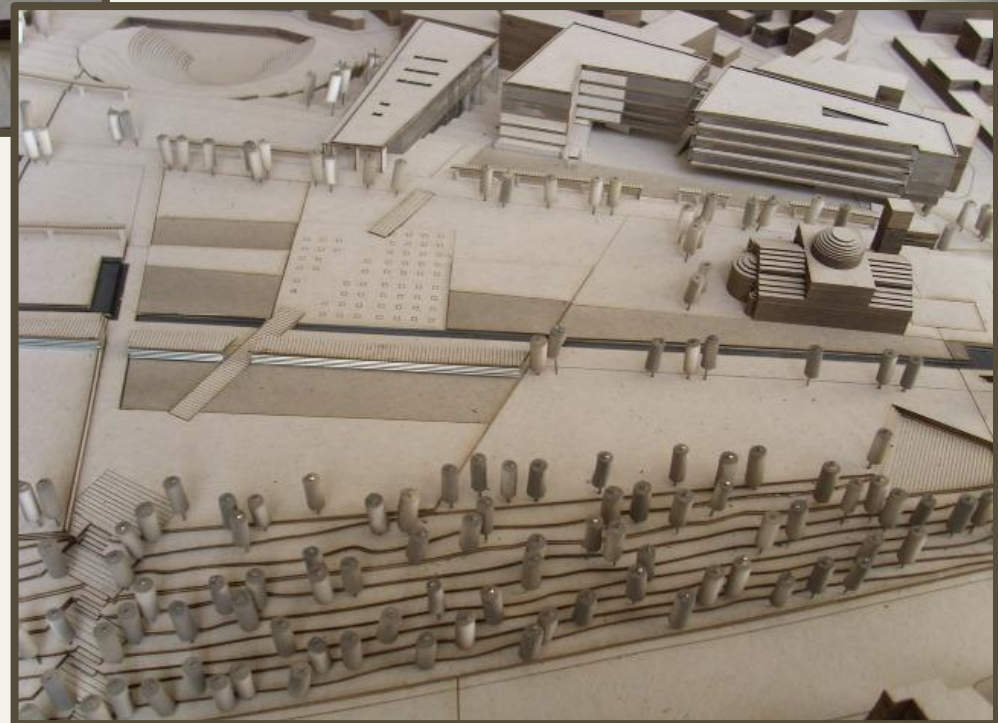
Εικ 172 : Φωτογραφία μακέτας, Διπλωματική εργασία με θέμα: Λόφος Φρουρίου στη Λάρισα: Επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο _ Ενεργοποίηση της περιοχής, Φοιτητές: Ηλιόπουλος Μ. Κούρτη Μ.

Εικ 173 : Κάτοψη περιοχής Διπλωματική εργασία με θέμα: Λόφος Φρουρίου στη Λάρισα: Επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο _ Ενεργοποίηση της περιοχής, Φοιτητές: Ηλιόπουλος Μ. Κούρτη Μ.

Εικ 174-177, Φωτογραφίες μακέτας, Διπλωματική εργασία με θέμα: Λόφος Φρουρίου στη Λάρισα: Επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο _ Ενεργοποίηση της περιοχής, **Φοιτητές:** Ηλιόπουλος Μ. Κούρτη Μ.

Εικ 178-181, Φωτογραφίες μακέτας Διπλωματική εργασία με θέμα: Λόφος Φρουρίου στη Λάρισα: Επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο _ Ενεργοποίηση της περιοχής, **Φοιτητές:** Ηλιόπουλος Μ. Κούρτη Μ.

4. ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ, ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ 20 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

4.1 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΤΕ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

4.2 ΤΑ ΝΕΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ ΠΟΥ ΕΘΕΤΕ Η ΕΠΕΜΒΑΣΗ

4.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΣΜΟΥ

4.4 Η ΠΡΩΤΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΛΟΦΟ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

4.5 ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ

4.6 ΤΡΙΤΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ

4.7 ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

4.8 ΤΑ ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ

4.8.1 Η ΠΡΩΤΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ, ΠΕΡΙΟΧΗ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

4.8.2 ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ

4.8.3 Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

4. ΠΑΝΟΣ ΣΤΑΘΑΚΟΠΟΥΛΟΣ : ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ, ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ 20 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ (διάλεξη Οκτώβριος 2011)

Ο Πάνος Σταθακόπουλος, Καθηγητής ΑΠΘ, Πρόεδρος του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης, αναλύει το πρώτο εγχείρημα ανάπλασης της πόλης της Λάρισας τη δεκαετία του 1980 :

Το εγχείρημα της Αστικής Ανάπλασης στη Λάρισα σχεδιαστικά ξεκίνησε το 1988 και ολοκληρώθηκε μετά από ένα χρόνο. Το εγχείρημα αυτό ήταν το προϊόν ενός Δημάρχου που πίστεψε στην αναγκαιότητα ενός κοινωνικού οράματος.

Είκοσι χρόνια μετά το εγχείρημα της Λάρισας αποτελεί, από τα μοναδικά ολοκληρωμένα παραδείγματα αστικής ανάπλασης αλλά και προσδιορισμού μιας νέας φυσιογνωμίας για τη Λάρισα.

Όμως, η περιοχή που έγινε η επέμβαση, η περιοχή του Φρουρίου ή του Αγίου Αχιλλείου, όπως αλλιώς λέγεται, που περιλαμβάνει και το ευρύτερο ιστορικό κέντρο, συνδύαζε τα παρακάτω στοιχεία - δεδομένα :

- Αντιμαχόμενες χρήσεις γης.
- Έλλειψη προστασίας και ανάδειξη ιστορικών χώρων.
- Υποβάθμιση
- Επέκταση της αντιπαροχής σε ένα προνομιούχο χώρο.

Το εγχείρημα εστιάζετο πάνω σε **τρεις άξονες**:

i) Στη δημιουργία ενός Πολεοδομικού Σχεδίου Ανασυγκρότησης του Κέντρου και στην **οργάνωση βασικών χρήσεων γης**, με την **δημιουργία ενός νέου διοικητικού κέντρου** με στόχο την απομάκρυνση από το Κέντρο των χρήσεων του τριτογενή τομέα και την επαναφορά της κατοικίας.

ii) Στην **απομάκρυνση από το κέντρο των βασικών χρήσεων**, όπως: α) του **χονδρεμπορίου**, β) των **βαρέων οχημάτων** και γ) του **θορύβου**, της ρύπανσης και της υποβάθμισης της ποιότητας ζωής, προστασία οικιστικού αποθέματος, στοιχεία που αναφέρει ο ν. 2508/2009.

iii) Στη **δημιουργία ενός master plan που στόχο θα έχει την ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου** με την προϋπόθεση της κατεδάφισης «πολυκατοικιών» στο χώρο του Θεάτρου/Κέντρου και τη δημιουργία ενός πλέγματος πεζοδρόμων που θα έχει αφητηρία/απόληξη το αρχαίο θέατρο, καθώς και τη σύνδεσή του με τις βασικές δραστηριότητες και χρήσεις του Κέντρου Πόλης.

Παράλληλα, με το master plan έγινε η κυκλοφοριακή μελέτη και η μελέτη ένταξης του Πηνειού στην πόλη.

4.1 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΤΕ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Η δεκαετία του '80 για τις Ευρωπαϊκές πόλεις ήταν η δεκαετία των κοινωνικών, αισθητικών και δομικών αλλαγών. Η μετεξέλιξη και η αναμόρφωση της πόλης εξελίσσεται ως μία νέα αντίληψη του χώρου, κυρία πολιτισμικά π.χ., το Παρίσι: Halles-Beaubourg, Μπιλμπάο. Η μετεξέλιξη αυτή αφορούσε τη θεωρία και την πρακτική, δηλαδή άμεσα το Δημόσιο χώρο.

Αναδείκνυε το φυσικό χώρο ως πολιτιστική δομή και τρόπο σκέψης, συγκροτώντας έτσι μια κριτική θέση απέναντι σε όλες τις θεωρίες που αναπτύσσονταν «περί το χώρο και τόπο». Ο ρόλος του δημόσιου χώρου ως φορέα επικοινωνίας και κοινωνικής συναναστροφής ενδυναμώνεται.

Η ίδια δεκαετία για τις ελληνικές πόλεις, ήταν η δεκαετία της ρύθμισης του χώρου μέσα από τα πάνω σηκώματα που προσδιόριζαν την εικόνα της πόλης, την αύξηση ή μείωση του Σ.Δ., τις διανοίξεις των δρόμων και των «μικρών - παρεμβάσεων».

Έτσι, η έντονη για την περίοδο '70 και '80 άναρχη αστική ανάπτυξη είχε ως αποτέλεσμα την τροποποίηση, τη μορφή και τον χαρακτήρα των Ελληνικών πόλεων και, κατ' επέκταση, της πόλης της Λάρισας. Βασικό αίτιο αυτών των προβλημάτων ήταν η ραγδαία και η συνεχής πληθυσμιακή αύξηση, καθώς και η έλλειψη οποιασδήποτε πολεοδομικής και κυκλοφοριακής προετοιμασίας για να αντιμετωπίσει η πόλη τα νέα δεδομένα της δεκαετίας του '80 και του '90. Σήμερα, διαπιστώνουμε το πόσο η ανάπτυξη αυτή είναι μονόπλευρη σε βάρος των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών αξιών και ιδιαίτερα σε βάρος του δημότη, του δομημένου περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.

Ο Δήμος στα πλαίσια της υποβάθμισης της ποιότητας ζωής και περιβάλλοντος, της αξιοποίησης και ένταξης πιο οργανικά και λειτουργικά του ιστορικού τομέα, αλλά και γενικότερα προς την κατεύθυνση της εξυγίανσης και αναβάθμισης του κέντρου και της προσαρμογής της πόλης στο 2000, αποφάσισε να επέμβει με την πολεοδομική ανασυγκρότηση – αναβάθμιση του ιστορικού τομέα της πόλης.

4.2 ΤΑ ΝΕΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ ΠΟΥ ΕΘΕΤΕ Η ΕΠΕΜΒΑΣΗ

Μέσα από αυτές τις πολεοδομικές αντιξοότητες που αναφέρθηκαν πιο πριν, για τα ελληνικά δεδομένα, με τα ελάχιστα πολεοδομικά εργαλεία και μέσα αλλά και μ' ένα ισχυρό πολεοδομικό δίκαιο, **η επέμβασή έθετε τα ζητήματα της αστικής εξυγίανσης και αναβάθμισης και μέσα από τους στόχους:**

α. της πολιτισμικής δημιουργίας του χώρου,

β. της κοινωνικής ανάπτυξης και συνοχής,

γ. της αισθητικής ανάδειξης του Δημοσίου χώρου (κοινόχρηστου και κοινω-φελούς),

δ. της εικόνας ενός νέου αστικού διακόσμου και τέλος την αντίληψη για την ίδια την πόλη, μια πόλη με ανθρώπινο πρόσωπο και ποιότητα ζωής και περιβάλλοντος χώρου.

Στην παρούσα αναφορά αναλύεται το εγχείρημα 20 χρόνια μετά το εγχείρημα, παρουσιάζονται τα πιο ουσιαστικά συμπεράσματα ενός ευρύτερου εφαρμοσμένου ερευνητικού προγράμματος που στόχο είχε την εξυγίανση και αναβάθμιση του κέντρου της Πόλης της Λάρισας και εστιάζεται σε τρεις σημειακές επεμβάσεις που αφορούν άμεσα το κέντρο.

A. ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΛΟΦΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ

1. Απομάκρυνση Λαχαναγοράς, επαναφορά της κατοικίας
2. Ανάδειξη αρχαίου θεάτρου, σύνδεση με αρχαιολογικό χώρο, Δημιουργία Αρχαιολογικού πάρκου
3. Αναβάθμιση του πάρκου του Αγίου Αχιλλείου

B. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ / ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

1. Επαναφορά της κατοικίας
2. Απομάκρυνση του ΙΧ
3. Σύνδεσή του με τον ιστορικό τομέα – Πηνειό
4. Απομάκρυνση αντιμαχόμενων χρήσεων γης
5. Δημιουργία πλέγματος πρασίνου: Ανάδειξη και σύνδεση όλων των δημοσίων χώρων

Γ. ΕΝΤΑΞΗ ΠΗΝΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Ιστορικά και οργανικά

4.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΣΜΟΥ

Δύο σημεία που αναδεικνύουν την προσφορά της επέμβασης :

α. του κ. Γεωργοσόπουλου, κριτικού, σχετικά με τη Λάρισα («Ο Τόνος του Πνεύματος», Εφημερίδα τα Νέα) που αναφέρει τον Ιούνιο του 1995 «ένα μικρό και σύντομο ταξίδι στη Λάρισα τις προάλλες μας επιφύλαξε πολλές εκπλήξεις /.../ Περαιστικός συχνά, είχαν να την περπατήσω από το παιδί, όταν ξεκαλοκαίριαζα στην Τύρνα και στο Περούλι. Μια μεγάλη πόλη με τα αδιέξοδά της, με την οικεία πανελλήνια ασχήμια της, με το κυκλοφορικό της κομφούζιο. Οι πεζόδρομοι όμως στο κέντρο της πόλης έχουν γίνει σοφά, συνδέουν πλατείες, εμπορικά κέντρα και διοικητικές υπηρεσίες, οι πεζόδρομοι καλόγουστοι, γεμάτοι κόσμο, ιδίως την ηλιόλουστη μέρα που τους περπατούσαμε. Ήταν η νέα Λάρισα».

β. Στην πρακτική σκοπιά, όταν στο Graz και στην Κοπεγχάγη ως παράδειγμα αστικής εξυγίανσης αναφέρουν την Λάρισα με 10 km πεζοδρομήσεων εντός αστικού ιστού, είναι χαρακτηριστικό.

Σήμερα η Λάρισα αποτελεί ένα παράδειγμα πόλης με ανθρώπινο πρόσωπο και πολιτισμική εικόνα. Από την άλλη αποτελεί παρελθόν η άποψη του Δοξιάδη ότι «η Λάρισα αποτελεί το χειρότερο παράδειγμα πόλης».

Είναι πραγματικότητα η ενσωμάτωση των αρχαιολογικών χώρων, του σύγχρονου χώρου, των δραστηριοτήτων και το δίκτυο των υπαίθριων χώρων σ' ένα ενιαίο, συνεκτικό αστικό χώρο.

4.4 Η ΠΡΩΤΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΛΟΦΟ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

α. Αξιοποίηση του πάρκου του Αγίου Αχιλλείου και ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου, χωρητικότητας 10.000 θέσεων. Η ανάδειξη αυτή προκύπτει μέσα από μια συστηματική και συντονισμένη προσπάθεια κατεδάφισης «πολυκατοικιών», τροποποίησης χρήσεων γης και υλοποίησης του προτεινόμενου πολεοδομικού σχεδίου. Το 1988 γίνονται σχέδια για την πλήρη αποκάλυψη και «σύντομα» την επαναλειτουργία του Αρχαίου Θεάτρου και σύνδεσή του με τη γύρω περιοχή-κέντρο.

β. Αναβάθμιση της περιοχής του Αγίου Αχιλλείου, του αρχαίου θεάτρου και αρμονική σύνδεσή τους με τους γύρω αρχαιολογικούς χώρους. Για πρώτη φορά έχουμε στη χώρα μας σε κλίμακα μεσαίας πόλης, αυτό που ο Α. Malraux, το 1975 αποκαλούσε «αρχαιολογικό πάρκο».

4.5 ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ

Δημιουργία ενός πλέγματος πεζοδρόμων στο κέντρο της πόλης, μήκος περίπου 10 χιλ., με την **ανάδειξη**:

α. των κοινοχρήστων και κοινωφελών χώρων. Μέσα στο πλέγμα αυτό εντάσσονται διάφορες κοινωνικές, πολιτισμικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Το πλέγμα συνδέει την πόλη με τον ιστορικό τομέα, το ποτάμι με το σημερινό εμπορικό κέντρο, τους αρχαιολογικούς χώρους και με τις βασικές λειτουργίες της πόλης. Το πλέγμα των δημόσιων υπαίθριων χώρων αυξήθηκε και ενοποιήθηκε ως εργαλείο αναβάθμισης της ποιότητας ζωής, για την αποκατάσταση του κατακερματισμένου αστικού χώρου, την ενδυνάμωση της κοινωνικότητας και παραγωγικής συνοχής και την αναζωογόνηση της πολιτισμικής δημιουργίας.

β. Η επέμβαση αυτή, δείχνει σήμερα, τη συνεισφορά του εγχειρήματος στην έννοια του Δημοσίου χώρου και την αισθητική αλλαγή των πόλεών μας. Δηλαδή, παρουσιάζει την οργανική και κατ' επέκταση την αισθητική και λειτουργική ένταξη του Δημόσιου χώρου στην καθημερινή ζωή της πόλης και

4.6 ΤΡΙΤΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ

Ένταξη, ιστορικά, οργανικά, λειτουργικά και αισθητικά του υγρού στοιχείου – του Πηνειού στην πόλη.

Η προτεινόμενη ρύθμιση της κυκλοφορίας των οχημάτων μέσα στην περιοχή επέμβασης έχει ως εξής :

- Η οδός Γεωργιάδου παραμένει δρόμος διπλής κατεύθυνσης και διαπλατύνεται
- Η οδός Ολύμπου παραμένει μονόδρομος με κατεύθυνση από Βενιζέλου προς Γεωργιάδου
- Η οδός Δήμητρας παραμένει μονόδρομος με κατεύθυνση από Γεωργιάδου προς Βενιζέλου
- Η οδός Βενιζέλου πεζοδρομείται ταυτόχρονα με τη φάση αποκάλυψης του αρχαίου Θεάτρου και παίρνει το χαρακτήρα πολιτιστικού άξονα της περιοχής
- Δημιουργείται κυκλικό κόμβος κάτω από τον Άγιο Αχίλλειο, στα δυτικά της περιοχής. Στο σημείο αυτό θα τοποθετηθεί από το Δήμο άγαλμα με το έμβλημα της Λάρισας.

Σε άμεση επαφή με το πλέγμα των πεζοδρόμων σχεδιάζονται οι χώροι στάθμευσης, οι οποίοι αντικαθιστούν και τις θέσεις παρκαρίσματος που χάνονται εξαιτίας των πεζοδρομήσεων.

Κατά μήκος των πεζοδρόμων, στο πλάι ή στο κέντρο τους δημιουργούνται γραμμικές ζώνες πρασίνου και χώροι φυτεύσεων. Γενικά η αισθητική αντιμετώπιση είναι ενιαία με εκείνη του πάρκου και των ακάλυπτων χώρων, αφού όλα αυτά μαζί θα αποτελούν ένα ενιαίο πλέγμα υπαίθριων ελεύθερων χώρων.

Ο σχεδιασμός των πεζοδρόμων απαιτεί παράλληλα και μία ουσιαστική μελέτη του περιβάλλοντος χώρου και πιο ειδικά του αστικού διακόσμου που θα συνοδεύει το ολικό πλέγμα. Καταβάλλεται προσπάθεια ο σχεδιασμός αυτός στις προτάσεις, να έχει σαφήνεια, λιτότητα και απλές ανθρώπινες αναφορές που να μπορούν να γίνονται αντιληπτές από τους κατοίκους και τους περαστικούς.

Κατά το σχεδιασμό δίνεται έμφαση στις όχι απότομες αλλαγές κλίμακας, όπως επίσης και στη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, ώστε αυτό να μην αλλοιωθεί μετά την υλοποίηση των προτάσεων. Οι προτάσεις διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου, βασίζονται σε ειδική μελέτη αρχιτεκτονική τοπίου. Περιλαμβάνουν λιτές επεμβάσεις, φυτεύσεις σε άξονες για τη δημιουργία φυσικού και καλαισθητού αποτελέσματος, ειδικό εξοπλισμό (καθιστικά, χώρους αναψυχής, σκιάδια, βρύσες, τηλεφωνικού θαλάμους, φωτιστικά, πινακίδες ενημέρωσης, καλάθια απορριμμάτων κλπ)

Με βάση την πολεοδομική μελέτη και σε συνάρτηση με τις προτάσεις χρήσεων, επιλέγονται ειδικοί χώροι για ξεκούραση σε συγκεκριμένα σημεία, όπως στις περιοχές γύρω από μνημεία, κτίρια ειδικών χρήσεων, πάρκα, πορείες με θέα, άξονες δραστηριοτήτων. Στους χώρους αυτούς, σχεδιάζονται καθιστικά με αντίστοιχο εξοπλισμό όπως αυτός στην παραπήνιο ζώνη. Παράλληλα γίνεται ειδική μελέτη σε ότι αφορά στο διάκοσμο και στο σχεδιασμό των όψεων κτιρίων και καταστημάτων, (υλικά επέμβασης, χρωματικές προτάσεις, επιγραφές, μαρκίζες κλπ)

4.7 ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Ενδεικτικά αναφέρονται, για να γίνει κατανοητό το πρόβλημα της επέμβασης και οι δυσκολίες όταν από το μηδέν υιοθετήθηκε ένα σχέδιο, όπου τίποτα δεν προϋπήρχε ούτε πολεοδομικό σχέδιο αλλά ούτε κοινωνική και πολιτική ωριμότητα για μια τέτοια επέμβαση, την περίοδο εκείνη.

1. Το 1882 εκπονείται το 1ο σχέδιο πόλης της Λάρισας, το οποίο δυστυχώς παρέμεινε αναλλοίωτο μέχρι το 1946.

Η εισροή των προσφύγων μετά την Μικρασιατική καταστροφή έπαιξε μεγάλο ρόλο στη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού της πόλης καθώς και η θέση της Λάρισας στο κέντρο μιας μεγάλης γεωργικής περιοχής.

2. Μέχρι το 1940, η πόλη αναπτύχθηκε μέσα στην περιμετρική οχυρωματική τάφρο (σημερινή οδό Ηρώων Πολυτεχνείου). Στην εποχή του μεσοπολέμου η πόλη εξακολουθεί να ορίζεται από το ποτάμι, τα τείχη και την περιμετρική οχυρωματική τάφρο.

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρείται μια εισροή εσωτερικών μεταναστών, η οποία είχε ως επακόλουθο τη γρήγορη επέκταση της πόλης. Το 1979 στην πόλη της Λάρισας εντάχθηκαν 1200 Ha, από τα οποία τα 700 Ha ήταν αυθαίρετα. Ο ρυθμός της αυθαίρετης δόμησης ήταν τόσο υψηλός, με αποτέλεσμα από την πρώτη στιγμή, το νέο σχέδιο να είναι ανεφάρμοστο.

3. Στα πλαίσια επανασχεδιασμού του οικισμού 1982-84 η ΕΠΑ εντοπίζει τα βασικά προβλήματα και προτείνει γενικότερες λύσεις για τον αστικό χώρο. Θέτοντας τους εξής κύριους σκοπούς σε αστικό επίπεδο:

- Κατάργηση της διχοτομίας μεταξύ «αστικού κέντρου» και της περιφέρειάς του,
- Διατήρηση του ιστορικού τομέα σε μια εξειδικευμένη μορφή.

Για το αστικό κέντρο της πόλης η Π.Μ.Ε.Α. προτείνει την αύξηση της κατοικίας, την αναδιοργάνωση και επαναπροσδιορισμό των χρήσεων, την κατάργηση της διαμπερούς κυκλοφορίας και την ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς με παράλληλη δημιουργία πεζοδρόμων.

4.8 ΤΑ ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ

4.8.1 Η ΠΡΩΤΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ, ΠΕΡΙΟΧΗ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

Αποτελείτο από τρία μέρη και συνίστατο στην:

1. Απομάκρυνση της λαχαναγοράς και εξυγίανση του χώρου

2. Αξιοποίηση του αρχαιολογικού χώρου και ένταξή του στον ιστό της πόλης σε συνδυασμό με το πάρκο του Αγίου Αχιλλείου, αποκάλυψη και αποκατάσταση του αρχαίου θεάτρου

Αποκατάσταση του Μπεζεστενίου – αρχαίας αγοράς – στην αρχική του μορφή και μετατροπή του σε μεταβυζαντινό μουσείο διατήρηση των παλιών κτισμάτων και διαμόρφωσή τους σε χώρο εκθεσιακό και εργαστήριο αποκατάστασης των αρχαίων

3. Ο χώρος της κατοικίας που είχε καλυφθεί από αντιμαχόμενες χρήσεις (λαχαναγορά) επανέρχεται και διατηρείται ως βασική χρήση και δίνονται νέες χρήσεις, κυρίως πολιτιστικές και κοινωνικές, σε ορισμένα ισόγεια κτίσματα. Η περιοχή και τα Ο.Τ. χαρακτηρίζονται με ειδικούς κανονιστικούς όρους δόμησης.

Επιλεκτική αποκατάσταση των προσόψεων. αρχιτεκτονικές προσεγγίσεις για την ανάλογη αντιμετώπιση του αστικού εξοπλισμού στο ιστορικό τμήμα – φωτιστικά, καθιστικά, βρύσες, κιόσκια χώρων, γλυπτών, υγρά στοιχεία κλπ. προστασία της φυσικής και κοινωνικής δομής. αξιολόγηση των ακάλυπτων χώρων και διαμόρφωσή τους με βάση τον νόμο 1337/83. βελτίωση συνθηκών υγιεινής.

Η κύρια βαρύτητα δίνεται στην ανάδειξη της διασωζόμενης, ακόμα, πολιτιστικής κληρονομιάς του ιστορικού πυρήνα. Δημιουργείται το «αρχαιολογικό πάρκο», που περιλαμβάνει το χώρο της παλαιοχριστιανικής του φρουρίου, το Αρχαίο Θέατρο Ο καθένας από τους παραπάνω ιστορικούς τόπους, προβάλλεται και λειτουργεί ως αναπόσπαστο τμήμα του συνόλου, ενώ παράλληλα αναδεικνύει και ολοκληρώνει το σύνολο της περιοχής Φρουρίου.

Στη γύρω περιοχή δημιουργείται ένα πλέγμα υπαίθριων χώρων σε συνδυασμό με ένα σύνολο από δραστηριότητες (πολιτιστικές, αναψυχής, κοινωνικές κλπ). Τέλος, με τον επανα-σχεδιασμό του πάρκου στον Άγιο Αχίλλειο και με την πλαισίωση όλου του Λόφου με αστικό και κοινωνικό εξοπλισμό σε συνάρτηση με τις υπόλοιπες πολιτιστικές δραστηριότητες, προβάλλεται ο ρόλος της περιοχής που αποτελεί το μεταβατικό κόμβο προς το ποτάμι, το Αλκαζάρ και το Άλσος.

Με την απομάκρυνση των λειτουργιών του χονδρεμπορίου από την περιοχή Λαχανα-γοράς, δηλαδή του Φρουρίου, απελευθερώνονται 4.250 τ.μ. Με τον τρόπο αυτό, εκτός του ότι αποσυμφoreείται η περιοχή, προκύπτουν πολλοί κενοί ωφέλιμοι χώροι, οι οποίοι προτείνεται να φιλοξενήσουν χρήσεις, η απουσία των οποίων είναι αισθητή στις γύρω γειτονιές, όπως χώροι πολιτιστικών δραστηριοτήτων και αναψυχής, μονάδες λιανικού εμπορίου (καθημερινό, ευκαι-ριακό, σπάνιο). Επίσης καθιερώνονται χρήσεις που σχετίζονται με την ιστορικότητα της περιοχής, όπως εκθεσιακοί χώροι, βιβλιοπωλεία, ειδικά καταστήματα κλπ. Οι προτάσεις γίνονται ανά κτίσμα και υιοθετούνται κανονιστικοί όροι δόμησης.

Σχετικά με το κτιριακό δυναμικό της περιοχής και την τυπολογία του, διατυπώνεται και θεσμοθετείται ενιαία πολεοδομική και αισθητική αντιμετώπιση των κελυφών, με γνώμονα το σεβασμό στον περιβάλλοντα αστικό χώρο και πιο συγκεκριμένα, στο ειδικό ιστορικό του βάρος και στη μορφολογία του. Παράλληλα, διατηρούνται οι περιοριστικοί όροι δόμησης και καθιερώνεται σταθερός **συντελεστής δόμησης 1** για όλη την περιοχή, ταυτόχρονα με την απόφαση έγκρισης και μελέτης.

4.8.2 ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΗΜΕΙΑΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ

Δημιουργία πλέγματος πεζοδρόμων. Πεζοδρομήσεις α, β και γ φάσης, σύνδεση με την περιοχή Φρουρίου. Ειδική διαμόρφωση πεζοδρόμων και χώρων. Καθιέρωση δακτυλίων και νέες ρυθμίσεις κυκλοφορίας - στάθμευσης. Η επιλογή των δρόμων για τη δημιουργία του πλέγματος πεζοδρόμων προέκυψε μετά από συγκεκριμένη μελέτη και τη συνεργασία που είχε η ομάδα του ερευνητικού προγράμματος με την ομάδα κυκλοφοριακού.

Στο πλέγμα αυτό, σε πρώτη φάση, καθορίστηκαν οι βασικοί άξονες: πολιτιστικός, εμπορικός, διοικητικός, αθλητικός και στη συνέχεια, συγκεκριμενοποιήθηκαν οι οδοί που πεζοδρομούνται. Το πλέγμα είναι σε θέση να παίξει εξίσου πρωταρχικό ρόλο με το ευρύτερο οδικό δίκτυο.

Τα δύο οικοσυστήματα μελετώνται παράλληλα και σε συνδυασμό, χωρίς να αποκλείεται να έχουν κοινά σημεία, αλλά και μια αυτοτέλεια που θα τους εξασφαλίζει ομαλή λειτουργία. Παράλληλα, το πλέγμα πεζοδρόμων είναι δυνατό και πρέπει να συνδυαστεί με τις υπόλοιπες εγκαταστάσεις και τα δίκτυα μέσα στην πόλη (δίκτυα πρασίνου, πλατείες, σχολεία, άξονες κίνησης κλπ).

το προτεινόμενο πλέγμα πεζοδρόμων συνδέει δύο βασικούς πόλους ανάπτυξης του οικισμού, την «κουλτούρα» και το «εμπόριο», γι' αυτό και ιεραρχείται με κάποιους άξονες-πεζοδρόμους που φορτίζουν σημασιολογικά, αλλά και λειτουργικά, σύμφωνα με το νέο αυτό καθορισμό.

Το εμπορικό κέντρο οργανώνεται γύρω από τους νέους βασικούς άξονες-πεζοδρόμους: Η οδός Παπαναστασίου ορίζεται ως διοικητικός άξονας (Δημαρχείο, Νομαρχία κλπ) η οδός Ρούσβελτ ορίζεται ως εμπορικό-πολιτιστικός άξονας, η οδός Κούμα παραμένει βασικός εμπορικός δρόμος-άξονας.

Με τις νέες οδούς-άξονες Παπαναστασίου και Ρούζβελτ, συνδέονται οργανικά το νότιο περιαστικό πράσινο (Μεζούρλου) και η περιοχή του νέου Πανεπιστημίου, με τη βόρεια κεντρική περιοχή περιβαλλοντικής κουλτούρας και αναψυχής μέσω του εμπορικού τμήματος του οικισμού, δηλαδή οργανώνεται ο ευρύτερος αστικός χώρος του οικισμού γύρω από το δίπολο (κουλτούρα / περιβάλλον-εμπόριο).

Τέλος, στην επόμενη φάση πεζοδρόμησης θα συνδεθεί το αρχαίο θέατρο με την όχθη του ποταμού, κατά την επέκταση της οδού Βενιζέλου (νότιο άκρο περιοχής εξυγίανσης).

Ο σχεδιασμός των πεζοδρόμων συνοδεύεται από αρχιτεκτονική μελέτη τοπίου του περιβάλλοντος φυσικού χώρου, καθώς και ειδικότερη αρχιτεκτονική μελέτη του αστικού διακόσμου. Σε αυτό το σχεδιασμό δόθηκε η ανθρώπινη κλίμακα, έτσι ώστε όλα τα προτεινόμενα νέα στοιχεία του αστικού διακόσμου να αποκτούν σημασία για τον κάτοικο - περιαστικό, και να τα θεωρεί γνώριμες του μορφές.

Οι φυτεύσεις του χώρου περιλαμβάνουν λιτές επεμβάσεις με κατάλληλα φυτικά είδη για την περιοχή, τονίζουν τους άξονες ή τον ειδικό εξοπλισμό ή απλά δημιουργούν φυσικό καλαίσθητο περιβάλλον. Έτσι γίνεται επιλογή φυτικών ειδών (π.χ. ύψος, μορφή, σκιά κλπ) ανάλογα με το επιθυμητό σχεδιαστικό αποτέλεσμα (π.χ. καθιστικά, σκιάδια, βρύσες, τηλε-φωνικοί θάλαμοι, πινακίδες ενημέρωσης κλπ). Οι μεγαλύτεροι χώροι ξεκούρασης επιλέγονται σε περιοχές που γειτνιάζουν με τα μνημεία, με θέα σε άξονες δραστηριοτήτων.

4.8.3 Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

- α. Η πρώτη είναι αυτή που περιγράφεται από τον κ. Γεωργουσόπουλο («Ο Τόνος του Πνεύματος»),
β. η δεύτερη αφορά στις αναφορές από την πόλη του Graz και την Κοπεγχάγη για τη Λάρισα στο πλαίσιο ανταλλαγών και
γ. η συνεισφορά της ομάδας μελέτης, 20 χρόνια μετά, έγκειται:

1. στην αποκάλυψη του αρχαίου θεάτρου και σε κατεδάφιση πολυκατοικιών
2. στην δημιουργία πλέγματος πεζοδρόμων με ανάδειξη των κοινοχρήστων και δημοσίων χώρων και στην έννοια του αρχαιολογικού πάρκου
3. στη σύνδεση βασικών κοινοχρήστων χώρων και ιστορικών τόπων
4. στην ένταξη του Πηνειού στον ιστό της Λάρισας
5. στην αναμόρφωση και εικόνα της πόλης και του κέντρου, όπως προαναφέραμε νωρίτερα
6. στην ανάδειξη και ένταξη των Δημοσίων κτιρίων στον ιστό της πόλης, τη λειτουργία και την εικόνα της

Εάν, σήμερα η Λάρισα αποτελεί ένα παράδειγμα αστικής πόλης, με ανθρώπινο πρόσωπο και πολιτισμική εικόνα, από την άλλη αποτελεί παρελθόν η άποψη του Δοξιάδη «ότι η Λάρισα αποτελεί το χειρότερο παράδειγμα πόλης». Σήμερα, η αναγνώριση του φυσικού περιβάλλοντος, Πηνειός, ζώνη πλημμυρών, αρχαιολογικοί χώροι, σύγχρονος χώρος, μέσα στον αστικό χώρο και η ενσωμάτωσή τους στις δραστηριότητες και στο δίκτυο υπαίθριων χώρων είναι πραγματικότητα.

Μέσα από μία συστηματική ανάδειξη του συνόλου του αρχαιολογικού χώρου και των ιστορικών στοιχείων της, κρυμμένα και υποβαθμισμένα μέσα στον αστικό ιστό, είναι τα στοιχεία που αναδείχτηκαν και εκφράζουν την πολιτισμική συνέχεια της τοπικής κοινωνίας, την αλληλεγγύη των πολιτών και συμβάλλουν στη συλλογική μνήμη των πόλεων.

Το πλέγμα των δημόσιων υπαίθριων χώρων αυξήθηκε και ενοποιήθηκε ως εργαλείο αναβάθμισης της ποιότητας ζωής, για την αποκατάσταση του κατακεραματισμένου αστικού χώρου, την ενδυνάμωση της κοινωνικότητας και παραγωγικής συνοχής, την αναζωογόνηση της πολιτισμικής δημιουργίας και την καλλιέργεια (μακροπρόθεσμα) μιας νέας αστικής συνείδησης των πολιτών.

5. ΣΗΜΕΡΑ

5.1 Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

5.2 ΟΙ ΠΕΖΟΔΡΟΜΗΜΕΝΕΣ ΟΔΟΙ

5.3 ΤΟ ΜΟΝΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

5.4 ΧΑΡΤΕΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

5

5.1 Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Κάνοντας σήμερα μία βόλτα κανείς στην περιοχή του φρουρίου, η εντύπωση που θα αποκομίσει είναι μάλλον αρνητική. Το πάλαι ποτέ εμπορικό σημείο της πόλης που έσφυζε από ζωή τώρα βιώνει έναν εμπορικό-οικονομικό μαρασμό.

Λίγα πλέον είναι τα εμπορικά καταστήματα της περιοχής, και μόλις δυο-τρία τα καζαντζήδικα που έχουν απομείνει να θυμίζουν το χρώμα των άλλοτε εμπορικών δρόμων του λόφου.

Εικ 181-183: Από τα ελάχιστα εναπομείναντα καταστήματα χαλκούργιας

Απόρροια της γενικότερης οικονομικής κρίσης, είναι το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό των καταστημάτων της περιοχής παραμένουν ξενοίκιαστα και κενά εδώ και αρκετούς μήνες, εντείνοντας τη γενικότερη εικόνα ερήμωσης.

Εικ 184: Μερικά μόνο κτίρια από τα δεκάδες ξενοίκιαστα κενά ή εγκαταλειμμένα

Εικ 185-190 : Μερικά μόνο κτίρια από τα δεκάδες ξενοίκιαστα, κενά ή εγκαταλειμμένα, Πηγή : Προσωπικό αρχείο, Μάρτιος 2012

Επιπροσθέτως η ύπαρξη οίκων ανοχής διάχυτων στην περιοχή υποβαθμίζει ακόμα περισσότερο την εικόνα της

Την τελευταία δεκαετία ο λόφος του Φρουρίου τείνει να χαρακτηριστεί περισσότερο ως πυρήνας διασκέδασης και ψυχαγωγίας παρά ως περιοχή εμπορίου. Ιδιαίτερα τις βραδινές ώρες η περιοχή αλλάζει πρόσωπο σφύζοντας από ζωή με τα καταστήματα ψυχαγωγίας (μπαρ, ταχυφαγεία, ταβέρνες) να διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο. Οι προσθήκες και οι επεμβάσεις βέβαια που έχουν γίνει για τις ανάγκες της νέας χρήσης των οικοδομημάτων αντιβαίνουν στους πολεοδομικούς περιορισμούς που έχουν θεσπιστεί για την προστασία της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας του λόφου.

Εικ 191-194 : Ταβέρνες, καφετερίες, ταχυφαγεία, συνθέτουν την εικόνα στους πιο πολυσύχναστους δρόμους του φρουρίου, Πηγή : Προσωπικό αρχείο, Μάρτιος 2012

Εικ 195-198 : Ταβέρνες, καφετέριες, ταχυφαγεία, συνθέτουν την εικόνα στους πιο πολυσύχναστους δρόμους του φρουρίου, Πηγή : Προσωπικό αρχείο, Μάρτιος 2012

Το κτιριακό απόθεμα περιλαμβάνει περισσότερο μεταπολεμικά ισόγεια ή διώροφα κτίσματα που εν δυνάμει θα μπορούσαν να αποτελέσουν ενδιαφέρουσες αρχιτεκτονικές μονάδες. Κάποια όμως έχουν υποστεί πολλές ανακαινίσεις και μετατροπές των όψεών τους χάνοντας έτσι την αρχική τους μορφολογία

Εικ 199 - 204 : Κτίρια με ενδιαφέρουσα τυπολογία όψεων, Πηγή : Προσωπικό αρχείο, Μάρτιος 2012

Την τελευταία εικοσαετία βέβαια δεν είναι λίγες οι οικοδομές που κτίζονται, η αρχιτεκτονική των οποίων δε συνάδει καθόλου με τη μορφολογία και την τυπολογία των παλιών απλών μονώροφων κτισμάτων.

Εικ 205-208 : Οικοδομήματα που καταπατούν το θεσμοθετημένο συντελεστή δόμησης (ΣΔ = 1) Πηγή : Προσωπικό αρχείο, Μάρτιος 2012

Θετικό στοιχείο σε όλη την περιοχή είναι το πλέγμα πεζοδρόμων που ολοκληρώθηκε το 1998, προσφέροντας τη δυνατότητα εύκολης περιήγησης και βόλτας για τον πεζό.

Εικ. 209 : Η οδός Παπαφλέσσα

Εικ. 210: Η οδός Παπαφλέσσα

Εικ. 211: Η οδός Βενιζέλου

Εικ. 212 : Η οδός Φιλελλήνων

5.2 ΟΙ ΠΕΖΟΔΡΟΜΗΜΕΝΕΣ ΟΔΟΙ ΣΗΜΕΡΑ

Εικ. 213 : Η οδός Φιλελλήνων

Εικ 214 : Η οδός Γαριβάλδη

Εικ 215: Η οδός Μητροπολίτου Αρσενίου

Εικ 216 : Η οδός Βύρωνος

Εικ 217. : Η οδός Όσσης

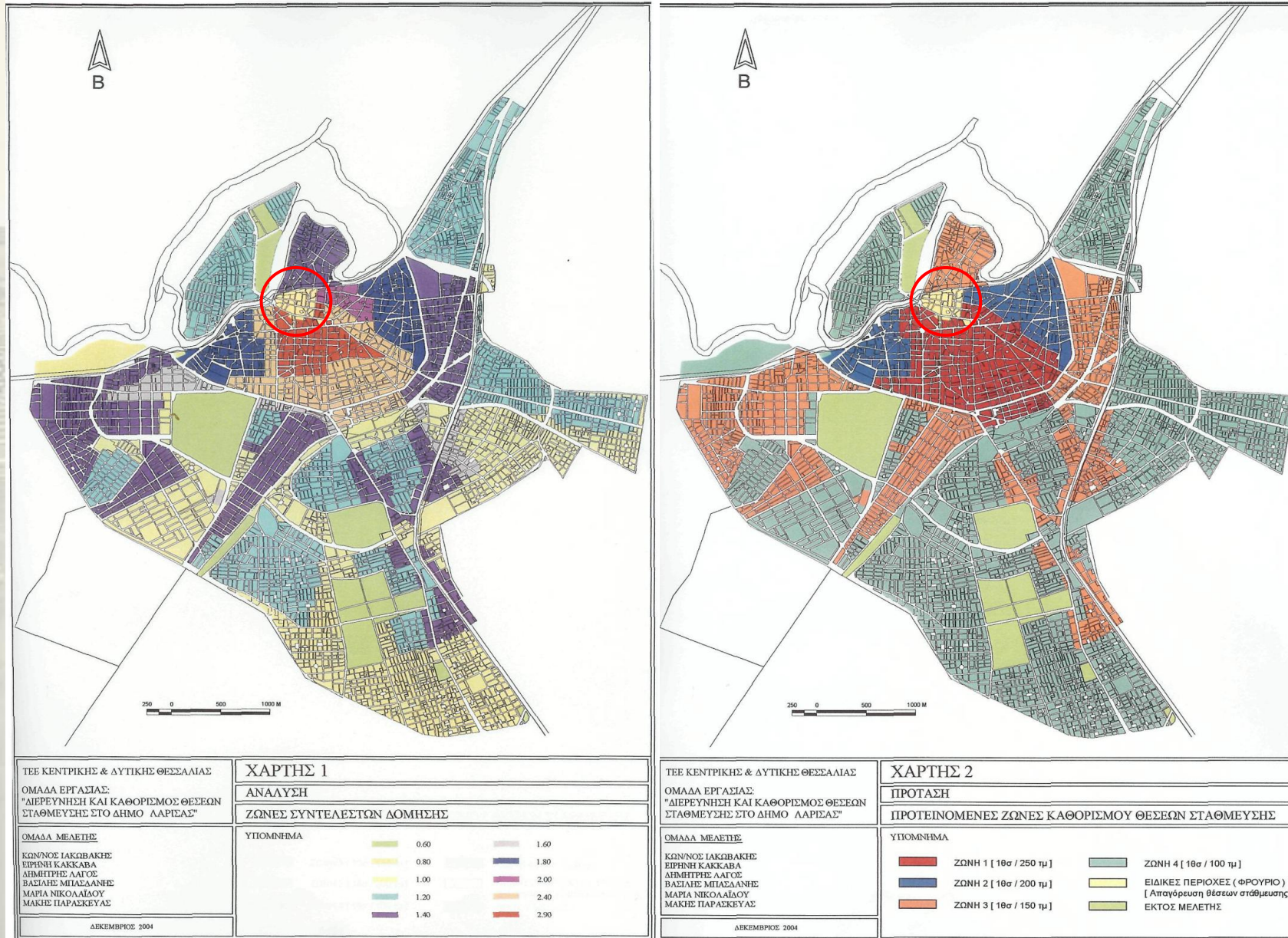

Εικ 218: Πάροδος Φιλελλήνων, στο ύψος της Νίκης

Εικ 219: Πάροδος Φιλελλήνων, στο ύψος της Νίκης

5.3 ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Πηγή Ιακωβάκης Κ., Κακκάβα Ε., Λαγός Κ., Μπασδάνης Β., Νικολαΐδου Μ., Παρασκευάς Ν., «Διερεύνηση και καθορισμός θέσεων στάθμευσης στο Δήμο Λάρισας», Τ.Ε.Ε, Τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, Λάρισα, 2004

ΦΠΕ 523/ΔΑΦ/0.1.03

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΧΡΗΣΕΩΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ & ΒΕΡ/ΝΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ :6.12.2005
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ :35η
ΠΡΑΞΗ :274
ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΠΑΡΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

κ. Ε. Μακρή
κ.κ. Ι. Λουλουργιάς, Β. Αγγελίδου, Μ. Παπαϊωάννου, Σ. Παπαδόπουλος (κωλυμένου του τακτικού μέλους).

ΘΕΜΑ

: ΛΑΡΙΣΑ. Τροποποίηση των χρήσεων γης του ρυμοτομικού σχεδίου πόλεως Λάρισας, στην περιοχή που περικλείεται από τις οδούς Γεωργιάδου, Δημητράς, Βύρωνος, Φιλελλήνων, Παπαφλέσσα, Μητρ. Αρσενίου, Ξάνθου, Γεωργιάδου, καθώς και στο υπόλοιπο τμήμα της Μητρ. Αρσενίου και ορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης.

Άκριβες αντίγραφα από τα πρακτικά του Συμβουλίου που χορηγείται για κάθε νόμιμη χρήση.

Αθήνα 6/12/2005

Το Συμβούλιο έλαβε υπόψη την από 30.11.2005 σχετική με το θέμα εισήγηση της Δ/νσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού και αφού άκουσε τις απόψεις του εκπαισώπου του Δήμου κ. Οικονομίδη, γνωμοδότησε ομόφωνα, ότι συμφωνεί με την πρόταση της Δ/νσης, όπως αυτή διατυπώνεται στην εισήγηση.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΑΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛ. ΜΑΚΡΗ

Α. ΚΑΤΡΑΝΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΧΩΔΕ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 6/12/05
Κ.Σ.ΧΟΠ
ΠΡΑΞΗ 274
ΣΥΝΕΔΡΙΑ 35^η

Δ/ΝΣΗ ΠΟΛ/ΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ Σ. ΚΑΛΛΙΑΚΟΥΔΗ

**ΕΙΣΗΓΗΣΗ
ΠΡΟΣ ΤΟ Κ.Σ.ΧΟΠ**

ΘΕΜΑ: Τροποποίηση των χρήσεων γης του ρυμοτομικού σχεδίου πόλεως Λάρισας, στην περιοχή που περικλείεται από τις οδούς Γεωργιάδου, Δημητράς, Βύρωνος, Φιλελλήνων, Παπαφλέσσα, Μητρ. Αρσενίου, Ξάνθου, Γεωργιάδου καθώς και στο υπόλοιπο τμήμα της Μητρ. Αρσενίου και ορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης.

Το υπ' αρ. Πρωτ. 6035/13.4.2005 έγγραφο, της Δ/νσης Πολεοδομίας του Δήμου Λαρισαίων με συνημμένο φάκελο (αρ. Πρωτ. ΥΠΕΧΩΔΕ 15923/ 14.4.2005).

Το θέμα αφορά κατ' αρχήν στην τροποποίηση των υφιστάμενων χρήσεων γης στα κάτωθι οικοδομικά τετράγωνα:

1. Ο.Τ 876^Α που περικλείεται από τις οδούς Γεωργιάδου, Φιλελλήνων, Μεσογείου και προέκταση Ξάνθου
2. Ο.Τ 876 που περικλείεται από τις οδούς Μεσογείου, Φιλελλήνων, Γαριβάλδη και Ξάνθου
3. Ο.Τ 877B που περικλείεται από τις οδούς Γεωργιάδου, Φιλελλήνων, Δήμητρας και πάροδος Φιλελλήνων
4. Ο.Τ 877 που περικλείεται από τις οδούς Γαριβάλδη, Φιλελλήνων, πάροδος Φιλελλήνων και πάροδος Γαριβάλδη.
5. Ο.Τ 877^Α που περικλείεται από τις οδούς Γαριβάλδη, πάροδος Γαριβάλδη, πάροδος Φιλελλήνων και Δήμητρας
6. Ο.Τ 875 που περικλείεται από τις οδούς Φιλελλήνων, Μητρ. Αρσενίου, Γαριβάλδη και Ξάνθου
7. Ο.Τ 875^Α που περικλείεται από τις οδούς Φιλελλήνων, Δήμητρας, Βύρωνος και Γαριβάλδη
8. Ο.Τ 872Γ που περικλείεται από τις οδούς Φιλελλήνων, Παπαφλέσσα και Μητρ. Αρσενίου καθώς και στο υπόλοιπο τμήμα της οδού Μητρ. Αρσενίου στο οικ. Τετράγωνο 871.

Στην περιοχή αυτή προτείνεται να επιτρέπονται οι Χρήσεις «Γενικής Κατοικίας» του άρθρου 3 του Π.Δ 23.2.87 (ΦΕΚ 166 Δ') με τους εξής περιορισμούς:

- απαγορεύεται η ίδρυση πρατηρίων βενζίνης, η ανέγερση κτιρίων στάθμευσης και η δημιουργία γηπέδων στάθμευσης.
- Η δυναμικότητα των ξενώνων ή ξενοδοχείων θα είναι έως 20 κλίνες.

Παράλληλα στην περιοχή αυτή, προτείνεται η επιβολή μορφολογικών περιορισμών όπως λεπτομερώς αναφέρεται στην συνέχεια.

ΙΣΧΥΟΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ - Πληροφορικά στοιχεία

Η περιοχή εντάχθηκε στο σχέδιο με το από 1884 διάγραμμα βαρβατομίας της πόλεως Λαρίσης,

2

- με το από 25.10.47 Β. Δ (ΦΕΚ 242Α' /25.10.47) το ρυμοτομικό σχέδιο αναθεωρήθηκε
- Με την υπ' αρ. 63619/2836/23.9.86 Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 1042Δ'/86) εγκρίθηκε το Γενικό Πόλεοδομικό Σχέδιο της πόλης της Λαρίσης
- Με την υπ αρ. 811/89 Απόφαση του Νομάρχη Λαρίσης, (ΦΕΚ 183Δ'/30.3.89), αναθεωρήθηκε το ρυμοτομικό σχέδιο και ταυτόχρονα επιβλήθηκαν όροι και περιορισμοί δόμησης.
- Με την 742/99 Απόφαση Δημάρχου εγκρίθηκε η «Διόρθωση του άρθρου 3 όλων των Πολεοδομικών Διαταγμάτων.....σε όλες τις εγκεκριμένες Πολεοδομικές ενότητες». Η ανωτέρω τροποποίηση εγκρίθηκε εκ νέου με την υπ' αρ. 2132/00 Απόφαση Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, (ΦΕΚ 653Δ'/00), διότι κρίθηκε ότι η συγκεκριμένη τροποποίηση ήταν αρμοδιότητα του Γ. Γ. Περιφέρειας και όχι του Δημάρχου.
- Με την υπ' αριθ. ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/18742/1272/27.6.02 Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 687Β'/03), το μεγαλύτερο τμήμα της πόλης της Λαρίσης, κηρύχθηκε ως Αρχαιολογικός χώρος.
- Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 4 του Ν. 3044/02 (ΦΕΚ 197 Α'/02) ορίζεται ότι η υπ' όψη ρύθμιση εντός αρχαιολογικού χώρου είναι αντικείμενο Υπ. Απόφασης ΥΠΕΧΩΔΕ.
- Σύμφωνα με την υπ' αρ. 3661/05 Απόφαση Ολομέλειας ΣτΕ, ο πολεοδομικός σχεδιασμός υπάγεται στις αρμοδιότητες της Κεντρικής Διοίκησης του Κράτους, εκτός από τις όλως εντοπισμένες τροποποιήσεις των σχεδίων πόλεως. Κατά συνέπεια για την έγκριση της τροποποίησης χρήσεων γης στην περιοχή αυτή της Λαρίσης πρέπει να εκδοθεί Προεδρικό Διάταγμα.

Βάσει του Ν. 3028/2002 (αρχαιολογικός νόμος), για ειδικές ρυθμίσεις όσον αφορά τους περιορισμούς της ιδιοκτησίας, τις χρήσεις γης, τους όρους δόμησης ή τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων

3

(άρθρο 14, παρ. 6) υπάρχει συναρμοδιότητα ΥΠΠΟ – ΥΠΕΧΩΔΕ.

2. ΟΡΟΙ ΔΟΜΗΣΗΣ

Τα οικοδομικά τετράγωνα, στα οποία αφορά η προτεινόμενη τροποποίηση, εμπίπτουν στον «VII» τομέα ως προς τον καθορισμό του συντ. δόμησης, ο οποίος είναι 1,00 (σύμφωνα με το ισχύον σχέδιο πόλεως αρ. απόφασης 811/89 Νομάρχη Λάρισας (ΦΕΚ 183Δ/30.3.89).

ενώ για τον καθορισμό των λοιπών όρων και περιορισμών δόμησης, η συγκεκριμένη περιοχή εμπίπτει στον τομέα «B».

Συγκεκριμένα ισχύουν οι ακόλουθοι όροι δόμησης:

- Εμβαδόν αρτιότητας οικοπέδου 200,00μ²
- Ελάχιστο Πρόσωπο 10,00μ
- Ποσοστό κάλυψης 70%
- Συντ. δόμησης 1,00
- Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος κατά ΓΟΚ/85.

Παρεκκλίσεις

Θεωρούνται άρτια κατά παρέκκλιση και οικοδομήσιμα:

Τα οικόπεδα που δημιουργήθηκαν προ της ισχύος του ΓΟΚ/73 με

- Εμβαδόν 150,00μ²
- Πρόσωπο 8,00μ

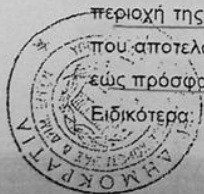
Τα Οικόπεδα που δημιουργήθηκαν προ 13.10.62 και έχουν

- Εμβαδόν 80,00μ²
- Πρόσωπο 6,00μ

3. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η Λάρισα αντιμετωπίζει επί πολλά έτη ένα οξυμένο πρόβλημα στην περιοχή της παλαιάς αγοράς. Πρόκειται για την περιοχή του «Φρουρίου» που αποτελούσε από αιώνων την παραδοσιακή αγορά της πόλης και που έως πρόσφατα (1995), λειτουργούσε και η Λαχαναγορά.

Ειδικότερα:

Η περιοχή, που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του λόφου του Φρουρίου και κατά την μέγιστη πλειοψηφία των οικοδομών της απαρτίζεται από ισόγεια παλαιά κτίσματα καταστημάτων σε μικρά οικόπεδα, έχει χαρακτηριστεί από την Πολεοδομική ρύθμιση του 1989 ως περιοχή «αμιγούς κατοικίας». Ο περιορισμός αυτός, παρότι ισχύει από το 1989, δεν εφαρμόστηκε δεδομένου ότι στην περιοχή εξακολουθούσε και λειτουργούσε η Λαχαναγορά της πόλης καθώς και πλήθος άλλων παραδοσιακών και μη καταστημάτων, εργαστηρίων κλπ. αποτελώντας τόσο στην πράξη όσο και στην συνείδηση των πολιτών την κατ' εξοχήν εμπορική περιοχή της πόλης της Λάρισας.

Στον καθιερωμένο στην πράξη εμπορικό χαρακτήρα της περιοχής ανταποκρίνονταν πλήρως, από μορφολογική και κτιριολογική άποψη, οι υφιστάμενες οικοδομές, αποδεικνύοντας έτσι κατά αδιαμφισβήτητο τρόπο τον ανωτέρω χαρακτήρα της.

Μετά την μεταφορά ωστόσο της Λαχανογοράς εκτός πόλης, η οποία συντελέστηκε ύστερα από την εξεύρεση καλύτερου χώρου χωροθέτησή της από πολεοδομικής πλευράς και αφού εκκενώθηκαν πολλά οικοδομικά κελύφη, έγινε αντιληπτό ότι αυτή η κατ' εξοχήν εμπορική περιοχή της πόλης οφείλει να μετατραπεί σε περιοχή αμιγούς κατοικίας και τα προς μίσθωση ή αγορά ελεύθερα καταστήματα, έπρεπε να λειτουργήσουν παράνομα, ενώ μέχρι πρότινος δεν είχαν δημιουργηθεί ανάλογα προβλήματα στην λειτουργία της περιοχής. Το πρόβλημα που ανέκυψε δημιούργησε δυσφορία τόσο στους άμεσα εμπλεκόμενους αλλά και στην πόλη γενικότερα, αφού η υπ' όψη περιοχή δεν σταμάτησε ποτέ να λειτουργεί ως εμπορική, ακόμη και μετά την απομάκρυνση των καταστημάτων της Λαχαναγοράς.

Εκπιμάται ότι η Πολεοδομική μελέτη, λόγω εσφαλμένης ερμηνείας των συνοδευτικών σχεδίων του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, καθόρισε ως χρήση στην εν λόγω περιοχή τη χρήση της αμιγούς κατοικίας, λόγω πλάνης περί τα πράγματα, (όπως αποδεικνύεται από τα συνημμένα στοιχεία χάρτες του φακέλου της αιτούμενης τροποποίησης και τεκμηριώνεται παρακάτω στην γνώμη της Δ.λνσης στην παρούσα εισήγηση), οδηγώντας σε αδιέξοδο τον εμπορικό κόσμο της περιοχής και τους κατοίκους γενικότερα.

Μετά από ενδελεχή έλεγχο των κειμένων της μελέτης του Γ.Π.Σ (ΦΕΚ 1042Δ/86) από το Δήμο Λάρισας, διαπιστώθηκε ότι στα πλαίσια του ισχύοντος Γ.Π.Σ δεν είναι θεσμοθετημένη η χρήση της αμιγούς κατοικίας στη συγκεκριμένη περιοχή.

Συγκεκριμένα το Γ.Π.Σ Λάρισας (ΦΕΚ 1042Δ/86) προβλέπει:

«Την αξιοποίηση – ανάδειξη του χώρου Φρουρίου ως περιοχής πολιτιστικών λειτουργιών και αρχαιολογικού χώρου μετά την απομάκρυνση της Λαχαναγοράς σε νέα θέση.»

Μετά και από σχετική αλληλογραφία του Δήμου με την Δ/ση ΠΕ.ΧΩ της Περιφέρειας της Θεσσαλίας, επιβεβαιώθηκε ότι το Γ.Π.Σ δεν καθορίζει ρητά αλλά ούτε και έμμεσα την περιοχή αυτή ως περιοχή αμιγούς κατοικίας.

ΓΝΩΜΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ

Για την αιτούμενη τροποποίηση γνωμοδότησε θετικά και ομόφωνα το Δημοτικό Συμβούλιο Λάρισας (869/2004), δεν υποβλήθηκε ένσταση, το δε θέμα επανεισήχθη στο δημοτικό συμβούλιο για την συμπλήρωση της αρχικής απόφασης με μια ακόμη παράγραφο περί επιβολής αυστηρότερων μέτρων εξασφάλισης της τήρησης των κανόνων ηχοπροστασίας και αποφυγής ηχορύπανσης της περιοχής(157/2005). Το τελικό κείμενο της προτεινόμενης τροποποίησης αποφασίσθηκε ομόφωνα στην 157/05 Απόφαση του δημοτικού συμβουλίου της πόλης της Λάρισας.

ΓΝΩΜΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Από τα απαντητικά έγγραφα των αρμοδίων Αρχαιολογικών Υπηρεσιών προς τις οποίες διεβιβάστη η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου προς γνωμάτευση, προέκυψε ότι συμφωνούν με την προτεινόμενη τροποποίηση με ορισμένες παρατηρήσεις. Ειδικότερα :

Η Γ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με το υπ' αρ. πρ. 612/05 έγγραφό της προς το Δήμο Λαρισαίων επισημαίνει ότι συμφωνεί με την τροποποίηση χρήσεων γης στην υπόψη περιοχή με τους

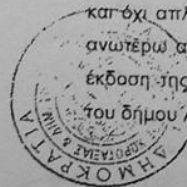

6

1. Θα υποβάλλεται για έγκριση πλήρης σειρά αρχιτεκτονικής μελέτης των νέων οικοδομών στην περιοχή που περικλείεται μεταξύ των οδών Παπαφλέσσα, Βύρωνος και Σκυλοσάφου (ευρύτερη περιοχή του Αρχαίου Θεάτρου).
2. Σε όλη την αναφερόμενη περιοχή θα γίνεται από την Υπηρεσία έλεγχος εκσκαφής θεμελίων των υπό ανέγερση οικοδομών
3. Στην περιοχή αυτή δεν θα επιτρέπεται η ανέγερση ξενοδοχείων και ξενώνων μεγαλύτερων των 20 κλινών και τέλος
4. Όλες οι νέες οικοδομές θα επικαλύπτονται με κεραμοσκεπή στέγη.

Η 7^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με το υπ' αρ. πρωτ. 1484/2005 έγγραφό της αποφαίνεται ότι δεν έχει αντίρρηση για την προτεινόμενη τροποποίηση με τις εξής παρατηρήσεις:

1. Στην αναφερόμενη περιοχή και σε σχέση με την ξενοδοχειακή υποδομή να επιτρέπεται η ανέγερση μόνον ξενώνων μικρού δυναμικού (περί τις 20 κλίνες) κατά το ισχύον μέχρι σήμερα άρθρο 2 παρ. 2 του από 23 -2/6.3.1987 (ΦΕΚ 166Δ/87).
2. Σε ότι αφορά τους επιβαλλόμενους ειδικούς όρους και περιορισμούς δόμησης (άρθ. 4 παρ. 4.8 της 869/2004 Απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου), να επιβάλλεται η επικάλυψη της στέγης με κόκκινα κεραμίδια βυζαντινού τύπου και μόνον, αποκλεισμένων παντελώς του ρωμαϊκού ή γαλλικού τύπου.
3. Στην Εφορεία Αρχαιοτήτων θα υποβάλλεται πλήρης σειρά αρχ./κής μελέτης των υπό ανέγερση οικοδομών για έγκριση και σύμφωνη γνώμη καθ' οι απλώς για γνωστοποίηση όπως αναφέρεται στο άρθρο 5 της ανωτέρω απόφασης του δημοτικού συμβουλίου Λάρισας και πριν την έκδοση της οικοδομικής άδειας από την αρμόδια Δ/ση Πολεοδομίας του δήμου Λάρισας.

7

Συνοψίζοντας, η γνώμη των φορέων είναι:

4. ΓΝΩΜΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

1. Το δημοτικό συμβούλιο με την υπ' αρ. 157/05 απόφασή του αποφάσισε ομόφωνα υπέρ της προτεινόμενης τροποποίησης.
2. Η Δ/ση Πολεοδομίας, του Δήμου Λαρισαίων με το αρ. πρωτ. 6032/13.4.05 έγγραφό του απευθυνόμενο προς το ΥΠΕΧΩΔΕ εισηγήθηκε την αποδοχή του αιτήματος
3. Οι αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων δεν εξέφρασαν αντίρρηση επί της προτεινόμενης τροποποίησης με τις προϋποθέσεις που προαναφέρθηκαν.

4. ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Μετά από μελέτη των στοιχείων του φακέλου, διαπιστώθηκε ότι υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ κειμένου της υπ' αρ. 63819/2836/23.9.86 Απόφασης του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, «Έγκριση Γ.Π.Σ Λάρισας» και των συνημμένων σε αυτή χαρτών.

Συγκεκριμένα, στο κείμενο της Απόφασης Υπουργού και ειδικότερα όσον αφορά στον προσδιορισμό των χρήσεων γης, προβλέπεται μεταξύ άλλων: «Την αξιοποίηση – ανάδειξη του χώρου Φρουρίου ως περιοχής πολιτιστικών λειτουργιών και αρχαιολογικού χώρου μετά την απομάκρυνση της λαχαναγοράς σε νέα θέση».

Στον χάρτη Π. 1.3.2 που συνοδεύει την ανωτέρω αναφερόμενη απόφαση Υπουργού για την περιοχή του Φρουρίου προβλέπονται οι χρήσεις:

- Κεντρικές λειτουργίες πόλης
- Περίθαλψη
- Λαχαναγορά
- Αρχαιολογικός χώρος

Επειδή σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΣτΕ σε περίπτωση αναντιστοιχίας το κείμενο υπερισχύει του χάρτη, στην εν λόγω περιοχή μετά την απομάκρυνση της λαχαναγοράς ισχύουν συνδυαστικά οι

- Κεντρικές λειτουργίες πόλης

8

- Αρχαιολογικός χώρος
- Πολιτιστικές λειτουργίες
- Κατά τα λοιπά αμιγής ή γενική κατοικία

Ειδικά στα προαναφερόμενα οικ. Τετράγωνα προβλέπεται ως χρήση η Περίθαλψη χωρίς στην πραγματικότητα να υπάρχουν ή να υπήρξαν οποτεδήποτε αντίστοιχες υποδομές.

Ο μόνος και αποκλειστικός λόγος για τον οποίο η πολεοδομική μελέτη επέκτασης – αναθεώρησης του 1989 (νομαρχιακή απόφαση Β11 – 17/2/1989) κατ' εφαρμογή του άρθρου 6. παρ. 2 του Ν.1337/83 και η επακολουθήσασα απόφαση με αριθμ. 2132/31 – 8 – 2000 (ΦΕΚ 653 Δ'/2000) του Γεν. Γραμματέα Περ. Θεσσαλίας του 2000, επέβαλαν την χρήση της αμιγούς κατοικίας στον Λόφο του Φρουρίου ήταν η πρόβλεψη της συγκεκριμένης χρήσης από το Γ.Π.Σ όπως διεγνώσθη εσφαλμένως από ελλιπή ευκρίνεια του Χάρτη Π.1.3.2 και των σχετικών ενδεικτικών συμβόλων χρήσεων.

Ο εν λόγω χαρακτηρισμός έρχεται σε κατάφωρη αντίθεση με τον από αιώνων χαρακτήρα της συγκεκριμένης περιοχής της πόλης ως κατ' εξοχήν εμπορικής, αφού αποτελούσε ανέκαθεν το κέντρο της αγοράς της Λάρισας και είναι (από πολλών δεκαετιών) πλήρως οικοδομημένη κατά γενική γνώση και παραδοχή από κτίσματα εκ κατασκευής προορισμένα για καταστήματα.

Σημειώνεται ότι η αιτούμενη τώρα τροποποίηση ακολουθεί την ολοκληρωμένη μελέτη χρήσεων γης της Λάρισας που έχει εκπονηθεί ύστερα από ανάθεση του Δήμου, δεν έρχεται σε αντίθεση με τις προβλέψεις του Γ.Π.Σ και ανταποκρίνεται πλήρως στον χαρακτήρα, την ιστορία του οικοδομικού πλούτου της περιοχής και του ρόλου που αυτή καλείται και αναμένεται να έχει ως πόλος ανάπτυξης και πολιτιστικών δραστηριοτήτων και ως ευρύτερος χώρος υποστήριξης του ήδη υπό αναστήλωση Αρχαίου Θεάτρου της πόλης.

Συγκεκριμένα είναι δυνατό να προταθεί μετασχηματισμός της χρήσεως του Πολεοδομικού Κέντρου Πόλης ούτως ώστε να συμπεριλάβει τα κτίρια της «πρώην» Λαχανάγορας, παράλληλα δε πρέπει να προβλεφθεί ζώνη πολιτιστικών λειτουργιών (Μουσεία, βιβλιοθήκες, Πινακοθήκες) σε σχέση

9

με τον Αρχαιολογικό Χώρο του Φρουρίου, επίσης σύμφωνα με τις προβλέψεις του ισχύοντος Γ.Π.Σ..

Επειδή όμως ο Δήμος Λάρισας με την υπ' αρ. 869/2004 όπως αυτή συμπληρώθηκε με την 157/2005 Απόφαση Δημ. Συμβουλίου, προτείνει για την εν λόγω περιοχή χρήσεις γης ευμενέστερες ως προς τις επιπτώσεις τους στο οικιστικό περιβάλλον και συγκεκριμένα προτείνει χρήσεις «γενικής κατοικίας» αντί για «πολεοδομικό κέντρο» προκειμένου να μην επιτρέπεται η εγκατάσταση κέντρων διασκέδασης, η Δ/νσή μας, συμφωνεί με την πρόταση του Δήμου Λάρισας για καθορισμό χρήσης γενικής κατοικίας σύμφωνα με το άρθρο 3 του Π.Δ της 23.2.87 (ΦΕΚ 116Δ/87).

Αναλυτικά:

ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ Δ.Π.Σ όσον αφορά της προτεινόμενες χρήσεις γης

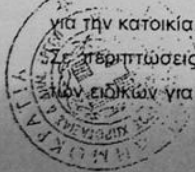
Στην περιοχή αυτή προτείνεται να επιτρέπονται οι Χρήσεις του άρθρου 3 του Π.Δ 23.2.87 (ΦΕΚ 166 Δ') με τους εξής περιορισμούς:

- απαγορεύεται η ίδρυση πρατηρίων βενζίνης, συνεργείων αυτοκινήτων και φανοποιείων, επίσης η ανέγερση κτιρίων στάθμευσης και η δημιουργία γηπέδων στάθμευσης.
- απαγορεύεται η συνένωση δύο ή και περισσότερων όμορων κτιρίων
- Η δυναμικότητα των ξενώνων ή ξενοδοχείων θα είναι έως 40 κλίνες προκειμένου να είναι λειτουργικώς βιώσιμα διατηρώντας την μικρή κλίμακα μεγέθους..

Προτείνεται εξάλλου η υιοθέτηση των εξής προβλέψεων:

Χρήσεις που υπάρχουν στην περιοχή κατά την δημοσίευση της παρούσης συνεχίζουν υφιστάμενες, κατά παρέκκλιση των διατάξεων της εφόσον λειτουργούν με νόμιμη άδεια, σε κατάλληλο γι' αυτές (σύμφωνα με τις πολεοδομικές και ειδικές διατάξεις) χώρο και εφόσον δεν αποτελούν παράγοντα επικινδυνότητας ή πηγή όχλησης για το περιβάλλον και ιδιαίτερα για την κατοικία.

Σε περιπτώσεις καταστρατήγησης των επιτρεπομένων χρήσεων, καθώς και των ειδικών για κάθε χρήση διατάξεων, επιβάλλεται η σφράγιση του ακινήτου

σύμφωνα με την αρ. 44242/2361/89/ ΦΕΚ 3808 Υπουργική Απόφαση. Σε περίπτωση υποτροπής η νέα σφράγιση είναι οριστική.

Για όλες τις επαγγελματικές εγκαταστάσεις είναι υποχρεωτική η ύπαρξη κατάλληλων ηχομονωτικών κατασκευών που θα αποκλείουν την εκπομπή έξω από το κέλυφος τους θορύβου υπερβαίνοντας τα από το νόμο καθοριζόμενα όρια. Η υποχρέωση αυτή υφίσταται και για τις κατά την έναρξη ισχύος της παρούσης λειτουργούσες επαγγελματικές εγκαταστάσεις με μέγιστο χρόνο προθεσμίας, έως την συμμόρφωσή τους, το ένα έτος. Σε περίπτωση μη πλήρωσης των παραπάνω προϋποθέσεων, επιβάλλεται απαγόρευση λειτουργίας τους από την Δημοτική Αστυνομία.

Επίσης επιβάλλονται ορισμένοι μορφολογικοί περιορισμοί στα κτίρια που ανεγείρονται ή ανακαινίζονται στην περιοχή αυτή όπως λεπτομερώς αναφέρονται κατωτέρω:

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Στην περιοχή επιβάλλονται οι ακόλουθοι ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης:

1. Κάθε κατασκευή για την οποία απαιτείται άδεια είτε κατά τις γενικές πολεοδομικές διατάξεις είτε κατά τις ειδικές διατάξεις του παρόντος άρθρου υπόκειται σε έλεγχο και έγκριση της Ε.Π.Α.Ε. τόσο στα ιδιωτικά ακίνητα όσο και στους κοινόχρηστους χώρους. Η Ε.Π.Α.Ε πρέπει να αποδέχεται την ελευθερία του μελετητή για επιλογή μέσα σε πλαίσια που καθορίζει ο σεβασμός για τη διατήρηση και την ανάδειξη του ιστορικού κέντρου της πόλης.
2. Η κατεδάφιση εν όλω ή εν μέρει κτισμάτων έστω και ετοιμόρροπων, υφιστάμενων κατά τη δημοσίευση της παρούσας, επιτρέπεται μόνον ύστερα από έγκριση της Ε.Π.Α.Ε και έκδοση άδειας κατεδάφισης. Η αίτηση κατεδάφισης συνοδεύεται από φωτογραφίες του κτίσματος μετά την αποξήλωση κάθε τυχόν επένδυσης και πρόσθετης επικάλυψης των δομικών του στοιχείων.
- 3: Προσθήκες καθ' ύψος σε υφιστάμενα κτίρια επιτρέπονται μόνο με προέγκριση της Ε.Π.Α.Ε.

4. Κατά την επισκευή – αναδιαρρύθμιση κτιρίων προϋφισταμένων του έτους 1955, επιβάλλεται η διατήρηση των φερόντων στοιχείων και η ελάχιστη δυνατή παρέμβαση σ' αυτά.

5. Η ογκοπλαστική διαμόρφωση των νέων κτιρίων και των προσθηκών, οφείλει να γίνεται με απλούς ορθογωνικούς όγκους και επίπεδα όψεις παράλληλα προς τις οικοδομικές γραμμές. Συνιστάται περαιτέρω η ανάδειξη του κατακόρυφου άξονα στις όψεις.

6. Απαγορεύεται η κατασκευή «λυόμενων» κτιρίων, κτιρίων επί PILOTIS, καθώς κι η διαμόρφωση ημιυπαίθριων χώρων επί των προσόψεων, στο επίπεδο του ισογείου.

7. Επιβάλλεται η επιστέγαση όλων των κτιρίων με στέγη δίκλινη ή πολυκλινή – ισοκλινή, με μέγιστη κλίση έως 35% έστω και αν δεν εξαντλείται ο συντελεστής δόμησης του οικοπέδου.

Οι ισούψεις γραμμές της στέγης πρέπει να βαίνουν παράλληλα προς το επίπεδο των προσόψεων του κτιρίου προς τους κοινόχρηστους χώρους.

Σε περιπτώσεις επισκευής κτισμάτων προϋφισταμένων του έτους 1955 επιβάλλεται η διατήρηση της αρχικής μορφής της στέγης.

Κρηπίδες επιτρέπονται μόνο από λιθώδη υλικά, με μέγιστη προεξοχή 0,30μ. Επιβάλλεται η επικάλυψη της στέγης με κόκκινα κεραμίδια, βυζαντινού τύπου.

8. Εξωτερικές σκάλες ανόδου στον όροφο επιτρέπονται μόνο παράλληλα και σε επαφή με τις πλάγιες ή πίσω όψεις των κτιρίων, με μέγιστο πλάτος έως 1,2μ.

9. Επιτρέπονται ασκεπείς εξώστες στον όροφο μήκους έως το 1/2 της κάθε όψης και με προεξοχή κατά ΓΟΚ έως και 1,8μ.

10. Επιτρέπονται προστεγασματα σε καταστήματα και εισόδους κτιρίων στο ισόγειο των κτιρίων και σε ύψος από 3,5 έως 4,0μ από την αφετηρία μέτρησης υψών, με εξοχή ως το 1/5 του πλάτους της οδού και κατά μέγιστο 1,5μ, με μέγιστη κλίση επιφανείας έως 10%.

Σε περίπτωση επισκευής προϋφισταμένων του 1955 κτιρίων, τα τυχόν παλαιά προστεγασματα μπορεί να διατηρούνται στο ύψος και με την προεξοχή που είχαν, έστω και αν δεν συμφωνούν με τους προαναφερόμενους σχετικούς περιορισμούς. Τα στέγαστρα

12

κατασκευάζονται από σιδερένια φέροντα στοιχεία, με τις ελάχιστες αναγκαίες για τη στήριξη τους διατομές και επικαλύπτονται με ελαφρά συμπαγή ή διαφωτιστά υλικά, σε μορφή φύλλου άχρωμα ή ουδέτερου χρωματισμού.

11. Επιβάλλεται η κατασκευή ξύλινων κουφωμάτων ή μεταλλικών με διατομές και χρωματισμούς που προσομοιάζουν προς αυτά, σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα της περιοχής. Τυχόν μεταλλικά στοιχεία ασφαλείας θα είναι απλών διατομών και σχεδίων. Ομοίως απλά χωρίς διακοσμήσεις πρέπει να είναι τα ορατά εξαρτήματα ανάρτησης των κουφωμάτων (μντεσέδες, μάσκουλα, κ.λπ). Οι ασφάλειες των κουφωμάτων των επαγγελματικών χώρων επιτρέπεται επίσης να είναι ρολλά, είτε με οριζόντια φύλλα λαμαρίνας είτε με σιδερένιο ή χαλύβδινο πλέγμα.

12. Τα κιγκλιδώματα τυχόν εξωστών θα είναι μεταλλικά με διατομές και χρωματισμούς σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα της περιοχής. Τα στηθαία τυχόν εξωτερικών κλιμάκων καθώς και τα περιφράγματα των ιδιοκτησιών, μπορεί να είναι είτε μεταλλικά, όπως των εξωστών, είτε συμπαγή χτιστά και επιχρισμένα. Τα σχέδια των κιγκλιδωμάτων, των στηθαίων και των περιφράξεων περιλαμβάνονται στην αρχιτεκτονική μελέτη σε κλ. 1.20 ή λεπτομερέστερη.

13. Η τελική επεξεργασία των όψεων όλων των κτιρίων, (νέων – επισκευών – προσθηκών) θα γίνεται με επίχρισμα κοινό ή μορφοποιημένο. Επιτρέπονται περιορισμένες επιφάνειες ανεπιχριστων λιθοδομών, πλινθοδομών και σκυροδεμάτων, με την προϋπόθεση ότι αποτελούν δομικά και όχι μόνον διακοσμητικά στοιχεία των κτιρίων.

14. Οι χρωματισμοί των κτιρίων γίνονται με ουδέτερα ή απαλά γαιώδη χρώματα, απλής και ομαλής υφής. Ο χρωματισμός τυχόν εσοχών ή εξοχών, η τμημάτων του κτιρίου με άλλα χρώματα υπόκεινται στην έγκριση της Ε.Π.Α.Ε.

15. Κατά την επισκευή κτιρίων προϋφισταμένων του 1955 επιτρέπεται η αποκατάσταση των αρχικών μορφολογικών χαρακτηριστικών, έστω και αν δεν εναρμονίζονται με τις διατάξεις των παραγράφων 8 έως 14

13

- μετά από έγκριση της Ε.Π.Α.Ε. Για την έγκριση απαιτείται η αντίστοιχη φωτογραφική, εικονογραφική ή κειμενογραφική τεκμηρίωση.
16. Απαγορεύεται η εκτέλεση οικοδομικών εργασιών που ακολουθούν εκείνες του φέροντος οργανισμού και των τοιχοποιιών, αν δεν ολοκληρωθούν προηγουμένως οι εργασίες της στέγης.
17. Απαγορεύονται κάθε είδους φωτεινές ή μη επιγραφές επί κτιριωμάτων, προ των προσώπων ή επί των στεγών των κτιρίων. Επιτρέπονται μόνον μη φωτεινές επιγραφές περιορισμένων διαστάσεων, τοποθετημένες σε θέσεις των όψεων που δεν καλύπτουν ούτε αλλοιώνουν τη μορφή των κτιρίων.
- Οι επιγραφές πρέπει να είναι ενημερωτικές για την επωνυμία και το είδος της κάθε επιχείρησης και να είναι στην Ελληνική γλώσσα.
- Διαφημιστικές επιγραφές απαγορεύονται απολύτως.
18. Οι τέντες πρέπει να είναι μονόχρωμες υφασμάτινες, περιορισμένων διαστάσεων και του αυτού χρώματος για όλο το κτίριο.
19. Τέντες και επιγραφές τοποθετούνται σε οποιαδήποτε όψη κτιρίων μόνον με ειδική άδεια και μετά την έγκριση της ΕΠΑΕ, ως προς τη μορφή, τις διαστάσεις, τα υλικά και τον τρόπο στήριξής τους. Για την έκδοση ειδικής άδειας απαιτούνται φωτογραφίες του κτιρίου και των ομόρων του, σχέδια όψεων και τομών με τα υπό έγκριση στοιχεία και τεχνική περιγραφή για τα υλικά και τον τρόπο στήριξης.
- Όταν εκδίδεται οικοδομική άδεια για το κτίριο, τα στοιχεία αυτά είναι δυνατόν να περιλαμβάνονται στην όλη εγκρινόμενη αρχιτεκτονική μελέτη.
- Υφιστάμενες κατά την δημοσίευση της παρούσης τέντες και επιγραφές που δεν πληρούν τους παραπάνω όρους απαιτείται να προσαρμοστούν μέσα σε χρονικό διάστημα δύο ετών άλλως θεωρούνται αυθαίρετες.
20. Επιτρέπεται η τοποθέτηση μόνο μία εξωτερική κεραία τηλεόρασης και τηλεπικοινωνίας ανα κτίριο.
- Η τοποθέτηση ηλιακών συλλεκτών επιτρέπεται με την προϋπόθεση η συλλεκτική επιφάνεια να εφάπτεται πλήρως της στέγης και το δοχείο νερού να βρίσκεται στο εσωτερικό του κτιρίου.

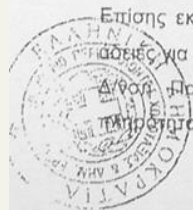
14

21. Απαγορεύεται η κοπή υφιστάμενων δέντρων στο εσωτερικό των οικοπέδων, χωρίς προηγούμενη έγκριση της ΕΠΑΕ.
22. Κατασκευές στους κοινόχρηστους χώρους βάσει των επιτρεπόμενων χρήσεων υπόκεινται στον έλεγχο και την έγκριση της ΕΠΑΕ ως προς την μορφή, τα υλικά και τον τρόπο κατασκευής και στήριξης.
23. Απαιτείται θεώρηση της οικοδομικής άδειας των νέων κτιρίων για την οριστική σύνδεσή τους με τα δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτρισμού από την αρμόδια πολεοδομική Υπηρεσία μετά από αυτοψία. Η θεώρηση αφορά την τήρηση τόσο των γενικών πολεοδομικών διατάξεων όσο και την πιστή εφαρμογή των εγκεκριμένων από την ΕΠΑΕ σχεδίων.
- Ομοίως παρέχεται κατόπιν αυτοψίας η θεώρηση οικοδομικής άδειας προσθήκης ή επισκευής ή αναβάθμισης σε κάθε περίπτωση όπου ζητείται η εγκατάσταση πρόσθετων μετρητών ύδρευσης, ηλεκτρικού ρεύματος ή φυσικού αερίου σε υφιστάμενο ακίνητο καθώς και η επαύξηση ισχύος υφιστάμενης ηλεκτρικής παροχής.
- Για την έκδοση οικοδομικής άδειας νέου κτιρίου ή προσθήκης κατ' επέκταση υφιστάμενου κτιρίου μέσα στην υπ' όψη περιοχή, απαιτείται έγκριση των αρμόδιων Εφορειών Προϊστορικών – Κλασικών και Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

Από την δημοσίευση της παρούσας καταργούνται οι χρήσεις γης που είχαν θεσπισθεί στην περιοχή με την υπ' αρ. 2132/31.8.2000 Απόφαση Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 653Δ/6. 10.2000).

Οικοδομικές άδειες που έχουν εκδοθεί ως την δημοσίευση της παρούσας σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις εφαρμόζονται όπως εκδόθηκαν.

Επίσης εκδίδονται και εκτελούνται σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις άδειες για τις οποίες κατά την δημοσίευση της παρούσας έχει υποβληθεί στην Δ/ση Πολεοδομίας του Δήμου Λαρισαίων προς έγκριση φάκελος με πληρότητα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

15

Μετά το παραπάνω η Δ/ση Πολεοδομικού Σχεδιασμού

Εισηγείται

Στο ΚΕΧΟΠ

1. Την τροποποίηση των χρήσεων γης του ρυμοτομικού σχεδίου πόλεως Λάρισας στην περιοχή που περικλείεται από τις οδούς Γεωργιάδου, Δήμητρας, Βύρωνος, Φιλελλήνων, Παπαφλέσσα, Μητρ. Αρσενίου, Εάνθου, Γεωργιάδου καθώς και στο υπόλοιπο τμήμα της Μητρ. Αρσενίου με τον καθορισμό χρήσης «γενικής κατοικίας» του άρθρου 3 του Π.Δ της 23.2.87 (ΦΕΚ 166Δ/87).
2. Τον καθορισμό ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης στα κτίρια που περιλαμβάνονται στην ανωτέρω περιοχή όπως λεπτομερώς αναφέρονται στην παρούσα εισήγηση.
3. Την προώθηση του θέματος για έκδοση σχετικού Προεδρικού Διατάγματος.

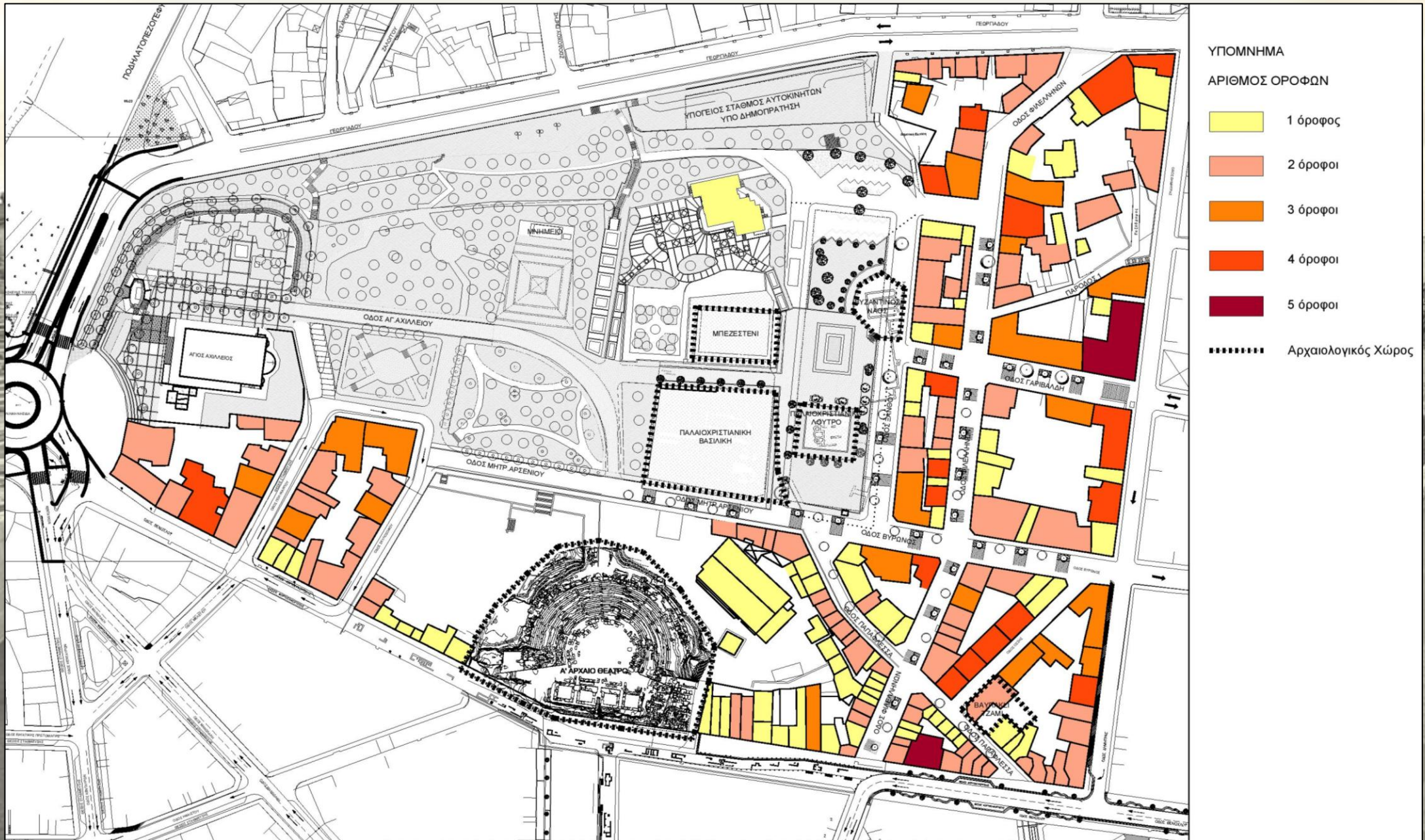
Αθήνα, 30/11/2005

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ι. ΛΟΥΛΟΥΡΓΑΣ

5.4 ΧΑΡΤΕΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Χάρτης : Αριθμός ορόφων κτιρίων, Πηγή : Προσωπικό αρχείο

Χάρτης : Χρονολογία κτισμάτων, Πηγή : Προσωπικό αρχείο

6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

6.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6

6 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην ενότητα αυτή γίνεται μια προσπάθεια συγκέντρωσης των προβλημάτων της υφιστάμενης κατάστασης που προέκυψαν από την έρευνα. Στόχος είναι η ομαδοποίηση των προβλημάτων ώστε να γίνει ευκολότερη η πρόταση δράσεων για την επίλυσή τους.

6.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας εντοπίστηκαν **τρεις άξονες προβλημάτων**.

Ο **πρώτος άξονας** αφορά προβλήματα που οφείλονται στην εγκατάλειψη ή στη μη ορθολογική ή νόμιμη αξιοποίηση υπαρχουσών υποδομών. Πιο συγκεκριμένα σημειώνουμε:

- Εγκαταλειμμένο κτιριακό δυναμικό, παλιά πολυώροφα κτίρια βιοτεχνιών στην οδό Δήμητρας μένουν αναξιοποίητα και ερειπωμένα, καθώς και κτίσματα της πρώην λαχαναγοράς αντιμετωπίζουν την ίδια μοίρα
- Η ύπαρξη οίκων ανοχής διάχυτων στην περιοχή υποβαθμίζει σημαντικά την εικόνα της και εντείνει την αίσθηση παραμέλησης του χώρου
- Οι αρχαιολογικοί θησαυροί παραμένουν αναξιοποίητοι
- Παράνομες υπαίθριες κατασκευές (στέγαστρα, τέντες, θερμάστρες) από ταβέρνες, καφετέριες αλλοιώνουν το χαρακτήρα της περιοχής

Ο **δεύτερος άξονας** προβλημάτων αφορά θέματα αστικού σχεδιασμού. Αναποτελεσματικός σχεδιασμός οδηγεί σε απουσία χώρων στάθμευσης για τα ιδιωτικά οχήματα των κατοίκων. Πιο συγκεκριμένα:

- Μετατροπή των μη πεζοδρομημένων δρόμων του φρουρίου σε ένα ατελείωτο parking λόγω της έλλειψης θέσεων στάθμευσης στο κέντρο της πόλης
- Έλλειψη χώρων άθλησης, μετατροπή του γηπέδου μπάσκετ στην οδό Γεωργιάδου σε υπαίθριο παρκινγκ

Ο **τελευταίος άξονας προβλημάτων** που συναντήσαμε αφορά τους ελεύθερους χώρους και τους χώρους πράσινου, οι οποίοι ενώ θα μπορούσαν να κάνουν την πόλη πιο ανθρώπινη είναι ανύπαρκτοι. Έτσι παρατηρούμε:

- Ανυπαρξία ουσιαστικού σχεδιασμού των ελεύθερων χώρων. Διαμελισμένοι χώροι πρασίνου μη ελκυστικοί για τον επισκέπτη
- Απουσία σύνδεσης των ελεύθερων χώρων μεταξύ τους

6.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Λαμβάνοντας τα προβλήματα που συναντήσαμε υπόψη θεωρούμε ότι μια σειρά μελετημένων επεμβάσεων θα μπορούσαν να αναδείξουν την ιστορική αξία της περιοχής του λόφου ανάγοντας τη σε σύγχρονο ιστορικό, πολιτιστικό και τουριστικό επίκεντρο με έντονη την παρουσία του ψυχαγωγικού στοιχείου για τους κατοίκους και τους επισκέπτες της Λάρισας. **Οι ενέργειες που προτείνονται** στην κατεύθυνση αυτή **είναι οι εξής:**

- Σύνδεση του λόφου του φρουρίου με την παραπήνεια περιοχή και το άλσος του Αλκαζάρ και το Μύλο του Παππά
- Αποκατάσταση και επανάχρηση των εγκαταλειμμένων κτισμάτων (στρατιωτικά αρτοποιεία, καταστήματα παλιάς αγοράς)
- Εντατικοποίηση των ελέγχων για την τήρηση του νομικού πλαισίου που αφορά τους κανόνες δόμησης στην περιοχή ώστε να διαφυλαχτεί η ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φιλοσοφία της περιοχής
- Επανασχεδιασμός των χώρων πράσινου ώστε να αναδεικνύονται τα μνημεία κάνοντας την περιοχή πιο φιλική και ελκυστική για τον επισκέπτη
- Δημιουργία ενός δικτύου διαδρομών μεταξύ των σημαντικότερων στοιχείων της περιοχής με σήμανση και επεξηγηματικές πινακίδες που θα προορίζονται για περίπατο
- Μελέτη και δημιουργία εγκαταστάσεων στάθμευσης οχημάτων

6.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

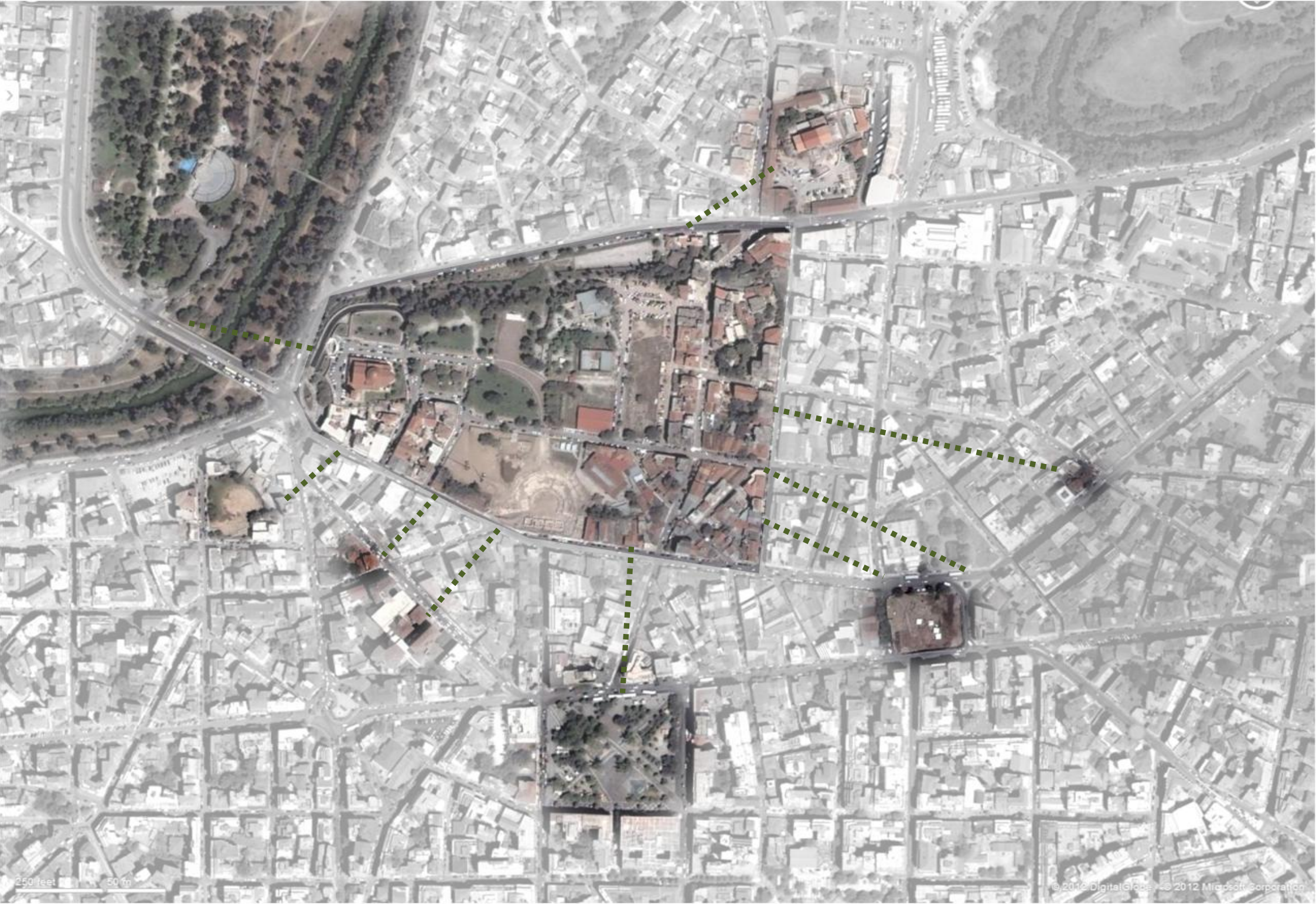
Η Λάρισα είναι μια τυπική περίπτωση ευρωπαϊκής πόλης, που παρουσιάζει και τα ανάλογα προβλήματα υπερδόμησης του αστικού ιστού και της σχεδόν ανύπαρκτης παρουσίας οργανωμένου δικτύου υπαίθριων χώρων. Η ανάπτυξη της «αυθαίρετα», ιδίως μετά τις δεκαετίες 1940, 1950, και η αδυναμία αντιμετώπισης του αστικού πλέγματος σαν ένα ενιαίο σύνολο δημιούργησε και δημιουργεί συνεχώς προβλήματα.

Το πρώτο πολεοδομικό σχέδιο της πόλης (1881), το οποίο παρέμεινε αναλλοίωτο μέχρι το 1970 δεν εφαρμόστηκε σύμφωνα με τις προβλέψεις είτε λόγω ανωτέρας βίας (εγκατάσταση προσφύγων στην πόλη 1918-1925, εμφύλιος πόλεμος 1940, σεισμοί και πλημμύρες) είτε λόγω έλλειψης οικονομικών μέσων, με αποτέλεσμα η πόλη να λειτουργήσει χωρίς κάποια ρύθμιση στα ζητήματα αστικοποίησης, κοινωνικής ενσωμάτωσης και οικονομικής ανάπτυξης.

Τα παραπάνω είχαν άμεσο αντίκτυπο και στη ρυμοτομική, πολεοδομική και λειτουργική εξέλιξη του λόφου του φρουρίου ιδιαίτερα τον τελευταίο μισό αιώνα, αφού η παλιά λαχαναγορά απομακρύνθηκε μόλις στα τέλη της δεκαετίας '80 αφήνοντας πίσω ερειπωμένο εγκαταλειμμένο κτιριακό δυναμικό από τις πρώην αποθήκες, και ένα ανοργάνωτο δημόσιο χώρο. Η λειτουργία πια του λόφου αλλάζει και από τις οχλούσες λειτουργίες της λαχαναγοράς που φιλοξενούσε πλέον μετατρέπεται σε ένα ελεύθερο υπαίθριο χώρο, που χρήζει βέβαια επεμβάσεων ώστε να επιστρέψει στον πολίτη της Λάρισας και τον επισκέπτη. Παρ' όλες τις αξιόλογες προτάσεις για την αναβάθμιση του τοπίου της περιοχής τίποτα σχεδόν δεν έχει εφαρμοστεί με εξαίρεση τις πεζοδρομήσεις της τελευταίας δεκαετίας και την πρόσφατη διαμόρφωση της πλατείας Λαμπρούλη.

Ο λόφος του φρουρίου αποτελεί ένα τοπόσημο για την πόλη της Λάρισας αφού σηματοδοτεί την ίδρυσή της και αποτέλεσε μέρος όλων των εξελίξεων που πραγματοποιήθηκαν διαχρονικά. Ουσιαστικά είναι ο πυρήνας ζωής της από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα. Έχει ιστορικά, κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά βαρύνουσα σημασία για την καθημερινότητα της πόλης. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια με την αποκάλυψη των αρχαίων ευρημάτων και τις εργασίες αποκατάστασης του μπεζεστενίου έχει τονιστεί και η δυναμική της περιοχής και η δυνατότητά της να εξελιχθεί σε ένα πόλο υπερτοπικού ενδιαφέροντος, να εξελιχθεί σε ένα ανοιχτό μουσείο αρχιτεκτονικής το οποίο εξιστορεί τη ζωή της πόλης μέσα στους αιώνες. Η στρατηγική του θέσης, από αρχαιοτάτων χρόνων, δίπλα στον Πηνειό ποταμό και η γειτνίασή του με το πάρκο Αλκαζάρ παρουσιάζει ιδανική τη μεταξύ τους σύνδεση και τη δημιουργία ενός συστήματος, πλέγματος και δικτύου πρασίνου που θα ενθαρρύνει τον περίπατο, την ποδηλασία και θα είναι φτιαγμένο από τον άνθρωπο για τον άνθρωπο. Ο μύλος του Παπά (πρόκειται για βιομηχανικό συγκρότημα που λειτούργησε ως αλευρόμυλος μέχρι το 1986 και το 1988 αγοράστηκε από το Δήμο Λάρισας) στα βόρεια του λόφου, επί της οδού Γεωργιάδου θα μπορούσε επίσης να «συνεργαστεί» εξιστορώντας και αυτός τη δική του ιστορία και παρουσιάζοντας την σχέση του με τις λειτουργίες του λόφου από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '60.

Το ερώτημα όμως είναι αν υπάρξει η πολιτική βούληση για την αξιοποίηση ενός τόσο δυναμικού στοιχείου όπως ο λόφος του φρουρίου. Μήπως κάποια νέα ανωτέρα βία (η σημερινή οικονομική, κοινωνική και πολιτική κρίση ίσως) αποτρέψει για μία ακόμη φορά τους όποιους σχεδιασμούς. Μετά από μια περιπέτεια αποσπασματικότητας και ματαιώσεων, περνάμε πλέον στην περίοδο του ουσιαστικού υλοποιήσιμου σχεδιασμού ή απλώς παρακολουθούμε ένα ακόμη επεισόδιο της διαχρονικής και πολύ οικείας ιστορίας της ελληνικής πολεοδομίας; Εν τέλει οφείλουμε να υπερβούμε τις δυσκολίες και με κατάλληλες κοινωνικές και πολιτικές κινήσεις να εξασφαλίσουμε πόρους για τις παρεμβάσεις. Είναι ένα στοίχημα για τον τόπο, την εξέλιξη και την αναβάθμισή του...

250 feet 50 m

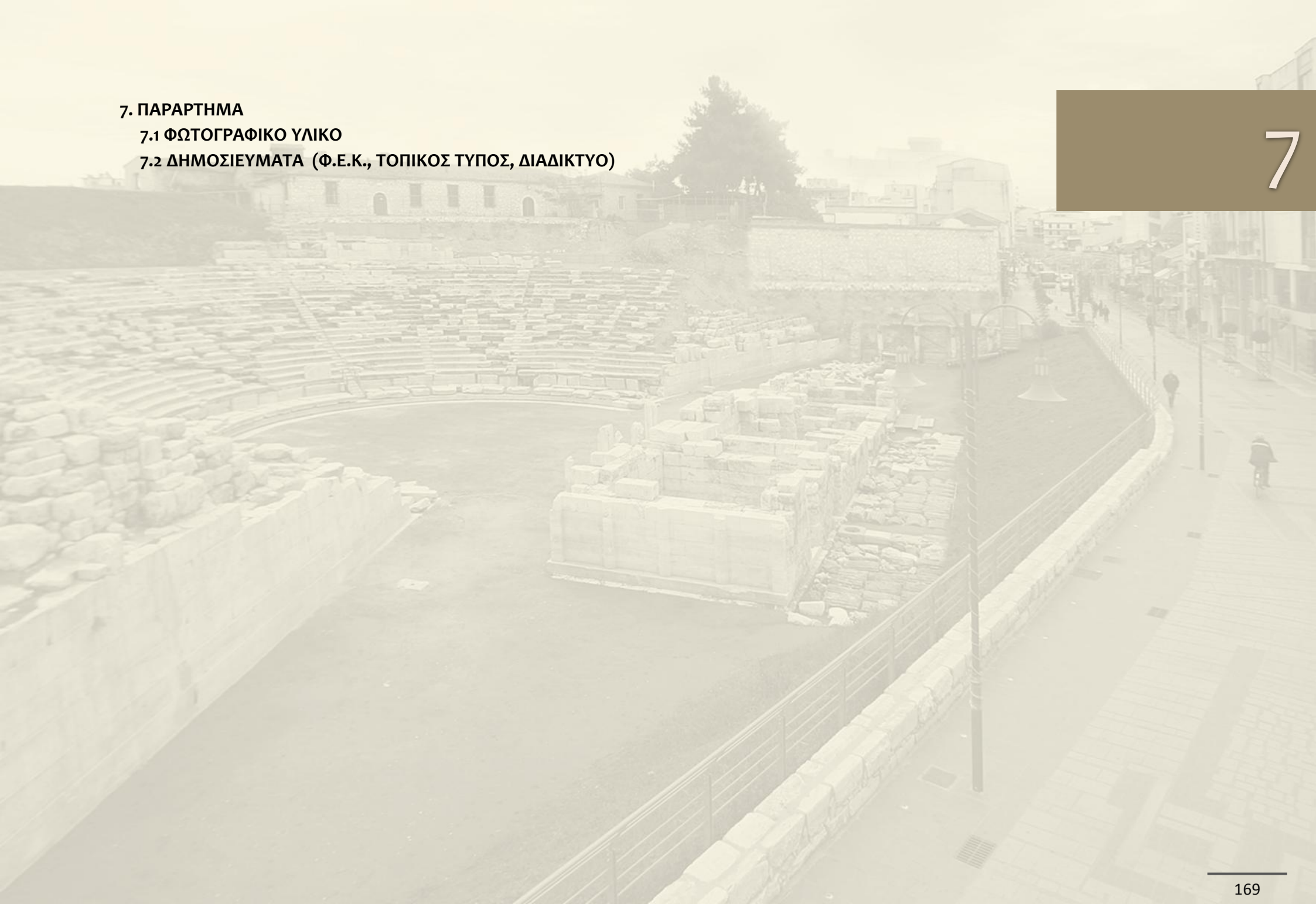

7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

7.1 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

7.2 ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ (Φ.Ε.Κ., ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ)

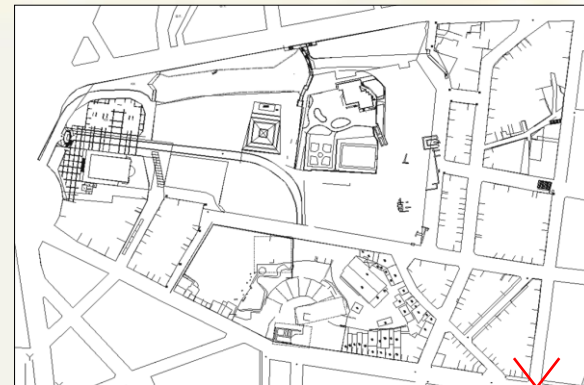
7

7.1 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

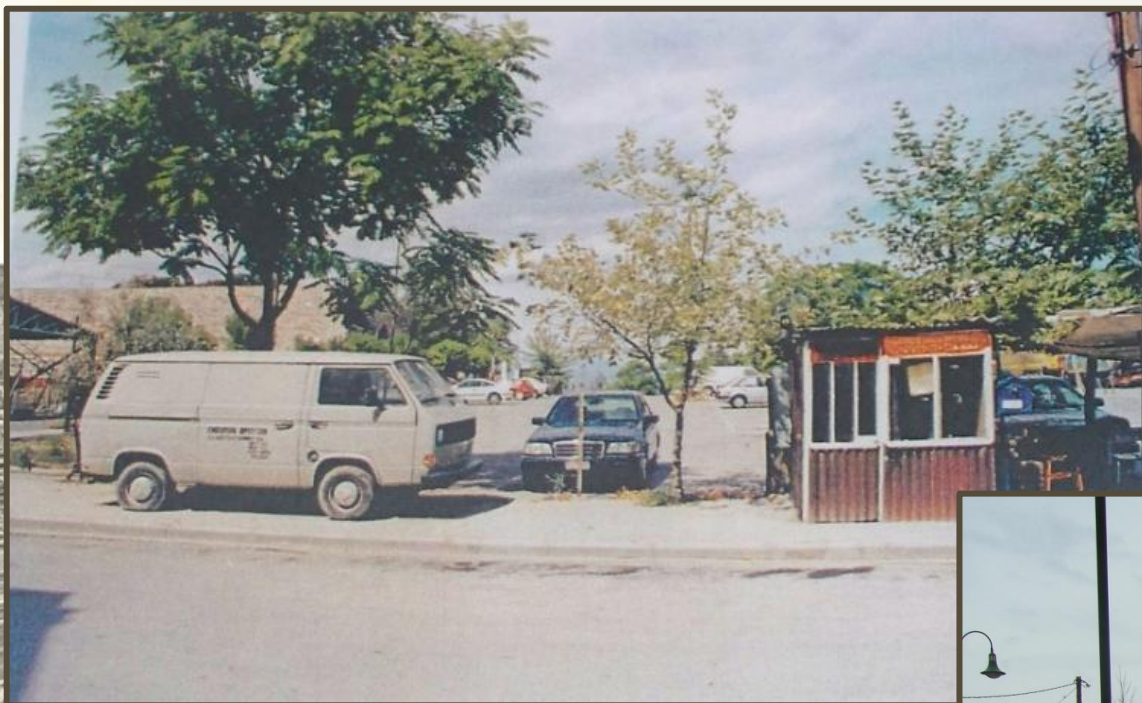

Η οδός Δήμητρας, στο βάθος ο μύλος του Παπά

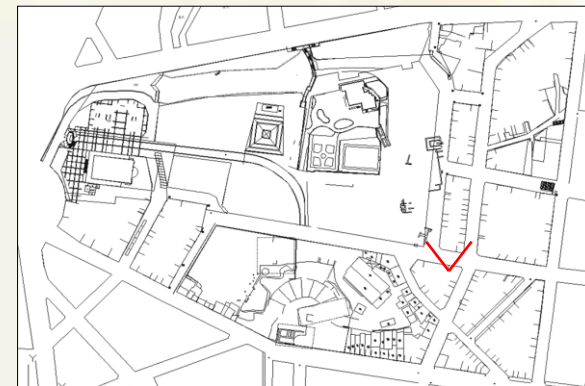

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

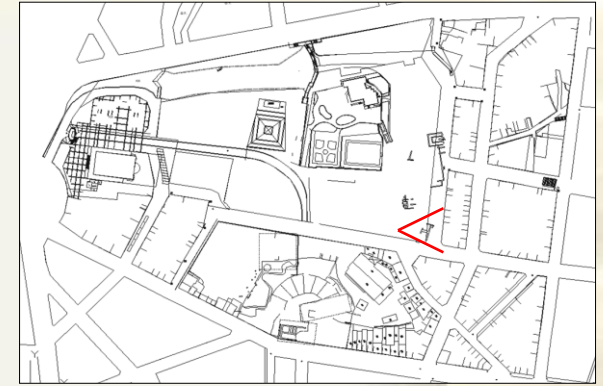
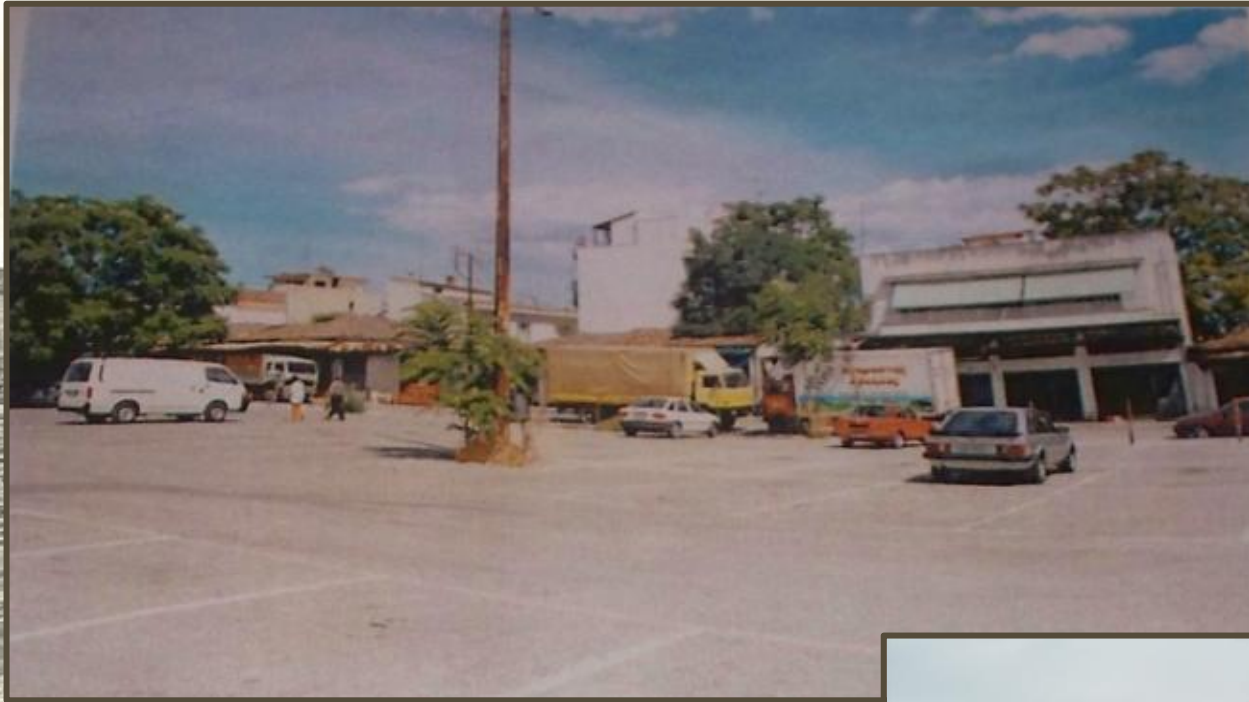

Η αγορά της «Τετάρτης», σημερινή πλατεία Λαμπρούλη

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

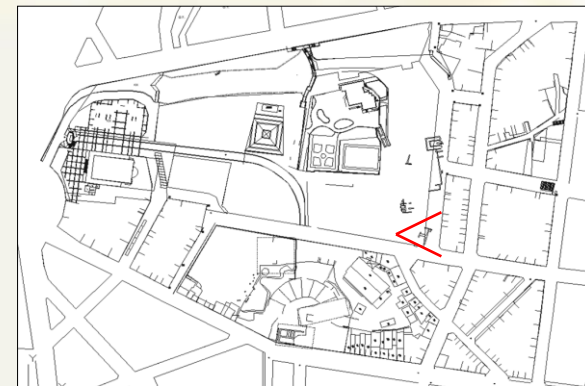
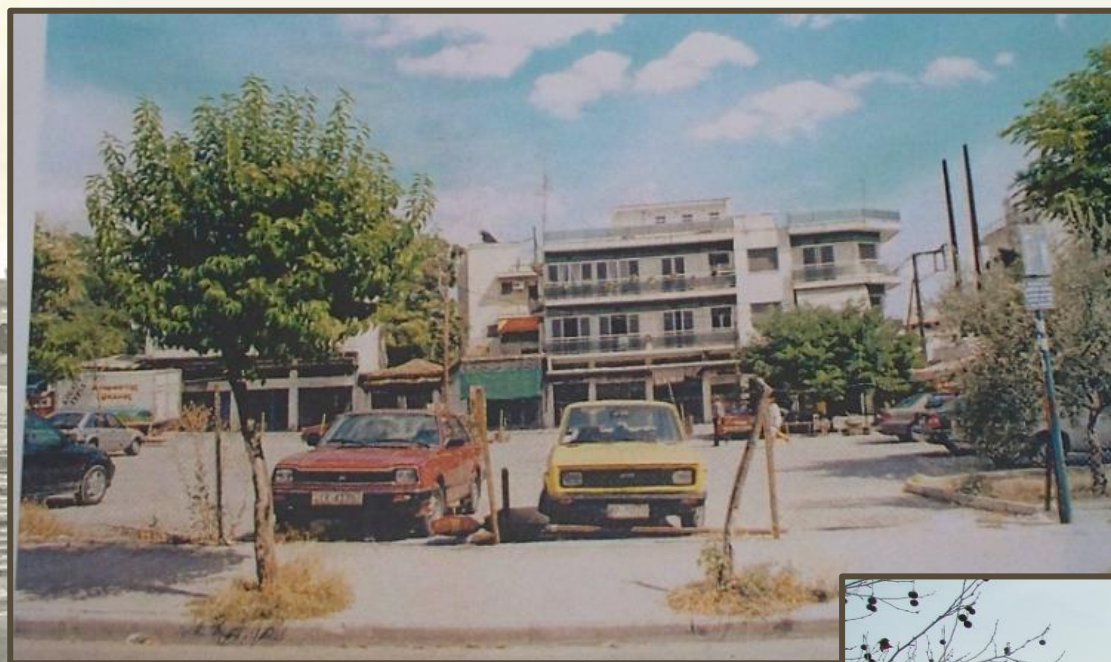
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

Η αγορά της «Τετάρτης», σημερινή πλατεία Λαμπρούλη

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

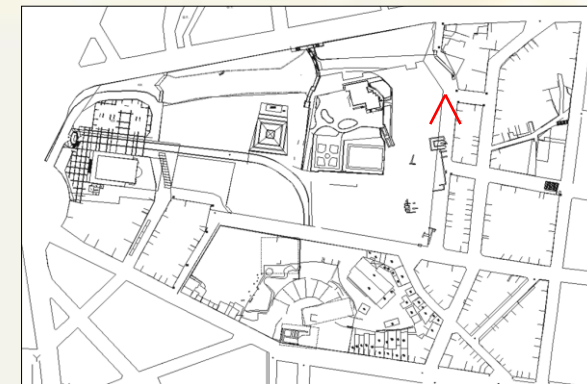
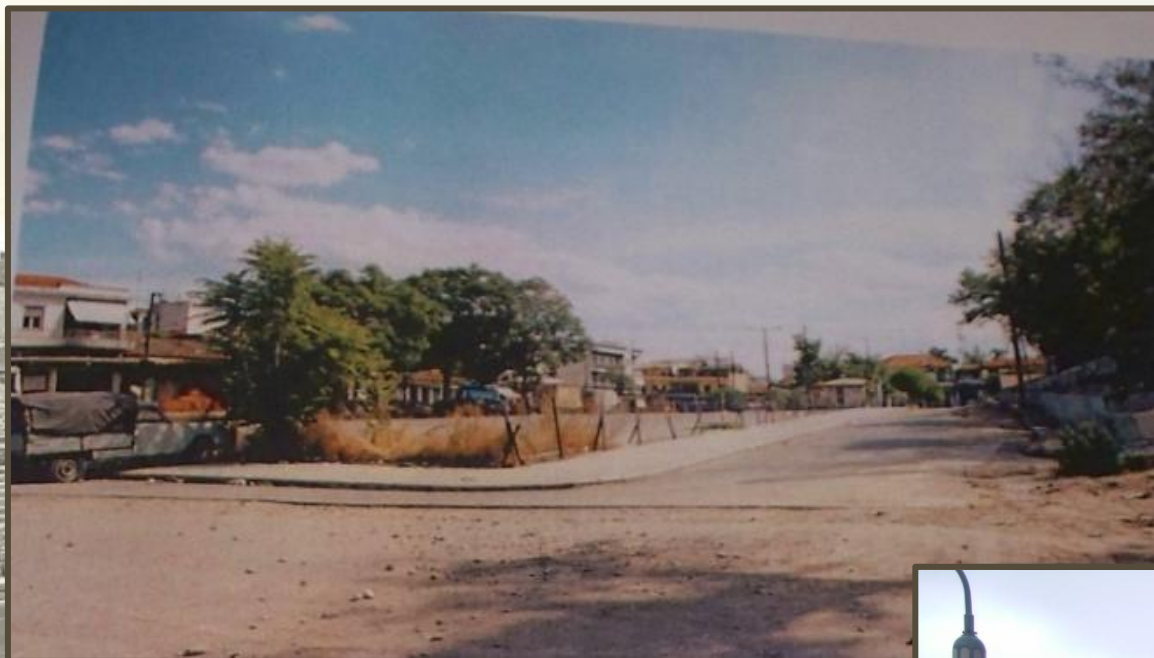

Η αγορά της «Τετάρτης», σημερινή πλατεία Λαμπρούλη

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

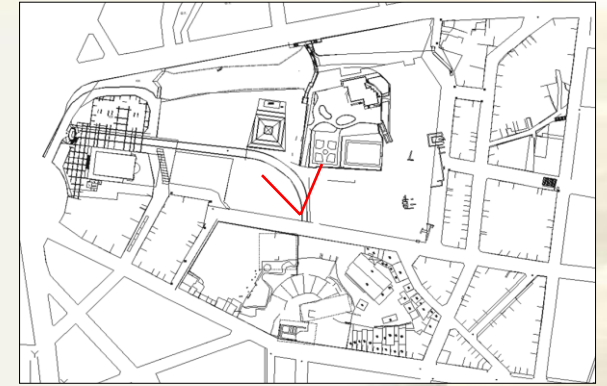
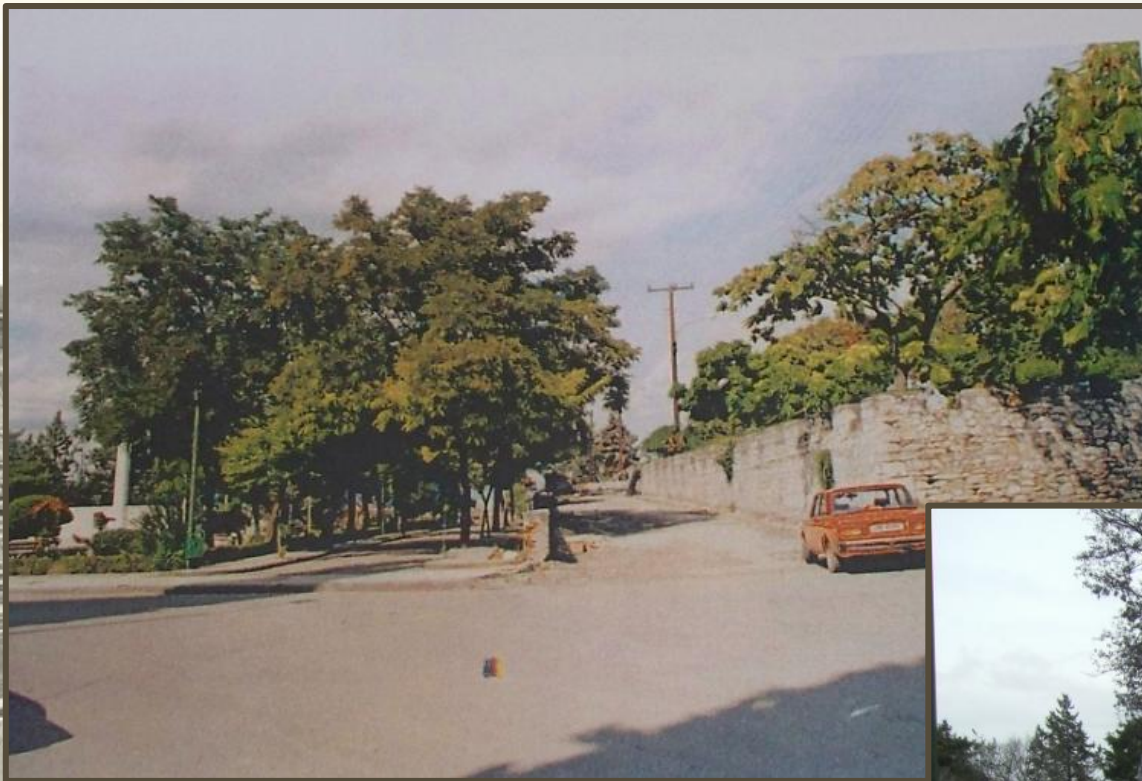

Η αγορά της «Τετάρτης», σημερινή πλατεία Λαμπρούλη, στα δεξιά διακρίνεται το Μπεζεστένι.

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

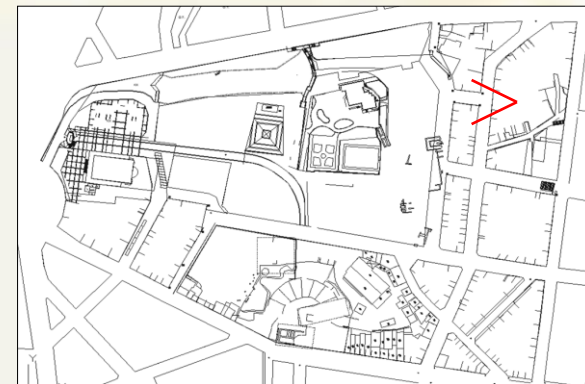

Ο χώρος του Ηρώου.

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

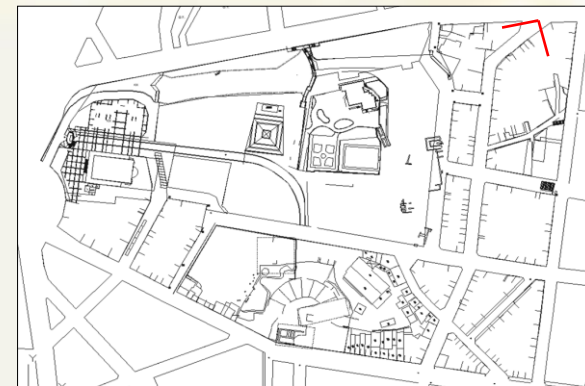
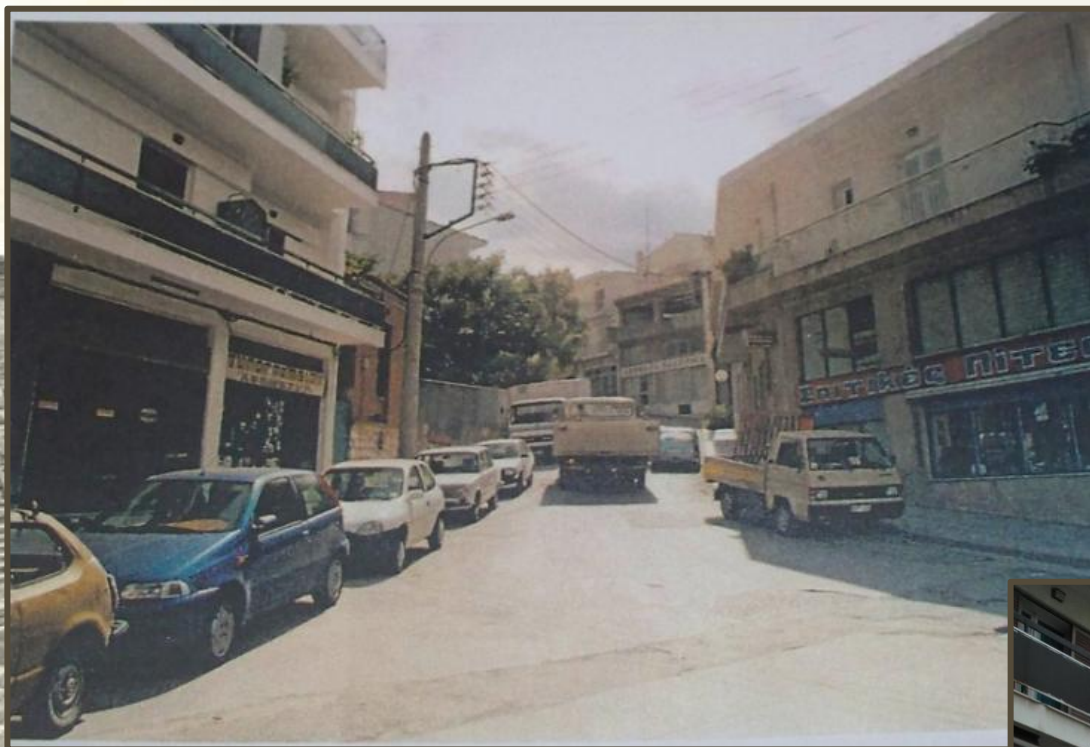
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

Σκαλάκια στην οδό Δήμητρας στα δυτικά του λόφου

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

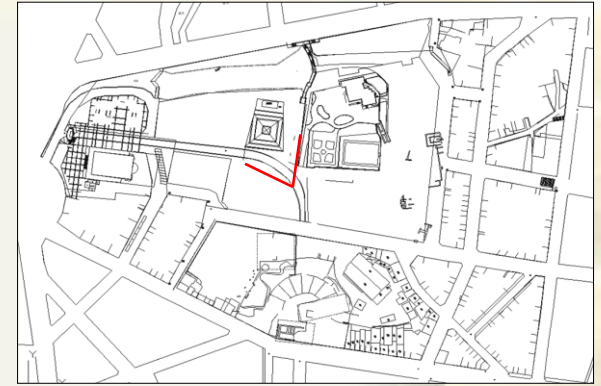

Η οδός Φιλελλήνων από το ύψος της οδού Γεωργιάδου

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

Ο χώρος του Ηρώου.

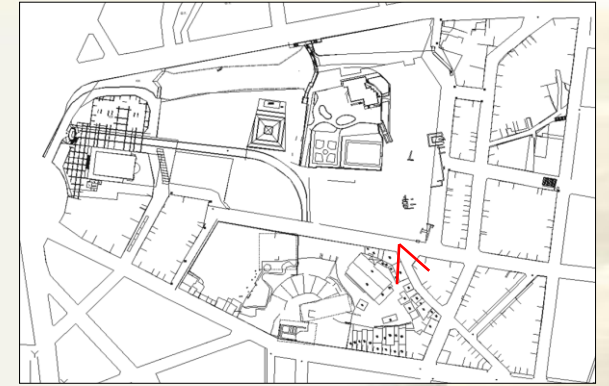

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

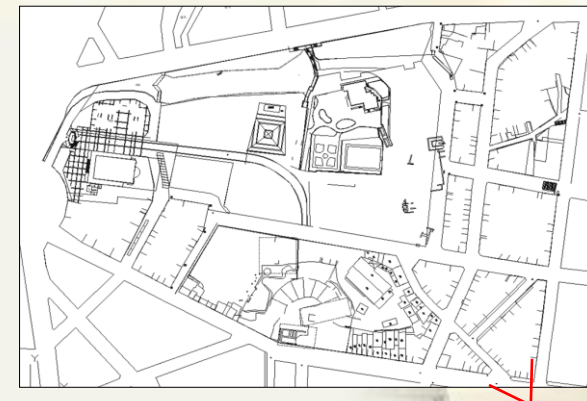
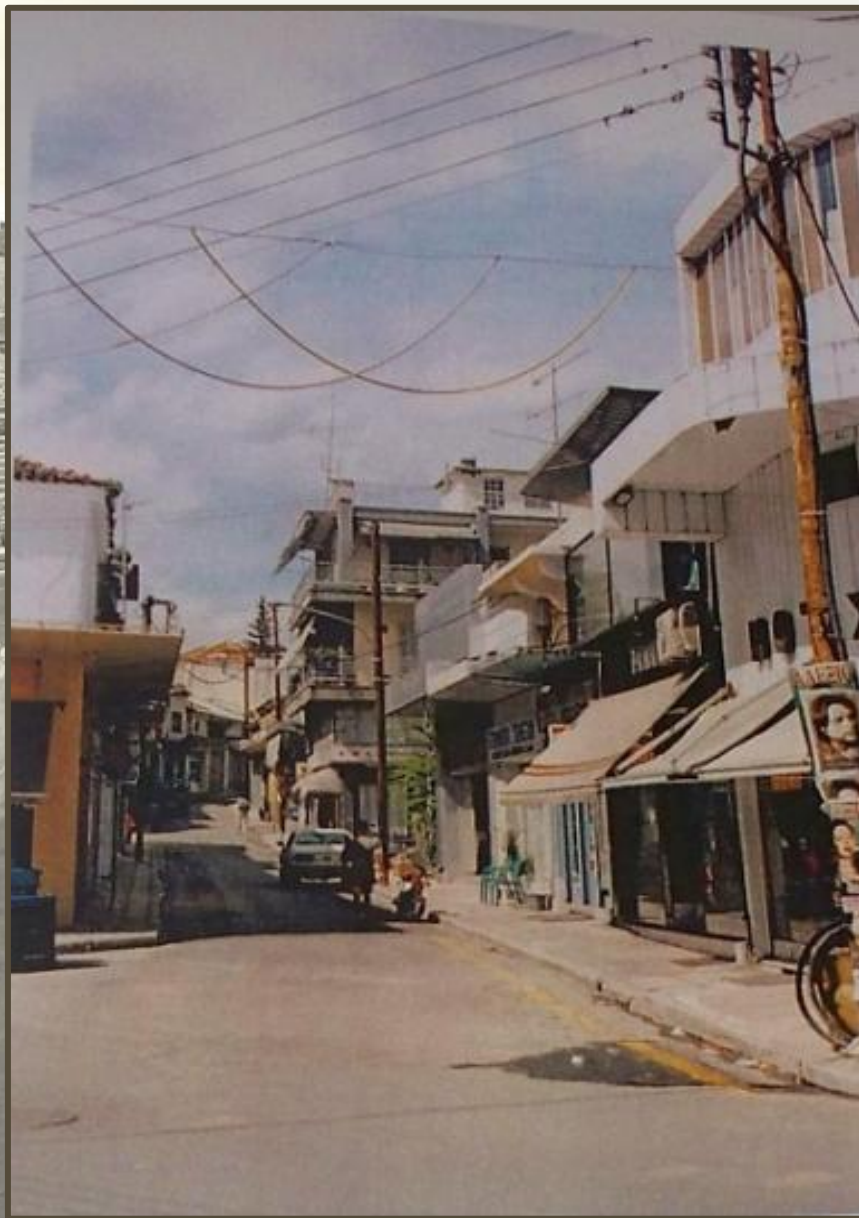

Κτίσμα επί της οδού Παπαφλέσσα, σήμερα λειτουργεί ως καφετέρια

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

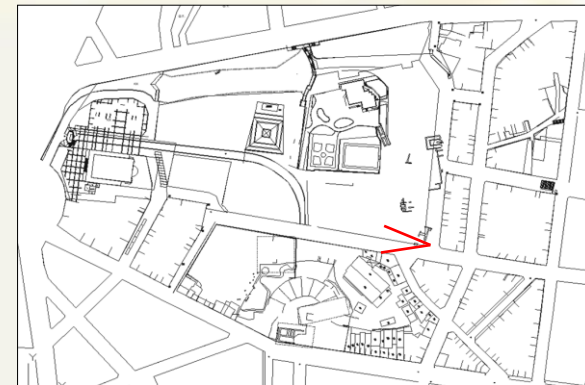

Η οδός Παπαφλέσσα από το ύψος της οδού Βενιζέλου

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώρα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπτυξης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

Κτίσμα επί της οδού Μητρ. Αρσενίου δίπλα στο αρχαίο θέατρο.

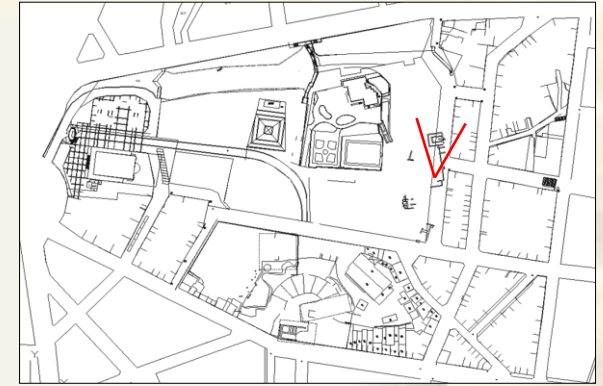

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

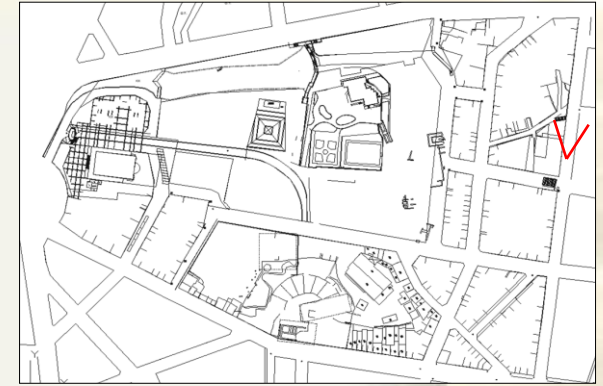
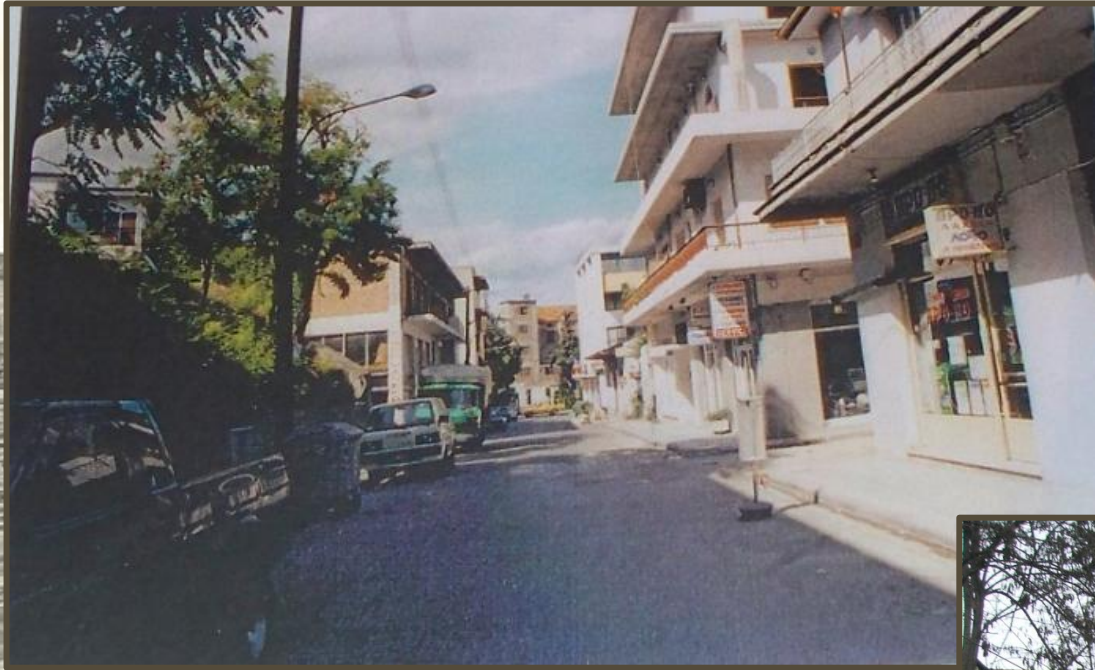

Αποθήκη λαχαναγοράς, σήμερα ταβέρνα με εμφανείς τις επεμβάσεις αποκατάστασης

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

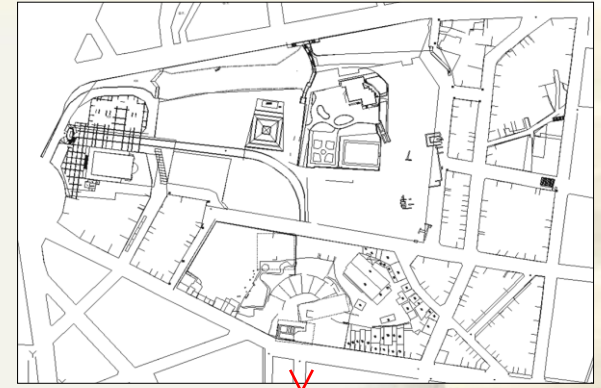

Η οδός Δημήτρας, στο βάθος ο μύλος του Παπά.

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

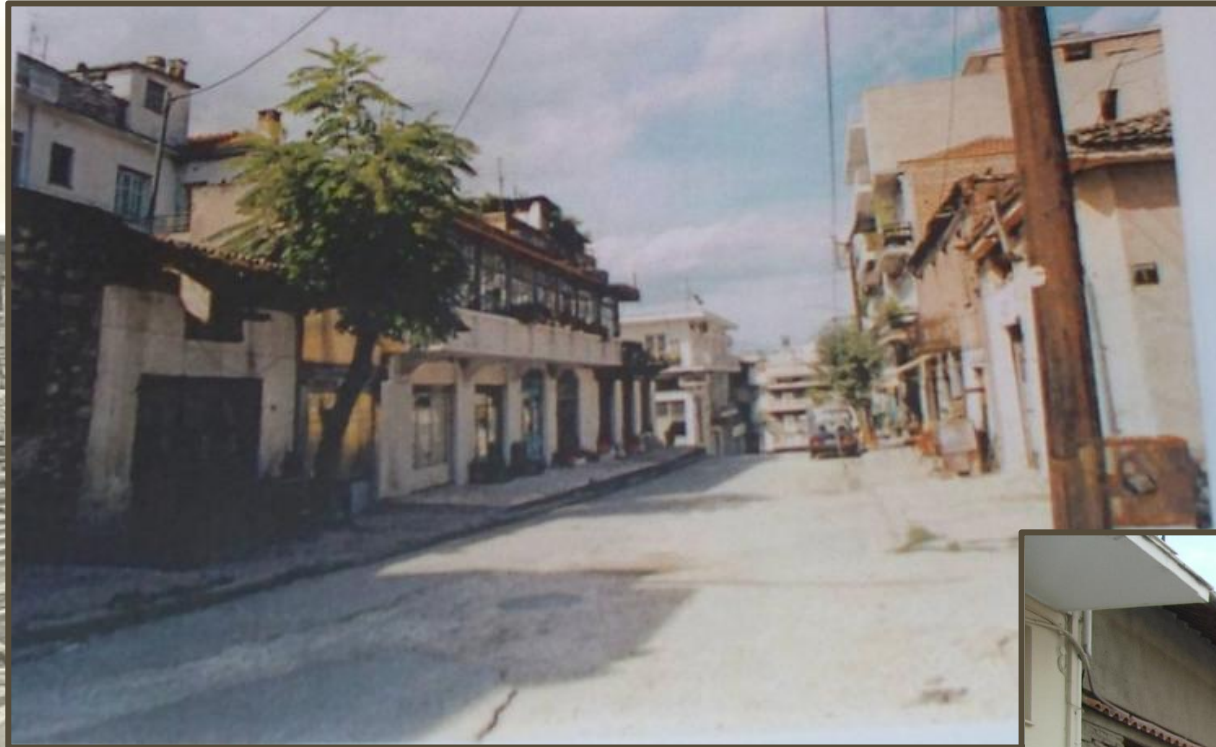
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

Η οδός Παπαναστασίου προ και μετά των εργασιών ανασκαφών και πεζοδρόμησης, Στη δεξιά φωτογραφία στο βάθος διακρίνεται το αρχαίο θέατρο.

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

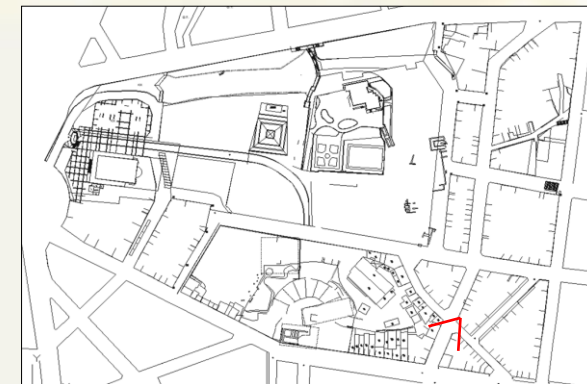
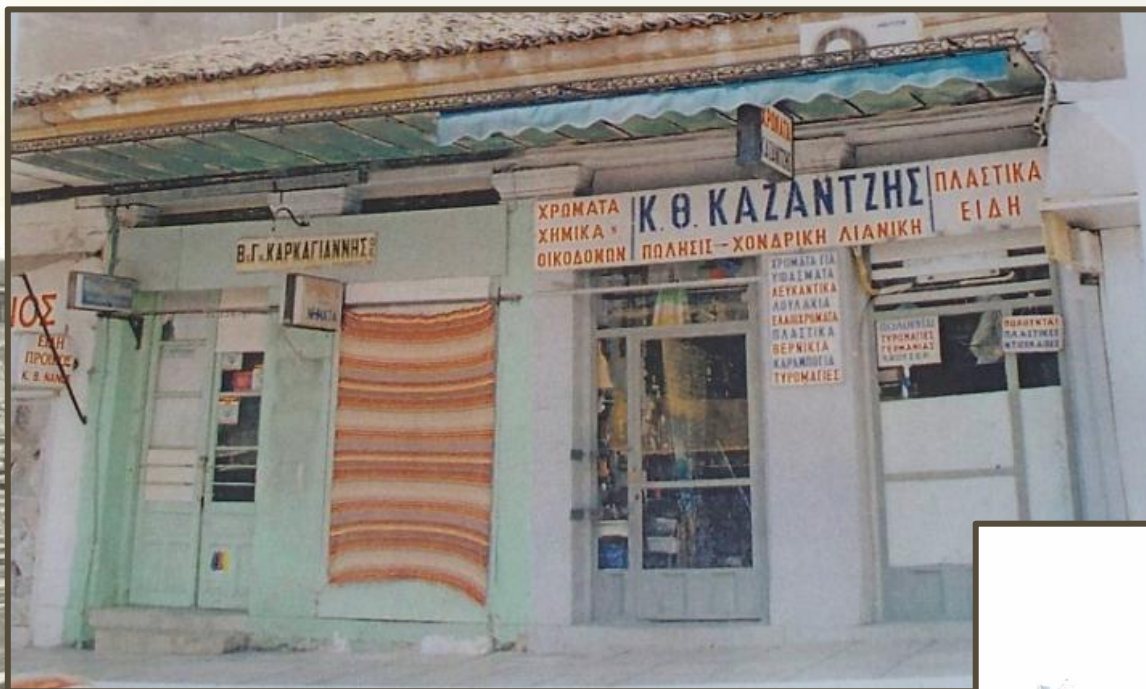

Η οδός Φιλελλήνων στο ύψος της οδού Γαριβάλδη

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

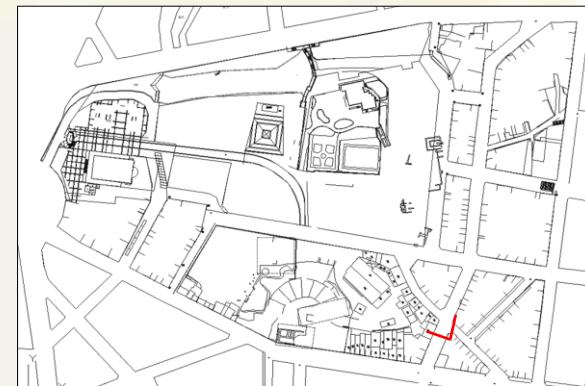
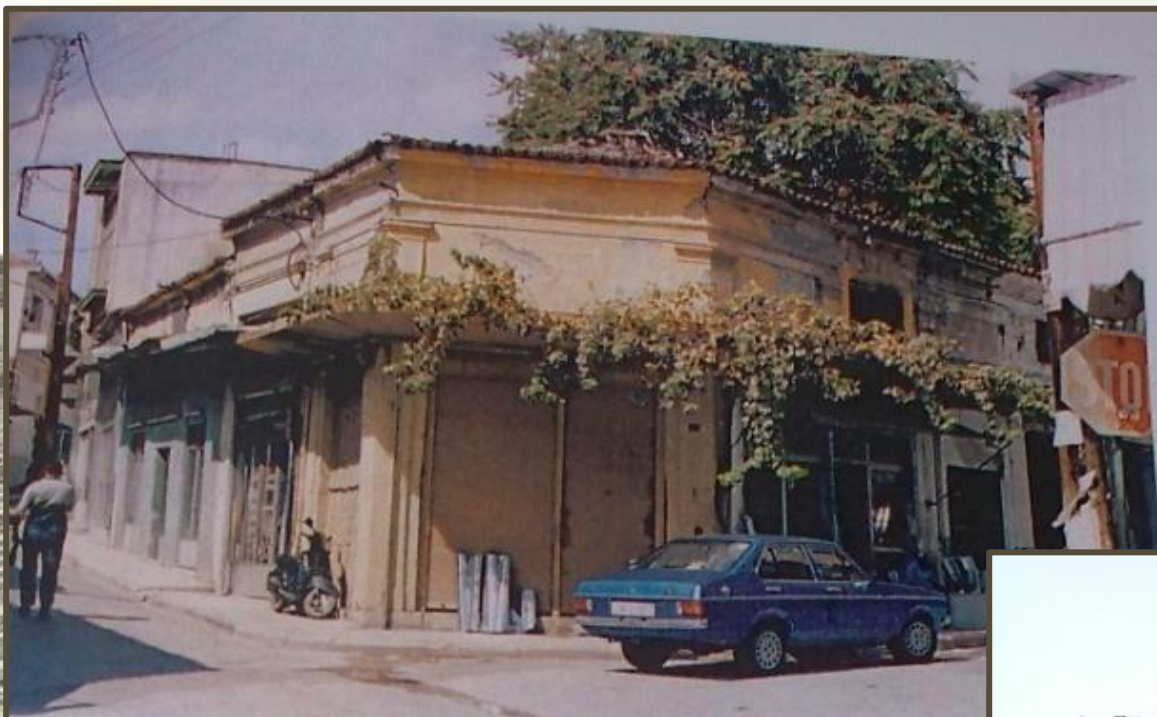

Από τα ελάχιστα εναπομείναντα καζαντζήδικα επί της οδού Φιλελλήνων

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

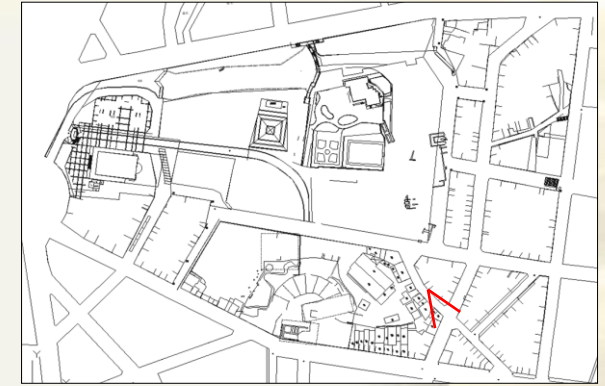
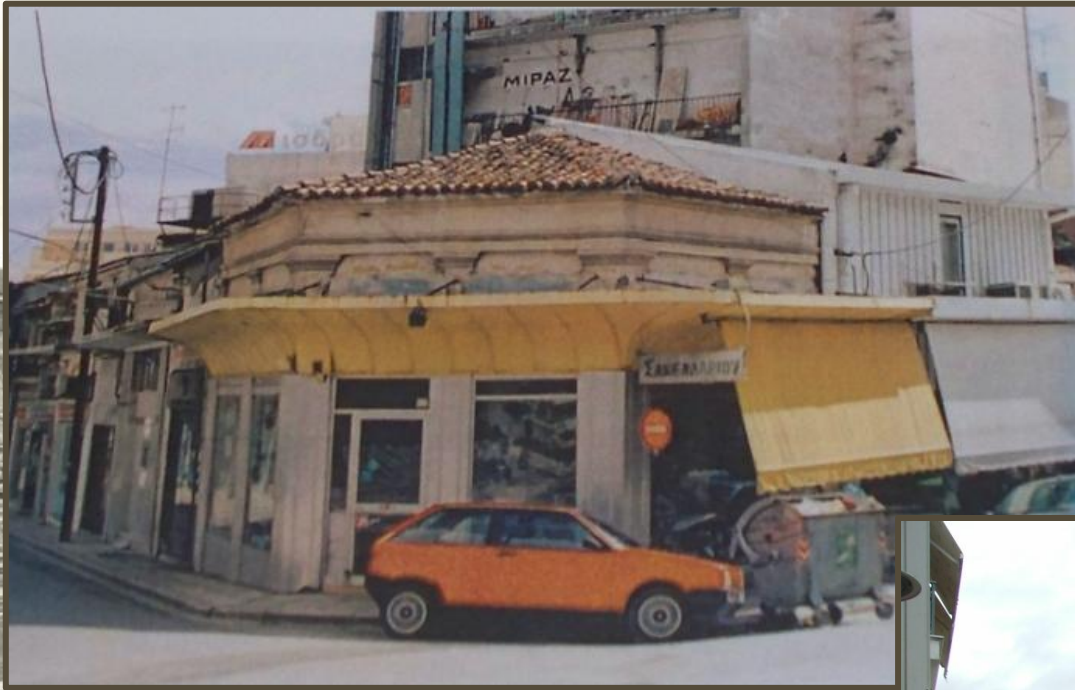

Κτίσμα ενδιαφέρουσας τυπολογίας επί των οδών Παπαφλέσσα και Φιλελλήνων

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

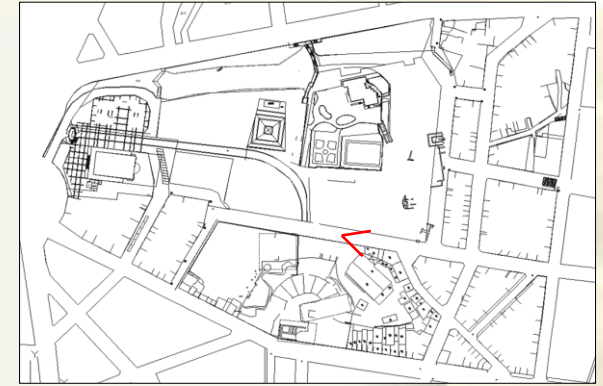

Κτίσμα ενδιαφέρουσας τυπολογίας που έχει υποστεί ανακαίνιση χάνοντας πλήρως την αυθεντική του μορφολογία

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

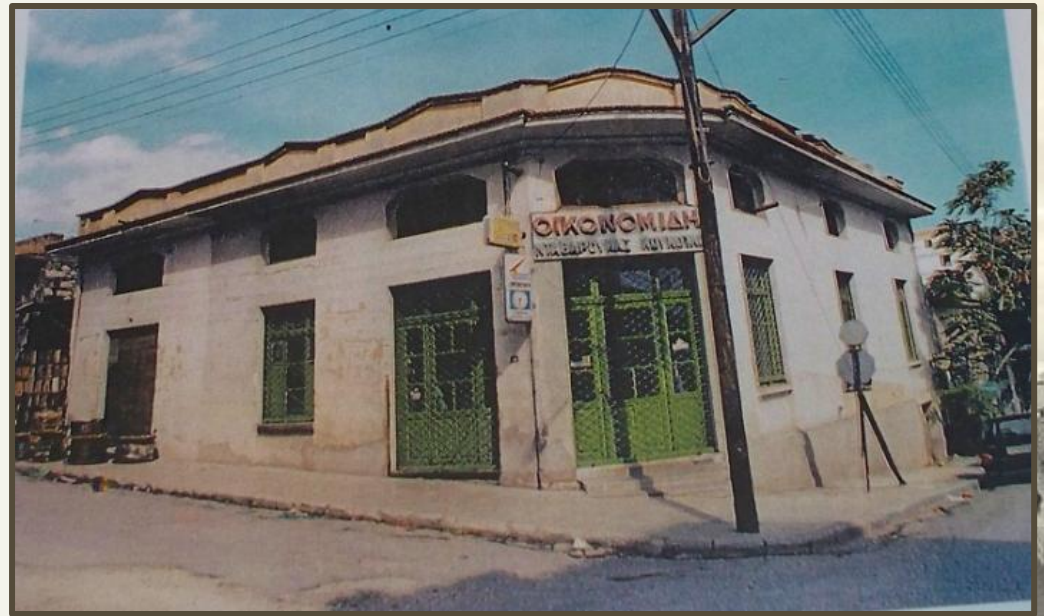

Κτίσματα επί της οδού Μητρ. Αρσενίου δίπλα στο αρχαίο θέατρο.

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

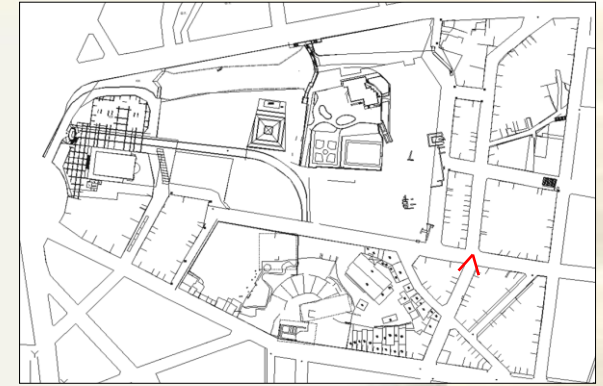
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

Κτίσμα επί της οδού Βύρωνος και Φιλελλήνων.

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιπώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

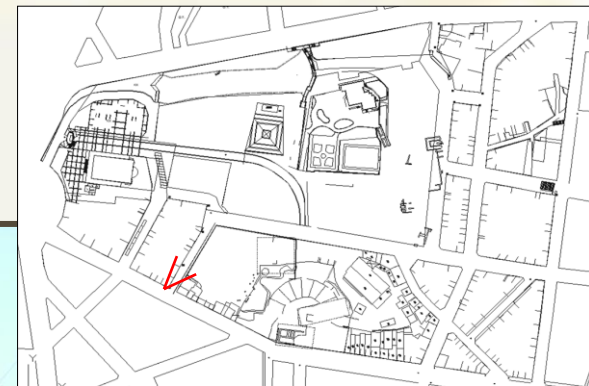
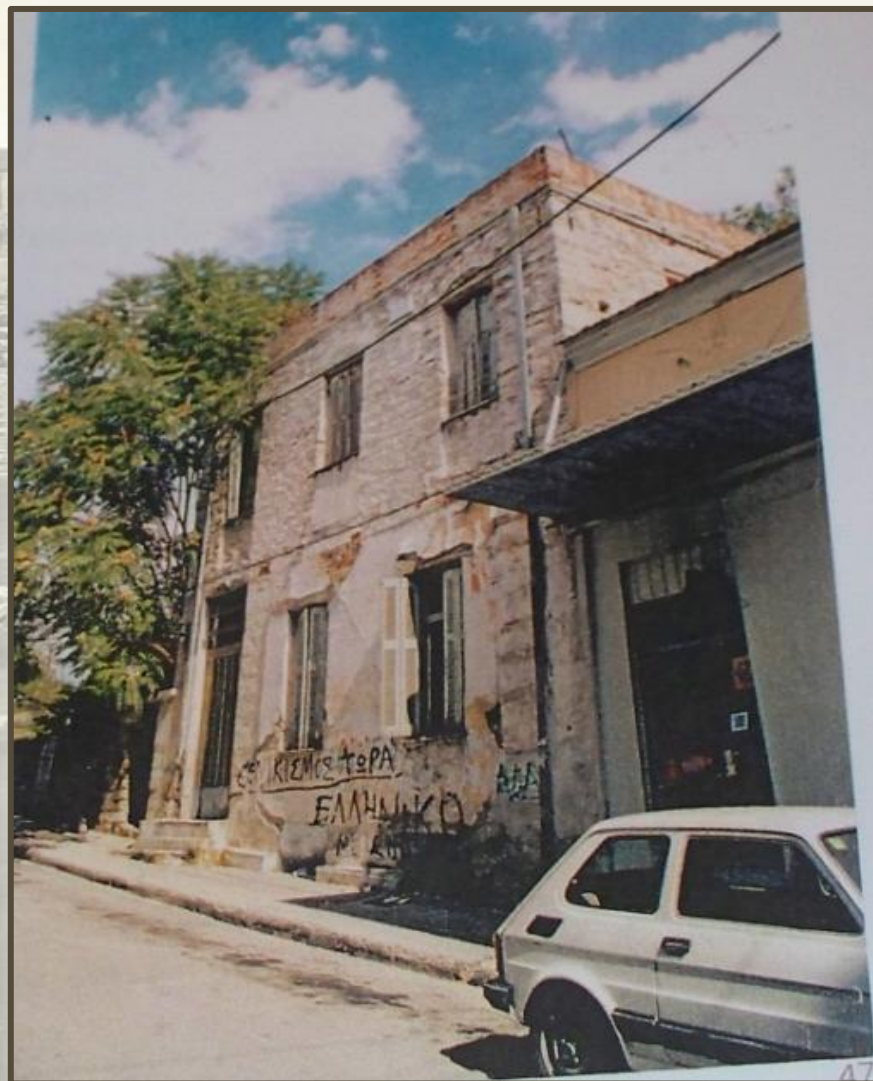

Συμβολή των οδών Βύρωνος και Φιλελλήνων

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

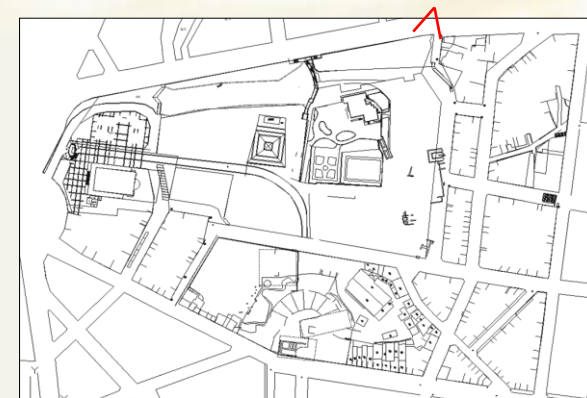
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

Κτίριο ενδιαφέρουσας τυπολογίας στην οδό Σκυλοσόφου πλησίον του αρχαίου θεάτρου

Πηγή εικόνας αριστερά: Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας δεξιά : προσωπικό αρχείο

Πρώην γήπεδο μπάσκετ, σήμερα λειτουργεί ως υπαίθριος χώρος στάθμευσης, επί της οδού Γεωργιάδου, βόρεια του λόφου. Στο βάθος διακρίνεται το κέντρο διασκέδασης «Φρούριο»

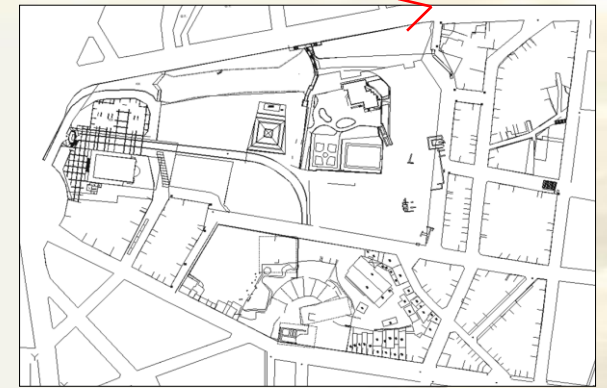

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

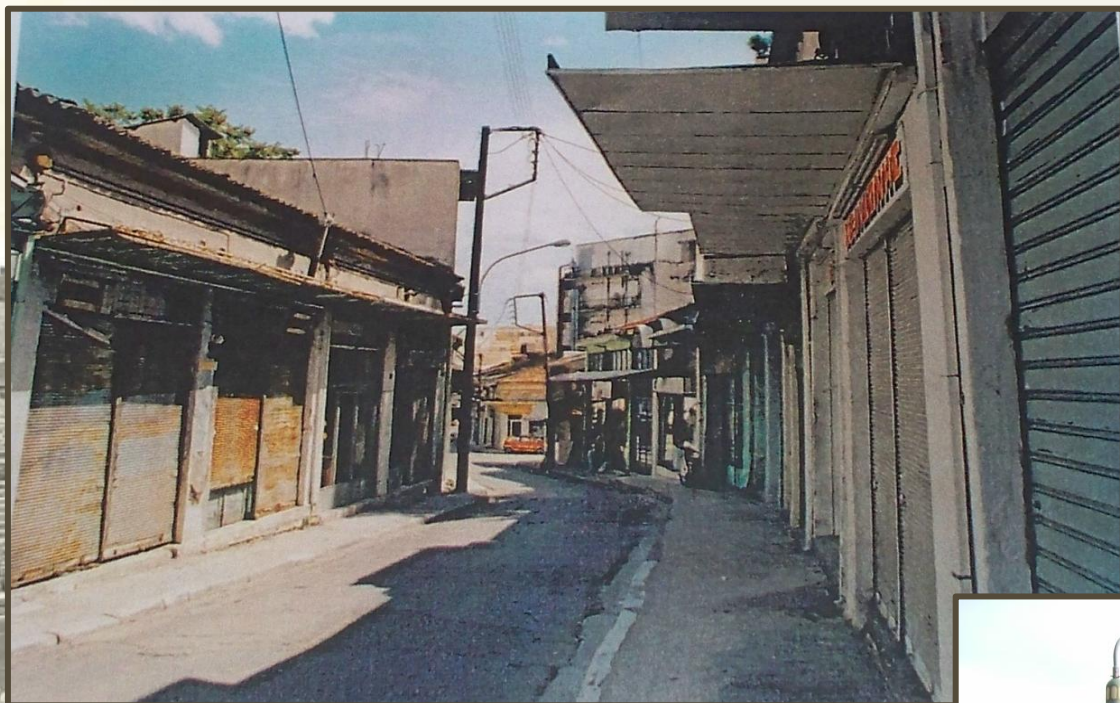
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

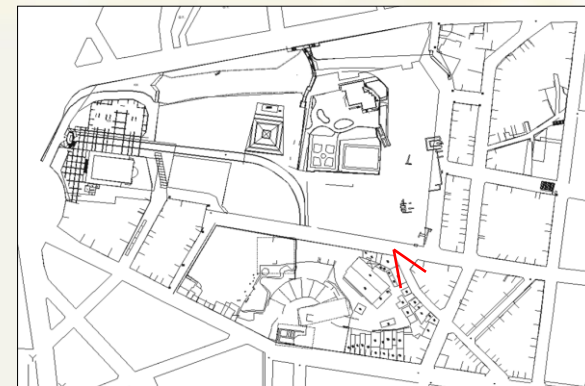
Η οδός Γεωργιάδου

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

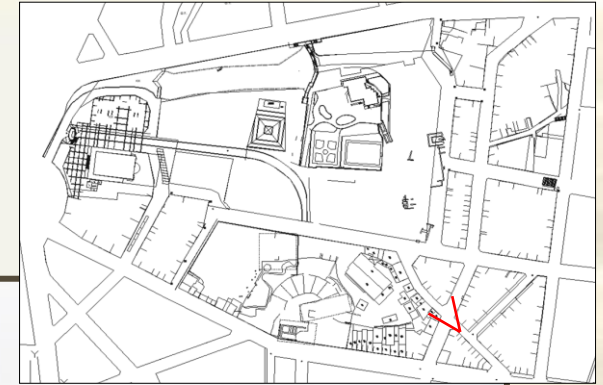

Η οδός Παπαφλέσσα, άποψη από βόρεια

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

Η οδός Παπαφλέσσα, άποψη από την οδό Φιλελλήνων

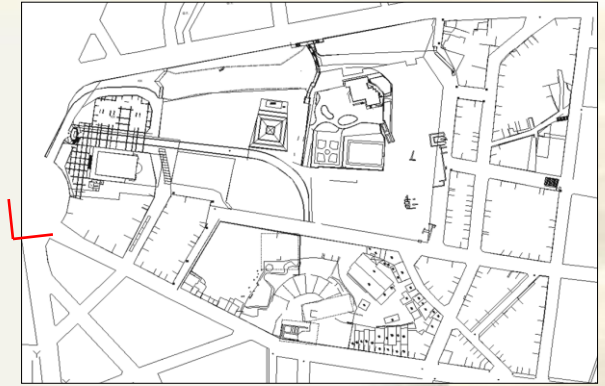
Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισσας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996

Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

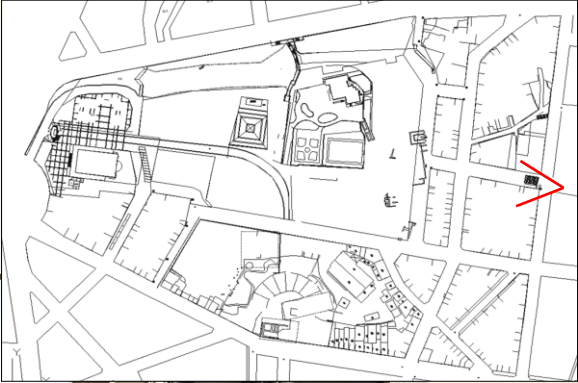

Κοντά στη γέφυρα, η φυλακή πριν το 1940.
Near the bridge, the jail before 1940.

Άποψη της ανατολικής πλευράς του λόφου

Πηγή εικόνας πάνω : Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996
Πηγή εικόνας κάτω: προσωπικό αρχείο

Τα σκαλάκια στη συμβολή Γαριβάλδη και Δήμητρας

Πηγή εικόνας αριστερά: Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996
Πηγή εικόνας δεξιά: προσωπικό αρχείο

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
11 ΙΟΥΝΙΟΥ 1986

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΑΔΥ
394

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

- Χαρακτηρισμός ως αρχαιολογικού χώρου του πρώτου αρχαίου θεάτρου Λάρισας. 1
- Χαρακτηρισμός ως αρχ/κού χώρου του δεύτερου αρχαίου θεάτρου Λάρισας. 2
- Τροποποίηση του προγράμματος άδωσης γραμματοσήμων έτους 1987. 3
- Τροποποίηση της αριθ. 44800/123/17.12.1985 (ΦΕΚ 781/Β/24.12.85) απόφασης του Γενικού Μεταφορών και Επικοινωνιών «Γρέπος, διαδικασία και πιστοποίηση διενέργειας του περιοδικού τεχνικού ελέγχου οχημάτων». 4
- Χορήγηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος ιατρού στην Ανδραμάχη Οικονόμου του Βασιλείου, για την περιφέρεια του Ιατρικού Συλλόγου Πειραιώς. 5
- Χορήγηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος αδελφής νοσοκόμας στην Ευδοξία Τσάνη, του Θωμά. 6
- Χορήγηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος Οδοντίατρου στην Ξλευδερία Τοπάλογλου του Ιορδάνη, για την περιφέρεια του Οδοντιατρικού Συλλόγου Πειραιώς. 7
- Χορήγηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος αδελφής νοσοκόμας στην Παράσκειη Τσάνη του Θωμά. 8
- Χορήγηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος ιατρού στην Ουρανία Δικόγλου του Χαράλαμπου στα Νομά Αττικής, Διαμ. Πειραιώς. 9

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ & ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

Αριθ. Α1/Φ15/15140/559 (1)

Χαρακτηρισμός ως αρχ/κού χώρου του πρώτου αρχαίου θεάτρου Λάρισας.

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Έχοντας υπόψη :

1. Την αριθμ. Ο-Ε/39750/6.8.85 (ΦΕΚ 486/Β/6.8.85) για μεταβίβαση εξουσίας υπογραφής «Με εντολή Υπουργού».
2. Τις διατάξεις του ΚΝ 5351/32 «περί Αρχ/των».
3. Την ομόφωνη γνωμοδότηση του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων Θεσσαλίας όπως διατυπώθηκε στην αρ. 15/14.3.86 πράξη του, αποφασίζουμε :

Χαρακτηρίζουμε ως αρχ/κό το χώρο του πρώτου αρχαίου θεάτρου της Λάρισας, που βρίσκεται στον λόφο «Φρούριον» και χρονολογείται στον 3ο αι. π.Χ. Από τα αρχαία λείψανα είναι σήμερα ορατά τμήματα της μαρμάρινης σκηνής, ένα μέρος του κολού και μέρος του επιθέατρου. Τα υπόλοιπα τμήματα βρίσκονται κάτω από ιδιωτικά οικοπέδα και κατοικίες που έχουν κηρυχθεί απαλλοτριωτές με την αρ. Π. 6797/863 (ΦΕΚ 580/Δ/6.11.84) Κοινή Υπουργική Απόφαση. Ο αρχαιολογικός χώρος σημειώνεται στο συνημμένο τοπογραφικό διάγραμμα με τα στοιχεία ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΑ.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 15 Απριλίου 1986

Με εντολή Υπουργού
Ο Διευθυντής
κ.α.α.
ΜΑΙΡΗ ΠΑΝΤΟΥ

3906

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ)

Αριθ. Α1/Φ15/15191/563 (2)

Χαρακτηρισμός ως αρχ/κού χώρου του δεύτερου αρχαίου θεάτρου Λάρισας.

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Έχοντας υπόψη :

1. Την αρ. Ο-Ε/39750/6.8.85 (ΦΕΚ 486/Β/6.8.85) για μεταβίβαση εξουσίας υπογραφής «Με εντολή Υπουργού».
2. Τις διατάξεις του ΚΝ 5351/32 «περί Αρχαιοτήτων».
3. Την ομόφωνη γνωμοδότηση του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων Θεσσαλίας, καθώς διατυπώθηκε στην αρ. 15/14.3.86 συνεδρία του, αποφασίζουμε :

Χαρακτηρίζουμε ως αρχαιολογικό το χώρο του δεύτερου αρχαίου θεάτρου της Λάρισας που χρονολογείται στον 1ο

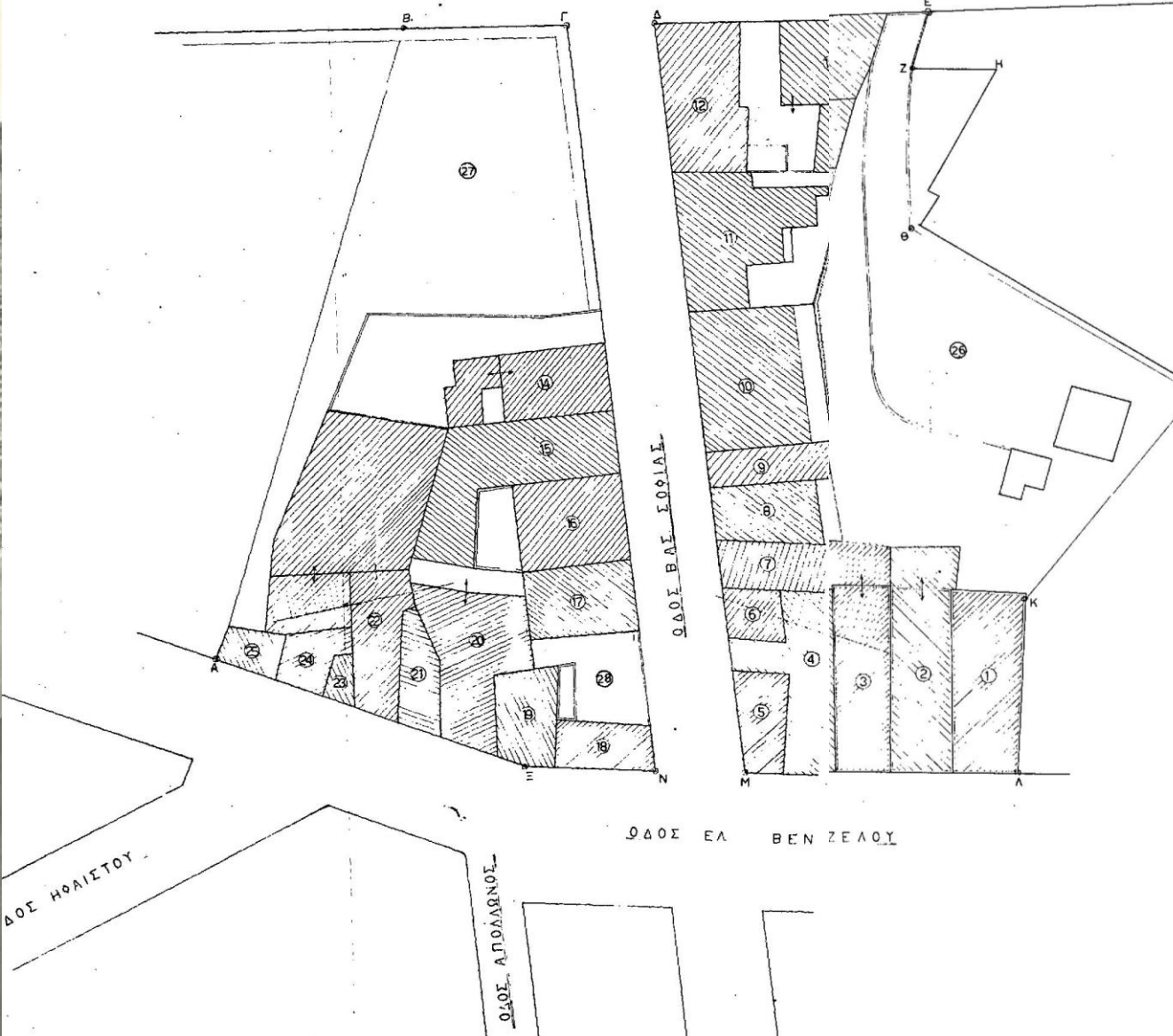
π.Χ. αιώνα και του οποίου εντοπίστηκαν και αποκαλύφθηκαν μετά από ανασκαφές, λείψανα της σκηνής, οι πάροδοι, η ορχήστρα και μέρος του κολού. Ο αρχαιολογικός χώρος ορίζεται από τους δρόμους Εργατικής Πρωτομαγιάς, Ταγματάρχου Βελήσσαριού, Παρατηρευιού και ανώνυμου πεζόδρομου, όπως φαίνεται και στο συνημμένο τοπογραφικό σχέδιο.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 15 Απριλίου 1986

Με εντολή Υπουργού
Ο Διευθυντής
κ.α.α.
ΜΑΙΡΗ ΠΑΝΤΟΥ

ΟΔΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ ΙΔΙΟΚΤΗΤΟΥ			
1	Μητρόπουλος Λαρίσης			
2	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος			
3	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος			
4	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος			
5	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος			
6	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος			
7	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος			
8	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
9	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
10	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
11	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
12	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
13	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
14	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
15	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
16	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
17	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
18	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
19	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
20	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
21	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
22	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
23	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
24	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
25	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
26	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
27	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			
28	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ			

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΡΩΤΟΥ
 ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΛΑΡΙΣΣΑΣ
 Κ.Δ.1200

5-11
15000

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ
 ΛΑΡΙΣΣΑ ΤΗ 26 - 2 - 1986

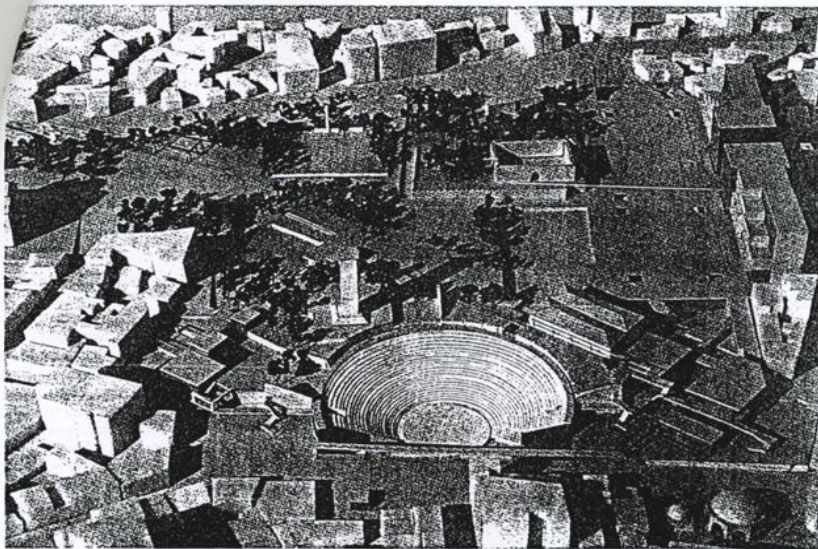
Ο ΠΡΟΪΚΑΤΗΓΩΡ ΤΗΣ ΚΕ/ΣΟΡΕΙΑΣ ΠΡΟΪΥΚΤΗΝ & ΚΛΑΣΙΚΟΝ ΑΡΧΙΤΗΝ

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ ΙΔΙΟΚΤΗΤΟΥ
1	Μητρόπουλος Λαρίσης
2	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος
3	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος
4	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος
5	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος
6	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος
7	Τσατσίκης Βασίλειος του Σωτήρος
8	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
9	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
10	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
11	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
12	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
13	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
14	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
15	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
16	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
17	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
18	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
19	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
20	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
21	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
22	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
23	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
24	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
25	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
26	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
27	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ
28	Ματθαίου Αρκαδίου του Αβραάμ

Σημείωση : Η οδός Βασ. Όλγας είναι η σημερινή οδός Παπαναστασίου

ΑΣ ΑΝΑΒΙΩΣΕΙ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΤΟΥ Κ. Ν. ΚΟΥΤΟΥΓΙΑ

Η Λάρισσα είναι το κλασικό παράδειγμα ανάπτυξης της μεταπολεμικής Ελλάδας. Χωρίς κανένα πρόγραμμα και σχεδιασμό αναπτύχθηκε από το κέντρο προς την περιφέρεια — πά-

νω στους βασικούς άξονες που συνδέουν την πόλη με την υπόλοιπη Ελλάδα. Σ' αυτήν την δίχως άλλο ανάπτυξη ελάχιστα τμήματα της πόλης διασώθηκαν και η πόλη είναι ουσιαστικά αποκομμένη από την ιστορία της. Κάτω όμως από αυτό που γίνεται η αντιπαράθεση και το μπτόν,

υπάρχει θομβήνη μια ολόκληρη ιστορία. Η παρακάτω μελέτη προσπαθεί να ξανασυνδέσει την πόλη με την ιστορία της και τους κατοίκους της με την παράδοσή τους. Έτσι με αφητηρία το λόφο του Φρουρίου και πιο συγκεκριμένα το αρχαίο θέατρο ξεκινά με

Το κείμενο αποτελεί μία θεωρητική προσέγγιση της μελέτης όπου έχουν γίνει λεπτομερή σχέδια κι έχει παραδοθεί σαν διπλωματική εργασία στο Τμήμα Αρχιτεκτονικής του Ε.Μ.Π. το Μάρτιο του 1988 με διδάσκοντα λέκτορα τον κ. Γ. Παρμενίδη και καθηγητή τον κ. Ι. Λιάπη.

ΑΣ ΑΝΑΒΙΩΣΕΙ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

προσπάθεια αναδάμησης και ανάπλασης μιας ευρύτερης περιοχής του κέντρου της πόλης. Έγιναν πολλές προσπάθειες κατά καιρούς να έρθει στο φως το αρχαίο θέατρο της Λαρίσας. Το μόνο σίγουρο είναι ότι μόνο κάποια τμήματά του φαίνονται εγκατελεμμένα στον τόπο τους και στο χρόνο τους, αποκομμένα μεταξύ τους από τον ιστό της πόλης και τους κατοίκους της.

Η σπουδή αυτή έχει σαν σκοπό και στόχο την απαρχή μιας προβληματικής σχετικά με το τι σημαίνει αρχαίο μνημείο και πώς αυτό μπορεί να λειτουργήσει και βιωθεί από το σύγχρονο ανθρώπινο. Πιστεύουμε ότι πρέπει το αρχαίο θέατρο να λειτουργήσει σαν χώρος κάποιων δραστηριοτήτων και όχι σαν ένας «ερός» μουσειακός, εκθεσιακός χώρος. Να αναβιώσουμε έτσι όχι μόνο τη μορφή του αλλά και την λειτουργία του. Ο χρήστης (κατοίκος της πόλης και της ευρύτερης περιοχής) να μπορεί να «ζήσει» και να λειτουργήσει μέσα σ' αυτό και όχι να το βλέπει σαν μια εικόνα της πόλης.

Πρωταρχικά κρίθηκε αναγκαίο να μελετηθεί η ευρύτερη περιοχή του κέντρου της πόλης σε σχέση με τα πολεοδομικά προβλήματα που θα δημιουργούσε η αναβίωση του αρχαίου θεάτρου. Το σημαντικότερο πρόβλημα που υπάρχει είναι οι κινήσεις των επισκεπτών και των οχημάτων, καθώς επίσης το πρόβλημα της επανένταξης των εμπορικών καταστημάτων επί της οδού Ε. Βενιζέλου από το ύψος της οδού Φυλλήνων — περίπου μέχρι της οδού Σκυλοσόφου.

Ετσι προτείνουμε την πεζοδρομηση της Ε. Βενιζέλου από το ύψος της Ν. Αγοράς (πλατεία Λαού) μέχρι τη γέφυρα και τη δημιουργία ενός εμπορικού κέντρου περίπου στην συμβολή των οδών Ε. Βενιζέλου και Φυλλήνων.

Η καρδιά του θέματος παραμένει το αρχαίο θέατρο που τμήματά του θα αναστηλωθούν και σε άλλα θα αποκατασταθεί η μορφή τους έτσι ώστε το αρχαίο θέατρο να μπορεί να δεχθεί διάφορες δραστηριότητες (συγκεντρώσεις, παραστάσεις αρχαίας τραγωδίας, μουσικές συναυλίες).

Ο λόφος του Φρουρίου εννοεί μια ιστορική αναδρομή της πόλης

τεχνικό πάρκο θα περιλαμβάνει το αρχαίο θέατρο, το Φρούριο (Μπεζαζηνή), το Λούτρο (Καμιά) στη συμβολή των οδών Ε. Βενιζέλου και Φυλλήνων, το παλιό αρτοποιείο του στρατού (στο λόφο) που μετά από τις ανάλογες μεταρρυθμίσεις θα χρησιμοποιηθεί σαν μουσείο με αναφορές στα ευρήματα του λόφου — ο μνημονολογικός ναός του Αγ. Αχλπίου.

γίων που προαναφέρθηκαν, ο λόφος γίνεται ένας χώρος αναψυχής. Με διάφορες διευθετήσεις στη χαράξη και στην κρησποταχία του, ο λόφος γίνεται λειτουργικός χώρος αναψυχής και ξεκούρασης και όχι απλώς ένα «μουσειοφυτώνας» και δένδρων μακριά από τον κόσμο και κοντά στην ασφάλτο.

Η πραγματοποίηση αυτού του έργου πέρα από τις σφαιρικές κα-

Φωτογραφίες:

Α' σελίδα, πάνω: Μακέτα πρότασης της ευρύτερης περιοχής του λόφου του Φρουρίου.

Α' σελίδα, κάτω: Τομή — όψη του αρχαίου θεάτρου από την οδό Ε. Βενιζέλου.

Πάνω: Αεροφωτογραφία περιοχής.

μιας και πάνω του βρίσκονται κτίσματα (μνημεία) ή ευρήματα από όλες τις φάσεις της ιστορίας που πέρασε η πόλη και αυτό ήταν και το ζητούμενο. Πέρα από την αναβίωση του αρχαίου θεάτρου να υπάρξει ένα ζωντανό «μουσειο» κτισμάτων με αναφορές στην ιστορία της πόλης.

Αυτό το αρχαιολογικό — αρχι-

ένα σύγχρονο κτίσμα που θα βρίσκεται σε άμεση σχέση με το Αρχαίο θέατρο και θα στεγαστεί ένα πειραματικό θέατρο μαζί με δραστηριότητες που σχετίζονται με τη διαχρονική πορεία του θεάτρου.

Από την άλλη μεριά στήνεται μια ολόκληρη μηχανή που πρόκειται να βοηθήσει και εξυπηρετήσει τις λειτουργικές ανάγκες του αρχαίου θεάτρου και την τουριστική αξιοποίηση του και προβλέπονται ξενοδοχεία εμπορικό κέντρο και υπόγειος χώρος στάθμευσης.

Έτσι γίνεται μια προσπάθεια ο λόφος να ξαναπάρει την παλιά του σήλη για να αποκατασταθεί το λούτρο που σε σχέση με το παρελθόν σαν σημείο αναφοράς της πόλης και της ευρύτερης περιοχής. Πέρα όλων των λειτου-

τευθυνσεις που έχει για την ανόρθωση της πνευματικής και πολιτιστικής ζωής των Λαρισαίων αποτελεί την κατάλληλη υποδομή για τουριστική εκμετάλλευση, σημασία που έχει ο τουρισμός για τη χώρα μας είναι ολοφάνερη. Ολοφάνερη πρέπει να είναι και η επίδωξη της πόλης για να μεγάλα έργα τουριστικής υποδομής. Και επειδή τέτοια γέθους και είδους έργα είναι μια πολιτικής βούλησης και ο μόνος τρόπος στήνουμε την περξουσία τους φορέας και το σίμο της Λαρίσας να το κάνει.

Η μελέτη (σπουδή) αυτή σαν κύριο στόχο και σκοπό μόνο να αναδείξει τα αρχαία ευρήματα της πόλης και να καλυπτερούσε την κη — οικονομική — πολιτική των κατοίκων της

ΛΟΦΟΣ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΛΑΡΙΣΣΑΣ

Το παλιό πέδιλο. Ζήτω το νέο που νανιμάται!

Η καρδιά της Λάρισας κατά κοινή διαπίστωση χτυπά στο λόφο του Φρουρίου. Σ' αυτόν είναι στραμμένα πλέον τα βλέμματα όλων των Λαρισαίων που ευελπιστούν να βρουν εκεί κάποια στιγμή - όταν τελειώσουν τα έργα για την αποκαύση του Αρχαίου Οσάτρου και όταν γίνουν οι αναγκαίες επεμβάσεις από τον δήμο για την αναμόρφωση της περιοχής - το χαμένο πνεύμα προσίτου και τον πραγματικό χώρο αναψυχής που τόσο λείπει από την ταμινέννια πλέον Λάρσα.

Όλοι περιμένουν ότι εκεί τουλάχιστον θα έχουν τη δυνατότητα να ακουμπήσουν στο παρελθόν αυτής της πόλης που θα είναι ένα σημείο αναφοράς με το χθες που τόσο βίαια αποκόπηκε από το σήμερα.

Το πρώτο καθοριστικό βήμα στην αναμόρφωση της περιοχής του λόφου του Φρουρίου αποτέλεσε (εκτός από τις εργασίες για την αποκαύση του Αρχαίου Οσάτρου που γίνονται από την Αρχαιολογική Υπηρεσία) και η μεταφορά της συντριπτικής πλειοψηφίας των καταστημάτων της πρώην Λακαναγοράς έξω από το κέντρο της Λάρισας. Το γεγονός αυτό ειδικά, έδωσε ακόμα και σήμερα μια άλλη όψη στο χώρο που ζει τις στιγμές εκείνες όπου ο προσεκτικός παρατηρητής μπορεί να διακρίνει κάτω από την σκόνη της ερημιάς και εγκατάλειψης που επικρατεί, ότι κάτι νέο κυοφορείται που περιμένει να ξεπεταχθεί. Κι' αυτό όλοι έχουν την περιέργεια και την αγωνία να δουν πως πρόκειται να εξελιχθεί, αφού άλλωστε είναι η τελευταία τους ελπίδα γι' αυτήν την πόλη που παρασείει φυσιογνωμικό ανάστημα στην παντοκρατορία του ταμινέννου και του γραφικό φαλκλόρ.

Ενδεικτικό του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η περιοχή είναι το γεγονός ότι ήδη έχει γίνει στόχος των επενδυτών και ροσσάκων καθώς καταστήματα - ερείπια αγοράζονται μαζικά εν όψει της αναμενόμενης αξιοποίησης. Μιας αξιοποίησης που πρέπει να γίνει με πολύ προσεκτικά βήματα για να μη βρεθούμε γι' άλλη μια φορά να μιλάμε για τη χαμένη ευκαιρία...

Από την γειτονία της Λάρισας κατά κοινή διαπίστωση χτυπά στο λόφο του Φρουρίου. Σ' αυτόν είναι στραμμένα πλέον τα βλέμματα όλων των Λαρισαίων που ευελπιστούν να βρουν εκεί κάποια στιγμή - όταν τελειώσουν τα έργα για την αποκαύση του Αρχαίου Οσάτρου και όταν γίνουν οι αναγκαίες επεμβάσεις από τον δήμο για την αναμόρφωση της περιοχής - το χαμένο πνεύμα προσίτου και τον πραγματικό χώρο αναψυχής που τόσο λείπει από την ταμινέννια πλέον Λάρσα.

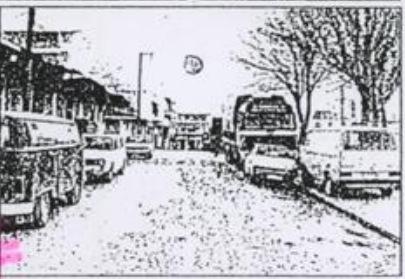

Είναι η καρδιά της πόλης που παρασείει φυσιογνωμικό ανάστημα στην παντοκρατορία του ταμινέννου και του γραφικό φαλκλόρ. Είναι η καρδιά της πόλης που παρασείει φυσιογνωμικό ανάστημα στην παντοκρατορία του ταμινέννου και του γραφικό φαλκλόρ. Είναι η καρδιά της πόλης που παρασείει φυσιογνωμικό ανάστημα στην παντοκρατορία του ταμινέννου και του γραφικό φαλκλόρ.

Είναι η καρδιά της πόλης που παρασείει φυσιογνωμικό ανάστημα στην παντοκρατορία του ταμινέννου και του γραφικό φαλκλόρ. Είναι η καρδιά της πόλης που παρασείει φυσιογνωμικό ανάστημα στην παντοκρατορία του ταμινέννου και του γραφικό φαλκλόρ.

Κωστήρ Γεωργίου Μπαρταλιάνης

Είναι η καρδιά της πόλης που παρασείει φυσιογνωμικό ανάστημα στην παντοκρατορία του ταμινέννου και του γραφικό φαλκλόρ. Είναι η καρδιά της πόλης που παρασείει φυσιογνωμικό ανάστημα στην παντοκρατορία του ταμινέννου και του γραφικό φαλκλόρ.

5/12/95 Σχολίαση

"Μεγάλα έργα" στο κέντρο της Λάρισας

* Περιφερειάρχης και δήμαρχος υπέγραψαν χθες την προγραμματική σύμβαση. Εγκρίθηκε η χορήγηση των πρώτων 200 εκ. δρχ.

Με 1 δισεκατομμύριο δραχμές χρηματοδοτούνται εννέα παρεμβάσεις που φιλοδοξούν ν' αλλάξουν - βελτιώνοντας την σημαντικά - τη μορφή του κέντρου της Λάρισας. Χθες, ο περιφερειάρχης Θεσσαλίας κ. Νικ. Ζαμπουνίδης και ο δήμαρχος Λάρισας κ. Χρ. Καφφές συνυπέγραψαν την προγραμματική σύμβαση που θα επιτρέψει στο Δήμο της Λάρισας να απορροφήσει τα σχετικά κονδύλια.

Τα έργα αναμόρφωσης της κεν-

τρικής πλατείας και ανάπλασης του ευρύτερου χώρου του "Φρουρίου" είναι τα πλέον σημαντικά στοιχεία του σχεδιασμού. Αναλυτικά η προγραμματική σύμβαση που υπογράφηκε αναφέρεται στην κατ'ελάχιστον των ακόλουθων έργων:

1. Ολοκλήρωση της πλατείας Ταχυδρομείου.
2. Μελέτη και αναδιανομή της κεντρικής πλατείας.
3. Αναβάθμιση της περιοχής Φρουρίου - Πάρκου - χώρου Αγίου Αχιλλείου - πεζοδρόμηση περιοχής Λαχαναγοράς.
4. Μελέτη διεξαγωγής χρήσεων γης περιοχής κέντρου και προτάσεις πολεοδομικής αναβάθμισης - θέσπιση ειδικών κτιστικών ορίων δόμησης για την περιοχή Φρουρίου.
5. Αναβάθμιση πλατείας Λαού.
6. Επέκταση πεζοδρόμων Β φάσης στην ευρύτερη περιοχή του κεντρικού τομέα.
7. Ανακίνηση φωτισμού στις κεντρικές οδούς της πόλης.
8. Επέκταση - ανανέωση πρασίνου στις κεντρικές οδούς και κοι-

νοχρήστους χώρους 9. Βελτίωση οδοστρωμάτων και διαβάσεων πεζών και εξοπλισμού κυκλοφοριακών ρυθμίσεων.

Μιλώντας χθες κατά τη διάρκεια της τελετής υπογραφής της σύμβασης ο κ. Ζαμπουνίδης ανήγγελε ότι ήδη έχουν εγκριθεί και βρίσκονται στη διάθεση του Δήμου Λάρισας πιστώσεις ύψους 200 εκατομμυρίων δραχμών.

Από την πλευρά του ο κ. Καφφές χαρακτήρισε ιστορική την υπογραφή της σύμβασης καθώς αυτή σχετίζεται με έργα που γίνονται - μετά από δεκαετίες - στην κεντρική πλατεία αλλά και στην ευαίσθητη περιοχή του Φρουρίου.

Ο δήμαρχος εξήγησε ότι ο Δήμος έχει ξεκινήσει τα έργα με δικές του δαπάνες (στην πλατεία Ταχυδρομείου και στην οδό Ερμού που αποτελεί πεζόδρομο - πρόσβαση

προς το Φρούριο) και διαβεβαίωσε ότι δεν υπάρχει ανησυχία για μη απορρόφηση κονδυλίων. "Αρκεί να υπάρχει ομιλή ροή χρηματοδότησης" ήταν το προσιταύμενο που έθεσε για την ολοκλήρωση των έργων.

Ο κ. Καφφές εξήρε την άριστη συνεργασία που υπάρχει ανάμεσα στις υπηρεσίες του Δήμου και του ΥΠΕΧΩΔΕ καθώς και την διάθεση του τοπικού ΤΕΕ για προσφορά στον τομέα των μελετών στα έργα του Φρουρίου. Αποκάλυψε επίσης ο κ. Καφφές ότι έχουν αποκατασταθεί οι σχέσεις του Δήμου με τους εναπομεινάντες στην παλιά λαχαναγορά επικυρηματίες "οι οποίοι έχουν πεισθεί και συνεργάζονται με τον Δήμο θα αποχωρήσουν σύντομα από την περιοχή".

Σωτ. Ζαχαριάς.

Ομάδα εργασίας για την ανάπλαση του Φρουρίου συγκροτούν οι αρχιτέκτονες

Την οργανωμένη ενασχόλησή του με τον σχεδιασμό της ανάπλασης της περιοχής του Φρουρίου συνεχίζει ο σύλλογος Αρχιτεκτόνων Λάρισας.

Μετά από έγκριση της διοικούσας επιτροπής του τοπικού ΤΕΕ ο σύλλογος αρχιτεκτόνων συγκροτεί ομάδα εργασίας από ειδικούς επιστήμονες μέλη του η οποία θα μελετήσει το θέμα «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του «Φρουρίου» και της ευρύτερης περιοχής».

Οι ενδιαφερόμενοι καλούνται να εκδηλώσουν την διάθεση συμμετοχής τους στην ομάδα με υποβολή αίτησης και σύντομου βιογραφικού σημειώματος στα γραφεία του συλλόγου (Καλλιθέας 7) μέχρι τις 11 Δεκεμβρίου.

ΑΣΗΜΙ
Αγυρά σκευή & κοσμήματα
* ποιοτική επιλογή και στα δώρα των εορτών

Παναγούλη 23 (πλατεία ταχυδρομείου)
τηλ. 041/287256 - Λάρισα

Το Αγιον Μπλόνα αντιδημάρχου - πολ. μη/κού
 Ο λόφος του Φρουρίου της Λάρισης ήταν ανέκαθεν ένα ζωτικό σημείο για την πόλη και επαίετο σημαντικό ρόλο σε όλη την μακροχρόνια ζωή της από των αρχαϊστών χρόνων και εμπέρεσε την όλη δημοτική, πολιτιστική και ψυχαγωγική ζωή της. Με την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό στα 1831 (31 Αυγούστου), μια νέα εποχή αρχίζει στο κέντρο της πόλης μας με κύριο στόχο την εβδομαδιαία αγορά που γίνονταν κάθε Τετάρτη και που γι' αυτό ο χώρος του «κονδρεμπορίου» λαχανοπαρικών και σπυροφασαγιών είχε πάρει και την ονομασία "Τετάρτη" που ισχυρίζονται και σήμερα για τους λαρισιώτες. "Πού πας φίλε", "Πού στην Τετάρτη για λαχανικά και φρούτα" ήταν μια συνήθισμένη φράση που ακούγαμε πριν λίγα χρόνια...

Μετά τον πόλεμο και το σεισμό του 1941 όλες οι δημοτικές αρχές επέστρεψαν στην προακή τους στην εξυγίανση και την αναδιοργάνωση του. Και τα πρώτα βήματα έγιναν όταν αποφασίσθηκε η αλλαγή της θέσης του κτ. του Αγίου Ανδρέου από την παλαιά του θέση στη σημερινή, μετά από απαλλοτριώσεις ιδιοκτησιών και ανέγερση του νέου ναού, για τον οποίο οι λαρισιώτες συνεισέφεραν επί πολλά χρόνια για να φθάσει

Το Φρούριο

στη σημερινή κατάσταση. Στα 1933 ανεγείρεται το νέο ρολόι το οποίο είχε καταστραφεί στα 1941 από το σεισμό, και αποτελείε χαρακτηριστικό σημείο της πόλης μας. Αργότερα αποβλατώνθηκαν και μερικές άλλες ιδιοκτησίες όπου σήμερα η πλατεία με το αγάλμα της Μητέρας, και παράλληλα γίνον στα 1964 ανεγείρεται το «αναμνηστικό» - εστιατόριο εκεί που είναι και σήμερα σε αντικατάσταση παλαιότερου με θερμό κινηματογράφο και που τώρα ανακινείται με σημαντική δαπάνη γύρω στα 100 εκατ. Παράλληλα κατασκευάζεται το κτίριο με το αγάλμα της Ελευθερίας στον χώρο που άλλοτε ήταν στρατιωτικό κτίριο της Στρατιωτικής Μουσικής του Σωμ. Στρατού.

Μετά τη δικτατορία συνεχίσθηκαν οι προσπάθειες με κατεδάφιση του ζυγού δημ. σχολείου όπου διασωζόμενες ένας ελεύθερος χώρος παρουνού όπου σήμερα έχουν τοποθετηθεί διάφορες προτομές και εγκαταστάθηκε και ο κενό κάτω από το ρολόι. Διασωζόμενες σε ένα χώρο παρουνού όπως είναι επιβεβαιωμένα την μεταπολεμική εποχή με νέα προσπάθεια εξυγίανσης του χώρου. Καταστήθηκε η αγορά της Τετάρ-

της και μεταεξοδότησε οδικώς κάτω από το Φρούριο, στην οδό Γεωργιάδου, ζυγού εν τω μεταξύ, δημοιοικήθηκαν πολλές οδικές σιγασίες σε διάφορα σημεία της πόλης, έτσι που να εξυπηρετούνται οι συμπολίτες σε όλες τις συνθήκες.

Με το άνοιγμα των πολλών λαϊκών αγορών άνοιξε και ο δρόμος για την καταργηση της αγοράς της Τετάρτης.

Στα 1976 κατεδαφίζεται και το ταμειακό υποσώμα μεταφέρονται σε ένα ευρύ χώρο για να γίνει μία μεγάλη πλατεία με σκοπό όλους ο χώρος να παραμείνει αλληλμήρη.

Συνεχίζονται η μετέπειτα ελεύθερα δημ. αρχή, αυτή να συνεχιστεί το ελεύθερο λόγο του Φρουρίου, προτιμήσει την αποδεδειγμένη μεταπολεμική σε χώρο σταθεμής αυτοκινήτων και τοποθετήσε κίβωτων και ταλανών των κτιρίων, εκπαιδευτικών αλλά συσχετιστικά και επί το γενικότερο συμφέρον της πόλης. Είναι πορς των των υπέρων της αγοράς της "Τετάρτης" που ασού δεν βόληκεν υποστήριξη από την Δημοτική Αρχή για να κάνουν μία κατανοήσιμη κίνηση στην πόλη, υποστήριξαν μόνο τους να βρουν τον τρόπο να δημοσιοποιήσουν μια αειόβλητη αγορά όχι πολύ μακριά από την πόλη που εξυπηρετεί όλους τους παραγόνους της περσιτικής μας και διακινεί το ντόπιο εμπόριο των λαχανοπαρικών και άλλων με άνεση κυρίως να δημοσιεύουν προβλήματα στην πόλη. Η προσπάθεια αυτή των υπέρων άνοιξε το δρόμο να απελευθερωθούν τα καταστήματα του Φρουρίου από την δύσκολη και βραία κυκλοφορία και την συσσώρευση εμπόρευμάτων σημαντικού όγκου.

Υστερα από την απελευθέρωση του χώρου και το αδειασμα των καταστημάτων από το εμπόριο, στην δημοτική αρχή πέσει το βάρος να μελετήσει και να προαντιοποιήσει την κλή εξυγίανσης όλου του Φρουρίου και τον καθορισμό των χώρων που πρέπει να αναπτυχθούν εκεί.

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.
 Εδώ πρέπει να ακουθούν και οι γνώμες και άλλων παραγόντων της πόλης, πολιτιστικών σωματείων, επιστημονικών συλλόγων, ίσως και του κάθε πολίτη που θα είχε τη δυνατότητα να προσφέρει μία εποικοδομητική πρόταση, είτε από την πείρα του, είτε από τη γνώση του, είτε από κάτι άλλο που μπορεί να έχει.

Και εφόσον λοιπόν κάποια πρόταση, που πρέπει να βλέπουμε τόσο το παρόν, όσο και το μέλλον και το σπινθηροειδές.

Θα θέσω μερικές σκέψεις υπό την τσούρα στη δημοτική αρχή όσο και στους συμπολίτες μου λαρισιώτες και ιδιαίτερα σ' όσους αγαπούν αυτή την πόλη, την ζών και ενδιαφέρονται.
 Άκουσε πολλούς φίλους συμπολίτες να εκφραζούν τις απόψεις τους και τις υποδείξεις τους: "Κάντε αλά το Φρούριο μια μεγάλη πλατεία με πολύ πράσινο και πολλά κεντρικά". Και άλλοι με αντίθετη σκέψη: "Μην τον μολύνετε το χώρο με μαγαζάκια που θα κερδάσουν τα κέρδη του Φρουρίου". Άλλοι

πολλές και διάφορες σκέψεις και ιδέες. Είναι αλήθεια ότι το πρόβλημα δεν είναι και τόσο εύκολο να συγκροτώσουμε όλες τις απόψεις. Πρέπει όμως να βρούμε μια λύση πρακτική, που να αντεχει στο χρόνο, να έχει μέλλον και να κινησονται και να βοηθήσει το χώρο.

Κατ' αρχήν πρέπει αποδοχήστε όλα τα καταστήματα αυτά να αποκτήσουν άλλη λειτουργία με τις διατάξεις του Γ.Ο.Κ. να συνυμνηθεί ο σχηματισμός (τοπικά), να συγκεντρωθούν τα βιβλία υδάτων των ταπεινών και προστεγουστών και να γίνουν κολοσισητά, μία υποκατάσταση που θα επιβλέπει ο Δήμος μέσω του Τομεακού Γραφείου και της ΕΠΑΕ.

Εκπαινώσε ο Δήμος απ' μπροστά από τους να γίνουν ορισμένα ζώα πεζόδρομοι, θα μπορούσε να προχωρήσει στην κατασκευή αυτών κυρίως όμως μέλλοντα προβλήματα.

Πέραν άλλων λειτουργιών τοίς βραδύς στακας του Φρουρίου πρέπει να ληφθούν υπόψη. Πού τον ο κτ. του Αγίου Ανδρέου ο οποίος θα κάνει σούβρα ρολό στην πόλη με καθοδικές τάξεις που θα γίνονται διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις όπως γάμοι, βαπτίσεις, κηδείες και διάφορες άλλες δημοκρατικές και εθνικές εκδηλώσεις και με τη τούτου θα πρέπει να είναι προσητες με σω κάποια κυκλοφορική διαδρομή στον οποίο θα κινούνται αυτοκίνητα και θα πρέπει να οδηγούν τόσο στην εκκλιση όσο και στο κέντρο της Ελευθερίας. Λαμβάνοντας το Αρχαίο Βεστιάριο το οποίο όσο και να καθυστερούν οι διάφορες διαδικασίες και αναγκαίες λόγω υπ υπαρκτής πιστώσεων ναυλώσεως συνταυ θα γίνουν οι σωτερες αποφασίες απαλλοτριώσεων και θα προχωρήσουν οι αποζημιώσεις, ώστε θα ασκούν ανα - σιγα και οι αναγκαίες για την αποκάλυψη του θεάτρου και τις διάφορες ερευνητικές εργασίες που θα χρειασθούν. Οπωσδήποτε η υπόθεση θα τραβήξει σε μακρόσ. Όμως τον χώρο θα ασκούν να τον επισκέπτονται οι ενδιαφερόμενοι είτε αειόβλητα, είτε μεμονωμένα. Είναι αναγκαίο λοιπόν να υπάρχει πρόσβαση με αυτοκίνητο που θα οδηγεί εκεί επάνω. Διότι δεν είναι δυνατόν να αποδιδόμενες τους επισκέπτες στην Ελ. Βενιζέλου ή οπωσδήποτε άλλου περιμετρικής του Φρουρίου και να οδηγείται όταν προκειται για ομαδική επίσκεψη, μπορούμε κηδόν μερικές σιγασίες είναι λοιπόν, ογκώδη να υπάρχει δρόμος που θα κινησόμενα από αυτοκίνητα και μετέπειτα ληφόμενα. Είναι τρέπο σημείο που πρέπει να καθοριστεί υπων είναι η λειτουργία του αναμνηστικού - εστιατορίου που κατασκευάζει ο Δήμος και θα κοστίζει ανά των 100 εκατ. μαζί με τον

περιβάλλοντα χώρο. Το κέντρο πρέπει να προσεγγίζεται με τσούρα σπουδαιότερα από κάποια σημείο και θα υποβοηθήσει και θα αειόβλητα. Πρέπει να το προσεγγίσουμε με τσούρα με τα αυτοκίνητα που μετά την αποδιδόμενες επιβάνον να φέρνει και δεν θα έχει. Αν δεν έχουμε αυτή την τσούρα σιγασία το κέντρο θα υποβοηθήσει και η ζώνη του θα είναι μεμονωμένη θα πρέπει να είναι και αντανακλάται με άλλα που θα υποβοηθήσει εκεί που Τέλος θα πρέπει να προσεγγίσει και το κέντρο της Ελευθερίας υπάρχει επάνω πορεία να συνυμνηθεί με 2 νέες οδούς με σκοπό να απελευθερωθούν τα δύο τελευταία κεντρικά γεγονατά του ζυγού, που είναι τον πόλεμο της Αθήνας και της κτ. της Αντιστάσεως, με ανάλογη συνδυαστική καλλιτεχνική εφαρμογή.

Είναι με αυτές τις σκέψεις σκέψεις τσούρα μια πρώτη προσεγγίση με τη διασκέψη του Φρουρίου. Και όλες αυτές υπαρκτών θα επλέκουν τις ιδέες για την καλύτερη εξυγίανση του Φρουρίου.

Η ΗΟΛ τις πόρτες

Μετά την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη άλλες μεγάλες ελληνικές πόλεις γίνουν πλέον διαθέσιμα και στην Ελλάδα οι πορτες του INTERNET.

Η εταιρία Hellas On Line είναι από τους μεγαλύτερους συγκροτημένους πρωταγωνιστές του διαδικτύου, που παρέχει τη στιγμή υπηρεσίες σε ολόκληρη Ελλάδα, με το ταχύτερο ανάπτυξίμο δικτύου της χώρας, διασυντα το Σαββατο 2 Μαρτίου με την τσούρα της Bee Com που έχει τσούρα κό κέρβο στη Λάρισα. Νικητρεσε μία πανελλήνια συνάντηση με τον συντανασμο, την βελτιστοποίηση της οργάνωσης και την τεχνολογία στην περιφέρειά.

Στη συνάντηση συμμετείχε και ο ΗΟΛ. Ο Δημήτρης Βασιλάκης που βρίσκεται με την τσούρα της συνάντησης αυτής στην τσούρα όπου και θα έχει έπασος και τσούρα σιγασίες με μεγάλους τοπικούς συνδυαστές. Ανακοίνωσε την διεξαγωγή μεγάλης εκστρατείας για την τσούρα τσούρα των επιχειρήσεων της τσούρα τσούρα και την αειόβλητα τσούρα τσούρα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Θέλω να ευχαριστήσω και δημόσια τον εξαιρετικό ιατρό - καθηγητή κων ΘΩΜΑ ΤΣΙΚΡΙΚΑ διευθυντή της Α' Παθολογικής Κλινικής του νοσοκομείου Λάρισας για το αμέριστο ενδιαφέρον του στο πρόβλημα υγείας μου.

Απόστολος Τζικουλής

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Η ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ

Ιδρυτής: Γ.Β. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
 Διευθυντής (1936 - 1945): Β.Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιοκτήτης - Εκδότης - Διευθυντής: ΠΑΝ. Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύντρια Γρ. Αθηνών: ΔΑΝΑΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντής Συντάξης: ΣΤΗΣ Μ. ΤΥΧΕΡΟΣ

Διοικητικός και Οικονομικός Διευθυντής: ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Αρχισυντάκτες: ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΤΣΑΝΤΗΛΑΣ, ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΑΣ

Συνταναστές - Υπευθύνιοι ύλης: ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΝΑΚΟΣ (ελληνικής και ξένης ειδησεογραφίας) ΑΝΤΩΝΗΣ ΑΧ. ΤΖΙΤΖΕΛΗΣ (αθλητικού τμήματος).

Συντάκτες: ΜΑΡΙΝΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ, ΧΡ. ΑΡΧΟΝΤΟΥΔΗΣ, Δ. ΒΑΛΛΑΣ, ΣΩΤ. ΖΑΧΑΡΙΑΣ, Κ. ΖΗΣΟΠΟΥΛΟΥ, ΔΗΜ. ΚΑΤΣΑΝΑΚΗΣ, ΣΩΤ. ΚΕΛΛΑΣ, Ε. ΚΙΣΣΑΒΟΥ, Χ. ΛΑΜΠΑΔΙΑΡΗΣ, Ν. ΜΟΒΑΣ, Γ. ΜΑΚΡΗΣ, ΓΕΩΡΓ. ΝΟΥ, Η.Σ. Γ. ΠΕΤΡΟΥ, Ε. ΡΗΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΝΑ ΣΤΑΥΡΑΚΗ, ΡΕΑ ΤΣΑΧΑ

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΖΑΧΑΡΟΣ

• ΓΡΑΦΕΙΑ: Πεζόδρομος Παπασπυρού 6
 • ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ: 3ο χλμ. Ε.Ο. Λαρίσης Αθηνών
 • ΤΗΛΕΦΩΝΑ: 288.454, 550.486, 550.487, 535.794 - FAX: 550.451, TELEX 295.361 ELEF GR

ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ: Σταδίου 4 - Γραφείο 401
 ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 322.2616 - FAX 322.6098.

• ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ TAX. ΘΥΡΗΣ 1089 TK 41110

-ΑΓΑΠΟΥΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ολική, ή μερική ή μερική, η κατά παράφραση ή διασκευή αποδότη των περιεχομένων της εφημερίδας με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογραφήσεως, ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Νόμοι 238/1979, 4301/1979, Ν. 100/1975, Ν.Δ. 3565/1956 και 4254/1962 και κανόνες του διεθνούς δικαίου-

ΦΡΟΥΡΙΟ: ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΕ ΕΝΑ ΘΕΜΑ

Το... Μεσανατολικό της Λάρισας!

• Οι περισσότεροι ενοχοποιούν ένα λάθος και την ελληνική γραφειοκρατία για τη διαίτηση του προβλήματος. Όμως στα μέσα της δεκαετίας του '80 υπήρξε ποθητική βούληση και πολεοδομική κατεύθυνση να προστατευθεί η περιοχή και να αναπτυχθεί με συγκεκριμένο αλλά ήπιο τρόπο ώστε να μην κατατρήξει όπως η Κακόφημη - τότε - Πλάκα!

Όπως συμβαίνει με όλα σχεδόν τα χρόνια προβλήματα, αυτά της διαίτησής τους είναι η ελληνική ποθητική βούληση. Το Φρούριο της Λάρισας δεν αποτελεί εξαίρεση. Εκείνο όμως που δίνει νέα διάσταση τουλάχιστον ως προς την απία που δημιουργήθηκε το πρόβλημα, είναι ότι δεν επρόκειτο και τόσο για ένα λάθος κάποιων υπαλλήλων. Αναθέτως υπήρξε - την εποχή εκείνη - διάθεση και κατεύθυνση να μην μετατραπεί και το Φρούριο σε Κακόφημη περιοχή όπως ήταν τότε η Πλάκα.

Μια αναδρομή λοιπόν έχει την αξία της... Έλαρχος το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Λάρισας (α.σ.: πριν την πρόταση αναθεώρησης), ήταν προβληματικό: με την έννοια ότι συνάντησε ποικίλες αναδράσεις και εκτεταμένες επικρίσεις. Χαρακτηριστικά των αναδράσεων της εποχής (1985-86), όπως τις κατέγραφε τότε η «Ε», το γεγονός ότι οι Λαρισαίοι που μετείχαν στον γραφείο στο οποίο ανατέθηκε η μελέτη, αποχώρησαν πριν την ολοκλήρωση του έργου τους. Ακόμη: στην επόμενη επιθεώρηση κόντρας λόγω για ασιαστικά θα καθοριζόταν η πόλη για τις επόμενες δεκαετίες, δεν μετείχαν υπάλληλοι του Δήμου αλλά της Νομαρχίας, ενώ εκπρόσωπος της Αυτοδιοίκησης στην ομάδα παρακολούθησης της διεύθυνσης Οικισμού ήταν... ο δήμαρχος Ελισσάνας.

Τόσο οι υπηρεσίες του Δήμου, όσο και ο αλληλόλογος Αρχιτέκτονας, είχαν πλείστες όσες αναρρώσεις και εντάσεις, κόντρας λόγω για «λάθος κινήσεις και μία δουλειά η οποία θα σιζόταν σε ανεπαρκή στοιχεία και χωρίς... ο μελετητής να έχει την αλληθινη εικόνα της πόλης». Μάλιστα οι αρχιτέκτονες το χαρακτήριζαν «εξομολογία», παραλήθηνιζαν τις διαρροές και αναθεωρούσαν με «έναν οργανισμό στον οποίο το κομμένο χέρι αντικαθιστούμε με ένα πόδι».

Μέσα σε αυτό το κλίμα διεξαγόταν η συζήτηση για την τελική φάση του νέου - τότε - ΓΠΣ της Λάρισας (Ιουνίου 1987). Δύο χρόνια νωρίτερα είχε κατατεθεί η τελική πρόταση μελέτης του ΓΠΣ Λάρισας, την οποία είχε εκπονήσει η «Εταιρία Μελετών Περιβαλλοντικών» (α.σ.: εταιρία που αποτελούσε

μεν κατεύθυνση και είναι δύσκολο για να αλληθίσει. **ΚΥΝΗΓΩΝΤΑΣ ΕΝΑ ...ΛΑΘΟΣ** Εδώ και αρκετά χρόνια ο Δήμος προσπαθεί να αλληθίσει τις ισχυρούς πολεοδομικές αποφάσεις και να διαρωθεί κάτι που οι περισσότεροι θεωρούν ότι δημιουργήθηκε από ένα λάθος. Και αυτή η προσπάθεια έχει ενδιαφέρον... Ενδεδεικτικό της ασάφειας αλλά και της δουλειάς που συνοδεύει τη γραφειοκρατία όπως είναι, είναι υπηρεσιακό σημείωμα της Διεύθυνσης Περιβαλλοντικών και Χωροταξίας (ΔΙ-ΠΕΧ) της Περιφέρειας Θεσσαλίας, όπου αναφέρεται ότι η αναφορά ως «περιοχή πολιτιστικών λειτουργιών, δημιουργήθηκε σύμφωνα σχετικά με το ποιος μπορούσε να είναι οι άλλες προτεινόμενες χρήσεις (αφού οι πολιτιστικές είναι συμπληρωματικές, αν δηλαδή είναι η αληθινή η γενική κατοικία».

Η ετήσιμη για το λάθος που δίδεται ενοχοποιεί... άγνωστο πρόσωπο, στον χώρο της ΓΠΣ και των Χρήσεων Γης κάλυψε την περιοχή αυτή του Φρουρίου με χρώμα ράστερ (α.σ.: γκρι) που παραπέμπει σε περιοχές περιβάλλοντος (δηλ. νοσοκομεία), αντί εκείνων

Μάλιστα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν σε ένα υπόμνημά τους οι ιδιοκτήτες των ακινήτων της περιοχής, στο Φρούριο λειτουργούσε από τον 17ο αιώνα το Μπενζιτέν, δηλαδή η αγορά της Λάρισας.

ΕΝΑ «ΔΕΝ» ΠΟΥ ΚΑΝΕΙ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΑ Την «εξομολογία» ανέπτυξε με την πραγματικότητα, όπως ανέφερε το 2002 ο δήμαρχος Λαρισαίων Κων. Τζανακούλης, επικρισε η αλληθίση το 2002, προτείνοντας μεταξύ άλλων την επέκταση των οδών που εκδίδονται με τις διατάξεις που προκύπτουν τις αποφάσεις έγκρισης του αναθεωρημένου σχεδίου πόλης, υποστηρίζοντας ότι οι δυσμενέστεροι νέοι όροι και περιορισμοί δεν μπορεί να καταλήγουν να Βανουσιν τις ήδη υπάρχουσες οικοδομίες (...). Βανουσιν τις ήδη υπάρχουσες οικοδομίες (...). Η απόφαση της οποίας εκδόθηκε δύο φορές, με τον ίδιο αριθμό πρωτοκόλλου (1077) αλλά σε διαφορετικές ημερομηνίες (27.3.2002 και 10.5.2002, με το δεύτερο να αποτελεί «ορθή επανάληψη» του πρώτου): Η διαφορά τους είναι «έναν» στην τελευταία παράγραφο. Στο πρώτο έγγραφο αναφέρεται ότι «σε επιπέδο ΓΠΣ δεν υπήρξε καμία ανάπτυξη της λειτουργιών γενικής κατοικίας στη συγκεκρι-

μένων, μεταξύ των οποίων και ο Λαρισαίος αρχιτέκτων κ. Βασίλειος Τσαφάκης, ο οποίος μας παρέθεσε το σχετικό φάκελο.

ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ Στη συγκεκριμένη μελέτη, η περιοχή του Φρουρίου χαρακτηρίζεται ως περιοχή η οποία καλύπτεται από κεντρικές και μικτές χρήσεις-λειτουργίες. Η πρόταση ανέφερε επί λέξει: «Για την κάλυψη αναγκών μεμονωμένων πολιτιστικών λειτουργιών, σημειώνεται στο σχέδιο χρήσεων γης Π1-1.3.2. και ως περιοχή πολιτιστικών λειτουργιών τμήμα της ζώνης που περιβάλλει το Φρούριο και που σήμερα καλύπτεται από κεντρικές και μικτές χρήσεις. Το τμήμα αυτό περιβάλλεται από τις οδούς Δημητριάς, Βύρωνος και Φιλελλήνων...» Και πιο κάτω: «Στο χώρο σημειώνεται ένα ακόμη τμήμα της ζώνης που περιβάλλει το Φρούριο ως ζώνη πολιτιστικών λειτουργιών. Περιβάλλεται από τις οδούς Βενιζέλου, Φιλελλήνων, Παπαρησίου, Μπτρ. Αρσενίου και Σκυλοσούρου και προτείνεται γι' αυτή τη χρήση κυρίως λόγω του αρχαίου θεάτρου». Και στη συνέχεια: «Το υπόλοιπο τμήμα της ζώνης που περιβάλλει το Φρούριο και συγκεκριμένα, το τμήμα που περιβάλλεται από τις οδούς Παπαρησίου, Βύρωνος, Δημητριάς και Βενιζέλου δεν προτείνεται για άλλη χρήση από τη σημερινή, που είναι κεντρικές και μικτές λειτουργίες, σε πολιτιστικές ή σε πράσινο, παρόλο που, από την άποψη της συνέχειας αυτό θα ήταν επιθυμητό».

Στο σημείο αυτό η πρόταση διαπιστώνει ότι «οι εμπορικές χρήσεις που είναι αναπτυγμένες στα τμήματα αυτά θα αυξάνουν σημαντικά το κόστος των αναδιοργανώσεων, και, ακόμη θα υπήρχε το μινονέκτημα της καταστολής ενός τμήματος του παλαιού εμπορικού κέντρου της πόλης...»

ΑΠΟ ΓΕΝΙΚΗ ΣΕ ΑΜΙΓΧΗ Όπως ανέφερε προς την «Ε.Τ.» ο κ. Τσαφάκης, εμπειρογνώστης τότε - και σωστό - στην περιοχή ως γενικής κατοικίας. Η υπόθεση όμως παίρνει διαφορετική τροπή όταν στη συνέχεια εκπονήθηκε η «προαναφερμένη» μελέτη πολεοδομικών.

Εκεί, χωρίς κανείς να το αναιθεθεί, η «γενική» κατοικία παρουσιάζεται στην πράξη που συνοδεύεται το νέο ΓΠΣ με χρώματα «αμυγιάς κατοικίας».

Το ερώτημα που προκύπτει: επρόκειτο για ένα λάθος ή υπήρξε σκοπιμότητα; Οι συντάκτες του ΓΠΣ θα μπορούσαν πράγματι να μην δειχθούν την πρόταση της «Εταιρίας Μελετών Περιβαλλοντικών» και να ορίσουν την περιοχή ως «αμυγιάς κατοικίας», ωστόσο θα έπρεπε να συνοδεύονταν την απόφαση τους με επαρκή τεκμηρίωση, κάτι που δεν συνέβη.

ΑΝΤ. ΤΡΙΤΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΑΚΑ Για να εξηγηθούμε ορισμένα πράγματα θα πρέπει να μιλήσουμε στο κλίμα της εποχής. Στην Ελλάδα της άναρχης δόμησης και των αυθαίρετων, έρχονται οι ριζοσπαστικές αλλαγές που φέρνει η «επανάσταση Τρίτων» στα πο-

Υπό αυτή την έννοια υπήρξε πράγματι μια κατεύθυνση προστασίας του Φρουρίου από μια τέτοια εξέλιξη, ζωντανό παράδειγμα της οποίας υπήρξε στην Αθήνα. Μόνο που αυτό δεν πήρε ποτέ τη μορφή μιας απόφασης, π.χ. του Δημοτικού Συμβουλίου Λάρισας.

Υπήρξαν όμως εισηγήσεις για ήπιες παρεμβάσεις στο λάθος, όπου δηλαδή θα λειτουργούσαν καταστήματα με συγκεκριμένες προδιαγραφές (α.σ.: όχι βεβαίως κέντρα διασκέδασης), ενώ θα αναπαύονταν και άλλες συμπληρωματικές λειτουργίες.

Στο πνεύμα αυτό λοιπόν, με εύστοχο - ήπιον όμως σιωπηρό - τρόπο, η περιοχή περιβάλλεται τον αυστηρό μανδύα της αμυγιάς κατοικίας...

Θα πρέπει αρκετά χρόνια μέχρις ότου αποκαλυφθεί η συγκεκριμένη διάσταση. Αυτό θα συμβεί όταν οι πρώτες καφετέριες κάνουν την εμφάνισή τους στην περιοχή και απαιτούνται άδειες λειτουργίας. Η δημοτική αρχή και προτείνεται γι' αυτή τη χρήση κυρίως λόγω του αρχαίου θεάτρου». Και στη συνέχεια: «Το υπόλοιπο τμήμα της ζώνης που περιβάλλει το Φρούριο και συγκεκριμένα, το τμήμα που περιβάλλεται από τις οδούς Παπαρησίου, Βύρωνος, Δημητριάς και Βενιζέλου δεν προτείνεται για άλλη χρήση από τη σημερινή, που είναι κεντρικές και μικτές λειτουργίες, σε πολιτιστικές ή σε πράσινο, παρόλο που, από την άποψη της συνέχειας αυτό θα ήταν επιθυμητό».

Τελικά η περιοχή δεν δηλοποιήσε σε Πλάκα της δεκαετίας του '80, ενώ έχει διαμορφωθεί ήδη μια κατάσταση η οποία πήρε συγκεκρι-

Αν και το Φρούριο δεν υπήρξε ποτέ, ούτε αναρρωτήρι, ούτε υπνωτήριο, η ουσία έμεινε η περιοχή «διαθιθέμενη» ως «αμυγιάς» (α.σ.: παρότι στους χάρτες το αντίστοιχο κρώμα δεν πήρε ποτέ τη μορφή μιας απόφασης, π.χ. του Δημοτικού Συμβουλίου Λάρισας. Υπήρξαν όμως εισηγήσεις για ήπιες παρεμβάσεις στο λάθος, όπου δηλαδή θα λειτουργούσαν καταστήματα με συγκεκριμένες προδιαγραφές (α.σ.: όχι βεβαίως κέντρα διασκέδασης), ενώ θα αναπαύονταν και άλλες συμπληρωματικές λειτουργίες.

Κι ενώ αυτό συμβαίνει στα τέλη της δεκαετίας του '80, θα χρειαζόταν να περάσει σχεδόν μια δεκαετία, μέχρις ότου γίνει αντιληπτό το πρόβλημα. Αυτό συμβαίνει όταν το Φρούριο πεζοδρομείται και αναπαύεται, οι λειτουργίες της περιοχής «αναπαύονται» με την ίδρυση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος (μαζ. βεβαίως και οι περιουσίες των ιδιοκτητών), όμως φειά και άδειες που εκδίδει ο Δήμος είναι άνευ αντικρίσματος, αφού ουσιαστικά στην περιοχή απογορεύεται τέτοια χρήση.

Αρχίζει τότε μια διεκδικητική με τη δημοτική διοίκηση με στόχο τη διαρρύθμιση του λάθους και επανοφόρα της «γενικής» κατοικίας στην περιοχή, όρος που ταυριάζει στην κατάσταση που επικρατούσε ανέκαθεν στο Φρούριο, με τη λειτουργία μικρών καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος (όπως καφετέριες, σουβιζί κ.λ.π.), αλλά και εμπορικών καταστη-

Η αλληθινογραφία μεταξύ Δήμου και Περιφέρειας συνεχίζεται, σε ορατά όμως διαστήματα. Δύο χρόνια μετά ο Δήμος ταυριάζει ότι «τέτοιον είδος δόμησης δεν υφίσταται καταγεγραμμένη ούτε στο ΦΕΚ όπου δημοσιεύτηκε η έγκριση του ΓΠΣ, ούτε στα τέλη της σχετικής μελέτης», η προτασμένη τότε της ΔΙΠΕΧ κ. Κ. Μουτυμάρη, απαντά ότι «έκείνο και χάρτες του ΓΠΣ προδιόριζαν την περιοχή ως αμυγιάς κατοικίας», ο Δήμος ζητά διευκρινίσεις και τεκμηρίωση, η απόφαση που εισπράττει είναι «περισσότερη τεκμηρίωση οδοντοπού να σας παράσχωμε...»

Κατά ένα χρόνο μετά (16-2-2005) σε έγγραφο της προϊστάμενης της ΔΙΠΕΧ προς τον δήμαρχο Λαρισαίων αναφέρεται επί λέξει: «Αμφισβητώντας υπόψη της ανατρεπτικής φύσης (α.σ.: ότι αναφορικά με πού πάω με το «ράστερ»), αλλά και του γεγονότος ότι κατά την περίοδο έγκρισης του ΓΠΣ Λάρισας η περιοχή περιλάμβανε κεντρικές και μικτές χρήσεις, θεωρούμε ότι παρέχεται έσθαφος στις υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ που έχουν τη σχετική αρμοδιότητα η επανεκτίμησή της δυνατότητα τροποποιήσεων των χρήσεων γης στην περιοχή του Φρουρίου...»

Είναι η πρώτη φορά κατά την οποία η διοίκηση παρέδεται - εμμέσως - ότι η κατάσταση πρέπει να διορθωθεί.

Από και πέρα αρχίζει μια επίμονη και στελέθερη - ως σήμερα τουλάχιστον - διαδικασία τροποποιήσεων της πολεοδομικής μελέτης της περιοχής, τροποποίηση την οποία μάλιστα ενέκρινε το κεντρικό ΣΧΟΠ στις 6-12-2005. Στη συνέχεια έγινε επεξεργασία του σχετικού Προεδρικού Διατάξεως από νομοπαρασκευαστική επιτροπή, ενώ θα πρέπει να περάσει και από το ΣτΕ.

Κατά ένα χρόνο μετά τον Απρίλιο του 2006 αυτό δεν υλοποιείται...

Εμείς απλώς αναφερόμαστε ότι η προτεινόμενη τροποποίηση κινείται μεταξύ των όρων της «αμυγιάς» και της «γενικής» κατοικίας. Έναντι της «αμυγιάς» προβλέπεται επιπλέον τη λειτουργία αναψυκτηρίων, γραφείων, Τραπεζών, επαγγελματικών εργαστηρίων χαμηλής όψινης και εστιατορίων, ενώ υπολείπεται της γενικής κατοικίας ως προς τη λειτουργία κτιρίων και γηπέδων στάθμευσης.

Στο μεταξύ το Δημοτικό Συμβούλιο Λάρισας εγκρίνει το 2009 το νέο ΓΠΣ, το οποίο προβλέπει «γενική» κατοικία. Ο Δήμος αρχίζει, ειδικά από το 2010 να εκδίδει αυθαίρετες άδειες, παρότι νομικά αυτές δεν στέκουν, καθώς πρέπει στο μεταξύ να τροποποιηθεί η πολεοδομική μελέτη.

Πέραν όλων αυτών υπάρχει και μία ακόμη εκκρεμότητα: εδώ και αρκετά χρόνια επικρατεί η έκδοση άλλης διατάξεως απόφασης που θα κρίνει τη νομιμότητα της νομαρχιακής απόφασης (α.σ.: και ο Προεδρικό Διατάξεως) αναθεώρησης του σχεδίου πόλης!

Α. Χατζ.

Μια αίτηση-καταγγελία και η τακτική του Δήμου

...Στο μεταξύ, 13 μέρες μετά την έκδοση της απόφασης του Διοικητικού Πρωτοδικείου Λάρισας με την οποία ουσιαστικά ακυρώθηκαν εκδοθείσες άδειες σε κατάσταση υγειονομικού ενδιαφέροντος στο Φρούριο, ο θιγόμενος επαγγελματίας με αίτηση-καταγγελία προς τον Δήμο Λαρισαίων προειδοποιεί ότι «...ανακαλύπτοντας τη δική του άδεια πρέπει να προβεί στην ταυτόχρονη, με την ίδια απόφαση, ανάκληση και όλων των παραπάνω (α.σ.: αναφέρεται σε άλλα 10 αμοιβαία καταστήματα της περιοχής) αδειών, αφού δεν νοείται να ερμηνεύεται το νόμο και να τον επιβάλλεται μόνο σε μένα και όχι σε όλους τους άλλους». Η καταγγελία έγινε στις 26 Μαρτίου, δηλαδή δύο ημέρες μετά την έκδοση του βήμα δε το φως της δημοσιότητας μέσω των στήλων της «Ε».

Η λύση, να οδηγηθούν στην ανεργία εκατοντάδες οικογένειες και να αλληθιωθεί ο χαρακτήρας μιας περιοχής...», αφετέρου όμως διαβεβαιώνει «ο Δήμος σέβεται τις αποφάσεις των δικαστηρίων και θα τις εφαρμόσει».

Ο Δήμος λοιπόν ήταν από νωρίτερα γνώστης του θέματος, ωστόσο φαίνεται ότι προτίμησε να τηρήσει αυτή τη στάση να δραστηριοποιηθεί μόνο μετά τη δημοσίευση της απόφασης στον Τύπο. Όταν αυτό συνέβη η αντίδρασή του ήταν τουλάχιστον αναφατική: Αφενός δηλώνει ότι «δεν θα επιρρώπη για ένα δικαστικό ζήτημα το οποίο αναμένεται

να λυθεί με την επόμενη αίτηση που θα υποβάλω στον Τύπο». Αφετέρου δηλώνει ότι «δεν θα επιρρώπη να πάρει ο ίδιος...».

Τελικά παρέμεινε το θέμα στο δημοτικό συμβούλιο το οποίο... πέταξε την μπάλα στην εξέδρα κερδίζοντας απλώς λίγο χρόνο και περιμένοντας πλέον-αυτήρια από το -πολιτικό- ακαρόλο ήπιον Γ.ν. Περιβαλλοντικών.

Λυσαν που όμως δεν έχει δοθεί εδώ και 7 χρόνια και μάλιστα όταν υπήρχαν ΠΕ-ΧΩΔΕ ήταν ο συντονιστής Γι. Σουφλήης. Τόσο απιστόδοξη είναι;

Η «γειτονιά» των μνημείων

* Αριθμούν 14, μαζί με όσα βρίσκονται υπό κατασκευή

Οι σάλες τρίζουν από τα θραύσματα σπαρμένων μπουκαλιών, που είναι διάσπαρτα, κατά ένα περίεργο τρόπο, γύρω από τα μάρμαρα των προτομών. Ίσως, γιατί στο μάρμαρο το μπουκάλι γίνεται θρύψαλα και κάνει δυνατό θόρυβο, όταν τα πετάνε οι νεαροί. Ίσως για να αφιπνίζει τις συνειδήσεις όλων μας... Γιατί ο χώρος στο γκαζόν του λόφου του Φρουρίου, το πρώην «φρι γκρας», πλέον απονέει μνήμες...

Οκτώ μνημεία ή προτομές θα υπάρχουν σύντομα εκεί, μαζί με την αναμνηστική πλάκα που εγκαινιάζεται σήμερα και είναι το σημείο της Λάρισας, που συγκεντρώνει τα περισσότερα, παίρνοντας την πρωτιά από το πάρκο του Αλκαζάρ. Εκεί όπου βρίσκονται οι προτομές, οι οποίες φιλοτεκνήθηκαν με πρωτοβουλία του αείμνηστου Δημ. Παλιούρα. Ο χώρος του Φρουρίου γενικότερα, συγκεντρώνει σήμερα 13 προτομές, μνημεία ή γλυπτά!

Το 12ο που εγκαινιάστηκε πρακτές είναι η αναθηματική στήλη του Ποσειδώνα στην οδό Δήμητρος και το μόνο που αφορά στην αρχαία ιστορία της Λάρισας. Σήμερα εγκαινιάζεται το μνημείο του υποσημναγού Δημ. Μημητικού και τελεί υπό κατασκευή το 14ο μνημείο, αυτό της εθελόντριας αδελφής, παραδίπλα. Τα παλαιότερα είναι φυσικά το Ηρώο της Λάρισας και η προτομή του μητροπολίτη Πολύκαρπου Δαρδασίου, στο χώρο όπου υπήρχε ο παλιός ιερός ναός του Αγίου Αχιλλίου. Αλλά να τα πάρουμε με κάποια σειρά...

Ανεβαίνοντας από το δρόμο της πλατείας Αλόγου, εκεί μπροστά βρίσκεται το άλογο, έργο του Μίλτου Παπαστεργίου του 1994, που τοποθετήθηκε από το Δήμο Λαρισαίων. Στη γωνία πριν την ανάβαση στον Άγιο Αχιλλίο από τις σκάλες, βρίσκεται η αναμνηστική πλάκα στο σημείο, όπου κατά την παράδοση μαρτύρησε ο Όσιος Δαμιανός ο Νέος (14- 2- 1568). Τοποθετήθηκε το 1994 από το Σύλλογο Αναστατών. Παραδόξως, στο χώρο ανάμεσα στις σκάλες που οδηγούν στον Άγιο Αχιλλίο, αν και προβλέπεται χώρος δεν τοποθετήθηκε ως σήμερα κάποια προτομή ή μνημείο. Φτάνοντας επάνω αριστερά είναι η προτομή του Πολύκαρπου Δαρδασίου που καταρρομήθηκε από τους Τούρκους το 1821. Η προτομή είναι έργο του Μκ. Τόμπρου (1889- 1974), με δωρεά Ηλία Καλέσκα, άγνωστο όμως πότε τοποθετήθηκε. Όμως πέρασε περιπέτεια και πριν χρόνια άγνωστοι την γκρέμισαν, με αποτέλεσμα να μείνει η φθορά στο πάνω μέρος.

Δεξιά είναι η πλατεία Μπτεράς, που πήρε το όνομα από το άγαλμα της μητέρας που φιλοτέκνησε ο Χρήστος Μακρόπουλος και τοποθετήθηκε εκεί στις 16 Μαΐου 1980. Πρωτεργάτες οι πέντε γυναικείες οργανώσεις: Ελληνική Μέριμνα, Λύκειο Ελληνίδων, Όμιλος Ζόντα, Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού, Φίλες της Αγάπης. Απέναντι είναι το «φρι γκρας» και στην πρώτη σειρά αριστερά μπροστά στο δρόμο, είναι το μνημείο του υποσημναγού Δημήτρη Μημητικού, που χάθηκε στο Ιόνιο στις 21 Νοεμβρίου 1978. Η αναμνηστική πλάκα

εγκαινιάζεται σήμερα Κυριακή.

Δίπλα είναι το μνημείο των έφεδρων αξιωματικών πεσόντων υπέρ πατρίδας, έργο του Αριστ. Κούτρη, σε δωρεά του εφέδρου αξιωματικού Νικ. Χατζηνευθυμίου, με μέρημα του συνδέσμου έφεδρων αξιωματικών, όπως αναφέρει η επιγραφή. Εγκαινιάστηκε το 2005. Σήμερα τα τρία από τα τέσσερα διακοσμικά κολωνάκια βρίσκονται πεσμένα στο έδαφος. Δίπλα κατασκευάζεται το μνημείο της αδελφής νοσοκόμου, που θα εγκαινιασθεί προσεχώς. Το σειρά κλείνει το μνημείο των πεσόν-

των αεροπόρων, που αποκαλύφθηκε το Δεκέμβριο του 2007, με χορηγό το ΓΕΑ και με μέρημα των αποστράτων αξιωματικών αεροπορίας. Έργο του γλύπτη Σ. Αλεξόπουλου και του μαρμαρογλύπτη Αριστ. Κούτρη.

Στην πίσω σειρά, όπου βρίσκονται παλιότερα γλυπτά, από αριστερά είναι η προτομή του Κώστα Καραγιώργη ηγετικού στελέχους της Αντίστασης (1905- 1954) όπως πληροφορεί η επιγραφή. Δίπλα η προτομή του Λαρισίου ηρωικού, ήρωα πολέμου 1940- '45 Γιάννη Κέλλα «που με ανεπανάληπτες νίκες δόξασε την Ελλάδα και την αεροπορία, διασώσας τη γενέτειρά πόλη», δαπάνη του αδελφού του Αλεξ. Κέλλα, που ήταν διευθυντής του Υπ. Γεωργίας. Πιο 'κει τα «δημοσιογραφικά», οι προτομές του Γιάννη Παπαγαρυφάλλου (1915- 1948) Λαρισίου δημοσιογράφου, αγωνιστή της εθνικής αντίστασης, έργο του γλύπτη Ζάκου Μπεκιάρη, με την επιγραφή «Έδωκε τη ζωή του, πιστεύοντας σε ένα καλύτερο κόσμο». Η σειρά κλείνει με τον Κώστα Βιδάλη, το δημοσιογράφο του «Ριζοσπάστη» που δολοφονήθηκε το 1946 στην περιοχή της Μελίας από παρακρατικούς. «να γράφεις απλά και τιμια για το λαό» η φράση του. Το έργο φιλοτεκνήθηκε από τον Μ. Κάσσι και συνέβαλαν: Η Ένωση Συντακτών της Αθήνας, η εφημερίδα «Ριζοσπάστης», οι δημοσιογράφοι της εθνικής αντίστασης 1941- '44, η Ένωση Συντακτών Θεσσαλίας- Στερεάς- Εύβοιας.

Η κορνιζίδα Βεβαίως όλων των- συγχρόνων- μνημείων της Λάρισας και κάθε πόλης είναι το Ηρώο. Στη σημερινή του μορφή κατασκευάστηκε επί «Β' δημοτικής περιόδου Δ. Χατζηγιάννη 1959- 1963, με συμμετοχή Όλγας Φ. Συγκοίνη στη μνήμη του συζύγου της» σύμφωνα με την επιγραφή στο πίσω μέρος του Ηρώου. Παρακάτω η πλατεία δημάρχου Αριστ. Λαμπρούλη με το γλυπτό του δημάρχου (1980-1994) από τον Ζάκο Μπεκιάρη, έτος 2007.

Η περιήγηση κλείνει στη γωνία των οδών Ξάνθου και Βύρωνος της ίδιας πλατείας, με την προτομή του Άγγλου φιλέλληνα Λόρδου Βύρωνα (1788- 1824). Δωρεά του Ελληνοαμερικανοβρετανικού Συνδέσμου, το γλυπτό φιλοτεκνήθηκε από τον Κώστα Νταϊά και τοποθετήθηκε επί δημαρχίας Κων. Τζανακούλη, σύμφωνα με την επιγραφή. Ο κύκλος των μνημείων συνεχίζεται αενάως...

Ε. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ
Φωτ.: Βασ. Ντάμπλης

ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ Κ.Α.Σ. Η ΜΕΛΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Ξαναζωντανεύει... το Μπεζεστένι της Λάρισας

• Θα δημιουργηθούν χώροι για εμπορικές και πολιτιστικές δραστηριότητες

Της Σοφίας Ορφανιώτου

Ένα ακόμη βήμα για τη συντήρηση, την αναστήλωση και την επαναλειτουργία του ιστορικού μνημείου της Λάρισας, του Μπεζεστενίου που βρίσκεται στον λόφο του Φρουρίου έχει ήδη γίνει, καθώς εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο η μελέτη εφαρμογής και επίκειται η έκδοση της οικοδομικής άδειας και η σύνταξη των τευχών δημοπράτησης από τον ανάδοχο μελετητή.

Σύμφωνα με τη μελέτη προϋπολογισμού 200.741,10 ευρώ προβλέπεται να γίνει συντήρηση, αναστήλωση του μνημείου, εμβαδού 600 τ.μ. και στη συνέχεια η επαναλειτουργία του για εμπορικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Συγκεκριμένα θα αποκατασταθεί η πέτρινη τοιχοποιία σύμφωνα με τη μελέτη του Α.Π.Θ. Η βιοκλιματική μελέτη του κτιρίου περιλαμβάνει την επανακατασκευή των έξι θάλων με ελαφριά διαφανή κατασκευή με ανοίγματα για την κυκλοφορία του αέρα, τη συντήρηση και αναστήλωση των πέτρινων τοίχων, την κατασκευή εσωτερικού φέροντα οργανισμού με μεταλλική κατασκευή και όλων των ημιυπαιθρίων εργασιών που απαιτούνται. Πάνω από την πέτρινη τοιχοποιία θα γίνει προσθήκη μιας ξύλινης κατασκευής καθ' ύψος σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Κ.Α.Σ. για να κρατηθεί η γεωμετρία και η αναλογία του αρχικού κτιρίου.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

Σύμφωνα με τη μελέτη στο ισόγειο θα λειτουργεί χώρος αναψυχής, θα υπάρχει ένα καφέ, αλλά και άλλοι χώροι ήπιες εμπορικής χρήσης. Επίσης θα διαμορφωθεί και ένα πατάρι όπου θα φιλοξενοούνται διάφορες περιοδικές εκθέσεις. Σε μικρή απόσταση από το κτίριο, περίπου 5 μέτρα θα κατασκευαστεί ένας υπόγειος χώρος που θα περιλαμβάνει αποθηκευτικούς χώρους για τα καταστήματα αλλά και χώρους υγιεινής. Η μελέτη για τη συντήρηση και στη συνέχεια για την αναστήλωση του μνημείου χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα του «Θησαυρά». Την επίβλεψη της μελέτης έχει η διεύθυνση τεχνικών υπηρεσιών του Δήμου Λαρισαίων και συγκεκριμένα οι αρχιτέκτονες μηχανικοί: Ελ. Μάγκου, Α. Παπαϊωάννου, Κ. Συντάκας και από την 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων οι: Σ. Σδρόλια και Ι. Βλαχοστεργίου.

Τη σχετική μελέτη εκπόνησαν οι μελετητές: Σύνθεση και έρευνα ΕΠΕ Γ. Αλμπάνης - Ν. Φιντάκης και οι συνεργάτες αρχιτέκτονες, Λιόντος

Η όψη του Μπεζεστενίου μετά την αναστήλωσή του

και συνεργάτες ΕΠΕ, Χρήστος Ζόμπολας, Γεώργιος Παϊσιδής.

ΤΟ ΜΠΕΖΕΣΤΕΝΙ

Το Μπεζεστένι της Λάρισας είναι η παλιά τουρκική αγορά που κτίστηκε το διάστημα 1484-1506 μ.Χ. και λειτουργήσε κυρίως ως αγορά υφασμάτων. Η λέξη προέρχεται από την περσική «bez» που σημαίνει ύφασμα. Το Μπεζεστένι αποτέλεσε για τρεις περίπου αιώνες, το ζωτικότερο τμήμα της αγοράς -αληθινό κέντρο της οικονομικής δραστηριότητας και των πολυάριθμων επαγγελματιών συντεχνιών της, καθώς γύρω από αυτό οργανώθηκε το εμπορικό τμήμα της πόλης, με το τσαρσί και το παζάρι.

Σήμερα είναι ένα ορθογώνιο κτίριο διαστάσεων 30 Χ 20 μ., κτισμένο στο ψηλότερο σημείο του λόφου, όπου πιθανότατα θα ήταν η βυζαντινή

ακρόπολη. Κτίστηκε με οικοδομικό υλικό παλαιότερων κτιρίων, μεγάλους ορθογώνιους λίθους και τμήματα κίωνων, όπως άλλωστε συνέβη με όλα τα μεγάλα οθωμανικά κτίρια, κυρίως τζαμιά και άλλα ευαγή ιδρύματα. Όπως συνηθίζεται στην επίσημη αρχιτεκτονική της πρώιμης Τουρκοκρατίας, η τοιχοδομία ακολουθεί το αμελές πλινθοπερίκλειστο σύστημα, δηλαδή περιέχει σε σημαντικό ποσοστό επεξεργασμένους δόμους περιβαλλόμενους από πλίνθους, σε αρκετά κανονικές στρώσεις και αρκετά κεραμοπλαστικά κοσμήματα. Η ίδια τοιχοδομία παρατηρείται και στο μοναδικό σωζόμενο παλιό τζαμί της Λάρισας, το Μπαϊρακλί, στη νοτιοανατολική πλευρά του λόφου, που βρισκόταν στο κέντρο της αγοράς. Στη στέψη του Μπεζεστενίου διακρίνονται λειψανα οδοντωπής ταινίας, που θα περιέτρεχε κάποτε όλο το οικοδόμημα, κάτω ακριβώς από την ανωδομή. Υπάρχουν τρεις είσοδοι, τοξωτής μορφής, στη νότια, την ανατολική και τη δυτική πλευρά, από τις οποίες οι δύο τελευταίες είναι φραγμένες. Στο κέντρο της βορεινής πλευράς υπάρχει κλειστός ορθογώνιος χώρος, πλάτους 3,55 μ., που δεν επικοινωνεί με το εσωτερικό του κτίσματος, αλλά μόνον εξωτερικά με μικρή χαμηλή πόρτα και θεωρείται ότι χρησίμευε ως θησαυροφυλάκιο. Ο περιβάλλον χώρος του μνημείου βρίσκεται σήμερα σε χαμηλότερο επίπεδο και η επικοινωνία εξασφαλίζεται με μικρό κλίμακα που έχει κτισθεί μπροστά στη νότια είσοδο αυτήν που βλέπει προς την πόλη.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ

«Νήσος» δροσιάς και αισθητικής ο Λόφος

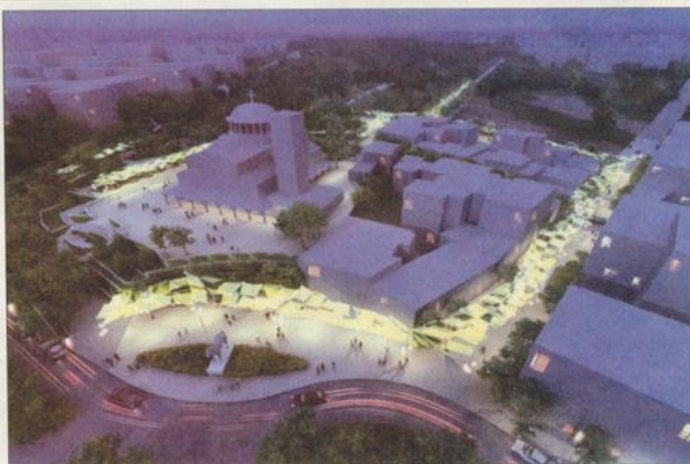
Να μεταμορφώσει την περιοχή του Φρουρίου σε μια όαση δροσιάς στη θρυλική για τις θερμοκρασίες της Λάρισσα, σε ένα «νησί» πρεμίας και αισθητικής μέσα στη μεγαλόπολη, σχεδιάζει ο Δήμος. Για το φιλόδοξο εγχείρημα της «Βιοκλιματικής Ανάπλασης» του Λόφου έχει εκπονηθεί από τις δημοτικές υπηρεσίες μελέτη, η οποία έχει υποβληθεί για ένταξη σε σχετικό πρόγραμμα του υπουργείου Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής ώστε να εξασφαλιστεί η απαιτούμενη χρηματοδότηση της τάξης των 5 εκατ. ευρώ.

Το σχέδιο, που στοχεύει στη βελτίωση του μικροκλίματος της περιοχής, προβλέπει κατάργηση της ασφάλτου και πλακόστρωση των δρόμων αλλά και των ελεύθερων χώρων σε ολόκληρο τον Λόφο με ειδικά «ψυχρά» υλικά, νέους κλοσάπτες, εκτεταμένες δένδροφυτεύσεις με μεγάλα φυλλοβάλα, δημιουργία οκιάσεων με τοποθέτηση πρωτοποριακού συστήματος από ειδικά πανιά πολυεστέρα, τρεχούμενα νερά, υπόγειους ανεμιστήρες που θα εκπέμπουν δροσερό αέρα από οσάρες αλλά και μοντέρνα μικρά φωτοβολταϊκά που θα τους ηλεκτροδοτούν.

Με τον προάγοντα οεσασμό και ιδιαίτερη προσοχή αντιμετωπίζεται ο περιβάλλον χώρος του Αγ. Αχιλλίου, το πλάτωμα μπροστά από το σκαλιά του μητροπολιτικού ναού και η παρακείμενη πλατεία. «Ο Αγ. Αχιλλίος αναδεικνύεται σκόνη περισσότερο», επισημάνει ο δήμαρχος Κ. Τζανακούλης. «Και με τη μορφή που θα πάρει ο περιβάλλον χώρος πιστεύουμε ότι θα γίνει από τις πλέον περιζήτητες ανά την επικράτεια εκκλήσεις για την τέλεση μυστηρίων».

*Η πρόταση υποβλήθηκε στο ΚΑΠΕ (Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας) που είναι ο ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης του προγράμματος «Βιοκλιματικές Αναβαθμίσεις Δημοσίων Ανοικτών Χώρων» του ΥΠΕΚΑ και που πρόεδρος του είναι ο Μάνθος Σανταμούρης, καθηγητής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και εκπαιδευτής της Ελλάδος στην Επιτροπή Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημειώνεται ότι έχουν υποβληθεί συνολικά 60 προ-

- Υποβλήθηκε πρόταση χρηματοδότησης 5 εκ. ευρώ σε πρόγραμμα του ΥΠΕΚΑ
- Ολοκληρωμένο σύστημα πεζοδρόμων, επίστρωση με «ψυχρούς» κυβόλιθους και μάρμαρα σε δρόμους και πλατείες, αύξηση στο πράσινο
- Εκτεταμένη σκίαση με σύστημα ειδικών πανιών «αλά Μαδρίτη»
- Ανεμιστήρες δροσερού αέρα, μικροί καταρράκτες και διακοσμητικά φωτοβολταϊκά για ενεργειακή αυτονομία

αμένους οωλίνες. Στο άνω τμήμα αυτών που ανάλογα με τη θέση τους διαφέρουν σε ύψος (από 6 μ έως 8 μ.) υπάρχουν τεκτωτήρες από ανοξείδωτα σύρματα σε τρι επίπεδα πάνω στα οποία στερεώνονται τα πανιά σε διάφορα με γέφυρα και σκιάσματα. Τα επικρισμέν υφάρματα που τοποθετούνται για τη σκίαση είναι από υψηλής αντοχής πολυεστερικό νήμα με επιστρώσεις, παρέχοντας προστασία από τον υπερέχον ήλιο.

μελέτη είχε ως ό γραφείο των Σκουμπέλου, Λάρισσα εργάσας Ελένη Μάγκανικος Αστέρη Λίλη Γιαννιέρη του Μίνα Ζονας-διευθύντριας.

Σημειώνεται ότι στις πεωμένους περιοχές συγκεκριμένες οδοί για οργάνωση των χώρων προτείνεται η μίσση να γίνει λίκριου, σε περιοχές με έντονο το ατμικό υποβάθρο εριλάβει την επέκτασης του οδού Βερφωση των κά/οδών, της Σκυλολακάρπου, την νιβάλλοντος κώ-Αχιλλίου και του Λόφου καλήρωσης της πεδίου Μητροπολιτικής επίσης περιλαμβάνει την πε-οδού Κενταύρων του Εργατικού οση καλύπτει οιατα.

Η ανάπλαση εκτα-υλχη η σύνδεση ας περιοχής του λκαζάρ, που είναι η Λάρισσα, με τον να λειτουργήσει δομικό στοιχείο των υπαρχόντων μεων διαδρομών αναψυχής, πολις. Επίσης επιτυγίση των σημαν-ικών χώρων του η της πόλης όπως ο, η Βασιλική του η Βυζαντινά ευ-τάφοι) της πλα-

ταιας Λαμπρούλη και το Μπεζεστέ-νι.

Οι προτεινόμενες επεμβάσεις γίνονται με γνώμονα την ευκολία στην συντήρηση, το χαμηλό κόστος και την αποφυγή της καταστροφής τους από βανδαλισμούς.

Οι βασικές παρεμβάσεις που προτείνονται για τη βιοκλιματική αναβάθμιση της περιοχής είναι η αλλαγή στα υλικά δαπεδοστρώσεων των περιοχών της πλατείας πέριξ του Ναού, των πεζοδρόμων και των οδοστρωμάτων των οδών, η δημιουργία σκιάσεων για τη βελτίωση της θερμικής άνεσης κατά τη θερινή περίοδο, η φύτευση πρασίνου για τη μείωση της θερμοκρασίας τους θερινούς μήνες και τον καθαρισμό του αέρα και την παραγωγή οξυγόνου, η δημιουργία αερισμού και ελεύθερου εδάφους για τη βελτίωση του μικροκλίματος και της θερμικής άνεσης και τέλος η τοποθέτηση φωτοβολταϊκών εύκαμπτων πάνελ για την ηλεκτρική αυτονομία του χώρου.

ΔΑΠΕΔΟΣΤΡΩΣΕΙΣ

Τα συμβατικά υλικά δαπεδοστρώσεων συμβάλλουν σημαντικά στην αύξηση του θερμικού φορτίου, καθώς απορροφούν και αποβάλλουν θερμότητα. Προτείνεται η αποξήλωση των υφιστάμενων υλικών δαπεδοστρώσεων και η αντικατάσταση των συμβατικών υλικών με φωτοκαταλυτικά και ψυχρά υλικά που θα μειώσουν την επιφανειακή θερμοκρασία και θα περιορίσουν τους ρύπους.

Κατ' αρχάς θα αντικατασταθεί η κοινή ασφάλτος του οδοστρώματος των οδών που περιβάλλουν τη μικρή πλατεία Τ. Γαργαλιάνου (μεταξύ των οδών Μελετίου, Μανωλάκη και Κενταύρων) με μίγμα ειδικού αναμειγμένου φωτοκαταλυτικού και ψυχρού ταιμμεντοειδούς κονιάματος από επιλεγμένους αδρανείς κόκκους πυριτίου και από ειδικά έτοιμες πρόσθετες ουσίες, για την κάλυψη δρόμων συχνής και βαριάς κυκλοφορίας. Στους εσωτερικούς και περιμετρικούς χώρους της πλατείας θα τοποθετηθούν ψυχροί και φωτοκαταλυτικοί κυβόλιθοι.

Με το ίδιο υλικό θα καλυφθούν και οι περιοχές των οδών Μελετίου-Πολυκάρπου. Στον κεντρικό χώ-

ρο της οδού Βενιζέλου θα τοποθετηθούν κτενιστά και κτυπητά λευκά μάρμαρα μορφής κυβόλιθων ενώ παρόμοια-μεγάλου όμως μεγέθους- μάρμαρα θα τοποθετηθούν στην περιοχή γύρω από τον Ναό του Αγ Αχιλλίου. Ψυχροί και φωτοκαταλυτικοί κυβόλιθοι θα τοποθετηθούν και στο μισό της οδού Μ. Αρσενίου ενώ στο υπόλοιπο λευκά μάρμαρα μορφής κυβόλιθων. Ψυχροί και φωτοκαταλυτικοί κυβόλιθοι και λευκά μάρμαρα μορφής κυβόλιθων διαστρώνονται και στην οδό Σκυλοσόφου. Το χρώμα που θα χρησιμοποιηθεί θα είναι σε τόνους του γκρι. Τα φωτοκαταλυτικά και ψυχρά υλικά θα συνεισφέρουν σημαντικά στη μείωση των επιφανειακών θερμοκρασιών και στην εξουδετέρωση ρύπων.

Στο κέντρο των πεζοδρόμων δημιουργείται ζώνη ελεύθερη από εμπόδια για την κυκλοφορία οχημάτων (ασθενοφόρα, Πυροσβεστική), για τις λειτουργίες της πόλης (απορριμματοφόρα κ.λπ.) αλλά και για φορτοεκφόρτωση εμπορευμάτων κ.ά. Στη ζώνη αυτή θα επιτρέπεται βεβαίως η διέλευση ποδηλάτων.

ΣΚΙΑΣΗ

Σε περιοχές των προτεινόμενων πεζοδρόμων που πλιάζονται τις περισσότερες ώρες το καλοκαίρι, προτείνεται να τοποθετηθεί σύστημα εκτεταμένης σκίασης με μεταλλικά στηρίγματα και πανί, που θα προστατεύουν τους περαστικούς, ιδιαίτερα τους ηλικιωμένους, τις μητέρες με τα μικρά παιδιά.

Πρακτικά θα δημιουργηθεί μια τεράστια τεκνητή «φυλλωσιά». Οι μικρές πάνινες τέντες θα τοποθετηθούν με κλίση ώστε να επιτρέπουν να διέρχεται ο αέρας αλλά και οι χειμερινές ηλιακές ακτίνες που προσπίπτουν με χαμηλή γωνία. Σημειώνεται ότι παρόμοιο σύστημα σκίασης καθώς και προστασίας των πεζών από το φιλόβροχο έχει εφαρμοστεί με επιτυχία στους πεζοδρόμους γύρω από την ιστορική πλατεία «Πουέρτα δε Σολ» της Μαδρίτης.

Δημιουργείται, στην πρόταση, ένα σύμπλεγμα σκιάστρων τα οποία θα κατασκευασθούν από γαλβανι-

το υλικό απολύτως αυτοκαθαριζόμενο. Το υλικό των πανιών είναι ελαφρύ και εύχρηστο, μεγάλης αντοχής και δεν χρειάζεται συντήρηση. Τα πανιά τοποθετούνται σε τρία επίπεδα στον χώρο σε ύψη από τα τρία μέχρι δώδεκα μέτρα ανάλογα με το ύψος των κτιρίων, το άνοιγμα δρόμου και την κυκλοφορία, με στόχο τον έλεγχο της ηλιακής ακτινοβολίας.

Επίσης θα τοποθετηθούν πάνελ φωτοβολταϊκών δημιουργώντας αυτόνομο σύστημα που θα αποθηκεύει ηλεκτρισμό σε μπαταρίες και θα τροφοδοτεί με ενέργεια ολόκληρο το σύστημα.

ΠΡΑΣΙΝΟ – ΝΕΡΑ- ΑΕΡΑΣ

Νέα μεγάλα αειθαλή και φυλλοβόλα δένδρα θα φυτευτούν ενδιάμεσα στα υφιστάμενα ώστε να δημιουργηθούν πιο πυκνές συνεχείς πράσινες ζώνες.

Επιπλέον, φύτευση προτείνεται στους χώρους πρασίνου όπου θα φυτευτούν δένδρα που αναπτύσσονται σε ύψος, φυλλοβόλα ώστε να επιτρέπουν τη διόδο των ηλιακών ακτίνων τις χειμερινές ημέρες και με μεγάλο φύλλωμα ώστε να προσφέρουν έντονη σκιά το καλοκαίρι.

Γραμμικά παρτέρια θα δημιουργηθούν στους πεζοδρόμους, όπου θα φυτευτούν και θημονοειδή φυτά ως φράγμα ρύπων. Τέλος, οι χώροι του πάρκου θα φυτευτούν με κλοσάπτες.

Προβλέπεται επίσης η δημιουργία μικρών καταρράκτων ανάμεσα στις σκάλες που οδηγούν από τη γέφυρα Αλκαζάρ στον Αγ. Αχιλλίο. Τα τρεχούμενα νερά θα δημιουργούν αίσθηση δροσιάς αλλά και θα προσφέρουν και πραγματική μείωση της θερμοκρασίας με την εξάτμιση.

Θα αξιοποιηθεί επίσης η τεχνολογία της γεωθερμίας και σε συνδυασμό με υπόγειους ανεμιστήρες θα διοχετεύεται ο παραγόμενος δροσερός αέρας, προερχόμενος από την εναλλαγή θερμότητας με το έδαφος, μέσα από οσάρες που θα βρίσκονται κάτω από τα παγκάκια των πεζοδρόμων. Ενεργειακά, η διεργασία θα καλύπτεται από την παραγωγή των φωτοβολταϊκών.

Σωτ. Ζαχαριάς

ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΔΥΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΟΥ ΕΝΕΚΡΙΝΕ ΤΟ ΚΑΣ

Επανέρχεται η ακουστική στο Αρχαίο Θέατρο Λάρισας

Πληθαίνουν οι θετικές εξελίξεις στις εργασίες για το Αρχαίο Θέατρο της Λάρισας, με την έγκριση από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (ΚΑΣ), δύο μελετών που αφορούν: Στην αποκατάσταση των κλιμάκων και του πρσανούς του Αρχαίου Θεάτρου. Οι μελέτες έγιναν από τον πρόεδρο της επιστημονικής επιτροπής κ. Αθανάσιο Τζαφάλια και τον αρχιτέκτονα και μέλος της επιτροπής κ. Δημ. Καραγκούνη, και με αυτές θα αποκατασταθούν και θα συμπληρωθούν, όπου είναι απαραίτητο, οι βαθμίδες του θεάτρου, γεγονός που θα ενισχύσει την αισθητική, αλλά και τη στατικότητα του. Με την αποκατάσταση του πρσανούς στο επιθέατρο και την τοποθέτηση των εδωλίων, θα επανέλθει και η ακουστική του θεάτρου, πέραν της αισθητικής- αρχιτεκτονικής πλευράς. Όπως επιώθηκε στο ΚΑΣ τόσο από τους μελετητές όσο και από τη Διεύθυνση Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων, έχει ήδη γίνει η ταυτοποίηση και η συντήρηση αρχιτεκτονικών μελών, ενώ το νέο υλικό θα προέλθει από το αρχαίο λατομείο στο Καστρί Λάρισας.

Στο μεταξύ, εκκρεμεί η εκταμίευση του έτερου ποσού των 1.500.000 ευρώ, που εγκρίθηκε μεν, αλλά ακόμη δεν είναι στη διάθεση της επιτροπής, για τα έργα που προγραμματίζονται στο άμεσο μέλλον.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΣΚΑΛΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ

Ξηλώνονται παλιά θεμέλια στο Αρχαίο Θέατρο

Άρχισε χθες το ξήλωμα παλιών θεμελιώσεων των κτισμάτων που είχαν κατεδαφιστεί το έτος 2008, στο Αρχαίο Θέατρο Λάρισας, από τη δυτική πλευρά, στη διασταύρωση των οδών Βενιζέλου και Ηφαιστου. Στο σημείο αυτό, με άλλη εργολαβία, θα κατασκευαστεί η σκάλα των επισκεπτών, όπως προβλέπεται από τις μελέτες, για την πρόσβαση του μνημείου, από την πλευρά της οδού Βενιζέλου.

Σύμφωνα με τον πρόεδρο της επιστημονικής επιτροπής του θεάτρου κ. Αθανάσιο Τζαφάλια, με τις εργασίες που άρχισαν χθες, αποσπώνται από τις παλιές θεμελιώσεις και κομμάτια των μαρμάρων του Αρχαίου Θεάτρου, που είχαν χρησιμοποιηθεί ως θεμέλια των κτισμάτων αυτών. Με τις εργασίες αυτές προετοιμάζεται το μέρος για την κατασκευή της κλίμακας στο εγγύς μέλλον.

Ε. Ρ.

ΒΡΑΒΕΙΑ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ... ΤΑΞΗΣ

ντικότερες προτάσεις του είναι οι ακόλουθες:

1. Ο καθορισμός και η διαχείριση τεσσάρων Περιοχών Ειδικής Προστασίας στα πλαίσια και του στόχου για τη συστηματική προστασία, ανάδειξη και αξιολόγηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιοχής
2. Ο καθορισμός περιοχών περιορισμού ή ελέγχου της δόμησης (ΠΕΠΔ)
3. Η δημιουργία συγκεκριμένων περιοχών χωροθέτησης παραγωγικών δραστηριοτήτων του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής στα πλαίσια εκπλήρωσης του πρώτου, τρίτου και τέταρτου στρατηγικού στόχου του νέου ΓΠΣ για ανάδειξη του ισχυρού ρόλου του Αγρινίου, της οικονομικής του ανασυγκρότησης, της ανάπτυξης και εξελίξεως των τομέων παραγωγής και της αστικής του ολοκλήρωσης
4. Ο στόχος της «αστικής ολοκλήρωσης» του πολεοδομικού συγκροτήματος προωθείται παράλληλα και ισότιμα με το στόχο για την ισορροπημένη ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή με την ενίσχυση του Αγρινίου με σημαντικές κοινωνικές και πολιτισμικές εγκαταστάσεις και εξοπλισμούς, οι οποίες στη μεγάλη τους πλειοψηφία χωροθετούνται στις χαμηλότερες εισοδηματικές ζώνες και νοτιοδυτικές υποβαθμισμένες περιοχές της πόλης
5. Η δημιουργία πολυκεντρικής πόλης από μονοκεντρική που είναι σήμερα
6. Ιδιαίτερη έμφαση έχει εστιάσει η μελέτη στην αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος. Κύριο πολεοδομικό εργαλείο γι' αυτή την αναβάθμιση αποτελεί η δημιουργία ενός ενιαίου δικτύου κύριων πεζοδρομίων – παρκόδρομων και κύριων πορείων πεζών που συνθέτουν ένα γραμμικό πλέγμα πράσινο, το οποίο εννοείται όλους τους κύριους χώρους πρασίνου (Πάρκα – πλατείες) της πόλης καθώς και τους χώρους κοινωνικών εγκαταστάσεων σε ένα ενιαίο δίκτυο.
7. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της μελέτης του νέου ΓΠΣ συνιστά η ενίσχυση της σχέσης της πόλης με τους οικισμούς της υπαίθρου στα πλαίσια ανάδειξης της ανοικτής πόλης του Καποδιστριακού Δήμου και της κατά το δυνατόν ισορροπίας ανάπτυξης των οικισμών του Δήμου με αυτήν του πολεοδομικού συγκροτήματος (Αγρίνιο, Αγ. Κωνσταντίνος, Δακίμη). Στο πλαίσιο αυτό διακρίνονται τρεις επιμέρους ενότητες οικισμών για την καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, την πλέον ισορροπημένη κατανομή του κοινωνικού εξοπλισμού και την ενίσχυση των σχέσεων / συνδέσεων μεταξύ τους:
 - Η υποενότητα των δυτικών οικισμών του κάρπου (το παραδοσιακό κανονάριον) [Πλάτανος, Καλύβια, Αγ. Γεώργιος]
 - Η υποενότητα των περιφερειακών οικισμών [Βελούχι, Λεύκα, Μπούζοι, Γιαννούσι, Στρογγυλαίικα, Αγ. Ιωάννης Ρηγανάς, Ακροπόταμος ή Τροχός, Κοκκινοπύλα, Κομπορούλι, Διαμαντιοίικα]
 - Η υποενότητα των ορεινών οικισμών [Αγ. Νικόλαος Σίνδος, Λαγκαίικα, Πυργί, Ροϊνές, Σκουσιόβιδα]

Τέλος η μελέτη όχι μόνο δεν αποφεύγει, αλλά προτείνει το Αγρίνιο να αναπτύξει στενότερες συνεργασίες με γειτονικούς του Δήμου (στα πλαίσια και των παλαιότερων σκέψεων για την δημιουργία Συμπολιτικών και των νεότερων εισηγήσεων για μεγαλύτερους, ισχυρότερους και πλέον αποδοτικούς Καποδιστριακού Δήμου] με βάση κοινά χαρακτηριστικά, δυνατότητες, προοπτικές αλλά και κοινά προβλήματα και αδιαιρέτες.

ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΣΑΣ

Αναβάθμιση του ιστορικού κέντρου της Λάρισσας. Αρχές πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε από το Δήμο στην ανάδειξη της περιοχής του ευρύτερου ιστορικού κέντρου που αποτέλεσε τον πυρήνα εξάπλωσης της πόλης ήδη από τα αρχαία χρόνια. Στην περιοχή αυτή αποτυπώνονται στοιχεία από τη μακρόχρονη διαδρομή που συνθέτουν το σύνολο των εμπορικών, διοικητικών, πολιτιστικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων. Εκπονήθηκαν μελέτες, οι οποίες είχαν ως στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος, τη λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση της κεντρικής περιοχής και την ανασυγκρότηση των στοιχείων που συνθέτουν την ταυτότητα και τη φυσιογνωμία της.

Υλοποίηση - συνοπτική περιγραφή παρεμβάσεων - Διαμόρφωση πεζοδρομίων - πεζοδρομίων

Ο σχεδιασμός όλων των πεζοδρομίων συνοδεύεται από αρχιτεκτονική μελέτη τοπίου του περιβάλλοντος φυσικού χώρου καθώς και ιδιαίτερη αρχιτεκτονική μελέτη του αστικού διακόσμου. Έντονό είναι το διακοσμικό δόθηκε η ανθρώπινη κλίμακα έτσι ώστε οι δημόσιες ναιώθουν όλα τα νέα στοιχεία των διαμορφώσεων οικεία και λειτουργικά. Το στοιχείο του νεοκλασικού που είναι σήμερα

που χρησιμοποιήθηκε με γλυπτά και απλής μορφής συντηρήσαν σε πολλά σημεία των πεζοδρομίων και μικρά γλυπτά έργα τέχνης εντάχθηκαν σε διαδρομές δίπλα από τους περιπατητές οι οποίοι μπορούν να τα αγιάξουν, να τα θεωρήσουν «δικά τους» ως μέρος της καθημερινότητάς τους. Πολλά καθιστικά διαφόρων μορφών προσφέρουν ξεκούραση στους περαστικούς. Η διαμόρφωση των επιστρώσεων είναι λιτή, λειτουργική και καλαισθητή. Αν και κάθε πεζοδρόμος έχει το δικό του «χαρακτήρα» ανάλογα με τη θέση τη λειτουργία του, το χρόνο κατασκευής, ακόμη και το προσωπικό στίγμα κάθε αρχιτέκτονα, υπάρχουν επαναλαμβανόμενα μοτίβα που διατρέχουν όλο το μήκος των πεζοδρομίων και πεζοδρομίων δηλώνοντας τη συνέχεια του χώρου.

Ανάπλαση πλατειών

Οι μελέτες για την ανακατασκευή και την ανάπλαση των μεγαλύτερων πλατειών (Κεντρική και Ταχυδρομείου) εντάχθηκαν στην ενιαία λογική του ολοκληρωμένου σχεδιασμού του ιστορικού κέντρου και δέχονται από τις ίδιες αρχές αντιμετώπισης. Εκπονήθηκαν από την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου με τη συνεργασία της γλυπτικής τοπίου Ν. Γκόλαντα σε θέματα διαμόρφωσης των επιστρώσεων και των γλυπτών αντηρίθων. Συνδέονται με το δίκτυο πεζοδρομίων -διευκολύνουν πεζοδρομίων και αποτελούν πλέον ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της ταυτότητας και της ζωής της πόλης

Ανάπλαση του Φρουρίου

Με την ολοκλήρωση της μελέτης θα προχωρήσει άμεσα το έργο της αναστήλωσης του Μνεζεστένι με εξασφαλισμένη χρηματοδότηση από το ΘΗΣΕΑ το 2009. Στόχος του Δήμου είναι η αναβίωση του πνεύματος της παλαιάς παραδοσιακής αγοράς, σε συνδυασμό με τη σημερινή δυναμική της πόλης και η δημιουργία ενός πόλου ελξης πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Διευρύνεται η κατοικία ως βασική χρήση και δίδονται νέες χρήσεις κυρίως πολιτιστικές και κοινωνικές σε ορισμένα ισόγεια κτίρια. Η περιοχή και το ΟΤ χαρακτηρίζονται με ειδικούς κανονιστικούς όρους δόμησης. Συγκεκριμένα εφαρμόζονται: επιλεκτικά αποκατάσταση όψεων, αρχιτεκτονικές προσεγγίσεις

για την ανάλογη αντιμετώπιση του αστικού εξοπλισμού στο ιστορικό τμήμα (φωτιστικά, καθίσματα, θρύψες, κισόκια, γλυπτά, υγρά στοιχεία κτλ), προστασία της φυσικής και κοινωνικής δομής, αξιολόγηση των ακάλυπτων χώρων και διαμόρφωσή τους, βελτίωση συνθηκών υγιεινής

Διαμόρφωση χώρων στάθμευσης

Σε δημοτικές εκτάσεις στην κεντρική περιοχή της πόλης διαμορφώθηκαν τέσσερις νέοι χώροι στάθμευσης εκτός οδού, χωρητικότητας 600 περίπου θέσεων. Οι θέσεις που διατέθηκαν ισοδυναμούν με το σύνολο των νόμιμων και παράνομων θέσεων που καταργήθηκαν με την πεζοδρόμηση. Αποφασίστηκε δε, ειδικά στην περιοχή αυτή, να μην επιτρέπεται η κατασκευή θέσεων στάθμευσης στις νέες οικοδομές επί των πεζοδρομίων, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο αριθμός των διερχομένων αυτοκινήτων.

Διαμόρφωση ποδηλατοδρόμων

Η Λάρισα ήταν από τις πρώτες πόλεις που δήλωσε συμμετοχή στο πρόγραμμα του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών «Ενταξη στο Εθνικό Πρόγραμμα Οδικής Ασφάλειας έργων υλοποίησης παρεμβάσεων για την ασφαλή κυκλοφορία ποδηλάτων και την κατασκευή ποδηλατοδρόμων» και προχώρησε στην υλοποίηση της Α' φάσης του δικτύου ποδηλατοδρόμων με βάση τη μελέτη που εκπονήθηκε από το Ε. Μ. Π. , με την επιστημονική στήριξη του καθηγητή Θ. Βλαστού καθώς και τις μελέτες εφαρμογής της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου. Το έργο ολοκληρώθηκε το 2003 με συνολικό μήκος ποδηλατοδρόμων 10χλμ και προβλεπόμενη μελλοντική επέκταση 54χλμ. Βασικές επιλογές σχεδιασμού της μελέτης υπήρξαν: η ισορροπημένη κάλυψη με ποδήλατο των συνδέσεων του υπερκέντρου της πόλης προς όλες τις κατευθύνσεις, η προώθηση των κυριότερων πόλων ελξης της πόλης, με προτεραιότητα στα σχολικά συγκροτήματα, η ένταξη στις βασικές αρτηρίες της πόλης, η σύνδεση με το ποδήλατο του Πνευμένου το κέντρο της πόλης και η σύνδεση των αρχαίολο-

γικών χώρων με το κέντρο.

Διαμορφώσεις στην κοίτη του Πνευμένου ποταμού

Η ανάπλαση του ιστορικού κέντρου ήταν η ένταξη στο αστικό περιβάλλον της περιοχής του Πνευμένου ποταμού, αναδεικνύοντας τη ζωγόνο σχέση της πόλης με το ποτάμι της που είχε χαθεί τα τελευταία χρόνια. Με βάση την εγκεκριμένη χωροταξική μελέτη για τα οκτώ χλμ μήκους του ποταμού εντός της πόλης η Τεχνική Υπηρεσία προχώρησε σε μελέτες εφαρμογής με στόχο την εξυγίανση της περιοχής την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη δημιουργία ήπιων και ελκυστικών παρεμβάσεων ώστε να ξαναβρεθεί να αγαπήσουν και να προστατέψουν οι Λαρισαίοι το ποτάμι τους.

Αξιολόγηση των παρεμβάσεων

Οι προαναφερθείσες παρεμβάσεις άλλαξαν κατά πολύ τον απόλυτο χαρακτήρα της κεντρικής περιοχής και επηρέασαν αναμφισβήτητα όλες τις πλευρές της κοινωνικής και εμπορικής δομής. Οι αντιδράσεις των δημοτών, μετά από μία μικρή περίοδο προσαρμογής, ήταν ιδιαίτερα θετικές:

- Οι μόνιμοι κάτοικοι των πεζοδρομίων είναι ικανοποιημένοι λόγω της έλλειψης θορύβου και ρύπανσης και της εξασφάλισης κοινόχρηστου χώρου «αυλή» στις πολυκατοικίες τους.
- Οι καταστηματάρχες είναι επίσης ικανοποιημένοι λόγω της κατακόρυφης αύξησης του τζίρου τους και της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας.
- Όλοι οι δημόσιοι και επισκέπτες κυκλοφορούν στο κέντρο της πόλης με άνεση σε ένα καλαισθητό περιβάλλον. Ο περίπατος στην αγορά είναι πλέον μία επιδίωξη και ευχάριστη ενασχόληση.
- Με την πεζοδρόμηση η κυκλοφορία των αυτοκινήτων διαχετεύθηκε σε λιγότερες αρτηρίες ενώ ελαττώθηκε η μόλυνση της ατμόσφαιρας του κέντρου της πόλης με τη μείωση των εκπνεόμενων αέριων ρύπων των οχημάτων και την αύξηση του ποσοστού πράσινων χώρων.

Τα βραβεία

- Στην κατηγορία «Χωροταξία»
- 1ο Βραβείο: στον Δήμο Αγρινίου για τη μελέτη «Νέο Γ.Π.Σ. Δήμου Αγρινίου».
 - 2ο Βραβείο: στο Δήμο Καβάλας για τη μελέτη «Νέο Γ.Π.Σ. Καβάλας».
- Στην κατηγορία «Πολεοδομία»
- 1ο Βραβείο: στο Δήμο Λάρισσας για τη μελέτη «Αναβάθμιση Ιστορικού Κέντρου Λάρισσας».
 - 2ο Βραβείο: στο Δήμο Ισάνθης για τη μελέτη «Γ.Π.Σ. Ισάνθης».
 - 3ο Βραβείο: Κρίθηκε ότι πρέπει να δοθεί ισότιμα στις μελέτες των Δήμων Πόρου και Άργους:
 - α) στο Δήμο Άργους για τη μελέτη «Αναβάθμιση των αρχαίων μνημείων και συνόλων της πόλης του Άργους».
 - β) στο Δήμο Πόρου για τις μελέτες «Αναβάθμιση της γειτονιάς Κατέλι & των προβάσεων της» και «Αποκατάσταση, προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος του παραδοσιακού οικισμού του Δήμου Πόρου».
- Επίσης δύο ακόμα μελέτες θεωρήθηκαν ότι ήταν άξιες επαινού:
- 1ος Έπαινος: στο Δήμο Θεσσαλονίκης για τη μελέτη «ΝΑ πύλη εισόδου της Θεσσαλονίκης».
 - 2ος Έπαινος: στο Δήμο Κοζάνης για τη μελέτη «Πολεοδομικές παρεμβάσεις στη ΖΕΠ Κοζάνης».
- Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, λειτουργήσε έκθεση των έργων όλων των Δήμων που συμμετείχαν στο Διαγωνισμό του ΣΕΠΟΧ. Επίσης την ίδια μέρα, πριν από την απονομή των βραβείων, έλαβε χώρα διεθνές συμπόσιο με θέμα «Κατοχύρωση και πιστοποίηση του εργαζόμενου του πολεοδόμου-χωροτάκτη στην Ελλάδα» το οποίο παρακολούθησαν πάνω από 300 άτομα. Στη Συνάντηση μίλησαν εκπρόσωποι των Εθνικών Συλλόγων Πολεοδόμων από τη Γαλλία, [A. Bouche –Florin], Ρουμανία [I. Florescu], Κύπρος [Γ. Φαίδωνος] και Μ. Χουσιανάκου.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ

Τα μέλη της κριτικής επιτροπής, η οποία πραγματοποιεί την αξιολόγηση των υποβληθέντων εργαλείων με τις προτάσεις (μελετών και έργων) των αντιστοιχών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ήταν τα ακόλουθα (όλα μέλη του ΣΕΠΟΧ):

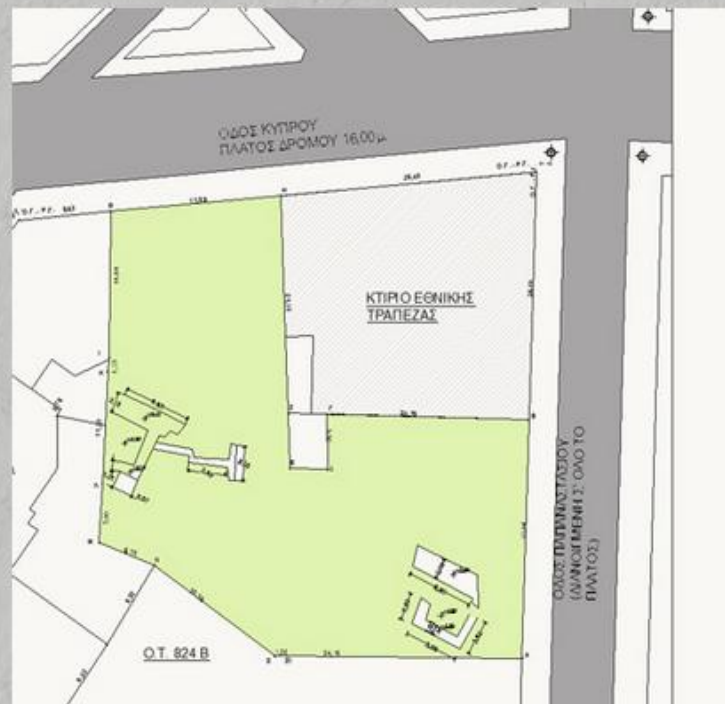
1. Αθανάσιος Αραβαντινός, ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ [πρόεδρος της επιτροπής]
2. Χρυσάνθη Αραμπατζή, πολεοδόμος -χωροτάκτης
3. Κωνστίνος Γκάρτζος, αρχιτέκτονας - πολεοδόμος
4. Σάββας Κονταρτζός αρχιτέκτονας -πολεοδόμος ομότιμος καθηγητής ΑΣΚΤ
5. Κώστας Λιακόπουλος πολεοδόμος - χωροτάκτης
6. Πάυλος Λουκάκης, πολεοδόμος -χωροτάκτης ομότιμος καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
7. Φανή Μπαζού πολεοδόμος -χωροτάκτης

Όλες οι συνεδριάσεις της Κριτικής Επιτροπής έγιναν στα γραφεία του συλλόγου οδός Γαμβέτα 6, Αθήνα ■

Αρχαιολογία : Τα ευρήματα

Κατά τις εργασίες της εκσκαφής του οικοπέδου, με σκοπό την κατασκευή κτηρίου μικτής χρήσης με καταστήματα, γραφεία και τράπεζα, αποκαλύφθηκαν υπολείμματα αρχαίων δομικών κατασκευών, τα οποία ανασπύσσονται σε στάθμες από -2,83 μέτρα μέχρι -4,117 μέτρα χαμηλότερα από τη στάθμη του συνορεύοντος πεζοδρομίου.

Τα ευρήματα αυτά αντιστοιχούν σε ύψος δόμησης κυμαινόμενο σε κάποια σημεία της ανασκαφής από το -1,30μ έως το -1,50μ (πύργος Α), ενώ σε άλλο σημείο της ανασκαφής περιορίζονται στο ύψος των -0,90μ περίπου (-0,89μ πύργος Β)

Τα αρχαιολογικά αυτά ευρήματα, είναι πιθανόν, να αποτελούν λείψανα του τείχους της πόλης από την εποχή του Ιουστινιανού. Σώζονται όμως με τρόπο αποσπασματικό, έτσι ώστε να μην παρέχουν σαφή εικόνα της αρχικής τους μορφής. Τα ευρήματα περιορίζονται σε δυο σημεία του οικοπέδου και μόνο, στο νοτιοανατολικό άκρο, επί της οδού Πατταναστασίου και στο δυτικό τμήμα του προς την πίσω πλευρά του, την παράλληλη προς την οδό Πατταναστασίου.

Η σχετική αναφορά της 7ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (Λάρισα, 02.02.2009, Α.Π.438) σημειώνει την «ομοιότητα με θεμέλια τείχους και πύργου, τα οποία εντοπίστηκαν κατά τις εργασίες κατασκευής πάρκινγκ στην πλατεία Αγεμέμνος Μπλάνα στην πόλη της Λάρισας και αποδόθηκαν στην παλαιοχριστιανική περίοδο με terminus post quem την κατάληψη της πόλης από τους Γότθους του Θεοδώριχου, το έτος 482». (Πρβλ. σελ. 2.)

Η ύπαρξη των αρχαιολογικών ευρημάτων ανέτρεψε τα δεδομένα σχεδιασμού του συγκροτήματος, καθώς η θέση τους ταυτιζόταν με τις εισόδους τόσο των πεζών όσο και των οχημάτων προς το κτηριακό συγκρότημα. Ταυτόχρονα η ύπαρξη τους ανέτρεψε και τα δεδομένα της στατικής επίλυσης του κτηριακού συγκροτήματος, αφού απαιτείται πλέον ειδική μελέτη προκειμένου να στηρηθούν τα ευρήματα εφόσον περιορίζεται η περιοχή τοποθέτησης υποστηλωμάτων.

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Φαρμακίδης Επαμεινώνδας Γ., «Η Λάρισα, Τοπογραφική και ιστορική μελέτη», Εκδόσεις του βιβλιοπωλείου Γνώση, Λάρισα 2001
- Τζιφαλάς Α., "Δεκαπέντε χρόνια ανασκαφών στην Αρχαία Λάρισα" στο Πρακτικά διεθνούς συνεδρίου: *La Thessalie*", Λυών 1990, 176 κ.ε.
- Δήμος Λάρισας, "Λάρισα: Παρελθόν και Μέλλον", Πρακτικά του Α' Ιστορικού - Αρχαιολογικού Συμποσίου (Λάρισα 26-28 Απριλίου 1985), Λάρισα 1985.
- Παλιούγκας Θεόδωρος, «Η Λάρισα κατά την Τουρκοκρατία (1423-1881)», Τόμος Α', Εκδόσεις Δήμου Λάρισας, 1996
- Ζιάζιας Γ., «Αναζητώντας τη χαμένη Λάρισα», Λάρισα, 1994
- Θ. Αξενίδης, «Η Πελασγίς Λάρισα και η αρχαία Θεσσαλία», Αθήνα, τεύχος Α', 1947
- 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, «Λάρισας Το Μπεζεστένι και οι αγορές της Λάρισας από τα αρχαία εως τα νεώτερα χρόνια», Λάρισα, 2001

ΜΕΛΕΤΕΣ

- Ιωαννίδης Γ., Μαλέκα Αικ., Μπουρονίκος Ι., Ντεούδης Β., Παρασκευάς Θ., Τσιτώτα Ευρ., «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του Φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής τους», Τ.Ε.Ε., Τμ. Κεντρ.-Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1996
- Πάλλας Κ., Νότη Π., Παπαδόπουλος Ν., Σταθακοπούλου Ειρ., Λιόκου Ε., Μαυραγάνη Π., «Καταγραφή προβλημάτων και πρόταση αναβάθμισης των συνοικιών: Νότιος Άγ. Αθανάσιος- Αγ. Αχίλλειος- Αγ. Νικόλαος», Τ.Ε.Ε. Τμ. Κεντρ. - Δυτ. Θεσσαλίας, Λάρισα, 1998
- Επιστημονική Έκδοση Τ.Ε.Ε., «Τεχνικά Χρονικά», Τόμος 14, Τεύχος 1, Ιανουάριος-Μάρτιος 1994
- Τ.Ε.Ε, Τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, "Αποκάλυψη του αρχαίου Θεάτρου Λάρισας", Λάρισα, 2001
- Χ. Καλογιάννη, «Διατύπωση προτάσεων για τη μελέτη και κατασκευή του Συμβόλου της πόλης σε αντικατάσταση του παλιού ρολογιού», Τ.Ε.Ε, Τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, 1998
- Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, «Βιοκλιματική Ανάπλαση τμήματος ιστορικό κέντρου Λάρισας», Έκθεση τεκμηρίωσης του ολοκληρωμένου και λειτουργικού χαρακτήρα της παρέμβασης, 2012
- Ιακωβάκης Κ., Κακκάβα Ε., Λαγός Κ., Μπασδάνης Β., Νικολαΐδου Μ., Παρασκευάς Ν., «Διερεύνηση και καθορισμός θέσεων στάθμευσης στο Δήμο Λάρισας», Τ.Ε.Ε, Τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, Λάρισα, 2004

ΑΡΘΡΑ

- «1985 – 2005: Το "ταξίδι" του αρχαίου θεάτρου προς την επιφάνεια», εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, (Λάρισα), 6/11/2005, σελ. 5
- «Ξαναζωντανεύει... το Μπεζεστένι της Λάρισας», εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, (Λάρισα), 11/1/2012, σελ. 9
- «Η Λάρισα από ψηλά», περιοδικό της εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ», 21/6/2011, σελ.12-13
- «Πάρκο γλυπτών και προτομών το φρούριο», ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, 10/10/2010, σελ. 10
- «Αστικές Αναπλάσεις: Το εγχείρημα της Λάρισας 20 χρόνια μετά», Πάνος Σταθακόπουλος, Οκτώβριος 2011

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

- Παπαδοπούλου Άννα (2006), «Πολεοδομική Εξέλιξη της Λάρισας, 19^{ος} αι. έως σήμερα», Αθήνα
- Αργυράκος Α., Ντεούδης Ε., «Λάρισα Yeni-Sehir, πολεοδομική συγκρότηση και εξέλιξη της πόλης 14^{ος} – 19^{ος} αι.», Τομέας πολεοδομίας χωροταξίας, Αθήνα, 1993

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- <http://el.wikipedia.org>
- <http://dimoslarissas.itbiz.gr>
- <http://culture.larissa-dimos.gr>
- <http://7gym-laris.lar.sch.gr>
- <http://www.larissa-chamber.gr>
- <http://www.tourismlarissa.gr>
- <http://www.tedklarisas.gr>
- <http://www.bing.com/maps>
- <http://mnimeiatedk.itbiz.gr>
- <http://www.it.uom.gr/project/monuments/bezesten.htm>
- <http://www.eleftheria.gr/mpezesteni.jpg&w=577>
- <http://webcache.googleusercontent.com>
- <http://www.scribd.com/36119519/H-ΛΑΡΙΣΑ-ΚΑΙ-Η-ΘΕΣΣΑΛΙΚΗ-ΙΣΤΟΡΙΑ-ΤΟΜΟΣ-Δ'>
- <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=4323&lang=1&catpid=1>
- http://www.investagroup.gr/el/projects/education/mpezesteni_tourkike_skepaste_agora_ste_larisa
- <http://www.rtmone.com/final-thesis-project>
- <http://www.archstudies.gr/2011/10/blog-post.html>
- http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=15297
- <http://www.et.gr>

